

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

Aktan ÖZKAN

Danışman
DR. ÖĞR. ÜYESİ Ali Haydar YILDIRIM

İZMİR – 2018

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kasko Sigortası Sözleşmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2018

Aktan ÖZKAN

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Kasko Sigortası Sözleşmesi
Aktan ÖZKAN

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Programı

Motorlu araçlar günümüzde insan yaşamı için son derece önem taşımaktadırlar. İnsan yaşamındaki rolleri arttıkça, onları dışarıdan gelecek hasarlara karşı koruma ihtiyacı da doğmaktadır. Bu sebeple araçta meydana gelebilecek çeşitli zararlar kasko sigortası ile teminat altına alınmaktadır.

Kasko sigortası bir sigorta sözleşmesidir. Niteliği itibariyle bir zarar sigortası olmakla birlikte, aynı zamanda mal sigortasının bir türüdür. Türk Ticaret Kanunu'nda kasko sigortasına ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Kasko sigortasına ilişkin hükümler 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile düzenlenmiştir.

01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki hükümler dikkate alınarak kasko sigortası sözleşmesine ilişkin herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum da ilk olma özelliği taşıyan tez çalışmamızın önemini arttırmaktadır.

Tez çalışmamızda kasko sigortası sözleşmesi Türk hukukundaki mevzuat kapsamında incelenmiş, teminata dahil olan ve teminata dahil olmayan zararlara, tarafların yükümlülüklerine ve kasko sigortası sözleşmesinin sona ermesi hallerine temas edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kasko Sigortası, Sigorta, Sözleşme, Zarar Sigortası, Mal Sigortası, Otomobil.

ABSTRACT
Master's Thesis
Motor Vehicles Insurance Contract
Aktan ÖZKAN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Private Law
Private Law Program

Nowadays, motor vehicles are extremely important for human life. As their role is increasing in human life, there is a need to protect them from external damage. For this reason, various damages that may occur in the vehicle are covered by insurance against motor vehicles insurance.

Motor vehicles insurance is an insurance contract. It is a kind of property insurance at the same time, with a loss insurance as a matter of fact. There is no special provision in the Turkish Commercial Code for motor vehicles insurance. Provisions on insurance for motor vehicles are regulated by the General Conditions of Motor Vehicles Insurance which entered into force on 01.04.2013.

Considering the provisions of General Conditions of Motor Vehicles Insurance which entered into force on 01.04.2013, there is no work related to motor vehicles insurance contract. This situation increases the importance of our thesis work which is the first feature.

In our thesis study, the motor vehicles insurance contract has been examined within the scope of the legislation in Turkish law and we have been in contact with the liabilities of the parties and the end-of-life motor vehicles insurance contracts which are included in the guarantee and not included in the guarantee.

Keywords: Motor Vehicles Insurance, Insurance, Contract, Loss Insurance, Property Insurance, Automobile.

KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	iii
YEMİN METNİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xviii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KASKO SİGORTASI KAVRAMI, KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

§1. KASKO SİGORTASI KAVRAMI	3
I. KASKO SİGORTASININ TARİHÇESİ ve KASKO SİGORTASINA DUYULAN İHTİYAÇ	3
II. KASKO SİGORTASININ TANIMI	6
III. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNİN TASNİFİNDE KASKO SİGORTASININ YERİ	8
A. Ön Açıklamalar	8
B. İhtiyacın Karşılmasına Göre	8
C. Riziko Konusuna Göre	9
IV. KASKO SİGORTASININ KAYNAKLARI	10
A. Ön Açıklamalar	10
B. Türk Ticaret Kanunundaki Sigorta Hukuku Genel Hükümleri	11
C. Türk Ticaret Kanunundaki Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümler	11
D. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları	11
E. Kasko Sigortası Sözleşmesi Özel Şartları	15
F. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunundaki İlgili Hükümler	17

G. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ daki İlgili Hükümler	17
V. KASKO SİGORTASI İLE DİĞER SİGORTA TÜRLERİNİN ve ÖZELLİKLE ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI	18
A. ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASIYLA KARŞILAŞTIRILMASI	18
1. Hukuki Nitelik Bakımından	19
2. İsteğe Bağlılık Bakımından	19
3. Sigorta Teminatı Bakımından	20
4. Sigorta Primleri Bakımından	21
5. Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması Bakımından	22
6. Menfaat Sahibinin Değişmesi Halinde Sözleşmenin Akıbeti Bakımından	23
7. Halefiyet Hükümleri Bakımından	24
8. Zamanaşımı Bakımından	25
B. KASKO SİGORTASI İLE İHTİYARİ MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI	25
C. KASKO SİGORTASI İLE FERDİ KAZA SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI	26
VI. KASKO SİGORTASININ HUKUKİ NİTELİĞİ	27
§2. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ	29
I. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	29
A. SİGORTACI	29
B. SİGORTA ETTİREN	32
1. Kavram	32
2. Sözleşmenin Temsilci Aracılığıyla Yapılması	34
3. Sigorta Ettiren İle Sigortalının Farklı Kişiler Olması	35
II. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE MENFAAT	36
A. Ön Açıklamalar	36
B. Sigortalanabilir Menfaat	38
1. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Ekonomik Bir Değer İfade Etmesi	39
2. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Hukuka Uygun Olması	39
3. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Devam Ediyor Olması	41
C. Menfaat Eksikliği	41

D. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Değişmesi	43
1. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Ölüm Sebebiyle Değişmesi	45
2. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Ölüm Dışında Bir Sebeple Değişmesi	46
III. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE RİZİKO	49
A. Genel Olarak Riziko Kavramı	49
B. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Rizikonun Özellikleri	51
1. Teminata Konu Olan Araçlar	51
2. Kasko Sigortalı Araçlar Üzerindeki Sigortanın Kapsamı	54
a. Ön Açıklamalar	54
b. Araçtaki Bağımsız Eşyaların Sigorta Kapsamı Bakımından Değerlendirilmesi	55
c. Araçtaki Değer Kaybının Sigorta Kapsamı Bakımından Değerlendirilmesi	58
3. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Teminat Kapsamına Giren Haller	64
a. Ön Açıklamalar	64
b. Kasko Sigortası Türleri	65
c. Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. Maddesinde Düzenlenen Ana Teminatlar	67
aa. Aracın karayolunda veya demiryolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz araçlarla çarpışması	67
bb. Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar	68
cc. Üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile fiil ehliyetine sahip olmayan kişilerin yol açacağı zararlar	69
dd. Aracın yanması	70
ee. Aracın veya araç parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi	72
d. Kasko Sigortası Genel Şartlarında Düzenlenen Ek Teminat Halleri	75
aa. Türkiye sınırları dışında meydana gelen zararlar	76

bb. Grev, Iokavt, kargaşalık ile halk hareketleri ve bunları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar	78
cc. Terörle Mücadele ve Buna Bağlı Zararlar	78
dd. Deprem, toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım veya yanardağ püskürmesi nedeni ile meydana gelen zararlar	79
ee. Sel ve su baskını ile meydana gelen zararlar	80
ff. Araçta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar	81
gg. Aracın çekilmesi nedeniyle meydana gelen zararlar	82
hh. Kullanım ve Gelir Kaybından Doğan Zararlar	83
ıı. Patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler nedeniyle uğranılacak zararlar	84
ii. İddia ve yarışlara katılma sonucu meydana gelen zararlar	85
jj. Araç anahtarının ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüsü sonucu meydana gelecek ziya ve hasarlar	88
kk. Aracın kilit mekanizmasının değiştirilmesi nedeniyle uğranılan zararlar	90
ll. Kemirgen ve ek sözleşmede belirtilen durumlar dahilinde diğer hayvanların vereceği zararlar	90
mm. Yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle meydana gelen zararlar	91
nn. Sigorta kapsamına giren bir olaydan doğmadıkça ve böyle bir olayla sonuçlanmadıkça aracın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında meydana gelen her türlü arızalar, kırılmalar ile lastiklerde meydana gelen zararlar	92
e. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Teminat Dışında Kalan Haller	94
aa. Savaş veya buna benzer haller nedeniyle meydana gelen zararlar	94
bb. Nükleer yakıt ve bunun sebep olduğu zararlar	95
cc. Kamu otoritesi tarafından çekilme hali hariç araçta yapılacak tasarruflar nedeniyle meydana gelen zararlar	95

dd. Aracın sürücü belgesine sahip olmayan bir kimse tarafından kullanılması sonucu meydana gelen zararlar	96
ee. Uyuşturucu madde veya alkol etkisiyle meydana gelen zararlar	102
ff. Araca kasten veya kaçırılma suretiyle verilen zararlar	112
gg. Aracın kara, deniz, nehir ve havada taşınması sırasında uğrayacağı zararlar	115
hh. Taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararlar	116
ıı. Terör eylemleri ve bunun sonucu olarak meydana gelen biyolojik ve kimyasal bulaşma ve zehirlenme nedeniyle meydana gelen zararlar	117
ii. Sürücünün kaza yerinden ayrılması	118
f. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Sigorta Teminatına İlişkin Özel Belirlemeler (KAKSGŞ A.7)	120

İKİNCİ BÖLÜM

TARAFLARIN KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KÜLFETLERİ

§3. TARAFLARIN KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KÜLFETLERİ	121
I. SİGORTA HUKUKU AÇISINDAN YÜKÜMLÜLÜK ve KÜLFET KAVRAMI	121
II. SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ	123
A. AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	123
1. Ön Açıklamalar	123
2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Şekli	124
3. Aydınlatma Yükümlülüğünün Zamanı	125
4. Aydınlatma Yükümlülüğünün Kapsamı	126
5. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali	128
B. KASKO SİGORTASI POLİÇESİ VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	130
1. Kasko Sigortası Poliçesi	131
2. Kasko Sigortası Poliçesinin İçeriği	131

3. Kasko Sigortası Poliçesinin Verilme Yeri ve Zamanı	133
4. Kasko Sigortası Poliçesi Verme Yükümlülüğünün İhlali	134
C. KASKO RİZİKOLARINI TAŞIMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	137
1. Kavramsal Ön Açıklamalar	137
2. Kasko Rizikolarını Taşıma Yükümlülüğünün Başlangıcı	140
a. Temel Esas: Primin Ödenmesi	140
b. Kasko Sigortası Sözleşmesi ile Belirleme Hali	140
c. Geçmişe Etkili Kasko Sigortası Sözleşmesinde Durum	141
3. Kasko Rizikolarını Taşıma Yükümlülüğünün Süresi ve Sona Ermesi	143
D. KASKO SİGORTASI TAZMİNATINI ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	144
1. Ön Açıklamalar	144
2. Tazminat Ödeme Yükümlülüğünün Doğmasının Şartları	145
a. Rizikonun Sigorta Süresi İçinde Gerçekleşmiş Olması	146
b. Gerçekleşen Rizikonun Sözleşmeyle Teminat Altına Alınmış Olması	146
c. Gerçekleşen Riziko ile Zarar Arasında Bağlantı Bulunması	147
3. Sigorta Tazminatının Ödenmesi	147
a. Ödemenin Muhatabı	147
b. Ödemenin Şekli	149
c. Ödemenin Yeri	151
d. Ödemenin Zamanı	151
e. Sigortacının Avans Verme Yükümlülüğü	158
f. Sigortacının Tazminatı Ödemede Temerrüde Düşmesi	160
aa. Temerrüt İçin Muacceliyetin Yeterli Olması	160
bb. Temerrüt Faizi İçin Talebin Şart Olması	161
cc. Temerrüt Faizi Oranı	162
dd. Temerrüt Faizine İlişkin Düzenlemenin Emredici Olması	163
ee. Temerrüt Faiziyle Karşılanamayan Zararlar	163
4. Kasko Sigortası Tazminatının Belirlenmesindeki Esaslar	164
a. Menfaat Değerinin Tespiti	165
aa. Menfaat Değeri Kavramı ve Kasko Sigortasında Bunun Tespiti	165
bb. Birden Çok Sigorta	169
cc. Eksik ve Aşkın Sigorta	170

b. Zararın Tespiti	171
aa. Tarafların Anlaşması Suretiyle Zararın Tespiti	172
bb. Sigorta Eksperi Vasıtasıyla Zararın Tespiti	174
cc. Tarafların Anlaşamaması Halinde Zararın Tespiti	177
5. Kasko Sigortası Tazminatının Belirlenmesi	180
a. Aracın Zarara Uğraması Halinde Tazminatın Belirlenmesi	180
aa. Sigortalı Aracın Tam Hasara Uğraması	181
bb. Sigortalı Aracın Kısmi Hasara Uğraması	187
aaa. Ön Açıklamalar	187
bbb. Eşdeğer (Muadil) Parça ve Orijinal Parça Hususu	189
ccc. Tamirin Hangi Serviste Yapılacağı Hususu	191
ddd. Onarımdan Sonra Ortaya Çıkan Değer Artışı	192
b. Aracın Çalınması Halinde Tazminatın Belirlenmesi	193
c. Kasko Sigortası Sözleşmesindeki Muafiyetler	194
6. Kasko Sigortası Tazminatının Ödenmesinin Sonuçları	196
a. Sözleşme İlişkisine Etkisi	196
b. Sigortacının Halefiyeti	198
aa. Ön Açıklamalar	198
bb. Halefiyetin Gerçekleşme Şartları	199
aaa. Hukuken Geçerli Bir Kasko Sigortası Sözleşmesinin Varlığı	200
bbb. Kasko Sigortası Tazminatının Ödenmesi	200
aaaa. Ön Açıklamalar	200
bbbb. Ödeme Bakımından Özellik Arz Eden Durumlar	201
aaaaa. Aracın Devri	202
bbbbbb. Ex Gratia Ödemeler	202
ccc. Sigortalının Zarar Sorumlusuna Karşı Bir Dava Hakkına Sahip Olması	203
cc. Halefiyetin Hükümleri	204
aaa. Sigorta Ettiren Açısından	204
bbb. Sigortacı Açısından	206
ccc. Zarar Sorumlusu Açısından	208
dd. Sigortacının Zarar Sorumlusuna Karşı Rücu Davası	210

E. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	212
F. GİDERLERİ ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	213
1. Ön Açıklamalar	213
2. Yükümlülüğün Kapsamı ve Özellikle Çekici Hizmetleri	214
3. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü Açısından Makul Sınır	216
III. SİGORTA ETTİRENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	217
A. PRİM ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	217
1. Ön Açıklamalar	217
2. Prim Kavramı	218
3. Prim Alacaklısı	219
4. Prim Borçlusu	219
5. Primin Ödenme Şekli	220
a. Peşin – Taksitle Ödeme	220
b. Para – Diğer Ödeme Araçları ile Ödeme	221
6. Primin Ödenme Zamanı	221
a. Primin İlk Taksidinin Ödenme Zamanı	222
b. Sonraki Prim Taksitlerinin Ödenme Zamanı	222
7. Primin Ödenme Yeri	223
8. Primin Bölünebilirliği	223
9. Primin İndirilmesi	224
a. Hasarsızlık İndirimi	225
b. Diğer Kasko Primi İndirimleri	226
10. Primin Ödenmesinde Temerrüt	226
11. Temerrüdün Hukuki sonuçları	229
a. Primin tamamının veya ilk taksidinin ödenmemesi	229
b. Müteakip Primlerin Ödenmemesi	230
B. SÖZLEŞMESEL YÜKÜMLÜLÜKLER	231
1. Ön Açıklamalar	231
2. Yükümlülüğün Kapsamı	232
3. Yükümlülüğün İhlali	235
IV. SİGORTA ETTİRENİN KÜLFETLERİ	237
A. İHBAR KÜLFETİ	237

1. Ön Açıklamalar	237
2. Yükümlülük(Borç) – Kulfet Sorunu	238
3. Sözleşme Akdedilmeden Önceki İhbar Kulfeti	239
a. İhbarın Kapsamı	239
b. İhbar Kulfetini Yerine Getirecek Kişi	242
c. İhbarın Usulü	244
aa. İhbarın Şekli	244
bb. İhbarın Zamanı	245
d. Kulfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları	245
aa. İhlal	245
bb. İhlalin Hukuki Sonuçları	246
aaa. Rizikonun Gerçekleşmesinden Önce	248
bbb. Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra	250
4. Sözleşme Süresi İçindeki İhbar Kulfeti	252
a. İhbarın Kapsamı	253
aa. Genel Olarak Rizikonun Ağırlaşması	253
bb. Rizikoyu Ağırlandırmama Kulfeti	255
cc. Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Kulfeti	255
b. İhbarı Yerine Getirecek Kişi	256
c. İhbarın Usulü	257
aa. İhbarın Şekli	257
bb. İhbarın Zamanı	257
d. Kulfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları	258
aa. İhlali	258
bb. İhlalin Hukuki Sonuçları	258
aaa. Riziko Gerçekleşmeden Önce	258
bbb. Riziko Gerçekleştikten Sonra	261
5. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Kulfeti	264
a. İhbarın Kapsamı	264
b. İhbarın Usulü	265
aa. İhbarın Şekli	265
bb. İhbarın Zamanı	266

c. Külfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları	267
aa. İhlal	267
bb. İhlalin Hukuki Sonuçları	267
B. BİLGİ VERME VE ARAŞTIRMA YAPILMASINA İZİN VERİLMESİ	
KÜLFETİ	271
1. Külfetin Kapsamı	271
2. Külfetin İhlali	273
C. ZARARI ÖNLEME, AZALTMA ve SİGORTACININ RÜCU HAKLARINI	
KORUMA KÜLFETİ	274
1. Külfetin Kapsamı	274
2. Sigortalı Araçta ya da Rizikonun Gerçekleştiği Yerde Değişiklik Yapmama	
Külfeti	277
3. Külfetin İhlali	278

       B    

KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ, ZAMANAŞIMI VE UYUŞMAZLIK        YOLLARI

�4. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	280
I. TARAFLARIN ANLAŞMASI YOLUYLA SONA ERME	280
II. KENDİLİĞİNDEN SONA ERME HALLERİ	281
A. Sözleşmede Belirtilen Sürenin Sona Ermesi	281
B. Sigortacının İflası Sebebiyle Sona Erme	282
C. Rizikonun Gerçekleşmesi Sonucu Tam Zarar Meydana Gelmesi	282
D. Sigortalı Araç �zerindeki Menfaatin Ortadan Kalkması	282
E. Sigortalı Araç �zerindeki Menfaatin El Değiştirmesi	283
III. FESİH BİLDİRİMİYLE SONA ERDİRİLMESİ HALLERİ	284
A. Üç Açıklamalar	284
B. Rizikonun Gerçekleşmesi Sonucu Kısmi Zarar Meydana Gelmesi	285
C. Sigortacının Konkordato İlan Etmesi veya Ruhsatının İptal Edilmesi	286
D. Primin Tek Taraflı Artırılması Halinde Fesih	287
E. Prim Tutarının Yarisını �deyerek Sözleşmeden Cayma	287

F. Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesi	288
G. Sigorta Ettirenin İhbar Külfetini Gereği Gibi Yerine Getirmemesi	289
H. Sözleşmede Öngörülen Yükümlülüklerin İhlali	289
I. Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. Maddesinde Belirtilen Fesih Hali	290
İ. Kısmi Fesih ve Cayma	291
J. Olağanüstü Durumlar	291
§5. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE ZAMANAŞIMI	292
§6. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE ORTAYA ÇIKAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI	294
I. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	294
A. Görevli Mahkeme	294
1. Sigorta Ettirenin Açacağı Davalarda Görevli Mahkeme	295
2. Sigortacının Açacağı Davalarda Görevli Mahkeme	296
B. Yetkili Mahkeme	297
1. Sigorta Ettirenin Açacağı Davalarda Yetkili Mahkeme	297
2. Sigortacının Açacağı Davalarda Yetkili Mahkeme	298
II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ	299
III. SİGORTA TAHKİMİ	301
A. Ön Açıklamalar	301
B. Sigorta Tahkimine Başvuru ve Yargılama Usulü	302
C. Hakemlerin Kararına İtiraz Prosedürü	304
SONUÇ	307
KAYNAKÇA	313

KISALTMALAR

AAÜT	Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	Bent
Batider	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BİY	Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
bkz.	bakınız
C.	Cilt
CMK	5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	dipnot
E.	Esas
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EKSİST	Eksper Atama ve Takip Sistemi
eTTK	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İMSS	İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası
İÜHFD	İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
KAİSGŞ	Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları
ZMİSGŞ	Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
İTK	Karayolları Trafik Kanunu
İTKİSGŞ	Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları

KTY	Karayolları Trafik Yönetmeliği
m.	Madde
İMSSGŞ	İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
MÜHF HAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı
SEAY	Sigorta Ekspertleri Atama Yönetmeliği
SEY	Sigorta Ekspertleri Yönetmeliği
SK	5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TerMK	Terörle Mücadele Kanunu
TFMHD	Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
THHY	Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği
TİY	Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
TKHK	6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMKTHY	Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik
TRAMER	Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi
TSB	Türkiye Sigorta Birliği
TTK	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
Vb.	ve benzeri
Vs.	ve sair
Y	Yargıtay
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
YÜED	Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi
ZMSS	Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası

GİRİŞ

Günümüzde sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, yargıda büyük yer tutmaktadır. Uyuşmazlığın en sık görüldüğü sigorta sözleşmelerinin başında da kasko sigortası sözleşmeleri gelmektedir.

Kasko sigortası hukuki niteliği gereği bir sözleşme olmakla beraber, sigortacılık ve iktisadi alanlarda da incelenmesi mümkün olan bir müessesedir. Ancak biz tez çalışmamızda son derece dinamik olan bu alanı hukuki yönden inceleyeceğiz, gerek görülen yerlerde ise sigortacılık ve iktisadi açıdan kısa açıklamalarda bulunacağız.

Dolayısıyla çalışmada Türk Ticaret Kanunu' ndaki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler, sözleşme olması sebebiyle gerektiğinde Türk Borçlar Kanunu' ndaki hükümler, Sigortacılık Kanunu, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları bakımından değerlendirmeler yapılacak olup Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu'na ilişkin kararlara temas edilecektir.

Ülkemizdeki sigortacılık faaliyetlerinin en yoğun olduğu branş motorlu kara araçları sigortalarında görülmektedir. TSB¹' nin 14.12.2017 tarihinde hazırlamış olduğu raporda² 2017 yılı eylül ayı itibariyle toplam 12.904.322 kez zorunlu mali sorumluluk sigortası, 4.217.258 kez de kasko sigortası yaptırıldığı ortaya konulmuştur. 2017 yılında eylül ayına kadar sigorta şirketleri tarafından düzenlenen poliçesi sayısı ise toplam 45.117.749'dur. Dolayısıyla hazırlanan rapora göre, ülkemizde, sağlanan her üç sigorta himayesinden birinin kasko veya zorunlu mali sorumluluk sigortası olduğu sonucuna varabiliriz. Bu sebeple kasko sigortası yanında, özellikle uygulamada bireyler tarafından kasko sigortası ile karıştırılan zorunlu mali sorumluluk sigortası, diğer adıyla trafik sigortasına ilişkin kısa açıklamalarda bulunacak olup kasko sigortası ile aralarındaki farklardan da bahsedeceğiz.

Tez çalışmamız kasko sigortasının bir sigorta sözleşmesi olması sebebiyle, üç bölümlük bir plan halinde incelenmeye çalışılmıştır.

¹ Bkz. Türkiye Sigorta Birliği hakkında (<https://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657>, E.T.: 05.01.2018).

² Türkiye Sigorta Birliği'nin hazırlamış olduğu rapor hakkında bkz. (<https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>, E.T.: 05.01.2018).

Böylelikle ilk bölümde “*Kasko sigortası kavramı ve kasko sigortası sözleşmesinin unsurları*” üzerinde durulacak olup ilk bölümün son kısmında “*Kasko sigortasının teminat kapsamı*” üzerinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

İkinci bölümde “*Kasko sigortası sözleşmesinde tarafların yükümlülüklerinden ve külfetlerinden*” bahsedilecektir. Bu kapsamda, ilk olarak sigortacının yükümlülükleri değerlendirilecek, ardından da sigorta ettirenin yükümlülükleri ve külfetlerine temas edilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde “*Kasko sigortası sözleşmesinin sona ermesi halleri*” incelenecektir. Hemen ardından “*Kasko sigortası sözleşmesinden doğan uyuşmazlık çözüm yollarına*” temas edilecek ve son yıllarda öneminin artmasına binaen “*Sigorta Tahkimine*” ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Son olarak ise, tez çalışmamız bağlamında kasko sigortası sözleşmesi ile alakalı olarak vardığımız değerlendirmelere “*Sonuç*” bölümünde yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KASKO SİGORTASI KAVRAMI, KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ

§1. KASKO SİGORTASI KAVRAMI

I. KASKO SİGORTASININ TARİHÇESİ ve KASKO SİGORTASINA DUYULAN İHTİYAÇ

Kasko sigortasının tanımını yapmadan önce, kasko kelimesinin kökenini, bu sigorta türünün ne zaman ortaya çıktığını, geçmişten günümüze tarihsel sürecini kısaca anlatmak gerekir.

Yabancı kökenli bir kelime olduğu ilk bakışta anlaşılan kasko terimine İspanyol, İtalyan, Fransız ve Alman dillerinde rastlanır. İtalyanca ve İspanyolcada karşımıza “casco” olarak çıkmıştır. “Casco” teriminin bu dillerde miğfer kelimesine karşılık geldiği görülür. Bilindiği üzere miğfer, eski çağlarda insanların baş tarafını korumak maksadıyla kullanılan bir savaş gerecidir. “Casco” teriminin sigorta hukuku ile kesişmeye başladığı nokta ise deniz sigortalarıyla olmuştur. Orta çağ ve yeni çağda denizcilik ile ün yapmış İspanyollar, okyanuslardaki rizikolara karşı çeşitli sigortacılık faaliyetlerinde bulunmuş, “casco” terimi de sigorta hukukunda literatüre ilk defa bu dönemde girmiştir. Tekne sigortasını ifade etmek için Fransızcada “assurance de la casque” terimi kullanılmıştır. Alman dilinde gemi teknesi anlamına gelen “der Casco” kelimesini Almanlar, yalnızca tekne sigortaları için değil, İspanyol ve Fransızlardan farklı olarak otomobil ve uçaklar için de kullanmıştır. Sonuç olarak bugünkü kasko kelimesi her ne kadar İspanyolca ve İtalyancadan türemişse de, günümüzdeki mahiyeti bakımından Almanların büyük katkıları bulunmaktadır³.

Kasko sigortasının geçmişine baktığımızda otomobilin insan yaşamındaki önemi arttıkça, bu müessesenin de hızla geliştiğini ve yıllar içinde dallanıp budaklandığı görülmektedir. 1800’lerin son çeyreğinde başlayan otomotiv sektöründeki gelişmeler, gelecekte yeni bir sigorta sektörünün oluşacağına dair ilk

³ Tarihsel gelişim hakkında bkz. Mehmet Zeki Akın, **Motorlu Nakil Vasıtaları Kazalarına Karşı Mecburi Mesuliyet Sigortası**, 2.Baskı, Nadir Yayınları, Ankara, 1963, s.95 dn.17; Işıl Ulaş, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8. Baskı, Turhan Yayınları, Ankara, 2012, s.581 dn.413; Erhan Adal, “Motorlu Taşıt Kazalarına Karşı Mecburi Mali Sorumluluk Sigortası”, **İÜHF**, C.30, S.3-4, 1964, s.861 dn.3.

ışıkları gösterse de, kasko sigortası sözleşmelerinin, toplu olarak bir tarifeye bağlanmaları ve akdedilmeleri Birinci Dünya Savaşı'nın sonrasına rastlamaktadır.

Aslında 1900'lü yıllara gelinmeden önce, sigorta müessesesi gelişmiş ülkelerde oldukça yaygındı ve sigorta şirketleri çoktan büyük organizasyonlar oluşturmuştu. Ancak yapılan sigortalar yangın sigortası, hayat sigortası, nakliyat sigortası ve ferdi kaza sigortalarından ibaretti. Otomobilin o dönemde çok maliyetli olması ve lüks sayılması, haliyle otomobil sahiplerinin çoğunlukla varlıklı aileler olması sonucunu doğuruyordu. Bu durumda gerçekleştirilecek rizikolar öngörülse de sigorta şirketlerinin bu branşa girmeleri henüz pek akıl karı değildi⁴.

İlk kasko sigortası poliçesi 1890 yılında düzenlenmiş, ilk kasko tarifi ise 1920'lerde İngiltere'de kullanılmaya başlanmıştır⁵. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere bu tarihler tam da otomobilin insan hayatına girdiği ve insan yaşamı için artık bir ihtiyaç haline dönüştüğü zamanlara rastlamaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra otomobilin insan yaşamına kalıcı olarak girmesiyle beraber bu branşla ilgilenen sigorta şirketleri hızla artmış ve kasko sigortası da hayatımıza girmiştir. Bu ilişkiden çıkarılabilecek sonuç şudur ki özellikle otomobillerin günlük yaşamda sayısal olarak artması günümüzde dahi, kasko sigortasının önemini arttırmaya devam etmektedir.

Motorlu araç ve özelinde otomobil sayısının gitgide çoğalması, kasko sigortasının gelişmesine etki etmektedir. Bu durum en temel itibariyle motorlu aracın özelliğinden kaynaklanmaktadır. Motorlu araçlar nitelikleri gereği hareket ederler, hareket etmeleri ve insan hayatına büyük katkıları sebebiyle yaygınlaşmışlardır. Hatta hareket kabiliyetleri nedeniyle aşağıda bahsedeceğimiz üzere motorlu olmasa dahi karayollarında kullanma izni olan motorsuz araçlar da bu branşın gelişmesine katkı sağlar. Ancak bu avantajları beraberinde bazı tehlikeleri de getirmektedir. Motorlu araçlar her daim bir kaza tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bunun yanında çalınabilirler yahut bir yangında işlevsiz hale gelebilirler. Bu rizikolardan hiçbirisi gerçekleşme dahi, sürekli bir tehlike altındadırlar. İşte tam da bu yüzden araç sahipleri, araçlarının korunmasını ve bu şekilde kendilerini güvende hissetmeyi arzu ederler. Burada güveni tesis edecek müessese kasko sigortası olarak karşımıza

⁴ Bkz. Akar Öçal, "Kasko Sigortası", *Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi*, C. 8, S.1, 1972, s.224.

⁵ Bkz. Hayri Taşyürek, *Kasko Sigortası*, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2001, s.17.

çıkılmaktadır. Araç sayısı ne kadar artarsa, araç sahiplerinin sayısı da çoğalmakta ve dolayısıyla kasko sigortasının bu açıdan önemi yadsınamaz hale gelmektedir⁶.

Tehlikelere açık olan motorlu araç sayısının artmasının yanında kasko sigortasının yaygın olmasının nedenlerinden biri de özellikle ülkemizde olduğu gibi, motorlu araçların fiyatlarının oldukça yüksek olması, yani ekonomik sebeplerdir. Motorlu araç sahipleri, araçlarının kasko himayesi altında olmadığı bir durumda, aşağıda detaylıca inceleyeceğimiz rizikoların gerçekleşmesiyle mali açıdan büyük bir zarara da katlanmak zorunda kalacaklardır. Dolayısıyla araç sahipleri kasko himayesi altına girerek ekonomik açıdan da kendilerini güvence altına almaktadırlar.

Sigorta hukuku bireylerin ihtiyaçlarına göre şekillenen bir alandır. Bireylerin trafikteki durumlarını göz önüne aldığımızda aslında hem bir tehlike altındadırlar hem de üçüncü kişilere karşı bir tehlike oluşturmaktadırlar. Örneğin, bir araç sahibinin maruz kalabileceği ve üçüncü kişilere verebileceği zararların tamamını bir “puzzle” olarak düşündüğümüzde, kasko sigortası yalnızca bireyin kendi aracının uğrayacağı zararları karşılayan bir puzzle parçasıdır. Bunun yanında kendisinin veya aracındaki bir yakınının bedensel açıdan bir zarara uğraması söz konusu olabilir. Bu zararını ancak başka bir sigorta türüyle, yani başka bir puzzle parçası ile koruma altına alabilir. Yine araç sahibi kendisi bir zarara uğramayabilir ancak üçüncü kişinin aracına bir zarar verebilir yahut üçüncü kişiye bedensel olarak bir zarar vermiş olabilir. Bu durumda da bir başka puzzle parçasına, yani başka bir sigorta türü ile korunmaya ihtiyaç vardır.

Yukarıdaki örnekte de anlatmaya çalıştığımız gibi aslında kasko sigortası sözleşmesi ile sigorta ettiren, trafikte kendini tamamen koruma altına alamamaktadır. Kasko sigortası sözleşmesi ile yalnızca “puzzle”ın önemli bir parçası yerine konmaktadır. İşte tam da bu nedenle uygulamada sigorta şirketleri tarafından kasko sigortasına ek olarak, ferdi kaza sigortası – ihtiyari mali sorumluluk sigortası ve zorunlu koltuk sigortası gibi sigorta çeşitleri tek bir poliçe içerisinde düzenlenerek sigortadan yararlanmak isteyen müşterilere parçalarının büyük bölümü tamamlanmış bir puzzle olarak sunulmaktadır. Her sigorta şirketinin politikaları gereği farklı

⁶ Bkz. Öçal, s.224.

isimler vermiş olduğu bu paket sigortaya genel olarak Motorlu Kara Araçları Birleşik Kasko Sigortası denmektedir⁷.

Kasko sigortasının gündelik hayatta bu derece yaygın olması ve niteliği gereği teknik konular barındırmasının doğal bir sonucu olarak, TTK’ da düzenlenen sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler yanında Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları⁸ düzenlenmiştir. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları kasko sigortası sözleşmesinin genel hatlarını çizmiştir, ancak sigorta ettirenin aleyhine olmamak üzere, taraflar aralarında özel şartlar da belirleyebileceklerdir. Böylelikle kasko sigortası hukukunun gelişimi, günümüzde yürürlükte olan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları olarak tezahür etmiştir.

II. KASKO SİGORTASININ TANIMI

1800’lü yılların sonunda icat edilen ve henüz 1900’lü yılların başında seri üretimine geçilen motorlu araçlar, günümüzde bir lüks olmaktan çıkıp adeta bir ihtiyaç haline gelmişlerdir. İnsanlık tarihindeki geçmişi çok eskilere dayanmayan motorlu araçların günümüzde şiddetli bir artış göstermesi, beraberinde çeşitli sorunları da getirmiş ve araç sahiplerinin karşılaşacakları sorunları ve uğrayacakları zararları en aza indirmeye, hatta ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli müesseseler ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyada gerçekleşmekte olan bu durum ülkemizde de aynı seyri göstermekte ve her geçen yıl motorlu araç sahibi sayısı artmaktadır. Araç sayısının artış göstermesi ve trafikte yaşanan yoğunluk beraberinde trafik kazalarını getirmektedir. İşte bu duruma karşı araç sahipleri kendilerini güvence altına almak isterler. Araçlarına yönelik gerçekleşebilecek rizikolara karşı kasko sigortası denilen bir sigorta türü ile bu güvencenin sağlanması mümkün olur.

Kasko sigortası özel olarak Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiş bir sözleşme türü olmamakla beraber, Türk Ticaret Kanunu’nun Sigorta Hukuku başlıklı altıncı kitabındaki genel hükümlerini, zarar sigortası ve özelinde bir mal sigortası olması

⁷ Bu konuda bkz. Ulaş, s.582. Ayrıca birleşik sigorta sözleşmelerine ilişkin bkz. Huriye Kubilay, **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 2.Baskı, Barış Yayınları, İzmir, 2003, s.55.

⁸ 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları için bkz. (<https://www.tsb.org.tr/kara-araclari-kasko-sigortasi-genel-sartlari-yururluk-tarihi-01-04-2013.aspx?pageID=501>, E.T.:05.01.2018).

sebebiyle mal sigortalarının ilgili maddelerini ve 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları⁹ nı esas alır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1401. maddesinin ilk fıkrasında sigorta sözleşmesinin tanımı bulunmaktadır. Buna göre *“Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”*

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının *“Sigortanın Kapsamı”* başlıklı 1. maddesine göre ise *“Bu sigorta ile sigortacı, sigortalının poliçede belirtilen ve karayolunda kullanma izni olan motorlu ve motorsuz kara araçlarından, römork veya karavanlardan, iş makinelerinden, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makinelerinden doğan menfaatin aşağıda belirtilen risklerin gerçekleşmesi sonucunda doğrudan uğrayacağı maddi zararları teminat altına alır.”*

Yine Kasko Sigortası Genel Şartlarının ilk maddesinden anlaşılabacağı üzere rizikonun yalnızca motorlu araçlar üzerinde gerçekleşmesi gerekmez. Motorlu araçlar ve özelinde otomobiller kasko sigortasının en çok uygulama alanı bulduğu araçlardır. Otomobiller dışında, karayolunda kullanma izni olan motorsuz araçlar, römorklar, karavanlar, iş makineleri, hatta zirai tarım makineleri dahi kasko sigortası sözleşmesine konu olabilirler. Yani kasko sigortasının araçlar bakımından teminat alanı otomobillerle sınırlı olmayıp daha geniştir.

Kasko sigortası branşının tarihsel gelişiminde otomobilin büyük önemi bulunmasına ve uygulamada da çoğunlukla otomobil üzerinde tesis edilmesine rağmen kasko sigortasından *“otomobil sigortası”*¹⁰ olarak bahsetmek yanlış olur. Tekrar belirtilmelidir ki kasko himayesi motorlu araçlar dışında karayolunda kullanma izni olan motorsuz araçlar, römorklar, karavanlar, iş makineleri, zirai tarım makineleri üzerinde de tesis edilebilir.

Türk Ticaret Kanunu'ndaki sigorta sözleşmesinin tanımı ve Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının ilk maddesini birlikte değerlendirdiğimizde bir tanım yapacak olursak; kasko sigortası, sigorta ettirenin, karayolunda kullanma izni olan motorlu yahut motorsuz aracı üzerindeki menfaatinin, uğrayacağı kasko rizikolarına

⁹ Çalışmanın devamında maddelere atıf yapılırken KAKSGŞ olarak kısaltılacaktır.

¹⁰ Bkz. Y.19.HD., 01.04.1994, E.1993/4422, K.1994/3166 (www.kazanci.com.tr, E.T. 06.01.2018).

karşı, sigortacıya ödeyeceği bir prim karşılığında teminat altına alındığı bir sigorta sözleşmesidir.

Son olarak uçak, gemi gibi nakil araçlarının da motorlu olduğu, hava ve denizdeki nakil araçlarının türevlerinin kasko sigortası sözleşmesine konu edilebilip edilemeyeceği tartışma konusu olabilir. Ancak bu duruma verilecek cevap olumsuzdur. Zira kasko sigortası sözleşmelerini düzenleyen genel şartlar bizzat kendi isminde kara araçları ibaresini barındırmakta ve içeriğinde örnekseyici de olsa hangi tür araçların kasko sigortası sözleşmesine konu edilebileceğini barındırmaktadır. Hava ve denizdeki nakil araçlarının rizikolardan korunmasına yönelik olarak deniz ve hava sigortasında ayrı branşlar bulunmaktadır. Deniz araçları için tekne-deniz araçları sigortası, hava araçları için ise hava taşıtları tekne (gövde) sigortası tesis edilebilmektedir.

III. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNİN TASNİFİNDE KASKO SİGORTASININ YERİ

A. Ön Açıklamalar

Sigorta sözleşmelerinin sınıflandırmasını çeşitli şekillerde yapmak mümkündür. Doktrinde sigorta sözleşmelerinin tabi tutulduğu sınıflandırmalar *ihtiyacın karşılanmasına göre ve rizikonun konusuna göre* şeklindedir¹¹. Bu iki sınıflandırma dışında çeşitli ayrımlar bulunsa da (*Örneğin irade serbestisine göre vb.*) biz en çok karşılaşılan bu iki tasnife göre, kasko sigortası sözleşmesini değerlendireceğiz.

B. İhtiyacın Karşılanmasına Göre

Sigorta sözleşmeleri ihtiyacın karşılanmasına göre, zarar veya meblağ sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır¹².

¹¹ Sigorta sözleşmelerinin tasnifine ilişkin olarak bkz. Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I**, Adalet Yayınları, Ankara, 2018, s.19 vd.; Rayegan Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, 15.Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.205 vd.; Şaban Kayıhan ve Ömer Bağcı, **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, 2.Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017, s.47 vd.; Sevilay Eroğlu, **Hastalık Sigortası Sözleşmesinin Kurulmasında İhbar Külfeti**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.24 vd.

¹² Bu hususta bkz. Eroğlu, s.24; Can, s.27; Kayıhan/Bağcı, s.48 vd.; Kender, s.208 vd.

Meblağ sigortalarında¹³, insan hayatı ile ilişkili birtakım olaylar ve para ile ölçülemeyen menfaatler teminat altına alınmaktadır. Buna göre, bir kimsenin hastalanması, kazaya uğraması, sakatlanması, ölmesi veya hayatta kalması gibi olaylar meblağ sigortaları ile teminat altına alınabilirler. Bu tür sigortalarda herhangi bir zararın gerçekleşmesi aranmayıp sigorta sözleşmesinde bahsi geçen olayın meydana gelmesi ile sigorta ettiren yahut lehtara sigorta bedeli ödenmektedir. Ancak meblağ sigortaları, kasko sigortası olan konumuz ile ilgili değildir.

Zira kasko sigortası tam anlamıyla bir zarar sigortasıdır. Zarar sigortalarında, para ile ölçülebilmesi mümkün olan bir menfaatin sigortacı tarafından sözleşmede belirlenen rizikolara karşı korunması söz konusudur. Zararın meydana gelmesi ile beraber sigortacı, sigorta tazminatını ödemektedir.

Zarar sigortaları da kendi içinde aktif ve pasif zarar sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadırlar¹⁴. Aktif zarar sigortaları malvarlığının aktif kısmındaki bir azalmayı önlenmeye hizmet ederler. Pasif zarar sigortaları ise malvarlığının pasif kısmındaki bir artışa engel olmaya hizmet ederler. Pasif zarar sigortalarının en bilindik türü sorumluluk sigortasıdır ki bu tür sigorta sözleşmeleri de konumuz dışındadır. Zira kasko sigortası bir aktif zarar sigortası olan mal sigortasının türüdür.

Mal sigortalarında, bir kimsenin malvarlığının aktifindeki ekonomik değer azalmaması amaçlanmaktadır¹⁵. Yani araç sahibi, aracına karşı gerçekleşebilecek muhtemel rizikoları teminat altına alarak araçta oluşacak zararları, bunlar henüz doğmadan teminat altına almaktadır.

C. Riziko Konusuna Göre

Rizikonun konusuna göre sigorta sözleşmeleri malvarlığı sigortası ve şahısvarlığı sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır.

¹³ Bu hususta bkz. Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt III Can Sigortaları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.3 vd.; Ali Bozer, **Sigorta Hukuku**, 1.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1965, s.329 vd.

¹⁴ Bu hususta bkz. Kender, s.208 vd.

¹⁵ Mal sigortalarına ilişkin olarak bkz. Ulaş, s.166 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.49 vd.

Şahısvarlığı sigortalarında rizikonun konusu bir gerçek kişidir. Bu sigortalarda insan hayatı ile ilgili para ile ölçülemeyen birtakım olaylara ilişkin rizikolar koruma altına alınmaktadır¹⁶. Örneğin hayat sigortaları birer şahıs sigortası türüdür.

Malvarlığı sigortaları ise, malvarlığının bazı rizikoların ekonomik sonuçlarına karşı korunmasını sağlayan sigorta türüdür¹⁷. Bu sigorta türünde sigortalının malvarlığının aktifinde ortaya çıkması muhtemel azalmalar veya pasifinde ortaya çıkması muhtemel artışlar sigortacının himayesi altına alınmaktadır. Örneğin yangın sigortaları, sorumluluk sigortaları birer malvarlığı sigortası türüdür.

Kasko sigortası sözleşmesi bir malvarlığı sigortası türüdür. Zira kasko sigortası sözleşmesiyle araç sahibinin, aracı üzerinde, sözleşmede belirtilen rizikolara karşı teminat sağlanmaktadır. Sözleşmede belirtilen rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalı araçta bir zarar meydana gelmişse, sigortacı, sigortalı araç sahibinin zararını karşılamaktadır.

IV. KASKO SİGORTASININ KAYNAKLARI

A. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası sözleşmesi, başta TTK' ndaki sigorta hukukuna ilişkin hükümler ve Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları olmak üzere, birçok düzenlemeye tabidir. TTK' nun sigorta hukuku kitabındaki genel hükümler, sigorta hukuku kitabındaki zarar sigortalarına ilişkin hükümler, sigorta hukukunda boşluk bulunan yahut atıf yapılan TBK hükümleri, çoğunlukla bir tüketici işlemini ihtiva etmeleri nedeniyle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹⁸ hükümleri, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ve kasko sigortası sözleşmesinde taraflar arasında kararlaştırılan özel şartlar kasko sigortasının tabi olduğu hukuk kuralları olmakla birlikte, sözleşmenin de çerçevesini çizmektedirler.

¹⁶ Bu hususta bkz. Kender, s.213; Eroğlu, s.29; Can, s.26; Kayıhan/Bağcı, s.63.

¹⁷ Bu hususta bkz. Kender, s.26; Eroğlu, s.30.

¹⁸ İşbu kanun 28.11.2013 tarihli 28835 sayılı RG' de yayımlanmış, 28/05/2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olup her türlü tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamaları kapsayan bir niteliğe sahiptir. Çalışmanın devamında TKHK olarak kısaltılacaktır.

B. Türk Ticaret Kanunundaki Sigorta Hukuku Genel Hükümleri

Kasko sigortası sözleşmesine TTK’ daki sigorta hukukuna ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. (TTK 1401-1452) Zira bahsi geçen hükümler tüm sigorta sözleşmeleri için genel hüküm niteliğinde olup zarar sigortası – meblağ sigortası ayrımı yapılmadan her sigorta sözleşmesi için işlev göstermektedir. Sigorta sözleşmesinin unsurları olarak nitelendirilebilecek menfaat, riziko, prim, sigorta tazminatı gibi kavramlar, sigorta sözleşmesinin yapılması, süresi, zamanaşımı, tarafların yükümlülükleri hep bu kısımda hüküm altına alınmıştır. Bununla beraber TTK 1452 ile bazı hükümlere koruma getirilerek kanunen sigortacı ile sigorta ettiren arasında tesis edilmeye çalışılan denge sağlama alınmaya çalışılmıştır.

C. Türk Ticaret Kanunundaki Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümler

Zarar sigortası niteliğinde olan kasko sigortasının tabi olduğu hukuk kurallarından biri de TTK’ ndaki zarar sigortalarına ilişkin hükümlerdir. Zarar sigortalarının nitelikleri gereği meblağ sigortalarından farklılık gösterdiği hususlar bulunmaktadır. Hal böyle olunca zarar sigortaları ile meblağ sigortalarının çerçevesini daha efektif çizebilmek adına bu sigorta türlerine ilişkin genel hükümlere ilave özel hükümler getirilmiştir.

Zarar sigortalarına ilişkin hükümler de kendi içerisinde mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları olarak ayrılmıştır. Mal sigortasının bir türü olan kasko sigortasına da TTK 1453 ila 1472 arasında düzenlenen hükümler uygulanacaktır. Zira sigortalı araçta gerçekleşen zarar sonucunda sigorta ettirenin en önemli hakkı olan sigorta tazminatına ilişkin genel esaslar, sigorta ettirene yüklenen birtakım yükümlülükler ve sigortacının halefîyeti bu kısımda düzenlenmiştir.

D. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları, kasko sigortası sözleşmelerinin temelini teşkil etmektedir. 01.04.2013 tarihinde Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları yerine yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile sigortacı ve sigorta ettiren arasında çıkması muhtemel tüm sorunları çözmeye

yönelik hükümler getirilmiş, aynı zamanda TTK ile bir paralellik sağlanmıştır¹⁹. Sigortalanacak aracın sigorta bedeli konusunda, kısmi zarar halinde uygulanacak onarım veya parça tedarikinde, sigorta ettirenin ihtiyaç duyduğu yeni teminatlar konusunda ve çalışmada değineceğimiz birçok konuda yeniliklerle birlikte Kasko Sigortası Genel Şartlarının daha çağdaş bir yapıya büründüğü söylenebilir.

Bu hususta sigorta genel şartlarından da bahsetmek gerekir. Aynı veya benzer rizikolara karşı tehlike altında olan kişiler, bu rizikolara karşı kendilerini güvende hissetmek isterler. Nitekim bu sebeple de sigorta müessesesi ve sigorta şirketleri ortaya çıkmıştır. Tehlike altındaki kişiler, rizikodan korunabilmek için sigorta şirketlerine prim öderler ve sigorta şirketleri de kendisine prim ödeyen herhangi bir kişinin menfaatinin üzerinde gerçekleşecek rizikoyu teminat altına alır.

Fakat sigorta şirketleri zamanla, kendilerini ilgilendiren tüm hususları sigorta sözleşmelerine koymaya başlamış, tehlike altındaki kişiler de sigorta sözleşmesi yapabilmek adına, sigorta şirketinin önceden belirlemiş olup sözleşmeye koyduğu şartları kabul etmek durumunda kalmışlardır²⁰.

Böylelikle sigorta sözleşmelerinin hem sigortacı hem de sigorta korumasından yararlanmak isteyen kişiler açısından belirli bir denge içerisinde kurulması gerektiği zamanla ortaya çıkmıştır. Sigorta şirketleri tarafından, aynı veya benzer rizikolara karşı tehlike altında bulunan kişilere sunulacak teminatın kapsamının belirlenmesi ve sözleşmeyi akdedecek her kişi için eşit şartlar altında gerçekleştirilmesi gerekir. Böylelikle sigortaya olan güven de tesis edilmiş olacaktır.

Sigortaya olan güveni tesis etmek ve sigorta şirketlerinin tekelinde bulunan sözleşme şartlarını ortadan kaldırmak için devlet araya girmiş, sözleşme şartlarının sigorta şirketlerine bırakılması keyfiyetine el koymuştur²¹.

Bu sebeple, belirli bir branşta yapılacak bütün sigorta sözleşmelerinin temelini belirlemek üzere, Hazine Müsteşarlığı tarafından önceden hazırlanan, genel ve soyut

¹⁹ Zira eTTK ile KTKSGŞ arasında birçok bakımdan farklılık bulunmakta ve bu durum uygulamada çeşitli soru işaretlerini de beraberinde getirmekteydi.

²⁰ Nitekim bu durum sözleşme özerkliği ilkesini büyük oranda sigortacının lehine sınırlandırmıştır. Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.104.

²¹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.104. Bunun amacı sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunmasını sağlamaktır. Bkz. Kender, s.32.

nitelikteki yazılı kayıtlar düzenlenmiştir. İşte bu kayıtlara sigorta genel şartları denilmektedir²².

Sigorta genel şartları her sigorta dalı için ayrı ayrı düzenlenmiştir ve sigorta poliçesine eklenmiş bir şekilde sigorta ettirene verilmektedir. Sözleşme şartı niteliğindeki sigorta genel şartları, o sigorta dalında akdedilecek her sigorta sözleşmesi için uygulanmaktadır²³.

Nitekim Sigortacılık Kanunu²⁴ 11/1’ de “*Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine Müsteşarlığınca onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara göre düzenlenir.*” denilerek bu husus kanunen de düzenlenmiştir. Üstelik sigorta şirketlerinin, sigorta genel şartlarına uymadan akdettikleri sigorta sözleşmeleri geçersizlik yaptırımına tabi tutulmakta, bunun yanında sigorta şirketlerine on bin Türk Lirası idari para cezası kesilmektedir. (SK 34/2-f)

Sigorta genel şartları, kanunun emredici hükümlerinden sonra gelir. Bunun yanında kanunun yorumlayıcı hükümlerinden de önce gelir²⁵. Dolayısıyla, sigorta genel şartlarının örneğin TTK 1452’ de bahsedilen bazı emredici hükümlere aykırı olması durumunda, uygulanacak hüküm TTK’ da yer alan düzenleme olacaktır. Bu husus mahkemece re’sen göz önüne alınacaktır²⁶.

Doktrinde sigorta genel şartlarının TBK 20 ila 25 maddeleri arasında düzenlenen genel işlem şartı niteliğinde olduğuna ilişkin kabul gören bir görüş bulunmakla

²² Bu hususta bkz. Mehmet Bahtiyar: “Sigorta Genel Şartları”, **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.147; Kender, s.191.

²³ Bu hususta bkz. Kender, s.32.

²⁴ İşbu kanun 14.06.2007 tarihli 26552 sayılı RG’ de yayımlanmış, ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu Kanuna tâbi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilât, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usul ve esasları düzenlemiştir. Çalışmanın devamında SK olarak kısaltılacaktır.

²⁵ Bkz. Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, 1.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1987, s.27.

²⁶ Emredici bir hükme aykırı olan sigorta genel şartı, Hazine Müsteşarlığınca onaylansa dahi, geçersizdir. Bu hususta bkz. Y.11.HD., 30.11.1984, E.1984/5893, K.1984/5944 sayılı kararı (Ulaş s.67); Bozer, 1965, s.130; Bahtiyar, Genel Şartlar, s.154; Arseven, s.27.

birlikte²⁷, sigorta genel şartlarının idare hukukundaki “isimsiz düzenleyici işlem” vasfında olduğunu ileri süren bir görüş de bulunmaktadır²⁸.

TBK 20/1’e göre genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmelerde kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Görüldüğü gibi, genel işlem koşulları olarak adlandırılan bu şartlar, tıpkı sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi, ileride de aynı tipte yapılacak sözleşmelere binaen önceden tek başına hazırlanıp karşı tarafa sunulan sözleşme hükümleridir²⁹. Sigorta sözleşmelerinde de yukarıda bahsettiğimiz gibi, her sigorta dalında yapılacak sigorta sözleşmesinin çerçevesi sigorta genel şartları ile çizilmekte, karşı tarafa sigorta genel şartları kapsamında sözleşme hükümleri sunulmaktadır.

Ancak buradaki esas tartışma, hükmün içinde geçen “düzenleyen” ifadesinden çıkmaktadır. Buna göre, sigorta genel şartları, Hazine Müsteşarlığı’na düzenlenip onaylanmakta ve bu şekilde sigorta şirketleri tarafından sigorta sözleşmelerine konu edilmektedir. Ancak TBK 20/1’e bakıldığında, sigorta genel şartlarının genel işlem koşulu mahiyetinde sayılabilmesi için sanki sigorta şirketleri tarafından düzenlenmesi gerektiği çıkarılmaktadır. Fakat sigorta genel şartlarının Hazine Müsteşarlığınca düzenlenip onaylanması, doktrine göre, yukarıda da değinildiği gibi, bu şartları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmamaktadır³⁰.

Kanaatimizce de sigorta genel şartları, genel işlem koşulu niteliğindedirler. Gerçekten de sigorta genel şartları, çok sayıda sigorta sözleşmesinde kullanılmak amacıyla oluşturulmakta, genel ve soyut nitelikte bulunmakta, önceden tek yanlı

²⁷ Bu hususta bkz. Murat Aydoğdu, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı”, **DEÜHFD**, C.13, S.2, 2013, s.10; Cannur Çitaklayım, “Alman Hukukunda Genel İşlem Koşullarının İçerik Denetimi ve Alman Federal Mahkemesi Kararı Işığında Şeffaflık İlkesinin Sigorta Sözleşmelerindeki Sınırları”, **YBHD**, C.1, S.1, 2017, s.137; Bahtiyar, Genel Şartlar, s.154.

²⁸ Bu hususta bkz. Tekin Memiş, **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.42.

²⁹ Genel işlem koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Murat Aydoğdu, **Türk Borçlar Hukuku’nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukukunda Haksız Şartların Denetimi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s.46 vd.; Ayşe Havutçu, **Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması**, Güncel Yayınları, İzmir, 2003, s.71 vd.; Fikret Eren, **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.214 vd.; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1**, 15.Baskı, Vedat Yayınları, İstanbul, 2017, s.161 vd.

³⁰ Memiş’e göre ise, sigorta genel şartlarının idare tarafından çıkartılması, sigorta şirketleri yahut sigorta ettirenin genel şartlara bir itirazda bulunamaması, farklı bir sözleşme şartını kararlaştıramaması gibi nedenlerle sigorta genel şartları, genel işlem koşulu niteliğinde sayılamazlar. Bu hususta bkz. Memiş, s.32 vd. ila s. 40 vd.

olarak hazırlanmakta ve sözleşmenin kurulması esnasında müzakere konusu yapılmamaktadırlar. Her ne kadar sigorta genel şartları sigortacı tarafından değil, Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanmakta ise de bu durum TBK 20/1' e bir aykırılık yaratmayıp, sigorta genel şartlarının genel işlem şartı niteliğine halel getirmez³¹.

E. Kasko Sigortası Sözleşmesi Özel Şartları

Kasko sigortası sözleşmesine özel şartlar getirilebilir. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları C.11.'de "*Genel şartlara, sigortalı aleyhine olmamak üzere, özel şart konabilir.*" denilerek bu husus kabul edilmiştir. Nitekim SK 11/1'de de sigorta sözleşmelerinde özel şartların tesis edilebileceği açıkça hükme alınmıştır. Ayrıca sigorta özel şartları, sigorta genel şartlarından farklı olarak, kasko sigortası sözleşmesine eklenip "*Özel Şartlar*" başlığı altında tereddüte mahal vermeyecek şekilde açıkça gösterilmelidirler.

Yukarıda bahsettiğimiz sigorta genel şartlarının bir sigorta sözleşmesinde her türlü noktayı belirlemesi mümkün olmamaktadır. Bazı hallerde, sigorta sözleşmesini kişiselleştiren, genel şartlardan farklı olarak, yalnızca o sigorta sözleşmesine ilişkin, taraflarca kararlaştırılan şartlara gereksinim duyulmaktadır³². İşte sigorta özel şartları tam da bu noktada karşımıza çıkarlar.

Gerçekten de sigorta özel şartları yalnızca sigorta ettiren yahut sigortalının değil sigorta şirketlerinin de işini görmektedir. Zira sigorta genel şartları ile sigorta sözleşmesinin çerçevesinin çizildiği bir ortamda, sigorta şirketleri sözleşmelere belli özel şartlar getirerek müşteri çekme ve daha fazla sigorta sözleşmesi yapabilme imkanını bulmaktadır.

Nitekim uygulamada da sigorta özel şartları, çoğu zaman sigorta şirketleri tarafından, sigorta ettiren ile herhangi bir müzakereye girişilmeden önceden

³¹ Nitekim genel işlem şartları, ait olunan alanla ilgi çıkar gruplarının temsilcileri arasında veya müteşebbisin bağlı olduğu meslek kuruluşları ile görüşülerek de belirlenebilir. Bu durum sözleşme hükümlerinin tek yanlı olarak belirlenmesine aykırılık oluşturmaz. Bkz. Havutçu, s.16 ila 77 vd.; Aydoğdu, Genel İşlem Şartları, s.55; Yeşim Atamer, **Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi**, 2.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s.66.

³² Sigorta özel şartları kişisel ve standart olmayan anlaşma şartlarıdır. Bu hususta bkz. Mehmet Bahtiyar, "Sigorta Özel Şartları", **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s.196; Kender, s.191.

hazırlanmakta ve sigorta sözleşmesine eklenmektedir. Taraflar arasında herhangi bir müzakere yapılmadan sözleşmeye eklenen sigorta özel şartları, bu haliyle genel işlem koşulu niteliğindedirler³³.

Fakat değinmemiz gereken bir husus vardır ki o da kasko primi gibi sözleşmenin asli edimi olan ve taraflar arasında kararlaştırılan bu tür sigorta özel şartlarının içerik denetimine tabi olmadığıdır³⁴.

Sigorta özel şartları Hazine Müsteşarlığı'nın onayına tabi değildir. Bu sebeple sigorta genel şartlarından ayrılmaktadır. Ancak bu halde dahi, TTK 1452 uyarınca emredici sayılan hükümlere uygun olması gerekmektedir³⁵.

TTK 1452 uyarınca kanunda emredici nitelikte sayılan hükümlere paralel olarak sigorta genel şartları düzenlenebilir. Doğal olarak bahsi geçen sigorta genel şartlarına aykırı olarak sigorta özel şartı düzenlenemez. Zira bu husus aynı zamanda kanundaki emredici nitelikte sayılan hükümlere aykırı sigorta genel şartı düzenlendiği anlamına gelir. Fakat, emredici hükümlere ilişkin olmayan sigorta genel şartlarının aksi olarak sigorta özel şartları belirlenebilir³⁶.

Kasko sigortası sözleşmesine getirilen özel şartlar bazı durumlarda primin artmasına neden olurken, bazı hallerde ise primde indirim yapılmasına neden olur. Kasko Sigortası Genel Şartları C.11'de de örnekseyici olarak sayıldığı üzere örneğin hasarsızlık indirimi bir özel şart niteliğindedir ve sözleşmeye eklenmesiyle birlikte primde bir miktar indirim söz konusu olur. Yine bayan sürücü, otuz beş yaş üzeri ve en az beş yıllık ehliyet sahibi olma, sürekli kullanım gibi şartlar da kasko sigortası sözleşmesinde rastlanılan özel şartlara örnek verilebilir³⁷.

Kasko Sigortası Genel Şartları A.7.'de ise sigorta teminatına ilişkin özel belirlemelerin yapılabilmesi söz konusudur. Örneğin, sigortalı aracı sigorta ettiren

³³ Bu hususta bkz. Memiş, s.39 ve s.46 vd.; Bahtiyar, Özel Şartlar, s.196.

³⁴ Bu hususta bkz. Aydoğdu, Genel İşlem Şartları, s.50; Havutçu, s.159; Atamer, Genel İşlem Şartları, s.64-65.

³⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.105; Ulaş, s.66; Bahtiyar, Özel Şartlar, s.196.

³⁶ Bkz. Y.11.HD., 28.09.2009, E.2008/5160, K.2009/9680 sayılı kararında "...Oysa, poliçe özel koşul ya da koşullarının taraflarca sözleşme hürriyeti kapsamında serbestçe kararlaştırılabileceği, tacir olan taraflarca bu kapsamda anılan poliçe özel koşulunun sözleşme hükmü haline getirildiği, mahkemenin kabulünün aksine, poliçede emredici nitelikte olmayan poliçe genel şartlarına aykırı özel şartlara da yer verilebileceği kuşkusuzdur..." (Ulaş, s.67). Bu görüşün aksine olarak sigorta özel şartlarının, sadece genel koşullarla düzenlenmeyen hususlarda kararlaştırılabileceğine ilişkin bkz. Kubilay, Sigorta Hukuku, s.58.

³⁷ Bu hususta bkz. Kubilay, Sigorta Hukuku, s.57.

dışında diğer aile fertlerinin de kullanabilmesi için kasko sigortası sözleşmesine bir özel şart getirilebilir, bu durumda da primin artması söz konusu olacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki, sigortacılık uygulamasında klozlar da sigorta özel şartı olarak değerlendirilmektedirler³⁸.

F. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunundaki İlgili Hükümler

Kasko sigortası bir sözleşmedir ve TTK' da hüküm bulunmayan hallerde Türk Borçlar Kanunu ve Türk Medeni Kanunu işlev gösterecektir. Nitekim TTK 1451 de bu husus açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca TTK 1'de de bu kanunun Türk Medeni Kanunu'nun ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanarak TTK 1451 bir başka şekilde ifade edilmiştir. Bununla beraber Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun genel nitelikteki hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine de uygulanır. O halde kasko sigortası sözleşmesinin yapılması, borçların ifası, tarafların temerrüdü, genel işlem şartları gibi TBK' da düzenlenen bazı hükümler kasko sigortası sözleşmesinde de fonksiyon gösterecektir.

G. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun' daki İlgili Hükümler

28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmesi ile beraber TKHK 3/1-l uyarınca sigorta sözleşmeleri açıkça tüketici işlemi olarak sayılmıştır. Hal böyle olunca sigorta ettirenin çoğu zaman tüketici sıfatına sahip olması sebebiyle yukarıda bahsi geçen hükümlerin yanı sıra TKHK ve buna ilişkin mevzuat da kasko sigortası sözleşmesinde uygulama alanı bulacaktır.

Burada esas nokta sigorta ettirenin tüketici konumunda olmasıdır. Zira sigortacı her şartta bir sigorta şirketi olup ticari, mesleki bir amaç gütmektedir. Sigorta ettirenin de mesleki yahut ticari bir amaç gütmesi aradaki kasko sigortası sözleşmesi ilişkisini bir tüketici işlemi olmaktan çıkarmaktadır. Bunun sonucu TKHK ve sair

³⁸ Bu hususta bkz. Memiş, s.10; Ulaş, s.72. Yine sigorta poliçesine eklenen klozların birer özel şart niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Y.11.HD., 14.02.2002, E.2001/9499, K.2002/1223 (www.kazanci.com.tr, E.T.: 12.02.2018)

mevzuat uygulama alanı bulamaz. Örneğin bir ticaret şirketine ait aracın kasko sigortası ile koruma altına alınması halinde böyle bir durum söz konusu olacaktır.

Tüketici işlemi niteliğindeki bir kasko sigortası sözleşmesinde TKHK 5’ deki haksız şartlar, TKHK 66 ve 73’ de düzenlenen tüketici hakem heyetleri ve tüketici mahkemelerine ilişkin maddeler kasko sigortası sözleşmeleri açısından yeri geldiğinde uygulanabilecektir.

V. KASKO SİGORTASI İLE DİĞER SİGORTA TÜRLERİNİN ve ÖZELLİKLE ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI

A. ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASIYLA KARŞILAŞTIRILMASI

Uygulamada kasko sigortası ile zorunlu mali sorumluluk sigortasının, araçlarını sigorta ettirenler tarafından karıştırıldığı gözlemlenmektedir. Bu sebeple asıl konumuza girmeden önce kasko sigortasının zorunlu mali sorumluluk sigortası ile hangi açılardan benzerlikler ve farklılıklar taşıdığını inceleyeceğiz.

Karayolları Trafik Kanunu’ nun³⁹ 85. maddesi motorlu araç işleteninin bu aracın işletilmesi sırasında bir başkasına karşı vereceği ölüm veya yaralanma gibi bedensel zararları yahut o kişinin bir malına vereceği zararları bir sorumluluğa tabi tutmuştur. Bu sorumluluğa karşı motorlu araç işleteninin bir sigorta yaptırması zorunludur. İşte zorunlu kılınan bu sigorta türü KTK’ nun 91 ve devamındaki maddelerinde “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası⁴⁰” adı altında düzenlenmektedir. Bu kanun içerisinde düzenlenmesi sebebiyle bu sigorta türü “Trafik Sigortası” olarak da adlandırılmaktadır. Bir sorumluluk sigortası olması sebebiyle ZMSS’ nda teminat altına alınan tutar motorlu aracın türüne göre değişmektedir. Hangi tür araca, azami

³⁹ 18.10.1983 tarihinde 18195 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu karayollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri düzenler. Özellikle zorunlu mali sorumluluk sigortası ve bazı kasko sigortası teminat hallerinde değineceğimiz kanundan bundan sonra KTK olarak bahsedeceğiz.

⁴⁰ Bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları. Bundan sonra zorunlu mali sorumluluk sigortasını ifade etmek üzere ZMSS kısaltmasını kullanacağız. Ayrıca bu konuda bkz. Rauf Karasu, **Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.21 vd.; Mustafa Çeker, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku**, 16.Baskı, Karahan Yayınları, Adana, 2016, s.268 vd.; Adal, s.861 vd.

olarak ne kadar bir prim ödeneceğini Hazine Müsteşarlığı belirlemekte olup değişen çeşitli koşullara karşı bu tutarı her yıl revize etmektedir⁴¹.

Öncelikle her iki sigorta türü de bir zarar sigortasıdır ancak benzerlikleri yalnızca bununla sınırlıdır. Kasko sigortası, aktif zarar sigortalarından olan mal sigortasının bir türü iken, zorunlu mali sorumluluk sigortası ise pasif zarar sigortalarından olan sorumluluk sigortasının bir türüdür. Bu bahsetmiş olduğumuz durumdan kaynaklı olarak iki sigorta türü arasında birçok temel farklılık ortaya çıkmaktadır⁴².

1. Hukuki Nitelik Bakımından

Kasko sigortası bir aktif zarar sigortası iken, ZMSS bir pasif zarar sigortasıdır. Aktif zarar sigortası olması sebebiyle kasko sigortasındaki menfaatin değeri bellidir. Zorunlu mali sorumluluk sigortasında ise üçüncü bir kişiye yönelik olarak verilecek zararlara karşı malvarlığındaki muhtemel azalmalar bir teminat altına alınır ve bu nedenle bu sözleşmelerde menfaatin değeri tam olarak belli değildir.

2. İsteğe Bağlılık Bakımından

İki sigorta türü açısından en temel farklılık, isteğe bağlı yahut zorunluluğa tabi olmasıdır. Buna göre kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi sözleşme özerkliği çerçevesinde tamamen tarafların iradelerine bağlıyken, zorunlu mali sorumluluk sigortası KTK’ nun 91. maddesi gereğince yapılması zorunludur. Buradaki zorunluluğu tek taraflı olarak motorlu araç işletenine yönelik olarak görmemek gerekir. Zira KTK’ nun 101. maddesi ile Türkiye’de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri de söz konusu durumda mali sorumluluk sigortasını yapmakla yükümlüdürler.

Dolayısıyla motorlu bir aracın işleteninin poliçede belirtilen tutara kadar ZMSS koruması altında olduğu ancak aynı motorlu aracı üzerinde bir kasko koruması altında olmadığı durumlarla karşılaşılabilmektedir.

⁴¹ Bu konuda 2018 yılı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası primleri için bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik Geçici Madde 11 ve ek-1.

⁴² Bkz. Taşyürek, s.51 vd.

3. Sigorta Teminatı Bakımından

İki sigorta türünü birbirinden ayıran en temel farklılıklardan bir diğeri ise, bu iki sigorta türünün hangi tür menfaatleri teminat altına aldığıdır.

Kasko sigortası, Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1. numaralı maddesine göre, aracın karayollarında bir başka araç ile çarpışması, seyir yahut durma hallerinde kişinin iradesi dışında bir cisme çarpması, devrilmesi, aracın yanması, çalınması veya çalınmasına yönelik teşebbüs hallerinde ve ek teminatlarda sayılan birçok riziko sebebiyle uğrayacağı zararlara ilişkin olarak sigorta ettiren lehine bir teminat sağlamaktadır⁴³. Burada önemli olan nokta, kasko sigortasının sigortalı araç üzerinde menfaati olan sigorta ettirenin uğrayacağı zararları teminat altına almasıdır. Yoksa belirtilen rizikolardan biri nedeniyle üçüncü kişinin uğramış olduğu zararların bu sigorta türü tarafından teminat altına alınması mümkün değildir. Dolayısıyla sigortacı, sigorta tazminatını kasko koruması altındaki zarar gören konumunda olan sigorta ettirene öder.

ZMSS ise KTK' nun 85. maddesinin 1. fıkrasında hüküm altına alınan motorlu araç işleteninin hukuki ve mali sorumluluğunu teminat altına alan bir sigorta türüdür. Buna göre, motorlu araç işleteni, bu aracını işletirken bir kimsenin ölümüne, yaralanmasına yahut bir malının zarara uğramasına sebep olursa bu durumda ortaya çıkacak olan sorumluluğu bu sigorta türü ile teminat altına alınır. Zorunlu mali sorumluluk sözleşmesinin sigortacısı, bu durumda sigorta tazminatını zarar gören üçüncüye kişiye öder⁴⁴.

Sonuç olarak iki sigorta türünün teminat altına aldığı menfaatler göz önüne alınırsa, bu menfaatlerin birbirleriyle çakışmadıkları, aksine birbirlerini tamamladıkları görülmektedir. Tam da bu sebeple ZMSS ve kasko sigortasının aynı sigorta dönemi içinde ve aynı araç üzerinde tesis edilmesi olanaklıdır.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. §2, III, 3, A.

⁴⁴ Bu hususta bkz. Çeker, s.273.

4. Sigorta Primleri Bakımından

Sigorta primleri bakımından farklılık denildiğinde ilk olarak bu prim tutarlarının kimler tarafından ve nasıl belirleneceği, daha sonra da bu primlerin ne şekilde tahsil edileceği hususları akla gelir.

Sigorta primlerinin belirlenmesi, sözleşme ile teminat altına alınan hususlar ile yakından bağlantılıdır. Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenlere sunulan birbirinden farklı teminatlar, sigorta primlerinin de farklı olmasına neden olur.

Primlerin isabetli olarak belirlenmesi özellikle isteğe bağlı olarak yapılan kasko sigortasında, sigorta ettirenlerin bu sigortaya yönelmesi bakımından bir kolaylık sağlar. Zira sigorta şirketleri tarafından olması gerekenden çok daha yüksek oranda belirlenmiş bir kasko sigortası primi, sigorta ettirenin bu sözleşmeyi akdetmesine engel olabilir.

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, kasko sigortasında sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğüne karşılık gelen sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, kasko sigortası yapmaya yetkili sigorta şirketlerince serbestçe kararlaştırılır. Ancak primlerin yüksek olduğu bir durumda müşterilerin kasko sigortası yapmaktan kaçınmaları ve yine piyasadaki birçok sigorta şirketinin birbirleriyle bu alanda rekabet halinde olmaları hali bu serbestinin doğal olarak sınırlarını çizmektedir.

Nitekim sigorta şirketleri de bu primleri belirlerken birçok istatistiki veriden yararlanmakta, kasko sigortasının yanında çeşitli sigorta türlerini de içerisine dahil ederek müşterilerine farklı paket sigortalar sunmaktadır.

Kasko sigortalarında, primlerin belirlenmesi bakımından bir serbesti söz konusu iken, zorunlu mali sorumluluk sigortalarında ise farklı bir durum söz konusudur. Bu sigorta türünde sigorta primleri her ne kadar sigorta şirketleri tarafından belirlenmekteyse de Hazine Müsteşarlığı her bir araç türüne ilişkin olarak azami bir prim tutarı belirlemekte ve her yıl bu prim tutarını revize etmektedir. Müsteşarlık her yıl asgari olarak revize ettiği bu tutarı kamu menfaatlerini göz önüne alarak belirler. Dolayısıyla sigorta şirketlerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası

primlerini, Hazine Müsteşarlığı'nın belirlediği azami prim tutarına kadar serbestçe kararlaştırabileceğini söylemek mümkündür⁴⁵.

Belirlenen primlerin ödenmesi hususu ise bir başka farklılıktır. Buna göre sözleşme özerkliği çerçevesinde, kasko sigortasında taraflar primin taksitle veya peşin ödeneceğini serbestçe kararlaştırabilirler. Zorunlu mali sorumluluk sigortası ise kural olarak peşin ödenir⁴⁶. Ancak taraflar, sigorta priminin dörtte birinin peşin ödenmesi şartıyla, kalan primin taksitler halinde ödenebileceğini kararlaştırabilirler.

5. Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması Bakımından

TTK' nun 1421/1 maddesine göre aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar. Buradan primin tamamı veya ilk taksidi ödenmedikçe, sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün başlamadığı sonucunu çıkarabiliriz.

Zorunlu mali sorumluluk sigortalarında, prim poliçenin teslimi ile beraber peşinen ödendiğinden sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün bu anda başladığını söyleyebiliriz. (Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.1.)

Kasko sigortalarında primin peşin ödeneceği kararlaştırılmışsa ve poliçenin teslimi ile beraber sigorta ettiren tarafından prim borcu peşinen ödenmişse, sigortacının yükümlülüğü tıpkı zorunlu mali sorumluluk sigortasındaki gibi başlamış bulunur. Ancak primin taksitler halinde ödeneceği kararlaştırılmışsa, bu durumda poliçenin teslimi anında ilk taksidin yatırılması gerekir. Aksi halde ilk taksit yatmadığı sürece, sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü de başlamaz. Bu durum sigorta ettirenin bir an önce sigortacıya prim ödeme borcunu gerçekleştirmesi için bir sebep teşkil eder.

⁴⁵ Bkz. 03.05.2017 tarihli 30055 sayılı RG' de yayımlanan "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"

⁴⁶ Bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.1.maddesi.

6. Menfaat Sahibinin Değişmesi Halinde Sözleşmenin Akıbeti Bakımından

Burada incelenecek hususlar kasko sigorta sözleşmesi devam ederken üzerinde menfaat bulunan sigortalı aracın sahibinin değişmesi ve zorunlu mali sorumluluk sigortası devam ederken sigortalı aracın işleteninin değişmesidir.

Öncelikle araç sahibinin değişmesi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir⁴⁷. Buna göre sigortalı araç bir satış sözleşmesine konu olabilir yahut sigortalı aracın menfaat sahibinin ölmesi ile miras yoluyla mirasçılara intikal edebilir.

Kasko sigorta sözleşmesinde, şayet sigortalı aracın üzerinde menfaati bulunan kişi, miras dışı bir yolla değişmişse, TTK 1470. madde uygulama alanı bulur. Buna göre sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa, sigorta ilişkisi sona erer. Dolayısıyla örneğin, sigorta dönemi içinde sigortalı aracın satılması halinde kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona erer ve 1419. maddede belirtilen primlerin iadesi uygulama alanı bulur.

Kasko sigortası bir sözleşme olduğundan ve yine Kasko Sigortası Genel Şartları' nın C.5. maddesinin 2. fıkrasında yer alan açık düzenleme gereğince sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin ölmesi durumunda sözleşme hükümleri aynen devam eder, sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlar da mirasçılara intikal eder. Ancak bu halde mirasçılara, durumu sigortacıya bildirme yükümlülüğü getirilmiştir.

Zorunlu mali sorumluluk sigortasında ise sigortalı aracın işleteninin değişmesi halinde KTK' nun 94. maddesi uygulama alanı bulur. Buna göre sözleşme aynen devam eder ve aracı devreden işleten on beş gün içinde bu durumu sigortacıya bildirmekle görevlidir. Ancak bu durumda sigortacının fesih hakkı bulunduğunu da belirtmek gerekir. Sigortacı, menfaat sahibinin el değiştirdiğini öğrenmesinden itibaren on beş gün içinde sözleşmeyi feshedebilir, bu halde ZMSS himayesi feshi takip eden on beş gün daha geçerli kalmaya devam eder. Bu şekilde sigorta koruması, sigortacı için tanınan fesih süresi dikkate alındığında menfaat sahibinin el değiştirmesinden itibaren otuz güne kadar geçerliliğini sürdürebilir⁴⁸.

⁴⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Fırat Öztan, **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi**, 1.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1971.

⁴⁸ Bkz. Kayıhan/ Bağcı, s.251; Çeker, s.287.

7. Halefiyet Hükümleri Bakımından

Daha önce de belirtildiği gibi kasko sigortası bir mal sigortası iken, ZMSS bir sorumluluk sigortasıdır. Dolayısıyla iki sigorta türü de zarar sigortası olduğundan sigortacının halefiyeti söz konusu olur. Ancak kanun her iki sigorta türüne de farklı halefiyet hükümleri getirmektedir. Kasko sigortası için 1472. madde uygulama alanı bulacakken, ZMSS için 1481. madde esas alınacaktır⁴⁹.

Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, kasko sigortasında sigortacının halefiyeti durumu, 1472. madde ile hüküm altına alınmış bir kanuni halefiyet halidir. Buna göre sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi halinde zarar gören sigorta ettirene sigorta tazminatını öder. Bunun sonucunda da hukuken sigorta ettirenin yerine geçmiş olur, bir diğer ifadeyle sigorta ettirenin haklarına halef olur. Sigorta ettirene ödemiş olduğu sigorta tazminatını, sigorta ettirenin sahip olduğu hakları öne sürerek zarara sebebiyet veren üçüncü kişilerden isteme hakkına sahip olur⁵⁰.

Sorumluluk sigortalarında halefiyet hali ise ilk defa 6102 sayılı TTK' nun 1481. maddesi ile yasal bir düzenlemeye konu olmuştur. Buradaki halefiyet hali 1472. maddedeki mal sigortalarına özgü halefiyet halinden biraz farklıdır⁵¹.

Bu farklılığı kasko sigortası ile ZMSS üzerinde inceleyecek olursak kasko sigortasında, rizikonun gerçekleşmesiyle beraber zarar gören kişi kural olarak sigorta ettirenin kendisidir. Bu sebeple sigortacı, sigorta tazminatını sigorta ettirene ödeyerek, halef olduğu hakları zarar veren üçüncü kişiden talep edebilir. Oysa zorunlu mali sorumluluk sigortasında, sigorta ettiren, zarar gören değil zarar veren kişi konumundadır. Dolayısıyla sigortacı sigorta tazminatını zarar gören üçüncü kişiye ödeyecektir. Peki sigortacı bu durumda ödemiş olduğu sigorta tazminatını kime rücu edecektir? Şayet sigortacının bu tazminatı sigorta ettirene rücu edeceğini kabul edersek, bu durumda sigorta ettirenin sigortacıya ödediği primlerin hiçbir anlamı kalmaz. Bu nedenle sigortacının rücu edeceği kişi sigorta ettirenin kendisi

⁴⁹ Sigortacının Halefiyeti bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, s.351-366; Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Zarar Sigortaları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.226 vd. Sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyeti için ise bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.375 vd.

⁵⁰ Bkz. Kender, s.352

⁵¹ Bu hususta ayrıntılı olarak bkz. Ülgen ASLAN DÜZGÜN, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı", **Batider**, C.29, S.3, 2013, s.204 vd.; ayrıca bkz. Çeker, s.263.

değildir. Sigorta ettirenin, zararın oluşumundan dolayı sorumlu olabilecek üçüncü kişilere yönelik bir dava hakkı varsa, TTK 1481 sigortacının işte bu hakka halef olacağını belirtmektedir⁵².

8. Zamanaşımı Bakımından

TTK' nun 1420. maddesinde tüm sigorta sözleşmeleri genel bir zamanaşımı süresine tabi kılınmış, bununla beraber yeni TTK ile bir de azami zamanaşımı süresi getirilmiştir. Bir zarar sigortası olan kasko sigortası sözleşmesinden doğan tüm istemler, alacağın muaccel olmasından itibaren iki yılda ve sigorta tazminatı ile sigorta bedeline ilişkin istemler, her halde rizikonun gerçekleşmesinden itibaren azami olarak altı yılda zamanaşımına uğramaktadır⁵³.

Bir sorumluluk sigortası olan zorunlu mali sorumluluk sigortasına başvurularda ise zamanaşımı süreleri KTK' nun 109. maddesinde düzenlenmiştir. İki yıllık genel zamanaşımı burada da düzenlenmiş, ancak azami zamanaşımı süresi ise kasko sigortası sözleşmesinden farklı olarak kaza tarihinden itibaren on yıl olarak belirlenmiştir. Şayet dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa ve bu fiil için TCK' da daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörülmüşse, TCK' daki zamanaşımı süresi geçerli olur⁵⁴.

Bu durum TTK' daki sorumluluk sigortalarına ilişkin 1482. madde ile de uyumluluk göstermektedir⁵⁵.

B. KASKO SİGORTASI İLE İHTİYARİ MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI

İhtiyari mali sorumluluk sigortası nihayetinde bir sorumluluk sigortası türü olduğundan yukarıda bahsettiğimiz farklılıkların bu iki sigorta türü arasında da geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

⁵² Bkz. Rauf Karasu, “6102 sayılı TTK’ nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, C.2., 2015, s.698-702.

⁵³ Bkz. Çeker, s.127-128.

⁵⁴ Bu konuda ayrıntılı olarak bkz. Karasu, Sorumluluk, s.703-704.

⁵⁵ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.261.

Ancak bu iki sigorta türü arasında zorunlu mali sorumluluk sigortasında bulunmayan bazı benzerlikler bulunmaktadır. Buna göre ihtiyari mali sorumluluk sigortası da tıpkı kasko sigortası gibi isteğe bağlı bir sigorta türüdür. Kanunen zorunlu kılınmamıştır.

Bir diğer benzerlik de sigorta primleri açısından bulunmaktadır. Tıpkı kasko sigortasında olduğu gibi, ihtiyari mali sorumluluk sigortasında da primler serbestçe belirlenir ve sigortacının sorumluluğunun sınırları doğrultusunda azalır yahut artar. Yine İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının 9. maddesinde Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.1. maddesine paralel bir hüküm bulunmaktadır. Burada sigorta primlerinin peşinen veya taksitle ödenebileceği hüküm altına alınmıştır.

C. KASKO SİGORTASI İLE FERDİ KAZA SİGORTASININ KARŞILAŞTIRILMASI

Kaza sigortası, TTK' nun 1507 ila 1510. maddelerinde düzenlenmiştir. Can sigortaları başlığı altında düzenlenen kaza sigortası ile sigortalının sözleşmede belirtilen kaza rizikolarının gerçekleşmesi sonucunda ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da iş göremezlik halleri sigorta himayesi altına alınmaktadır. Kaza sigortası, sigorta himayesinin sağlandığı sigortalı sayısına göre ferdi kaza ve grup kaza sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır⁵⁶.

Bizim konumuz açısından ferdi kaza sigortası esasında yukarıda bahsettiğimiz puzzle benzetmesinin⁵⁷ bir parçasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi ile sigorta himayesi altına alınan menfaat ve ferdi kaza sigortası sözleşmesi ile sigorta himayesi altına alınan menfaat birbirinden farklı olmakla birlikte, birbirlerini tamamlayan parçalardır.

Nitekim uygulamada da müşterilere Motorlu Kara Araçları Birleşik Kasko Sigortası adı altında sunulan bu paket sigortanın içerisinde ferdi kaza sigortası da bulunmaktadır⁵⁸. Böylelikle sigortalı araç sahibinin kaza rizikosuna karşı sigorta

⁵⁶ Ferdi kaza sigortası sözleşmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Evrim Akgün, **Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.11 vd.

⁵⁷ Bkz. §1, I.

⁵⁸ Bkz. Y.11.HD., 17.09.2001, E.2001/4043, K.2001/6846 sayılı kararında "...Öte yandan, davanın dayanağını teşkil eden poliçe, oto paket sigorta poliçesi olup bünyesinde (kasko, ihtiyari mali mesuliyet ve ferdi kaza sigortaları) türlerini de taşımaktadır. Bu gibi durumlarda somut olayda da

himayesi altına alınması söz konusu olmaktadır. Görüldüğü gibi burada koruma altına alınan menfaat ne zarar gören üçüncü kişinin şahsı veya aracı ne de kasko sigortalı aracın kendisidir. Burada himaye altına alınan menfaat kasko sigortalı aracın sahibinin uğrayacağı kaza rizikolarıdır.

Zira kasko sigortası sözleşmesi ile koruma altına alınan menfaat yalnızca sigortalı aracın bünyesinde meydana gelecek zararlardır. Salt olarak kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi, gerçekleşebilecek bir kaza sonucu örneğin sigortalı araç sahibinin kolunun kırılması durumunda ortaya çıkacak işgücü kaybını karşılamayacaktır.

D. TEKNE SİGORTASI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Deniz araçları ve özelinde tekneler, hem karada hem de denizde birçok riziko ile karşı karşıyadırlar. Yangın, korsanlık, infilak, kötü niyetli hareketler veya çalınma rizikoları, araç sahiplerini tekne sigortası yapmaya iten nedenlerden bazılarıdır. Tekne sigortası sözleşmesi ile de koruma altına alınan menfaat, deniz araçlarının bahsi geçen rizikolar nedeniyle uğradıkları zararlardır.

Zira kasko sigortası sözleşmesi ile koruma altına alınan menfaatin kapsamı daha önce de değinildiği gibi karayolundaki motorlu veya motorsuz araçlardır. Deniz araçlarının bu tür rizikolara karşı koruma altına alınabilmesi için kasko sigortası sözleşmesi değil, tekne sigortası sözleşmesi akdedilmesi gerekir.

Ancak bununla beraber, tekne sigortası da tıpkı kasko sigortası gibi zarar sigortası olmakla birlikte, mal sigortalarının bir türüdür.

VI. KASKO SİGORTASININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Sigorta sözleşmesinin hukuki niteliğinin tartışmalı olduğu, ancak hakim görüşe göre kendine özgü yani sui - generis bir sözleşme niteliği taşıdığı söylenebilir. Sui - generis niteliğine bağlı olarak da iki teori ortaya atılmıştır, en kabul gören teori rizikoyu taşıma teorisi olmuştur. Bu teoriye göre, sigortacının prime hak

olduğu gibi, her sigorta türü poliçesi genel şartları da kasko sigorta poliçesine eklenmekte ve bu sigortalardan kaynaklanan rizikolarda kendi şartlarına tabi olmaktadır.” (Ulaş, s.594).

kazanabilmesi için rizikoyu taşıma yükümlülüğünü yerine getirmesi şarttır. Yani bu teoride sigortacının sigortalıya ait olan rizikoları kendisinin üstlendiği ileri sürülür⁵⁹.

Kasko sigortası sözleşmesi de bir sigorta sözleşmesidir. Sözleşme olması sebebiyle sözleşmeler hukukuna ait bazı hukuki nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. Buna göre kasko sigortası sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli borç doğuran, şansa bağlı olmayan, geçerliliği herhangi bir şekle tabi tutulmamış, ivazlı bir sözleşme türüdür⁶⁰.

Kasko sigortası sözleşmesi şansa bağlı değildir, zira sigortacılık faaliyetlerinin teknolojik açıdan ilerlemesi ve ihtimaller hesabının⁶¹ geliştirilmesi ile kasko rizikolarının ne ölçüde, hangi sıklıkta gerçekleştiği gibi ihtimaller saptanabilmekte ve buna karşılık olarak sigorta ettirenden talep edilecek prim de doğru miktarda tespit edilebilmektedir⁶².

Kasko sigortası sözleşmesi sürekli borç doğuran bir sözleşmedir, zira ilk primin ödenmesi anından itibaren sigortacı rizikoyu üstlenmeye başlar, buna karşılık olarak rizikonun üstlenilmesine devam edilmesi için de sigorta ettirenin primleri ödemeyi aksatmaması gerekir⁶³. Sigortacının rizikoyu üstlenmesi bir süreklilik arz etmektedir.

Kasko sigortası sözleşmesi, sigorta hukuku bakımından da çeşitli nitelikleri haizdir. TTK, sigorta türlerini zarar sigortaları ve can sigortaları olarak iki bölümde ele almıştır. Zarar sigortalarından mal ve sorumluluk sigortalarını, can sigortalarından hayat sigortası, kaza sigortası, hastalık ve sağlık sigortasını maddelendirmiştir.

Her ne kadar kasko sigortası TTK' nda hüküm altına alınmamışsa da kuşkusuz bir zarar sigortası türüdür. Zarar sigortaları aktif ve pasif zarar sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Aktif zarar sigortalarının en yaygını ise mal sigortasıdır. Kasko sigortası da mal sigortalarının bir türüdür. Zira kasko sigortasında karayolunda kullanma izni olan motorlu veya motorsuz kara araçları üzerindeki menfaat, çeşitli teminat halleri kapsamında sigortalanmaktadır. Bu sebeple sigortalı araç bir zarara

⁵⁹ Bu hususta bkz. Çeker, s.56-57; Kender, s.167.

⁶⁰ Bkz. Arseven, s.15; Bozer, 1965, s.116 vd.; Kubilay, Sigorta Hukuku, s.36.

⁶¹ Kısaca istatistik bilimiyle yakından ilgili olan bu teoriye göre, olaylar aynı ve sigortalanan riziko da aynı miktarda ise, bu olaylarda meydana gelecek olan zarar geçmişte ne miktardaysa, gelecekte de yine o miktarda olacaktır. Bu sayede, sigortalıya düşecek olan prim gerçeğe yakın olarak saptanabilecektir. İhtimaller hesabı teorisi hakkında bkz. Arseven, s.6-7.

⁶² Bkz. Kender, s.167.

⁶³ Bkz. Taşyürek, s.49.

uğradığı takdirde, sigortacı, sigorta ettirenin bu zararını sorumluluğu oranında karşılamakla yükümlüdür. Aynı şekilde sigorta ettiren de kasko sigortası sözleşmesi boyunca prim borcunu yerine getirmekle yükümlü olup bu yükümlülüğün gereği gibi ifa edilmemesi durumunda sigortacının her zaman ifayı talep hakkı bulunmaktadır⁶⁴.

Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde, kasko sigortasının bir sözleşme olduğunu, aktif zarar sigortalarından mal sigortalarının içinde bir sigorta türü olduğunu, dolayısıyla Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Kanunu mevzuatının uygulanacağını, TTK 1452'deki emredici hükümlere aykırı olmayacak şekilde, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının ve taraflarca belirlenen özel şartların dikkate alınacağını, boşluk bulunması halinde, tamamlayıcı olarak Türk Borçlar Kanunu'nun uygulanması gerektiğini söyleyebiliriz.

§2. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

Kasko sigortası hukuki niteliği itibariyle bir sigorta sözleşmesi ve aynı zamanda bir mal sigortası türüdür. Bir sözleşme olması itibariyle akla ilk olarak sözleşmenin tarafları, şekli, süresi, yapılmasındaki amaç gibi unsurlar gelmektedir. Aşağıda sigorta hukukuna ait bu sözleşme türünü inceleyeceğiz.

I. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

A. SİGORTACI

Sigortacı, sigorta ettirenin ödeyeceği primlere karşılık, sözleşmede belirtilen rizikoları üstlenen kooperatif veya anonim şirket şeklinde örgütlenmiş şirketlerdir⁶⁵. Bir diğer deyiş ile sigortacı⁶⁶, sigorta ettirene ait olan rizikoyu prim karşılığında satın

⁶⁴ Bu hususa ilişkin bkz. Kender, s.171.

⁶⁵ Sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigortacı hakkında bkz. Rıza Ayhan ve Hayrettin Çağlar, **Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.71 vd.; ayrıca Ayhan/Çağlar, s.165-166; Kender, s.35 vd.; Ulaş, s.14 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.133.

⁶⁶ Yapılan araştırmalara göre, tüketicilerin kasko sigortası sözleşmesi yapmak adına ilk değerlendirdikleri kriter sigorta şirketinin ismidir. Bir tüketici, aracını kasko sigortası ile teminat altına almak istiyorsa, ilk değerlendirdiği kriterin sözleşmedeki teminatlar ve ödeyeceği kasko prim tutarı olduğu düşünülebilir. Ancak sigorta şirketinin isminin ve kasko sigortası sözleşmesine aracılık eden acentenin bahsettiğimiz iki kriterden çok daha önde olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan sigortacı konumundaki sigorta şirketlerinin, kasko sigortası yaptırmak isteyen araç sahiplerinin güvenini

olarak ona sözleşme kapsamında çeşitli teminatlar satan profesyonel bir riziko taşıyıcısıdır⁶⁷.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3. ila 10. maddeleri arasında sigorta şirketlerine dair hükümler bulunmaktadır. Bu maddelere baktığımızda bir sigorta şirketinin Türkiye'de faaliyet gösterebilmesi için ilk şart kooperatif⁶⁸ veya anonim şirket şeklinde örgütlenmeleridir⁶⁹⁷⁰(SK 3).

Sigorta şirketlerinin, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantılı olan işler dışında başka işlerle uğraşmaları yasaktır⁷¹ (SK 3). Bağlantılı işler ifadesi ile esasında kastedilen sigortacının yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için gerekli olan faaliyetlerdir. Örneğin, sigortacı, sigortalı araçta gerçekleşen rizikodan sonra sigortalıya asistans hizmetler sunabilir, yedek parça tedarikleri, onarım faaliyetleri, zararın tespitinde ekspertiz işlemi gibi faaliyetlerde bulunabilir. Bunun yanında danışmanlık hizmeti de sağlayabilir⁷².

Sigortacılık Kanunu'nun 2/ö maddesinde sigorta şirketi kelimesi ile Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi veya yurtdışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilatının anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla buradan merkezi yurtdışında bulunan yabancı sigorta şirketlerinin de Türkiye'de teşkilatlanabileceğini ve bir sigorta sözleşmesinde sigortacı sıfatıyla bulunabileceklerini çıkarabiliriz⁷³.

Sigortacılık faaliyetinin başarıya ulaşabilmesi için, aynı rizikoyla karşılaşması muhtemel çevreye ilgili sigorta sözleşmesini ulaştırması ve sigortalı sayısını olabildiğince arttırması gerekmektedir. Muhtemel çevre ile kastedilen ne kadar büyük bir kitleyse başarı da o oranda artar. Rizikolar ülke çapında, hatta reasürans

kazanması son derece önem arz etmektedir. bkz. Zeynep Filiz ve Murat Şengöz, "Kasko Sigortası Tercihinin Konjoint Analizi ile İncelenmesi", "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, C.12, S.1, 2010, s.116 vd.

⁶⁷ Bkz. Yaşar Karayalçın, **Risk ve Risk Yönetimi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1984, s.15.

⁶⁸ Fakat belirtmek gerekir ki Türkiye'de kooperatif şeklinde örgütlenen bir sigorta şirketi bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıdadır. Bununla beraber TTK 1402' de düzenlenen karşılıklı sigortanın ancak ve ancak kooperatif şeklinde örgütlenen bir sigorta şirketi tarafından gerçekleştirilebileceğini söyleyebiliriz. Yine bu hususa ilişkin olarak bkz. Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.41-42.

⁶⁹ Dolayısıyla gerçek kişiler ile kolektif, komandit veya limited şirketler sigortacılık faaliyetinde bulunamazlar. Bkz. Ayhan/Çağlar, s.165.

⁷⁰ 01.01.2018 tarihi itibarıyla Türkiye'de toplam 63 sigorta şirketinin faaliyet gösterdiğini söyleyebiliriz. Bkz. (<https://www.tsb.org.tr/hakimizda.aspx?pageID=657>, E.17.02.2018).

⁷¹ Bu hususta bkz. Emine Yazıcıoğlu, "Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı)", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, İstanbul, 2010, s.1813 vd.

⁷² Bu hususta bkz. Kender, s.39 dn.14.

⁷³ Yine bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.22.

sözleşmeleri yoluyla uluslararası alanda dağıtıldığı anda sigortacının başarısı da artmaktadır⁷⁴.

Bu açıklamalar ışığında aynı zamanda ticaret şirketi olan sigorta şirketlerinin faaliyetlerini tek bir ticari işletmeden sürdürmeleri düşünülemez. Sigorta şirketleri, sigorta ağlarını artırabilmeleri adına şubeler açarlar. Bunun yanında bağımsız tacir yardımcısı niteliğinde olan acentelerden de faydalanabilirler⁷⁵ (SK 23). Özellikle sigorta şirketleri adına sözleşme yapacak sigorta acenteleri⁷⁶ potansiyel müşteri çevresini çok geniş oranda ve daha az maliyetle arttırmaktadır. Nitekim Yargıtay'da sigorta şirketi adına sigorta acentesinin müşterilerle sigorta sözleşmesi yapabileceğini belirtmiştir⁷⁷.

Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesinde sigorta şirketlerinin faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir alanda Müsteşarlıktan ruhsat almalarının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Sigorta şirketinin talebi karşısında, Müsteşarlık bunu değerlendirir ve şayet 6. maddedeki şartlar sağlanıyorsa sigorta şirketine o faaliyet alanı ile ilgili çalışabileceğine dair ruhsat verir. Alınan bu ruhsat ticaret siciline tescil edilir ve Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile ülke genelinde tiraj bakımından ilk on sırada olan gazetelerden ikisinde ilan edilir.

TTK' nun 1401/2 maddesinde ruhsatsız sigorta şirketleriyle, onların bu durumları bilinerek yapılan sigorta sözleşmelerine TBK' ndaki kumar ve bahis başlıklı 604. ve 605. maddelerin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak sigorta ettirenin buradaki kastını, sigorta sözleşmesinin yapıldığı zaman ile sınırlı tutmak gerekir. Şayet bir sigorta şirketinin sigorta sözleşmesi yapılırken ruhsatı bulunmakta, ancak daha sonra herhangi bir sebeple bu ruhsat iptal edilmişse, bu durumda sigorta ettiren için 604 ve 605. maddelerin uygulanacağı çıkarımında bulunmak doğru değildir⁷⁸.

Yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalardan sonra, Türkiye'de bir sigorta şirketinin kasko sigortası sözleşmesi yapabilmesi için, öncelikle anonim şirket veya kooperatif şeklinde örgütlenmesi ve kasko sigortası sözleşmesi yapabileceğine dair

⁷⁴ Bkz. Arseven, s.7.

⁷⁵ Sigorta acentelerine ilişkin olarak bkz. 28.07.2016 tarihli 28980 sayılı RG' de yayımlanan Sigorta Acenteleri Yönetmeliği.

⁷⁶ Sigorta acenteliği yapacaklarda aranacak niteliklere ilişkin bkz. Emine Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları Hukuku – I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010, s.59 vd.

⁷⁷ Bkz. Y.11.HD., 15.11.1977, E.1977/4931, K.1977/5061 sayılı kararı, yine sigorta acentesine ilişkin bkz.Y.11.HD., 28.01.2003, E.2002/8919, K.2003/829 sayılı kararı (Ulaş, s.19).

⁷⁸ Bu hususta bkz. Ulaş, s.15.

“kara araçları kasko sigortası” branşında Müsteşarlıktan bir ruhsat alması gerekmektedir. Bu şartları yerine getirdikten sonra, kasko sigortası sözleşmesi uyarınca, sigorta ettirenin ödeyeceği primlere karşılık, sözleşmede belirtilen rizikoları üstlenebileceği söylenebilir.

SK 15’de ise kasko sigortası bakımından özellik arz edebilecek bir durum bulunmaktadır. İlgili maddeye baktığımızda “Türkiye’deki yerleşik kişiler, Türkiye’deki sigortalananabilir menfaatlerini, Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerine ve Türkiye’de yaptırmak zorundadır.” Ancak aynı maddenin 2/d bendinde kişilerin Türkiye haricinde bulunacakları süre için, bu süre ile sınırlı olmak kaydıyla motorlu taşıt sigortalarını yurtdışında da yaptırabilecekleri belirtilmiştir. Bu durumda şayet sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesinde Türkiye sınırları dışında meydana gelen zararlarını teminat altına almamışsa, aynı aracı için, yurtdışında da bir kasko sigortası sözleşmesi yapabilir.

B. SİGORTA ETTİREN

1. Kavram

Eski Türk Ticaret Kanunu’nun⁷⁹ 1269. maddesinde menfaat unsurundan yola çıkılarak sigorta ettiren sıfatı ile sigorta sözleşmesi yapabilecek kimseler sayılıyordu. İlgili maddeye baktığımızda, sigortalananacak mal üzerinde bir riziko gerçekleştiği takdirde para ile ölçülebilecek menfaati olan malikin, malikin adi veya rehinli alacaklısının, malın muhafazasından dolayı malike karşı sorumlu olan acente, kiracı, komisyoncu ve diğer kimselerin, malın muhafazasında menfaati olan kişilerin ve bunların kanuni temsilcilerinin sigorta ettiren sıfatıyla sigorta sözleşmesi yapabilecekleri belirtilmekteydi.

Yeni TTK ise böyle bir sayımda bulunmamıştır. TTK’ nun 1453. maddesi, rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunan herkesin, bu menfaatlerini mal sigortası ile teminat altına alabileceklerini belirtmiştir. Gerçekten de bir mal üzerinde rizikonun gerçekleşmesi halinde menfaati zedelenen olan herkesin sigorta sözleşmesi yapabilmesi mümkündür. Dolayısıyla eTTK’ nda olduğu gibi sigorta

⁷⁹ 01.07.2012 tarihinde 6102 sayılı TTK’ nun yürürlüğe girmesi ile beraber yürürlükten kalkan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, çalışmanın devamında eTTK olarak kısaltılacaktır.

ettiren sıfatına sahip olabilecek kimselerin sayılmaya çalışılması kanun yapma tekniği bakımından yanlış olduğu gibi, mevcut hükmün içerdiği meali karşılaması da oldukça zordur.

Uygulamada çoğu zaman kasko sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren tarafında aracın maliki bulunmaktadır. Böyle bir durumda sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesini kendi adına ve hesabına yapmaktadır ve bu ilişkide sigortalı sıfatından bahsedilemeyecektir. Ancak araç üzerinde sınırlı bir ayni hakkı olan kimseler⁸⁰, aracı bir rent a car işletmesinden uzun süreli kiralayıp kullanmakta olan kimseler, aracı satmak amacıyla elinde bulunduran acenteler veya komisyoncuların da kasko sigortası sözleşmesi yaptıkları görülmektedir.

Yargıtay da bir kararında, araç malikinin, rehin alacaklısının⁸¹, uzun süreli kiracının, finansal kiralama sözleşmesine istinaden aracı elinde bulunduranın, aracı hukuki bir akde istinaden ariyet olarak elinde bulunduranın ve buna mümasıl para ile ölçülebilir bir menfaati bulunan her kişinin kasko sigortası sözleşmesi yaptırabileceğini örnekseyici olarak saymıştır⁸².

Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren çoğu zaman tüketici sıfatını da haizdir. Herhangi bir ticari veya mesleki amacı olmadan kasko sigortası sözleşmesini akdedip aracı üzerinde kasko sigortası tesis eden sigorta ettiren için durum budur. Ancak sigorta ettirenin ticari veya mesleki amaç güden örneğin bir ticaret şirketi olması da mümkündür.

Sigorta ettiren, bir menfaati üzerinde gerçekleşebilecek muhtemel bir tehlikeye karşı, prim ödeyerek rizikoyu sigortacının üstlenmesini sağlayan, sigorta sözleşmesinin diğer tarafıdır⁸³. Kasko sigortası sözleşmesinde de sigorta ettiren, sigortalı araç üzerindeki menfaatinin, belirlenen primi ödeyerek teminat kapsamındaki rizikolara karşı himaye altına alınmasını isteyen taraftır.

Kasko sigortası sözleşmesinin yapılabilmesi için özel olarak bir ehliyet şartı gerekmemektedir. Dolayısıyla fiil ehliyetine sahip kimselerin kasko sigorta

⁸⁰ Mülkiyeti muhafaza kaydı ile satılan kasko sigortalı araçta gerçekleşen riziko nedeniyle satın alanın intifa hakkı sahibi olduğu ve dava hakkının bulunduğu ilişkin bkz. Y.11.HD., 06.04.1978, E.1978/1202, K.1978/1852 sayılı kararı (Ulaş, s.42).

⁸¹ Rehin alacaklısının sigorta ettiren olabileceğine ilişkin bkz. Y.11.HD. 10.10.1997, E.1997/6575, K.1997/6848 sayılı kararı (Ulaş, s.42).

⁸² Bkz. Y.11.HD. 20.05.2003, E.2002/12772, K.2003/5087 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr, E.T.:17.02.2018)

⁸³ Sigorta ettirene ilişkin olarak bkz. Can, s.33; Ulaş, s.40-42; Ayhan/Çağlar, s.166 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.134.

sözleşmesi yapmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Sınırlı ehliyetli kimseler de araçları üzerinde kasko sigortası sözleşmesini herhangi bir onay gerekmeden gerçekleştirebilirler. Bunun yanında sınırlı ehliyetsiz olarak tanımladığımız, küçük veya kısıtlı olan ancak ayırt etme gücüne sahip kimselerin veli veya vasilerinin onayıyla sigorta sözleşmesini yapmaları ve sigorta ettiren tarafında bulunmaları mümkün olmaktadır. Ayırt etme gücü olmayan ve dolayısıyla fiil ehliyeti bulunmayan tam ehliyetsizlerin ise yapmış oldukları kasko sigortası sözleşmesi hiçbir hukuki sonuç doğurmaz⁸⁴.

Kasko sigortası sözleşmesinde kasko primini ödemek, sözleşme öncesi, sözleşme esnasında ve riziko gerçekleşikten sonra ihbarları yapmak kural olarak sigorta ettirenin külfetleridir. Esasında bunun sebebi, araç üzerinde kasko himayesinin kurulmasını isteyen kimsenin sigorta ettiren olmasıdır⁸⁵.

2. Sözleşmenin Temsilci Aracılığıyla Yapılması

TTK' nun 1406 ve 1407. maddelerinde sigorta sözleşmesinin yapılmasında temsile ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu maddeler yetkisiz temsile ilişkin hükümler de barındırmaktadır. Buna göre kasko sigortası sözleşmesinin bir temsilci aracılığıyla yapılabilmesi mümkündür. Şayet kasko sigortası sözleşmesini yapan temsilci yetkisiz ise, genel temsil hükümlerinden farklı olarak o sigorta dönemine ilişkin primin tamamından sorumlu olur⁸⁶.

Sözleşmenin diğer tarafı olan sigortacıdan bahsederken, sigorta şirketlerinin mutlaka anonim şirket veya kooperatif şeklinde örgütlenmeleri ve sigorta sözleşmesi yapabileceklerine dair ruhsat almaları gerektiğini belirtmiştik. Sigorta ettiren bakımındansa, sigorta sözleşmesinin geçerliliği sigortalanan şey üzerindeki bir menfaatin varlığıdır. Şayet sigortalanan şey üzerinde sigorta ettirenin veya lehine sigorta sözleşmesi yaptığı sigortalının bir menfaati bulunmuyorsa bu durumda sigorta sözleşmesinin geçerliliğinden bahsedilemeyecektir. Nitekim bu husus, TTK' nun 1408. maddesinde de hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla kasko sigortası

⁸⁴ Bu hususta bkz. Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, Filiz Yayınları, İstanbul, 2016, s.65 vd.; Ulaş, s.40; Kubilay, Sigorta Hukuku, s.40.

⁸⁵ Bu hususta bkz. Can, s.33; Kender, s.215.

⁸⁶ Bu hususta bkz. Can, s.37; Ünan, Genel Hükümler, s.76 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.135 vd.; Ayhan/Çağlar, s.168 vd.

sözleşmesinde, sigortalanan araç üzerinde sigorta ettirenin veya lehine sigorta sözleşmesi yaptığı sigortalının mutlaka bir menfaati bulunmak zorundadır⁸⁷. Menfaat unsurunun sigorta sözleşmesinin geçerliliğinde, sigorta ettiren bakımından önemini vurguladıktan sonra, bu kavram ile alakalı ayrıntılı açıklamalarımıza aşağıdaki başlıkta yer vereceğiz.

3. Sigorta Ettiren İle Sigortalının Farklı Kişiler Olması

TTK' nun 1454. maddesinde "Başkası Lehine Sigorta" kavramı düzenlenmiştir. Bu maddede düzenlenen kavramın TBK' nun 129. maddesinde düzenlenen üçüncü kişi yararına sözleşmenin⁸⁸ sigorta hukukundaki bir uygulaması olduğu söylenebilir⁸⁹.

Çoğu zaman sigorta ettiren ile sigortalı kavramları aynı kişiye aitken, başkası lehine sigorta ile sigorta ettiren ve sigortalı kavramları farklı kişilere ait olmaktadır. Zira başkası lehine sigortada sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta sözleşmesine konu etmektedir⁹⁰. Sigorta ettiren ve sigortalı kavramlarının farklı kişilere ait olması, aynı zamanda sigorta sözleşmesindeki hak ve yükümlülüklerin de bu kişiler arasında dağıtılacağı anlamına gelir. Buna göre sigorta sözleşmesinden doğan, sigortacıya karşı yükümlülükler sigorta ettirene ait olmaktadır. Örneğin başkası lehine yapılan bir kasko sigortası sözleşmesinde prim ödeme yükümlülüğü sigorta ettirene ait olacaktır. Sigorta sözleşmesinden doğan sigorta tazminatını alma hakkı ise sigorta ettirene değil, sigortalıya ait olacaktır⁹¹.

⁸⁷ Bu hususa ilişkin olarak bkz. Kender, s.217.

⁸⁸ Tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin sigorta sözleşmelerinde uygulanmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Şener Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2008, s.43 vd.

⁸⁹ Bu hususta bkz. Ayhan/Çağlar, s.167; Can, s.34. Ayrıca TTK 1454' te düzenlenen başkası lehine sigorta kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Ülgen, "Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı", **MÜHF HAD**, C.22, S.3, 2016, s.2827 vd.; Ünan, Zarar Sigortaları, s.25-39.

⁹⁰ Nitekim bir kimsenin, bir başkasının lehine akdedeceği sigorta sözleşmesinin yapılmasında bir menfaatinin olması şart değildir. Örneğin kızına ait bir aracı, sırf sevgisinden dolayı kasko sigortası ile koruma altına alan bir babanın doğrudan sigorta sözleşmesinde bir menfaati yoktur, yalnızca kızının aracı üzerinde, kızının menfaati teminat altına alınmıştır. Bu hususta bkz. Can, s.36.

⁹¹ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.139-140; Ünan, Zarar Sigortaları, s.29-30. Ayrıca Ünan'a göre, başkası lehine sigorta sözleşmesinden doğan tüm haklar değil, yalnızca sigorta tazminatını talep hakkı sigortalıya geçmektedir. Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.30.

Fakat hemen belirtmelidir ki TTK 1454/1'in son cümlesinden bu hususun emredici olmadığı çıkmaktadır. Yani sigorta sözleşmesinde sigortacıdan, örneğin kasko sigortası tazminatını sigorta ettirenin talep edebileceği kararlaştırılabilir⁹².

Başkası lehine bir kasko sigortası sözleşmesi yapma durumunda, sigorta ettiren, üçüncü kişinin aracı üzerindeki menfaati sigorta ettirecektir. Burada önemli nokta menfaatin sahibinin üçüncü kişi olmasıdır. Sigorta ettiren bir başka kimsenin menfaatini sigorta sözleşmesine konu etmektedir. Bu durumda üçüncü kişi sigortalı sıfatını haiz olmakta, rizikonun gerçekleşmesi ve zararın doğması halinde sigorta tazminatını alma hakkına sahip olmaktadır. Hatta sigortacının bu tazminatı kendisine ödememesi halinde, dava hakkına dahi sahiptir.

Ancak bununla beraber başkası lehine sigortada, sigortacı da bu sözleşmeden doğan tüm itirazlarını ve def'ilerini sigortalı konumundaki üçüncü kişiye karşı ileri sürebilecektir. Örneğin, sigorta ettirenin kasko primini ödemediği durumda sigortacı, sigortalıya ödemezlik def'ini ya da sözleşmenin muvazaalı olduğunu, irade sakatlığı sebebiyle geçersiz olacağı def'ilerini ileri sürebilir⁹³.

Başkası lehine sigortada değinilecek son husus ise, kasko sigortası sözleşmesinden doğan yenilik doğurucu hakları kimin kullanacağı hususudur. Örneğin, başkası lehine bir kasko sigortasını feshetmeye veya sözleşmeden dönmeye kim yetkilidir? Bu durumda, sigorta sözleşmesinden doğan yenilik doğurucu hakları kullanma yetkisi yalnızca sigorta ettirene aittir⁹⁴. Takas bildirimi yapmaya, borçluyu temerrüde düşürmeye, seçimlik hakları kullanmaya hep sigorta ettiren yetkili olacaktır⁹⁵.

II. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE MENFAAT

A. Ön Açıklamalar

Geçmişte sigorta sözleşmesinin konusuna ilişkin çeşitli tartışmalar bulunmaktaydı. Doktrinde “*ayni teori*” olarak anılan bir görüşe göre, sigorta

⁹² Bkz. Ülgen, s.2836; Ünan, Zarar Sigortaları, s.34.

⁹³ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.140.

⁹⁴ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.140.

⁹⁵ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.32.

sözleşmesinin konusu, sigortalanan objenin kendisiydi. Yani, akdedilen sigorta sözleşmesi ile rizikonun yönelebileceği mal korunmaktaydı⁹⁶.

Doktrinde “menfaat teorisi” olarak anılan bir diğer görüşe göre ise, sigorta sözleşmesinin konusu, sigortalanan obje değil, sigorta ettirenin obje üzerindeki menfaatidir⁹⁷. Nitekim TTK’ nun sair hükümlerinden de görülebileceği üzere, günümüzde sigorta sözleşmesi ile sigorta ettirenin bir menfaatinin koruma altına alındığı kabul edilmiştir. (TTK 1401-1408-1453 gibi) Gerçekten de zarar sigortalarında ve özellikle mal sigortalarında sigortaya konu olan şey mal değil, malın üzerindeki menfaattir⁹⁸.

Menfaat kavramı 1401. maddenin ilk kısmında yer almaktadır. Meblağ sigortalarına ait ikinci kısımda ise menfaatten bahsedilmemiştir. İlk kısma baktığımızda, menfaatin bir riziko tarafından zarara uğratılması halinde sigortacı tarafından tazmin edileceği belirtilmiştir. Bu açıklamadan şunu çıkarmamız mümkündür. Menfaat kavramı yalnızca zarar sigortalarına ait sigorta sözleşmeleri için konu teşkil eder⁹⁹.

Kanaatimizce sigorta hukuku bakımından menfaat, gerçekleşme imkânı bulunan herhangi bir riziko yüzünden zarara uğrayabilecek, sigortalı ile sigortalanan malvarlığı arasında para ile ölçülebilmesi mümkün bir tür değer ilişkisidir¹⁰⁰.

⁹⁶ Ayni teoriye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Sayhan, **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.75 vd.

⁹⁷ Bu hususta bkz. Sayhan, s.33 vd.; Melda Taşkın, “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği”, **Batider**, C.33, S.1, 2017, s.262 vd.; Can, s.28.

⁹⁸ Nitekim Yargıtay kararlarında da sigorta sözleşmesinin konusunun mal değil, mal üzerindeki menfaat olduğu çoğu defa içtihat edilmiştir. Bkz. Y.11.HD., 15.05.2003, E.2002/12495, K.2003/5009 sayılı kararında “...Buna göre sigorta akdini yaptıran Güzide’nin bu işyerini sigorta ettirmekte para ile ölçülebilir bir menfaatinin olması gerekir. Aksi takdirde TTK’ nun 1264/2 maddesi uyarınca sözleşme batıl olur. Sigortalı Güzide’nin hasar gören işyeri üzerinde yasanın kabul ettiği bir menfaatinin bulunup bulunmadığı dosya içeriğinden anlaşılamadığı gibi, TTK 1270.maddesi uyarınca akdin Ahmet nam ve hesabına yapıldığı da anlaşılamamaktadır. Buna göre mahkemece öncelikle sigortalı Güzide’nin hasar gören işyerini sigorta ettirmekte menfaati olup olmadığı araştırılıp, sigortalı sıfatının bulunup bulunmadığının takdiri gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, davalı ... yararına hükmün bozulması gerekmiştir.” (www.kararara.com, E.T.:20.02.2018), Yine bu yönde bkz. Y.11.HD. 15.12.1983, E.1983/5111, K.1983/5709 (www.kazanci.com.tr, E.T.:20.02.2018)

⁹⁹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.66

¹⁰⁰ Doktrinde de menfaatin birçok tanımı yapılmıştır. Menfaatin tanımına ilişkin görüşler için bkz. Sayhan, s.35 vd.; ayrıca menfaatin eski bir deyim olduğu ve bunun yerine “çıkar” kelimesinin kullanılması gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.83. Yine bu hususta bkz. Bozer, 1965, s.99-100; Kayıhan/Bağcı, 66 vd.; Ayhan/Çağlar, s.170; Çeker, s.64. Sayhan’a göre ise menfaat kavramı, “geleceğe yönelik bir mameleki zarar ihtimalini ve bu anlamda bir ekonomik ilişkiyi ifade eder.” Bkz. Sayhan, s.41; “Sigorta ettiren/sigortalının para ile ölçülebilen, yargı yolu ile ileri sürülebilen, aynı, fikri veya kişisel hakları” bkz. Ulaş, s.42; “Sigorta sözleşmesinde öngörülen bir

Aslında menfaat kavramı, sigorta sözleşmelerinin yapılmaya başlandığı zamanlardan çok sonra ortaya çıkmıştır. Başlangıçta zarar sigortası sözleşmelerinin konusunu sadece malvarlığı oluşturmuştur. Dolayısıyla ilgili sigorta sözleşmelerini yalnızca mal sahipleri yapmışlardır. Ancak sigorta sözleşmelerinin konusunun mal olması, malik dışında örneğin mal üzerinde bir intifa hakkı ya da rehin hakkı bulunan kimselere, korunmaları için bir çözüm getirememiştir. Oysa mal üzerinde bu kişilerin de doğrudan korunmaya değer menfaatleri bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak zarar sigortası sözleşmelerinin konusu, mal üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak¹⁰¹ menfaati bulunan herkesi içine alacak biçimde değiştirilmiş, mal yerine menfaat esası benimsenmiştir¹⁰².

Mal sigortalarının en tipik örneklerinden biri olan kasko sigortası sözleşmesinin de konusu sigortalanan araç ile sigortalı arasındaki menfaattir. Yani, bir araç sigorta ettirildiğinde esasen aracın kendisi sigorta edilmiş olmaz. Bu araç üzerindeki herhangi bir iktisadi menfaat sigorta edilmiş olur. Böylelikle sigortalanan araç üzerinde rehin hakkı veya intifa hakkı sahibinin menfaatinin de sigortalması mümkün olmaktadır (TTK 1456).

Örneğin, bir otomobilin söz konusu olduğu bir kasko sigortası sözleşmesinde, sigortalanan şey aslında otomobilin kendisi değil, otomobil üzerinde malikin sahip olduğu menfaattir. Burada sigorta ettiren malik yerine otomobil üzerindeki bir rehin alacaklısı da olabilir. Böylelikle rehin alacaklısının otomobil üzerindeki menfaati sigorta himayesi altına alınmış olur.

B. Sigortalanabilir Menfaat

Menfaat kasko sigortası sözleşmesinin konusunu oluşturur ancak her türlü menfaatin sigortalabilmesi mümkün değildir. Bunun için menfaat olgusunun içermesi gereken bazı nitelikler bulunmaktadır. Buna göre menfaat, iktisadi olarak

tehlikeli olay sebebiyle maddi zarara uğrama ihtimali olan her türlü ilişki" bkz. Eroğlu, s.56; "Bir kimse ile bir şey arasındaki iktisadi ilişki" bkz. Öztan, Menfaat, s.3; Taşkın, s.264-265.

¹⁰¹ Nitekim aynı obje üzerinde birden fazla ekonomik menfaatin bulunması mümkündür. Sigortalı araç üzerinde malikin, araç kiracısının, rehin veya intifa hakkı sahibinin ekonomik menfaatleri bulunmakla birlikte her birinin menfaati diğerlerinden bağımsızdır. Bkz. Sayhan, s.88.

¹⁰² Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.66

bir değer ifade etmeli, hukuken meşru bir temele dayanmalı ve kasko sigortası sözleşmesi yapılacağı sırada var olmalıdır¹⁰³.

1. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Ekonomik Bir Değer İfade Etmesi

Öncelikle menfaat bir ekonomik değer ifade etmeli, para ile ölçülebilir olmalıdır. Diğer bir deyişle, meydana gelen zarar para ile tazmin ve telafi edilebiliyorsa, menfaatin de ekonomik bir değer ifade ettiği söylenebilir¹⁰⁴. Kasko sigortası sözleşmesi yapacak olan sigorta ettirenin, sigortalanacak araç üzerinde bulunan menfaati ekonomik bir değer ifade eder ve ödeyeceği primin belirlenmesi açısından büyük önem taşır. Menfaat ile prim doğru orantılıdır. Menfaatin kapsamı arttıkça prim tutarı da artar.

2. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Hukuka Uygun Olması

Bir diğer bulunması gereken nitelik menfaatin hukuka uygun, meşru olmasıdır. Menfaatin meşru olması hali ile kastedilen sigorta ettirenin, sigortalı araç üzerindeki menfaatinin hukuka uygun bir şekilde var olması, kanuna aykırı olmamasıdır¹⁰⁵.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 20. maddesinde trafiğe çıkabilecek araçların satış, devir ve tescil usulleri düzenlenmiştir. Maddenin d bendine bakıldığında, bu tür araçların satış ve devri konusunda emredici olarak noterler yetkili kılınmıştır. Bir aracın satış ve devir işlemlerinin noter aracılığıyla değil de örneğin taraflar arasında adi yazılı bir sözleşme ile yapılmaya çalışılması durumunda aracın satışının veya devrinin geçersiz olacağı sonucuna varılması mümkündür¹⁰⁶. Satış veya devir işleminin geçersizliği, araç malikinin değişmediğini gösterir. Her ne kadar taraflar arasında bir sözleşme yapılmış ve iki taraf da bu sözleşmeden memnun

¹⁰³ Bu hususta bkz. Sayhan, s.83 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.68.

¹⁰⁴ Bkz. Sayhan, s.85-86.

¹⁰⁵ Bu hususta bkz. Sayhan, s.86-87; Kayıhan/Bağcı, s.68.

¹⁰⁶ Maddede belirtilen usule aykırı olarak yapılan devir işlemi halinde devralanın meşru bir menfaati bulunmadığından menfaat sahibi olamayacağına ilişkin bkz. Y.11.HD. 29.01.2002, E.2001/8817, K.2002/626 sayılı kararı (Ulaş, s.584), yine bu hususa ilişkin bkz. Y.11.HD. 28.03.2003, E.2003/9319, K.2003/2935 sayılı kararı (Ulaş, s.585).

olsa dahi, sözleşme geçersizdir ve araç üzerindeki haklar hala satışı yapan veya devreden taraftadır.

Buna bağlı olarak, aracı satın alan ya da devralan tarafın o araç üzerinde meşru bir menfaati bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu araç üzerinde kasko sigortası sözleşmesi yapmasında bir menfaati bulunmadığı gerekçesiyle sözleşmenin geçersiz olacağı söylenmelidir.

Nitekim Yargıtay da bir kararında, taraflar arasında haricen gerçekleşen bir satımın, satın alana malik sıfatı kazandırmayacağını, yapılan akdin batıl olacağını, dolayısıyla araç üzerinde kasko sigortası himaye edilemeyeceğini karara bağlamıştır¹⁰⁷.

Ayrıca aracı resmi şekle uymadan devralan kimsenin yapacağı kasko sigortası sözleşmesi geçersiz olacağından, bu sigorta sözleşmesinden aracın hala maliki olmaya devam eden kimsenin yararlanması ve bir hak talep etmesi de söz konusu değildir¹⁰⁸.

Yine ülkemizde, özellikle motorlu araçların fiyatlarının yüksek olması sebebiyle yurtdışından kaçak olarak yurda birçok araç sokulmaya çalışılmaktadır. Bunların üzerindeki hak sahipliği hukuka aykırı olup meşru bir menfaate dayanmamaktadır. Dolayısıyla yurda kaçak olarak sokulup sahte ruhsat ile trafiğe çıkan bu araçlar için akdedilen kasko sigortası sözleşmelerinin de geçersiz olduğu söylenebilir¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Bkz. Y.HGK. 05.03.2003, E.2003/11-68, K.2003/136 sayılı kararı (Ulaş, s.586). Haricen satış halinde de aynı şekilde aracı devralan kişinin menfaat eksikliğinin bulunduğuna ilişkin bkz. Y.11.HD. 20.02.2002, E.2001/9568, K.2002/1470 sayılı kararı (Ulaş, s.588).

¹⁰⁸ Bkz. Ulaş, s.587.

¹⁰⁹ Bu hususta bkz.Y.11.HD. 03.10.2003, E.2003/9916, K.2003/8745 sayılı kararında “...Dava, kasko müşterek oto sigortası poliçesi ile sigortalı araçta oluşan hasarın tazmini istemine ilişkin olup mahkemece hasarın, poliçe tanziminden önce mi, yoksa sonra mı ve ne şekilde olduğunun ispatlanmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş, temyiz üzerine Dairemizce bu konuda ispat yükünün davalı sigortaya düştüğü belirtilerek hüküm bozulmuş ise de davalı sigorta ekinin karardan önce ve sonra üzerinde durduğu kazaya uğrayan aracın yurda kaçak yollarla sokulmuş, sahte plakalı bir araç olduğu, bu nedenle davacının aracı sigorta ettirmekte yararı bulunup bulunmadığı ve dolayısıyla aktif dava ehliyeti olup olmadığı hususu tartışılıp değerlendirilmemiştir. Bilindiği üzere, mal sigortalarında sigorta konusu, mal yani eşya olmayıp eşya üzerindeki menfaattir. Ancak, bu menfaatin yasal ve hukuken himaye edilen bir menfaat olması gerekir. Somut olayda vaki beyanlar, resmi yazışmalar ve ceza dosyası kapsamında aracın yurda kaçak sokulduğu, ruhsatının sahte işlemlerle alındığı ve müsadere için gümrüğe teslim edildiği anlaşılmaktadır. Dava hakkı ile ilgili bu sorunun öncelikle halledilmesi gerekir. Bu bakımdan davalı sigorta vekilinin karar düzeltme talebinin kabulü ile...” (Ulaş, s.598).

3. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Devam Ediyor Olması

Son olarak kasko sigortası sözleşmesinin yapılacağı sırada, hali hazırda sözleşmeye konu olacak bir menfaatin varlığı gereklidir¹¹⁰. Zira sigortacı, sözleşmeyi akdettikleri sırada menfaatin ne olduğunu da iyice saptayabilmelidir ki rizikoyu üstlenme yükümlülüğünü tam olarak gereği gibi ifa edebilsin. Aksi halde TTK 1408’de de belirtildiği üzere kasko sigortası sözleşmesinin geçerliliği yoktur.

C. Menfaat Eksikliği

Kasko sigortası sözleşmesinde, aracın değil, araç üzerindeki menfaatin sigorta ettirildiğini fakat sigortalanan menfaatin de belirli şartları taşıması gerektiğini belirttik. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi özelinde tüm sigorta sözleşmeleri için menfaatin önemi büyüktür. Ancak menfaatin eksikliği halinde buna bağlanan sonuç ne olacaktır?

Gerçekten de menfaat eksikliği, kasko sigortası sözleşmesinin kurulması sırasında olabileceği gibi, sözleşmenin devamı süresince de meydana gelebilir. Yine rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinin ortadan kalkması halinde de menfaatin eksikliğinden söz edilebilecektir¹¹¹.

Her ne kadar kanun koyucu TTK 1408 ile kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi esnasında bir menfaatin varlığını aramışsa da tarafların, menfaatin eksikliği halinde bu durumun farkında olup olmamalarına yönelik bir ayırımı bulunmamıştır¹¹². Bu yönde bir maddenin bulunmaması önemli bir eksiktir. Zira taraflar kasko sigortası sözleşmesini akdederken menfaat eksikliğinin olduğunu bilmeden bu sözleşmeyi akdedebilirler.

Böyle bir durumda menfaat eksikliği, rizikonun gerçekleşmesiyle ilgisi bulunmayan bir halden gerçekleşmişse, TTK 1408 gereği kasko sigortası sözleşmesinin geçersiz olduğunu kabul etmek gerekir¹¹³. Örneğin bir aracı kasko sigortası koruması altına almak isteyen bir kimse, şayet onu meşru bir biçimde elinde

¹¹⁰ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.68.

¹¹¹ Bkz. Sayhan, s.128; Taşkın, s.266-267.

¹¹² Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.69

¹¹³ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.69.

bulundurmuyor ve bundan haberi de yoksa¹¹⁴, kasko sigortası sözleşmesi yapmasında bir menfaati yoktur ve yapılacak sözleşme de geçersizdir. Bu durumdan haberinin olması da sözleşmenin geçerliliğini etkilemez.

Menfaat eksikliği, rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle ortadan kalkmışsa, işte burada da devreye TTK 1458 girmelidir. Bu halde tarafların rizikonun gerçekleştiğini bilip bilmemelerine bakılmalıdır¹¹⁵. Buna göre, hem sigortacı hem de sigorta ettiren, sözleşmenin kurulması aşamasında rizikonun gerçekleştiğinden veya rizikonun gerçekleşmesinin imkansız hale gelmesinden haberdar ise, kasko sigortası sözleşmesi geçersizdir.

Ancak, rizikonun gerçekleştiğini yahut gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığını yalnızca sigorta ettiren biliyor, buna karşılık sigortacı bilmiyorsa, sigortacı kasko sigortası sözleşmesi ile bağlı değildir. Fakat burada şöyle bir durum söz konusudur. Sigortalanacak araç üzerinde bir riziko gerçekleşmiştir ya da rizikonun gerçekleşme ihtimali ortadan kalkmıştır. Sigorta ettiren bu durumun farkında olsa dahi, sigortacının kasko himayesi ilk primin ödendiği andan itibaren başlayacağı için, sigortacı hiçbir zaman bir kasko rizikosuyla karşılaşmayacaktır. Böyle bir durumda sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesi yapması mantığa aykırıdır.

Dolayısıyla TTK 1458'deki hükmün ancak geçmişe etkili olacak şekilde kasko sigortası sözleşmelerine uygulanması söz konusu olur. Bu durumda geçmişte bir rizikonun gerçekleştiğini ya da gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığını bilen sigorta ettiren, bu kasko sigortası sözleşmesini kötü niyetle yapıyor olması sebebiyle, sözleşme geçersiz sayılacaktır, ancak sigortacı, bu kötü niyetli davranışa karşılık olarak kanunen kasko primine hak kazanacaktır¹¹⁶ (TTK 1458).

Sözleşmenin kurulması aşamasında mevcut olmayan menfaatin, sözleşmenin devamı esnasında gerçekleşmesi durumuna kanun koyucu bir hüküm getirmemiştir.

Gerçekten de henüz noterde resmi bir şekilde aracın devri yapılmadan, aracı devralacak kişinin bir kasko sigortası sözleşmesi yapması ve aracı kasko sigortası sözleşmesini akdetmesinden sonra noter huzurunda devralması durumunda yukarıda bahsini geçirdiğimiz durum söz konusu olabilir.

¹¹⁴ Bu duruma örnek olarak taraflar arasında aracın satışının noter aracılığıyla değil de adi yazılı bir sözleşme ile gerçekleştirilmesi ve devralanın, aracın mülkiyetini kazandığı düşüncesine sahip olması gösterilebilir.

¹¹⁵ Bkz. Sayhan, s.128 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.69.

¹¹⁶ Bkz. Sayhan, s.128; Kayıhan/Bağcı, s.70.

Doktrindeki bir görüşe göre, menfaatler dengesi gereğince, sözleşmenin kurulması anında mevcut olmayan fakat sözleşmenin devamı esnasında riziko oluşmadan önce gerçekleşen menfaat halinde sigorta sözleşmesine geçerlilik kazandırılmalıdır¹¹⁷.

Kanaatimizce, her ne kadar sunulan çözüm uygulamada büyük fayda getirecekse de bazı eklemeler yapmak gerekir. Zira sözleşmenin kurulmasından menfaatin gerçekleştiği ana kadar aslında sözleşme geçersizdir. Geçersiz olan bir sözleşmede nasıl sigortacının bir himaye yükümlülüğü bulunmuyorsa, sigorta ettirenin de prim ödemesi mantıklı değildir. Taraflar bu durumu bilmeseler dahi, sigorta sözleşmesi geçersiz olduğundan menfaatin gerçekleştiği ana kadar ödenen primlerin sigorta ettirene iadesi gerekmektedir. Zira ortada hukuken meşru olmayan bir menfaatin sigortacı tarafından himayesi söz konusu olmuştur. Dolayısıyla, sigorta ettirenin primini ödemesiyle başlayan sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünü, hukuka uygun bir zemine dayalı olmadan ödenen prim ile başlatmak pek uygun görünmemektedir.

Menfaati kasko sigortası sözleşmenin ruhuna benzetmek mümkündür. Sözleşme kurulurken bulunmuyorsa, sözleşme bir anlam ifade etmez, geçersizdir. Sözleşmenin devamı esnasında sürekli var olması gerekir¹¹⁸. Bunun yanında sözleşme kurulması esnasında bir ruha sahipken, sözleşme esnasında ruhunu kaybetmiş de olabilir. TTK 1408'in 2. cümlesince menfaatin ortadan kalkması sözleşmenin o andan itibaren geçersizliğini doğurur.

D. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Değişmesi

Kasko sigortası sözleşmesinin akıbeti sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin el değiştirmesi ile de yakından ilgilidir¹¹⁹. Yukarıda da belirttiğimiz gibi menfaat ilişkisinin ortadan kalkması ile beraber kasko sigortası sözleşmesi geçersiz hale gelir. Sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin değişmesi durumu da başlangıçta sözleşmeyi yapan tarafların değişmesi anlamına gelir. Kanun bu durumda

¹¹⁷ Bu hususta bkz. Ulaş, s.43; Kayıhan/Bağcı, s.72.

¹¹⁸ Bkz. Sayhan, s.135; Kayıhan/Bağcı, s.70.

¹¹⁹Esasında sigortalı malın sahibinin değişmesi, sözleşmenin kurulmasından sonraki menfaat eksikliğinin özel bir görünüş biçimidir. Bkz. Taşkın, s.279.

sözleşmenin sona ereceğini özellikle TTK 1470¹²⁰ ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.5. maddelerinde belirtmiştir.

Maddelerin içeriklerine geçmeden önce, menfaat değişikliği halinde sözleşmenin kendiliğinden sona erecek olması aslında hem sigortacı hem de yeni malik tarafından çeşitli sıkıntıları beraberinde getirmektedir¹²¹. Zira sözleşmenin sona ermesi sigortacı açısından bir prim kaybı ve müşteri sayısında azalma anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda sigortacı, rekabete dayalı bir piyasada müşteri kitlesini arttırabilmek adına çeşitli işlere girişmek zorunda kalacaktır. Yeni malik tarafından ise sigortalı araç yeni bir kasko sigortası sözleşmesi yapılana dek rizikolara karşı korumasız kalacaktır. Bu sebeple yeni bir kasko sözleşmesi yapmak için araştırma içine girecek ve zaman kaybı yaşayacaktır¹²².

Kanımızca tüm bu sebeplerle TTK 1470’ deki maddenin emredici değil de aksi kararlaştırılabilir bir madde olması ve tarafların istemesi halinde kasko sigortası sözleşmesinin devam edebilmesinin olanaklı olması taraflar açısından önemlidir.

İlk olarak TTK 1470’i incelediğimizde sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde, sigorta sözleşmesinin kendiliğinden sona erdiğini, ancak bu maddenin emredici olmadığını, aksinin taraflarca kararlaştırılabildiğini görmekteyiz. Bu maddede Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki gibi bir ayırım güdülmemiş, sözleşmenin kendiliğinden sona ereceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin ölmesi halinde kanuni halefiyet gereği tüm hak ve borçlar ve özelinde kasko sigortası sözleşmesi de mirasçılara geçer. TTK 1470’in uygulanması durumunda söz konusu olayda sigorta sözleşmesi ölüm anında kendiliğinden son bulacaktır. Kanımızca aşağıda da açıklayacağımız üzere Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesini esas almak hukuken daha faydalı olacaktır.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesinde ise, kasko sigortası sözleşmesinde sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin el değiştirmesi durumunda sözleşmenin akıbeti ile ilgili daha ayrıntılı bir hüküm bulunmaktadır. İlgili madde, menfaat sahibinin ölüm sebebiyle değişmesi ve ölüm dışında değişmesi (özellikle

¹²⁰ TTK’ nun 1470. maddesine ilişkin bkz. Barış Günay, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470 ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”, **GÜHFD**, C.17, S.1-2, 2013, s.684 vd.

¹²¹ Bu hususta bkz. Sayhan, s.140; Öztan, Menfaat, s.6.

¹²² Bkz. Taşyürek, s.147.

KTK' nun 20/d maddesine göre resmi şekilde yapılan devir işlemine ilişkin) durumlarına farklı hukuki sonuçlar bağlamıştır.

1. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Ölüm Sebebiyle Değişmesi

Menfaat sahibinin ölmesi halinde bir külli halefiyet hali olarak murisin tüm hak ve borçları mirasçılara geçer. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi de hala yürürlükte ve sigortacı ile murisin mirasçıları arasında devam eder¹²³. Yeni hak sahipleri, bir kasko sigortası sözleşmesi olduğunu öğrendikleri andan itibaren on beş gün içinde değişikliği sigortacıya bildirmek zorundadırlar¹²⁴. (KAKSGŞ C.5/2)

Yine, hak sahipleri bu sigortanın varlığını öğrendikleri andan itibaren dilerseler sekiz gün içinde kasko sigortası sözleşmesini feshedebilirler¹²⁵. Sekiz günlük süre hak düşürücüdür ve sigortanın varlığını öğrenmeden itibaren sekiz gün içinde fesih hakkı kullanılmazsa ve şayet sigortacı da bu fesih hakkını kullanmazsa sözleşme aynen devam eder. Fesih bildiriminin sigorta şirketinin merkezine ya da kasko sigortası sözleşmesini akdeden acenteye yapılması gerekmektedir. Buradaki fesih bildiriminin herhangi bir şekle tabi olmadığını da belirtmek gerekir. Fakat sözleşmenin feshedildiğini ispat bakımından yazılı yahut elektronik posta yoluyla yapılması sigorta ettirenin lehine olacaktır.

Aynı madde sigortacıya da bu değişiklik karşısında bir kontra hak vermiştir. Zira sözleşmede bir taraf değişikliği olmuştur ve yeni hak sahipleri sözleşme yükümlülüklerini muris gibi gereğince ifa edemeyebilirler. Bunun sonucunda, sigortacıya bu durumu göz önünde bulundurabilmesi ve şayet sözleşmeyi yeni hak

¹²³ Yine bu hususta bkz. Öztan, Menfaat, s.29.

¹²⁴ Ancak düzenlemeye, ilgili ihbar külfetinin yeni mirasçılar tarafından gerçekleştirilmemesi halinde ne olacağına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce, bahsi geçen olay kasko sigortası sözleşmesi esnasında gerçekleştiğinden, mirasçıların bu davranışı TTK 1444'de belirtilen ihbar külfetidir. O halde sözleşme esnasında gerçekleştirilmesi gereken bu ihbar külfetinin ihlali halinde de TTK 1445'deki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bu hususta bkz. §3, IV, A, 4.

¹²⁵ Nitekim yeni hak sahipleri olan mirasçılar, kasko sigortası sözleşmesini devam ettirmek istemeyebilir yahut başka bir sigortacı ile akdetmek isteyebilir. Bunun yanında kasko priminden memnun olmayabilir yahut sigortacıya güven duymayabilir. Bu sebeplerle yeni hak sahiplerine, sözleşmeyi fesih hakkı verilmiştir. Yine bu hususta bkz. Taşyürek, s.153-154; Taşkın, s.278.

sahipleriyle devam ettirmek istemiyorsa sözleşmeyi feshetme hakkı verilmiştir¹²⁶. Ancak sigortacı, bu fesih hakkını değişikliği öğrendiği tarihten itibaren sekiz günlük hak düşürücü süre içinde kullanmak zorundadır. Sekiz günlük sürede kullanılmayan fesih hakkı ortadan kalkar. Kanımızca sekiz gün gibi kısa bir süre verilmesinin sebebi de kasko sigortası sözleşmesinin akıbetini bir an önce açıklığa kavuşturmadır. Sigortacının yapacağı fesih bildiriminin de herhangi bir şekle tabi olmadığını, ancak ispat bakımından yazılı ya da elektronik posta yoluyla yapılmasının yerinde olacağını belirtmek gerekir.

Sigortacı, fesih hakkını kullanması halinde, feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi hesaplanır ve fazla ödenen prim mirasçılara iade edilir. (KAKSGŞ C.5/2)

Sonuç olarak, sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin ölümü halinde, kasko sigortası sözleşmesi sigortacı ve mirasçılar arasında devam eder. Şayet taraflardan biri fesih hakkını kullanırsa, sözleşme feshin hüküm ifade ettiği andan itibaren sona erer.

2. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaat Sahibinin Ölüm Dışında Bir Sebep Değişmesi

Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5/1 maddesinde, sigortalı araç üzerindeki menfaat sahibinin ölüm dışında bir sebeple değişmesi halinde, kasko sigortası sözleşmesinin, menfaat sahibinin değiştiği anda kendiliğinden sona ereceği belirtilmiştir.

GTK' nun 20/d maddesi ile yani aracın mülkiyetinin satışı veya devri ile kasko sigortası sözleşmesinin sona ermesi, menfaat sahibinin değişmesi sebebiyle sona ermenin en sık yaşanan örneğidir. Bunun yanında araç üzerinde menfaat sahibi değişikliğine yol açan her türlü hukuki işlem kasko sigortası sözleşmesinin kendiliğinden sona ermesine sebep olacaktır¹²⁷.

¹²⁶ Nitekim sigortacı açısından önem arz eden tek husus, karşı tarafın kasko primini ödeyip ödeyememesi değildir. Sigortacı, örneğin ahlaki açıdan aradığı özellikleri mirasçılarda bulamadığı takdirde sözleşmeyi devam ettirmek istemeyebilir. Bkz. Taşyürek, s.154.

¹²⁷ Örneğin, sigortalı aracın istimvali, müsaderesi, intikali, terki gibi hallerde de kasko sigortası sözleşmesi sona erer. Bkz. Öztan, Menfaat, s.28 vd.

Kasko sigortası sözleşmesi sona erdiği için, sigorta ettiren eski malikin, bu sözleşme ile ilgili tüm hak ve borçları sona erer. Buna bağlı olarak bir zamanlar sigortalı olan araç da rizikolara karşı korumasız kalacaktır. Dolayısıyla sözleşmenin sona ermesinden sonra gerçekleşebilecek rizikolara karşı eski malikin herhangi bir talep hakkı bulunmamaktadır¹²⁸.

Fesih ile beraber sigorta ettirenin prim ödeme borcu sona erer ve bu tarihten itibaren sigorta ettiren tarafından fazla ödenmiş primler varsa, kendisine iade edilir¹²⁹.

Sigortalı aracın malikinin değişmesi ile kasko sigortası sözleşmesi sona ereceğinden, yeni malik aracı kasko sigortası korumasından yoksun olarak sahiplenir. Kendisinin sigortacıya herhangi bir prim borcu olmadığı gibi, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacıdan bir talep hakkı da bulunmaz. Araç üzerindeki kasko sigortası koruması ancak yeni bir kasko sigortası sözleşmesi akdedilmesiyle gerçekleşir¹³⁰.

Her ne kadar kural, menfaat sahibinin ölüm dışı bir sebeple değişmesi halinde kasko sigortası sözleşmesinin kendiliğinden sona ereceği ise de, bu kuralın bir istisnası bulunmaktadır. Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesi ve buna paralel olarak TTK' nun 1470. maddesinde belirtildiği üzere, kasko sigortası sözleşmesine getirilecek bir hükümle, menfaat sahibinin değişmesine rağmen sözleşmenin yeni malikle devam edeceğine ilişkin bir kural getirilebilir. Bu kuralın getirilmesi halinde, sigortalı araç üzerindeki kasko sigortası koruması kesintisiz devam eder. Eski malike ait kasko sigortası sözleşmesinden doğan hak ve borçlar, sigortalı aracın yeni malikine geçer.

TKT' nun 20/d maddesinde belirtilen usule uygun olmadan gerçekleştirilen araç satımlarının geçersiz olduğunu ve bunun sonucu olarak araç üzerindeki mülkiyet hakkı sahibinin değişmediğini belirtmiştik. Bu sebeple kasko sigortalı aracın haricen satımı halinde sözleşme geçersiz sayılacağından bir menfaat sahibi değişmesi söz konusu olmaz. Bu durumda kasko sigortası sözleşmesi geçerliliğini sürdürmeye devam eder.

¹²⁸ Sözleşmenin sona ermesinden sonra gerçekleşebilecek rizikolara karşı eski malikin herhangi bir talep hakkı olmadığına ilişkin bkz. Y.11.HD., 22.03.1982, E.1982/1355, K.1982/1216 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr E.T.:21.02.2018). Yine bu hususa ilişkin bkz. Öztan, Menfaat, s.83.

¹²⁹ Bu hususta eTTK dönemine ilişkin bkz. Öztan, Menfaat, s.92 vd.

¹³⁰ eTTK döneminde tam tersi bir hukuki durum söz konusu olmaktadır. Bkz. Öztan, Menfaat, s.84.

Buradan şu sonuç çıkarılabilir. Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesi uyarınca, kasko sigortası sözleşmesinin kendiliğinden fesih ile sona ermesi için, sigortalı araç üzerinde mülkiyet değişikliğine sebep olacak hukuki işlemin geçerli olması gerekmektedir. Bu hukuki işlemin geçersiz olması halinde sigorta ettiren açısından kasko sigortası sözleşmesi hala yürürlükte olacaktır¹³¹.

Nitekim Yargıtay da önüne gelen bir uyuşmazlıkta, mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan bir araç satışında malikin değişmediğini ve dolayısıyla Kasko Sigortası Genel Şartları C.5. maddesi uyarınca menfaat sahibinin değişmeyip hala aynı kişi olduğunu, bu nedenle kasko sigortası sözleşmesinin hala yürürlükte bulunduğunu, sigorta sözleşmesi süresi içinde gerçekleşen rizikoya karşı da davacı malikin hasar bedelini talep etmekte haklı olduğunu içtihat etmiştir¹³².

Ancak burada önemle belirtilmelidir ki hasar bedelini talep hakkı mülkiyeti muhafaza kaydıyla aracın satımını gerçekleştiren kimsededir. Mülkiyet değişmediği için aracın sahibi hala kendisidir. Aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kimsenin, kasko sigortası sözleşmesine dayanarak sigortacıdan hasar bedelini talep hakkı bulunmamaktadır. Zira kendisi sözleşmeye taraf değildir.

Sigortalı aracı zilyetliğinde bulunduran ancak aracın maliki olmayan kimseler için de Yargıtay'ın bir içtihadı bulunmaktadır. Buna göre her ne kadar sigorta hukuku açısından aracı haricen satın alan kimsenin bir talep hakkı bulunmasa da TMK' nun zilyetlik hükümlerine dayanarak sigortalı araca zarar veren kişiden zararlarının tazminini isteyebilmesi olanaklıdır¹³³.

Sigortalı aracın kullanılması için geçici bir süre bir başkasına verilmesi halinde ise herhangi bir mülkiyet devri yaşanmadığından kasko sigortası sözleşmesi geçerliliğini korumaya devam edecektir. Nitekim araçların kiralanması vakalarında bu olayla çok karşılaşılmakta olup aracı kiraya verenin daha önceden yapmış olduğu kasko sigortası sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe sözleşme, burada da geçerli olmaya devam edecektir¹³⁴.

¹³¹ Yine bu hususta bkz. Taşyürek, s.151.

¹³² Bkz. Y.11.HD., 18.02.1997, E.1996/8121, K.1997/820 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr, E.T.:21.02.2018).

¹³³ Bkz. Y.3.HD., 13.10.1997, E.1997/9524, K.1997/9746 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr, E.T.:21.02.2018).

¹³⁴ Nitekim bkz. Y.11.HD., 23.10.1995, E.1995/5315, K.1995/7820 sayılı kararı (www.kazanci.com.tr, E.T.:21.02.2018).

III. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE RİZİKO

A. Genel Olarak Riziko Kavramı

Sigorta müessesesi, aynı tür zararlara uğrama tehlikesi¹³⁵ altında bulunan kitlelerin, gerçekleşecek zararı bir sigortacı vasıtasıyla yine kendi aralarında paylaşması esasına dayanmaktadır¹³⁶.

Sigorta ettiren ödediği primler karşılığında, sigortacının sözleşme ile teminat altına aldığı rizikolara karşı koruması altına girer. Riziko gerçekleştiği anda sigorta ettirenin herhangi bir kusur veya ihmali bulunmadığı takdirde, sigortacının oluşan zararı karşılaması söz konusu olacaktır. Her ne kadar kanunda rizikonun tanımı bulunmasa da doktrinde riziko üzerinde hemen hemen birbirine yakın tanımlar bulunmaktadır¹³⁷. Riziko, “*sigortacının edim yükümlülüğünün bağlandığı olayın gerçekleşmesi olanağı veya olasılığı*”¹³⁸ veya “*rizikonun gelecekte gerçekleşme ihtimali bulunan, zarar veya başkaca uygun olmayan durum ve ihtiyaçları doğuran bir olaydır*”¹³⁹.

Rizikonun kanunda belirli bir tanımının olmaması, aslında rizikoyu tam olarak tanımlamanın zorluğundan kaynaklıdır ve bu nedenle rizikonun doktrinde çeşitli özelliklerinin belirlenmesi yoluyla aydınlatılmasına gidilmiştir¹⁴⁰. Riziko, sigorta sözleşmesinin en esaslı unsuru olup teminat altına alınan rizikoya göre sözleşmenin türü belirli hale gelmektedir. Buradan her sigorta sözleşmesinde rizikonun farklı niteliklerde olacağını çıkarmak mümkündür¹⁴¹.

¹³⁵ Esasında sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan olay rizikonun kendisidir, tehlike kavramı ise rizikodan farklı olarak, rizikonun gerçekleşmesi ihtimaline verilen isimdir. Bu hususta “tehlike” ve “sinistre” kavramları için de bkz. Bozer, 1965, s.101-102.

¹³⁶ Bu hususta bkz. Merih Kemal Omağ, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları, İstanbul, 1985, s.3.

¹³⁷ Kubilay, riziko yerine risk terimini tercih etmiştir ve kısaca zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlamıştır. Bu hususta bkz. Kubilay, Sigorta Hukuku, s.47; “*Sözleşme konusunu teşkil eden eşyaya veya sorumluluğa sebebiyet verecek kayıp ve hasara ilişkin belirsizlik durumu*” bkz. Ayhan/Çağlar, s.172.; “*Zarar verme özelliği olan olayların gerçekleşme olasılığı*” Bkz. Çeker, s.65; “*Zarar verici özellikleri olan olayların gerçekleşmesi ihtimali*” Bkz. Ulaş, s.46; Bozer tehlike terimini kullanmış ve tehlikenin niteliklerini belirtmiştir. Bkz. Bozer, 1965, s.101 vd.

¹³⁸ Bkz. Eroğlu, s.33.

¹³⁹ Bkz. Kender, s. 293.

¹⁴⁰ Bkz. Akar Öçal, **Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler**, Ankara, 1971, s.9-10.

¹⁴¹ Bkz. Eroğlu, s.34.

TTK' nun 1409. maddesinde, sigortacının yalnızca sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Yani sigorta sözleşmesini akdedecek taraflar, sözleşme öncesinde esaslı şekilde hangi rizikoların teminat altına alındığını açıkça ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirlemek ve bunları sözleşmede belirtmek zorundadır¹⁴². Kısacası özellikle deniz sigortalarında sıkça rastlanan rizikonun genelliği ilkesinin benimsenmediği, teminat altına alınan rizikonun özel olarak sigorta sözleşmesinde belirtilmesi gerektiği ve bunun dışında kalan rizikoların sigortacının himayesi dışında olduğu söylenebilir. Genel kural bu olmakla beraber, rizikonun genelliği ilkesi benimsenip “All Risk” klozlu sigorta sözleşmelerinin yapılmasına da bir engel bulunmamaktadır¹⁴³.

Sözleşmede teminat altına alınan rizikonun belirlenmesi gerekirken her türlü rizikonun teminat altına alınabilmesi ise mümkün değildir. Tıpkı menfaatin sigortalı olabilmesi için bazı şartları bünyesinde bulundurması gerektiği gibi, rizikonun da kanuna, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden doğmaması gerekir. (TTK m.1404)

Rizikonun tanımından da anlaşılacağı gibi, sigorta ettirenin malvarlığında zarara sebep olma potansiyeli barındırması ve sigorta sözleşmesinde teminat altına alınacak olan rizikoların gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin bilinmez olması gerekir¹⁴⁴.

Şayet sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolar açıkça ve tereddüde mahal vermeyecek şekilde belirtilmezse, kanun burada sigortacıya bir ispat külfeti yüklemiştir¹⁴⁵. Buna göre taraflar arasında olası bir uyuşmazlıkta sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin sigorta teminatı dışında kaldığını sigortacı ispat etmek zorundadır¹⁴⁶. (TTK 1409/2)

Genel olarak riziko kavramı ve rizikoya ilişkin kanunda düzenlenen maddeleri belirttikten sonra bizi asıl ilgilendiren kasko sigortası sözleşmesindeki rizikoya geçmek gerekir.

¹⁴² Bkz. Kender, s. 294.

¹⁴³ Bu hususa ilişkin bkz. Ayhan/Çağlar, s.174-175; Kayıhan/Bağcı, s.179.

¹⁴⁴ Bkz. Arseven, s.16.

¹⁴⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.177-178; Kender, s.294.

¹⁴⁶ Bkz. Y.11.HD., 01.05.1995, E.1995/2938, K.1995/3945 sayılı kararında “Sigortacının sorumlu olduğu rizikolardan biri sigorta poliçesinin hükmünden istisna edilmişse, oluşan hasarın istisna edilen rizikolardan doğduğunun ispatı sigortacıya aittir...” (www.kazanci.com.tr, E.T.:27.02.2018)

B. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Rizikonun Özellikleri

Kasko sigortası sözleşmesinin en esaslı unsurlarından biri de kasko rizikosudur, zira sözleşme, tipini teminat altına alınan rizikoya göre belirler. Hatta Kasko Sigortası Genel Şartlarında sayılan kasko sigortası türleri, kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolara göre sınıflandırılmıştır. Dolayısıyla bu esaslı unsurun kasko sigortası sözleşmesinde belirtilmemesi, sözleşmenin geçersiz olması sonucunu doğurur.

Aşağıda kasko rizikolarını ve buna yönelik teminat türlerini detaylı olarak incelemeden önce, yukarıda bahsettiğimiz gibi rizikonun barındırması gereken özelliklerinin kasko rizikosu için de geçerli olduğunu belirtmeliyiz. Buna göre kasko rizikosunun kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınabilmesi için ileride gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belli olmaması yahut geçmişte gerçekleşmişse bunun sözleşmeye dahil her iki taraf bakımından da bilinmemesi¹⁴⁷ ve tarafların iradelerinin dışında gerçekleşmesi gerekir.

TTK 1458’de belirtilen geçmişe etkili sigortada kasko rizikosuyla yakından bağlantılı ihtimalleri tarafların yükümlülükleri ve külfetleri bölümünde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü başlığı altında detaylı olarak inceleyeceğimizden¹⁴⁸, bu aşamada yukarıdaki açıklama ile yetiniyoruz.

1. Teminata Konu Olan Araçlar

Her ne kadar yukarıda kasko sigortasının tanımını yaparken kısaca değinmiş olsak da Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki teminata dahil olan ve teminat dışı halleri değerlendirmeye geçmeden önce, teminatın hangi araçlar üzerinde tesis edileceğini tekrardan belirtmek ve bu konu ile alakalı bazı açıklamalar yapmak gerekir.

Kasko sigortasında teminat altına alınabilecek araç türlerini, bu sigorta türünün ülkemizde kodifike edilmeye başlandığı tarihten günümüze kadar incelemeye

¹⁴⁷ Bkz. TTK 1458: “Sigorta, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir. Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir...”

¹⁴⁸ Bkz. §3, II, C, 2, c.

kalktığımızda genel olarak sigorta hukukunun gelişimiyle paralel bir çizgide artış gösterdiklerini görürüz.

01.01.1994 yürürlük tarihli Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlüğe girmesinden önce kasko sigortaları için Kasko Sigortası Umumi Şartları temel alınıyordu. Umumi şartlarda sayılan teminatlara konu olan araçlar “*sigorta sahibinin, markasını, modelini, kullanış tarzını, motor ve plaka numaralarını beyan ettiği motorlu kara nakil vasıtaları, vasitanın teferruatı ve takımı*” ile sınırlıydı¹⁴⁹.

01.01.1994 tarihinde yürürlüğe giren ve 01.04.2013 tarihinde yürürlükten kaldırılan Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarında ise umumi şartlara nazaran teminata konu olabilecek araçlar ve dolayısıyla kasko sigortasının faaliyet alanı oldukça genişlemiştir¹⁵⁰. İlgili maddeden de görüleceği üzere, kasko sigortası ile teminata konu olacak araçlar umumi şartlara göre oldukça çoğalmış, motorsuz araçlar ve bunun yanında iş makineleri de kasko rizikolarına karşı korunabilecek düzeye gelmiştir.

01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarında teminata konu olabilen araçlar, yürürlükten kaldırılan genel şartlardaki madde ile büyük ölçüde paraleldir. Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1. maddesine göre, “*bu sigorta ile sigortacı, sigortalının poliçede belirtilen ve karayolunda kullanma izni olan motorlu ve motorsuz kara araçlarından, römork veya karavanlardan, iş makinelerinden, lastik tekerlekli traktörler, diğer zirai tarım makinelerinden doğan menfaatin aşağıda belirtilen risklerin gerçekleşmesi sonucunda doğrudan uğrayacağı maddi zararları teminat alır*”¹⁵¹. Kasko Sigortası

¹⁴⁹ Bu konuda bkz. Öçal, Kasko Sigortası, s.229. “Ancak o dönemde de aracın kullanılmasından doğan sarsıntıların makas, amortisör vb. parçalar ile elektrik devresinde ve aküde yaratacağı hasarlar teminata dahil değildi.”

¹⁵⁰ **KTKSŞ A.1:** “*Bu sigorta ile sigortacı, sigortalının, karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz taşıtlardan, römork veya karavanlar ile iş makinelerinden ve lastik tekerlekli traktörlerden doğan menfaatinin aşağıdaki tehlikeler dolayısıyla ihlali sonucu uğrayacağı maddi zararları temin eder.*”

¹⁵¹ İlgili maddede belirtilen araçların tanımları ise KTK’ nun 3. maddesinde yapılmıştır. Buna göre sırasıyla;

Trafik: Yayaların, hayvanların ve araçların karayolları üzerindeki hal ve hareketleridir.

Karayolu: Trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlardır.

Otomobil: Yapısı itibarıyla, sürücüsü dahil en fazla dokuz oturma yeri olan ve insan taşımak için imal edilmiş bulunan motorlu taşıttır.

Römork: Motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz taşıttır.

Lastik Tekerlekli Traktör: Belirli şartlarda römork ve yarı römork çekebilen, ancak ticari amaçla taşımada kullanılmayan tarım araçlarıdır.

Genel Şartları ile beraber teminata konu olabilen araçlara “*diğer zirai tarım makineleri*” ibaresi eklenmiştir. Dolayısıyla balya yükleme, çim biçme, yem karma makineleri gibi zirai hayatta büyük faydaları olan bu edevatlar da artık kasko sigortası ile sağlanan teminatlara konu olabileceklerdir.

Aşağıda kasko rizikolarına karşı teminat hallerini işlerken de belirteceğimiz üzere, kasko rizikoları her yerde gerçekleşebilir, aracın trafikte bulunması şart değildir. Park halindeyken de kasko rizikolarının gerçekleşme ihtimali bulunmaktadır. KTK’ nun 20 ve 21. maddeleri uyarınca araç sahiplerinin, araçlarını karayollarında trafiğe çıkarabilmeleri için önce sicile tescil ettirmeleri, bunun sonucunda da tescil belgesi ve tescil plakası almaları zorunludur. Tescil işleminin yapılmaması halinde araç, karayollarına çıkamaz fakat bu durum aracın kasko rizikolarına açık olduğu gerçeğini değiştirmez. İşte bu yüzden, trafik siciline henüz tescil edilmemiş araçların da kasko sigortası sözleşmesi kapsamında kasko himayesi altına girebileceğini belirtmemiz gerekir.

Kasko sigortası sözleşmesinin kapsamı bakımından söylenebilecek bir diğer husus ise yalnızca sözleşmede belirtilen sigortalı araç ile sınırlı olmasıdır. Zira kasko sigortası sözleşmesi ile sigortacının, sigortalı aracı üzerindeki menfaati sigortalıdır. Örneğin, sigortacının iki aracının bulunduğu, ancak yalnızca bir tanesinin kasko sigortası ile korunduğu bir durumda, sigortalı olmayan araçta gerçekleşebilecek bir riziko sonucu sigortacıya başvurulamaz. Zira sigortacının sorumluluğu yalnızca sözleşmede ve poliçede belirtilen araç ile sınırlıdır¹⁵².

İş makineleri: Yol inşaat makineleri ile benzeri tarım, sanayi, bayındırlık, milli savunma ile çeşitli kuruluşların iş ve hizmetlerinde kullanılan; iş amacına göre üzerine çeşitli ekipmanlar monte edilmiş; karayolunda insan, hayvan, yük taşımada kullanılmayan motorlu araçlardır.

Araç: Karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adıdır.

Araç sahibi: Araç için adına yetkili idarece tescil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş kişidir.

Çekici: Römork ve yarı römorkları çekmek için imal edilmiş olan ve yük taşımayan motorlu taşıttır.

¹⁵² Bu hususta bkz. Akın, s.128.

2. Kasko Sigortalı Araçlar Üzerindeki Sigortanın Kapsamı

a. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası ile sağlanan teminata konu olabilen araçları belirttikten sonra, bu araçlar üzerindeki sigortanın kapsamını da belirlemek gerekir. Bu hususta öncelikli olarak TTK' nın 1409. maddesi fonksiyon gösterir. Buna göre, kasko sigortası sözleşmesinde hangi rizikolar teminat altına alındıysa, ancak o rizikoların gerçekleşmesi halinde sigortacının sorumluluğu doğacaktır. Şayet sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi biri veya bazılarının teminat kapsamında olup olmadığı konusunda bir ihtilaf bulunuyorsa, bu rizikonun veya rizikoların sigorta teminatı dışında kaldığını sigortacı ispat etmek zorundadır.

TTK' da sigortanın kapsamını belirleyen genel hükümden sonra, Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.3. maddesinde de kasko sigortasının kapsamı açık olarak belirlenmiştir. İlgili madde ışığında öncelikle kasko sigortası ile sözleşmede belirtilen araç üzerinde bir kasko sigortası tesis edilmektedir. Bunun yanında aracın üzerine fabrika çıkışında standart donanım olarak monte edilmiş her türlü ses, iletişim ve görüntü cihazları ile poliçede belirtilmesi şartıyla araçta standardının dışında yer alan, fabrika çıkışında veya sonradan ilave edilmiş aksesuarlar da dahildir.

Kasko Sigortası Genel Şartları A.3 maddesinden iki sonuç çıkarılabilir. Birincisi aracın fabrika çıkışındaki yani standart hali için söz konusudur. Bu halde araçtaki navigasyon, radyo-teyp, klima gibi donanımsal parçaların kasko koruması altına girebilmesi için aracın kendisinin poliçede belirtilmiş olması yeterlidir. Ek olarak bu donanımların poliçeye eklenmesi gerekmez.

İkinci sonuç ise, aracın bünyesinde standart olarak yer almayan ve sonradan bir ustalık marifetiyle vs. araca eklenen parçaların, ancak ve ancak kasko sigortası poliçesinde özel olarak belirtilmeleri koşuluyla kasko himayesi altına girebilmeleridir. Fabrika çıkışından sonra kendisine bir donanım veya aksam eklenen araç, kasko sigortası sözleşmesine konu edilirse, mutlaka poliçede sonradan eklenen donanımların belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde kasko sigortası bu parçalar bakımından bir koruma sağlamaz. Uygulamada en çok görülen örnekler, genel olarak

aracın konsoluna dijital ekran, radyo-teyp veya navigasyon aletinin takılması durumlarıdır. Şayet aracın standart donanımına ek olarak bu tür bir parça eklenmesi durumu varsa, kasko koruması adına mutlaka kasko poliçesinde bu parçalarında belirtilmesi gerekir.

Kasko sigortasının kapsamı bakımından sigortalı aracın kullanımından doğan zararlara da değinmek gerekir. Sigortaya konu olan araçlar nitelikleri gereği çoğunlukla hareket halindedirler. Aracın hareket halinde bulunması, parçalarının süreç içerisinde taşıdığı niteliklerini yavaş yavaş kaybetmesi sonucunu doğurur. Örneğin, sürtünmenin etkisiyle lastikler zamanla yıpranır yahut yollardaki kasisler ve bozukluklar sebebiyle aracın mekanik aksamında çeşitli eskimeler görülebilir. Aracın elektrik – elektronik donanımında veya aküsünde yıpranma ve eskimeye bağlı çeşitli sıkıntılar ortaya çıkabilir. Bunun sonucunda araç her ne kadar işlevini sürdürmeye devam etse de sigortalandığı sıradaki değeriyle arasında bir fark oluşur. Tamamen amacına ve niteliğine uygun olarak kullanılması sebebiyle araçta gerçekleşen bu tür zararlar kasko sigortasının kapsamı dışındadır. Zira kasko sigortası temel olarak Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. maddesinde sayılan rizikoların gerçekleşmesiyle oluşan zararları kapsamaktadır.

Yine sigortalı araçtaki ayıplardan doğan zararların da kasko sigortası kapsamı dışında olduğunu kabul etmek gerekir. Fakat sigortalı araçtaki ayıplardan doğan zararların sözleşmeye getirilecek madde ile kasko sigortası kapsamına alınması her ne kadar Kasko Sigortası Genel Şartlarında belirtilmemiş olsa da mümkündür. Zira mal sigortalarının kapsamını genel olarak belirleyen TTK 1453/2 maddesi uyarınca rizikonun gerçekleşmesi sonucu doğan kazanç kaybı ile sigorta edilen malın ayıbından doğan hasarlar kural olarak teminat kapsamı dışındadır. Ancak kasko sigortası sözleşmesine bu yönde bir hüküm getirerek sigorta edilen aracın ayıbından doğan zararlar da sigorta teminatı kapsamına dahil edilebilir.

b. Araçtaki Bağımsız Eşyaların Sigorta Kapsamı Bakımından Değerlendirilmesi

Kasko sigortasının kapsamı ile yakından ilişkili olan ve uygulamada sıkça karşılaşılan durumlardan biri de kasko sigortalı aracın içinde bulunan eşyaların çalınması durumunda, bu eşyaların sigorta kapsamına girip girmeyeceği hususudur.

Aşağıda detaylı olarak belirteceğimiz üzere, kasko rizikolarından biri de çalınma rizikosudur. Ancak buradaki teminata dahil olan çalınma rizikosu sigortalı aracın veya aracın bir parçasının çalınmasını ifade eder, sigortalı aracın içinde bulunan *bağımsız bir eşyanın* çalınmasını kapsayıcı nitelikte değildir.

Ek teminatlar bakımından da bu rizikoya ilişkin bir koruma getirilmemiştir. Kasko Sigortası Genel Şartları' nın A.4. başlıklı maddesinin son fıkrasındaki hükme¹⁵³ göre, kural olarak, ek teminatlarda sayılmasa bile, kasko sigortası sözleşmesine getirilecek bir teminat maddesi ile farklı bir zarar, kasko himayesi altına alınabilir. Fakat bu durumda teminat maddesi ile himaye altına alınan zararın, Kasko Sigortası Genel Şartları' ndaki A.5. başlıklı maddede sayılmamış olması şarttır. Zira bu madde teminat dışında kalan zararları düzenlemektedir.

Bu durumda sigortalı aracın içindeki bir eşyayı, kasko himayesi altına sokabilmek için sözleşmeye bu yönde bir ek teminat maddesi getirmek düşünülebilir. Üstelik bu durum A.5. başlıklı teminat dışında kalan zararlardan da değildir ve hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Fakat kanaatimizce, sigorta sözleşmesinin tipinin kasko olmasını sağlayan unsurlar, korunmasında menfaat bulunan motorlu veya karayollarında kullanım izni olan motorsuz araçlar ve bunlarda zarara sebebiyet verecek rizikolardır. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesine getireceğimiz ek teminatlar, korunmasında menfaat bulunan bu tür araçların karşılaşılabileceği, hali hazırda kasko sigortası genel şartlarında bulunmayan zararlarla alakalı olmalıdır. Yani zarar, bizzat sigortalı aracın bünyesinde gerçekleşmiş olmalıdır.

Bu açıklamadan sonra, sigortalı aracın içinden çalınan eşyanın niteliğini saptamak gerekir. “Çalınan eşya, sigortalı araç ile doğrudan ilgisi olmayan, bağımsız bir nitelikte midir, yoksa sigortalı aracın kullanım şeklinden dolayı her zaman içinde barındırabileceği bir nitelikte midir?” sorusuna verilecek cevaba göre sonuca varmak mümkündür.

Şayet bu soruya vereceğimiz cevap, çalınan eşyanın sigortalı araç ile bir bağlantısının olduğu ve aracın kullanımından ötürü çoğu zaman içinde bulunan bir nitelik taşıdığı ise, kasko sigortası sözleşmesine getirilecek bir ek teminat maddesi ile

¹⁵³ **KAKSGŞ A.4:** “... Sigorta poliçesinde yukarıda sayılmayan ve bu Genel Şartlarda teminat dışında kalan zararlar arasında düzenlenmeyen rizikolar için de ek sözleşme ile teminat sağlanabilir.”

çalınan bu eşyanın uğrattığı zararın da ek primler ödenmesi koşuluyla kasko sigortası kapsamında sigortacıdan talep edilmesi mümkündür. Bu halde sigortalı araç içindeki eşyalar ile bizzat aracın kendisi bir bütün kabul edilmelidir.

Ancak soruya vereceğimiz cevap, çalınan eşyanın sigortalı araç ile doğrudan bir bağlantısının bulunmadığı ve araçtan bağımsız bir nitelik taşıdığı ise, bu durumda kasko sigortası sözleşmesine bir ek madde getirilmesi değil, hırsızlığa karşı sigorta sözleşmesi yapılması gerekir. Zira çalınan eşyanın uğrattığı zarar ancak hırsızlığa karşı sigorta sözleşmesi yapılmışsa sigortacıdan talep edilebilir¹⁵⁴.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bir örnek üzerinde tartışmak daha faydalı olacaktır. Uydu – çanak anten işleriyle uğraşan ve kamyoneti ile evlere servis veren bir esnafın aracını kasko sigortası sözleşmesi ile koruma altına aldığını, kasko sigortası poliçesinde de ek teminat olarak araçtaki uydu alıcıların, çeşitli alet – edevatın belli bir ek prim karşılığında kasko sigortası kapsamına dahil edildiğini varsayalım.

Şayet kasko sigortası ile koruma altına alınmış bu araçtan, uydu alıcısı, çanak anten, fiber kablo gibi araç ile doğrudan bağlantısı bulunan türde eşyaların çalındığını düşünürsek bu durumda kasko poliçesinde ek teminat olarak himaye altına alınan bu eşyaların uğratmış olduğu zararı sigorta ettiren sigortacıdan talep edebilir. Ancak yine de unutulmamalıdır ki bu halde dahi, eşyaların çalınması durumunda uğranacak zararın poliçede ek teminat olarak belirtilmiş olması şarttır.

İkinci olarak sigortalı aracın içindeki uydu alıcının veya çanak antenin değil de araç sahibinin saatinin veya kolyesinin çalındığını varsayalım. Bu halde sigortalı araç ile doğrudan bir bağlantısı olmayan, bağımsız nitelikteki bu eşyaların çalınmasından

¹⁵⁴ Nitekim Y. 11.HD., 8.11.1993, E.1993/735, K.1993/7230 sayılı kararında “...Ancak kasko sigortalı araçta bulunan ve doğrudan araçla ilgisi bulunamayan eşya veya emtianın ayrıca sigorta ettiren tarafından hırsızlığa karşı sigorta ettirilip primini ödemedikçe eşya veya emtianın çalınmasından dolayı sigortacıdan sigorta tazminatını isteyemeyecektir.” (www.kazanci.com.tr E.T.:02.03.2018)

Sigortalı araçla bağlantısı bulunan eşyaların çalınmasına ilişkin bkz. Y.11.HD. 18.2.1991, E.1989/9230, K.1991/1030 sayılı kararında “...Araç ile seyyar satıcılık yaptığı anlaşılan davacının 1.2.1988 tarihli Motorlu Kara Nakil Vasıtaları Müşterek Sigorta Poliçesi ile aracı yanında ayrıca aracında bulunan malları da davalı şirkete sigorta ettirdiği hususu ihtilaftır. Dosyada bulunan sigorta poliçesi ve kısmi çalınma klotundan teferruat ve edevatın çalınması halinde zararın araçla birlikte çalınmış olma şartına bağlı olmaksızın teminata dahil edildiği anlaşılmaktadır. Ek klotun bu hükmü karşısında araçta bulunan alet edevat ve lastikler dahi tek başına çalınma halinde teminat kapsamında olduğuna göre, poliçede ayrıca gösterilen malın da teminat kapsamında bulunacağı açıktır.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:02.03.2018)

dolayı oluşan zararın ancak hırsızlığa karşı sigorta ile teminat altına alınması durumunda sigortacıdan talebi mümkün olacaktır.

Uygulamada ise daha geniş müşteri çevrelerine ulaşabilmek adına sigorta şirketlerinin “*Araçta bulunan kişisel eşyalar klozu*” adı altında belli bir miktara kadar ek teminatlar verdiği rastlanılmaktadır. Fakat bu ek teminatın içeriğine baktığımızda ise araçta bulunan kişisel eşyaların sözleşmede belirtilen tutarı oranında karşılanabilmesi için mutlaka sigortalı aracın çalınması yahut çalınmaya teşebbüsü halinde araçta bir zararın oluşması durumu şart koşulmaktadır. Yani sigortalı araçta bulunan kişisel eşyaların çalınması ancak sigortalı araçta herhangi bir zararın oluşmaması durumunda bu kloz da işlev göstermeyecektir. Fakat sigortalı araç çalınmış ise ya da çalınma esnasında hırsızın fark edilip araçtan yalnızca kişisel eşyaları alıp kaçması durumunda sigortalı aracın bünyesinde bir zarar meydana gelmesi şartıyla, kişisel eşyaların değeri sözleşmede belirtilen miktar oranında sigortacı tarafından karşılanacaktır.

Kişisel eşyaların çalınmasının ek teminata dahil edilebilmesi için sigortacı tarafından bu şekilde şartların öngörülmesinin TTK 1409/2’ de bulunan sigortacının ispat yükü ve kasko sigortası suistimalleri ile yakından alakalı olduğunu da belirtmek gerekir.

c. Araçtaki Değer Kaybının Sigorta Kapsamı Bakımından Değerlendirilmesi

Kasko sigortasının kapsamı ile alakalı olarak son yıllarda tartışma konusu olan hususların başında sigortalı araçta meydana gelen değer kaybının teminata dahil olup olmadığı ve kasko sigortacısı tarafından, araç sahibinin bu kaybının karşılanıp karşılanmayacağı gelmektedir.

Kanaatimizce araçtaki değer kaybının kapsama dahil olup olmadığı tartışmasının özellikle son yıllarda alevlenme sebeplerinin başında ülkemizdeki motorlu araç fiyatlarının yüksek miktarda artış göstermesi gelmektedir. Araç fiyatlarının artış göstermesi, doğru orantılı olarak ikinci el araçların fiyatını da artırmaktadır. Fiyat artışları öyle bir hale gelmiştir ki bir yıl öncesinde satın alınmış ve artık ikinci el araç statüsüne dönüşmüş araçlar bir sonraki yıl değer kaybetmesi gerekirken değerine değer katmış, hatta yatırım amacıyla alınmaya bile başlanmıştır.

Hal böyle olunca, sigortalı araçlarda rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlarda, aracın uğradığı değer kaybının da sigortacıdan istenip istenemeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Nitekim bazı sigorta şirketleri de sigortalı araç sahiplerinin bu tür isteklerine cevap verebilmek adına kasko sigortası sözleşmelerine “*Araç Değer Kaybı Klozu*” eklemektedir. Böylelikle Kasko Sigortası Genel Şartları A.4. maddesinin son fıkrasında belirtilen imkândan faydalanılmakta, bir ek teminat hali olarak sigortalı araçta oluşan değer kaybının karşılanması yoluna gidilmektedir. Ancak çoğu sigorta şirketinin kasko sigortası sözleşmesine bu yönde bir ek teminat hali getirmekten kaçındığını, getirilse dahi kasko priminin ciddi oranda artırıldığını belirtmek gerekir. Yani sigortalı araç sahipleri gerçekleşen riziko sonucu araçlarındaki değer kaybının karşılanmasını ne kadar çok istiyorlarsa, sigorta şirketleri de sigortalı aracın uğradığı değer kaybını karşılamaktan bir o kadar kaçınmaktadırlar.

Uygulamada sigortalı araçta gerçekleşen riziko sonucu meydana gelen değer kaybı için araç sahibi sigortacıya başvurmakta ve şayet kasko sigortası sözleşmesinde değer kaybına ilişkin bir ek teminat hali yer almıyorsa ret cevabı almaktadır. Bu hususun yargıya taşınması halinde Yargıtay’ın vermiş olduğu kararlar da araç sahibi aleyhine olmakta, şayet kasko sigortası sözleşmesinde değer kaybına ilişkin bir ek teminat hali yer almıyorsa, sigorta şirketinin ödememe yapmaması haklı bulunmaktadır¹⁵⁵.

Bu husustaki değerlendirmelerimize geçmeden önce araçtaki değer kaybının ne olduğuna değinmek gerekir. Piyasada bir araç satın alınacakken, aracın daha önceden hasar görüp görmediği satın alacak kişi bakımından önem taşır ve hasar görmüş bir araç için, hasarsız bir araca göre daha düşük bedeller ödenmesi söz konusudur. Hal böyle olunca hasar görmüş bir aracın sahibinin bu aracı rayiç bedelinden daha düşük fiyata satması kaçınılmazdır. İşte araçtaki değer kaybı, en basit anlatımıyla aracın zarara uğradığı tarihteki hasar görmemiş rayiç değeri ile onarıldıktan sonraki rayiç değeri arasındaki farktır. Her ne kadar kazaya

¹⁵⁵ Bu hususta bkz.Y.17.HD. 25.10.2017, E.2016/18617, K.2017/9601 sayılı kararında “...Taraflar arasında düzenlenen kasko sigortası poliçesinde; sigortalı araçta meydana gelen değer kaybı açıkça teminat kapsamına alınmadığından; davalı sigortacının değer kaybı zararından sorumlu olmadığı kabulü ile davacı tarafın değer kaybına ilişkin talebinin reddine karar verilmesi gerekirken davalının değer kaybindan sorumlu tutulması isabetli değildir.” Yine bu yönde bkz. Y.17.HD. 24.05.2017, E.2016/12246, K.2017/5847 (www.emsal.yargitay.gov.tr , E.T.:04.03.2018)

uğramasından sonra araçta gerekli tüm onarımlar yapılırsa ve orijinal parçaları takılırsa dahi, o araç artık hasarlı araç statüsünde olduğundan değeri hasar görmemiş muadillerine göre daha düşük olacaktır¹⁵⁶.

Dolayısıyla sigortalı araç sahibinin, aracında gerçekleşen maddi zararın tazminini istemesi mümkünken, değer kaybının da maddi zararlar içine girip girmediği sorusuna yanıt verilerek sonuca ulaşılması mümkün olacaktır¹⁵⁷.

Öncelikle maddi zararın ne olduğuna ilişkin kısa bir açıklama yapmak gerekir. Alacaklının malvarlığının halihazırdaki durumu ve ifade ettiği değeri ile borca aykırı davranış olmasaydı yahut haksız fiil gerçekleşmeseydi malvarlığının ifade edeceği değeri arasındaki farka maddi zarar denilmektedir¹⁵⁸.

Maddi zarar, iki unsurdan oluşmakta olup bunlar fiili zarar ve yoksun kalınan kazançtır. Yani maddi zarar geniş anlamda değerlendirilmekte, yalnızca alacaklının fiili zararı değil, yoksun kaldığı kazancı da bu kavramın içerisine dahil olmaktadır. Fiili zarar iki şekilde meydana gelebilir. Ya alacaklının aktif malvarlığında bir azalma gerçekleşir ya da pasifinde bulunan borçları artış gösterir¹⁵⁹.

Maddi zararın içerisinde bulunan yoksun kalınan kazanç kavramından anlaşılması gereken ise borca aykırı davranış ya da haksız fiil olmasaydı alacaklının malvarlığında ne kadar artış olacaktı? sorusuna verilecek yanıtıdır¹⁶⁰.

Kasko sigortalı bir araçta, sözleşme ile teminat altına alınan bir rizikonun gerçekleşmesi halinde, zarar meydana gelmekte yani fiili zarar oluşmaktadır. Sigortacının da meydana gelen fiili zararı, sorumluluğu ölçüsünde kasko sigortası tazminatı ile karşılaması gerekir. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları A.1/1 uyarınca sigortacının karşılaması gereken zarar araç sahibinin maddi zararıdır.

¹⁵⁶ Yargıtay bir kararında araç değer kaybının hangi esaslara göre belirleneceğini belirtmiştir. Bkz.Y.17.HD., 11.12.2017, E.2016/20356, K.2017/11463 sayılı kararında “...*Dairemizce değer kaybının belirlenmesi hususunda aracın kaza tarihindeki hasar görmemiş piyasa değeri ile onarılmış haldeki piyasa değeri arasındaki fark kriteri esas alınmaktadır. Hükme esas alınan raporda bu kriter gereği hesaplama yapılmadığı anlaşılmakla, dosyadaki fotoğraflar, kaza tespit tutanağı ve tüm belgeler incelenerek, aracın modeli, yaşı, hasarın ağırlığı, boyanmış olan yerler ve hasarlı bölgelerin özelliği nazara alınıp, aracın kaza öncesi ikinci el piyasa rayiç değeri ile tamir edildikten sonraki ikinci el piyasa rayiç değeri arasındaki farkın değer kaybını göstereceği ilkesine göre, değer kaybının tespiti için yeniden rapor alınarak; sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:05.03.2018)

¹⁵⁷ Zira KAKSGŞ A.1/1’de de açıkça belirtildiği üzere, kasko sigortası ile teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin uğrayacağı maddi zararları karşılanmaktadır.

¹⁵⁸ Maddi zarara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem Büyüksağış, **Maddi Zarar Kavramı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s.45 vd.; Eren, s.1052 vd.

¹⁵⁹ Bkz. Eren, s.1052; Ünan, Zarar Sigortaları, s.90-91.

¹⁶⁰ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.100; Eren, s.1052.

Dolayısıyla sigortacı, sigortalı araç sahibinin uğramış olduğu maddi zarar kavramı içerisindeki fiili zararını karşılayacaktır.

İşte tam da bu noktada, sigortalı araç sahibinin fiili zararına, riziko gerçekleşmeseydi aracın piyasadaki rayiç değeri ile şu an hasarlı olarak tekabül ettiği rayiç değeri arasındaki fark da dahildir. Yani araç sahibinin fiili zararı, araçta oluşan zarar yanında sigortalı aracın uğradığı değer kaybıdır.

O halde, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınan bir rizikonun sigortalı araç üzerinde gerçekleşmesi halinde, sigortacı, araç sahibinin uğradığı maddi zararları karşılamakla yükümlü olduğundan, sigortalı aracın değer kaybını da araç sahibine ödemesi gerekir¹⁶¹. Bu hususta kasko sigortası sözleşmesinde herhangi bir ek teminat hali öngörülmesi gerekmez. Zira açıklamalarımız ışığında, araçtaki değer kaybı zaten maddi zararın içinde olmakla birlikte teminata dahil zararlar kapsamındadır.

Bununla birlikte, Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.8 maddesinde “*kullanım ve gelir kaybından doğan zararların*” ancak kasko sigortası ek sözleşmesine bu yönde bir madde getirilmesi halinde sigorta kapsamına dahil olacağı belirtilmektedir. Şayet bu madde olmasaydı, kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar “*yoksun kalınan kazanç*” uyarınca sigorta kapsamına dahil olacaktı. Dolayısıyla Kasko Sigortası Genel Şartlarına bu yönde bir hüküm getirilerek kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar her ne kadar maddi zarar kapsamında değerlendirilseler de ek sözleşmeye bu yönde bir madde getirilene kadar sigorta kapsamı dışında kalacaklardır.

Yoksun kalınan kazanç kavramına dahil olan “*kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar*” her ne kadar maddi zarara dahil olsalar da Hazine Müsteşarlığınca kasko sigortası kapsamının dışında tutulmuşlardır. Buradan şu sonuç çıkmaktadır. Hazine Müsteşarlığı da maddi zarar denildiğinde fiili zarar ve yoksun kalınan kazanç kavramlarını baz almakta ve kullanım ve gelir kaybından doğan zararları sigorta kapsamı dışında bırakma ihtiyacı hissetmektedir¹⁶².

¹⁶¹ Yine araç değer kaybının kasko sigortası kapsamına dahil olduğuna ilişkin bkz. Erdost Balcı, Hakan Tokbaş ve İsmet Demirağ, **Sorularla Araç Değer Kaybı**, Aristo Yayınları, İstanbul, 2017, s.53 vd.

¹⁶² Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.100.

Fakat fiili zarar kavramına dahil olan bir diğer zararı yani araçtaki değer kaybını özel olarak kasko sigortası kapsamı dışına çıkarma ihtiyacı duymamaktadır. O halde buradan çıkan diğer sonuç ise, araçtaki değer kaybının kasko sigortası kapsamına dahil olduğudur.

Araçtaki değer kaybının kasko sigortası kapsamına dahil olduğuna ilişkin kanaatimizi destekleyen bir diğer hal ise, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının A.5. maddesinin a bendidir.” Buna göre, zorunlu mali sorumluluk sigortasında “*maddi zararlar teminatı*” altında araçtaki değer kaybının açıkça zarar veren üçüncü kişinin trafik sigortacısından talep edilebileceği belirtilmektedir¹⁶³.

O halde, araçtaki değer kaybının kasko sigortası kapsamına dahil edilmediği farz edilirse, sigortacı, araç sahibinin fiili zararını ödeyerek kasko sigortası tazminatı ödeme yükümlülüğünü yerine getirecektir ve bu oranda TTK 1472 uyarınca sigorta ettirenin haklarına halef olup zararı, zarar veren üçüncü kişinin trafik sigortacısından talep edebilecektir. Ancak araçtaki değer kaybını ise, yalnızca araç sahibi, trafik sigortacısından talep edebilecektir. Kanaatimizce, bu durum sigorta müessesesinin amacına da ters düşmektedir. Zira sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden itibaren en kısa sürede, zararının tazmin edilmesini ve bu şekilde tatmin edilmeyi ister. Sigortacının, araç değer kaybını da sigorta ettirene ödeyerek, ödediği bedeli zarar veren üçüncü kişinin trafik sigortacısından alması mümkün olmalıdır.

Yine Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.2.3/2 maddesinde “*Onarım sonucunda araçta bariz bir kıymet artışı meydana gelirse, bu fark tazminat miktarından indirilebilir.*” hükmü yer almaktadır. Örneğin, riziko gerçekleşmeden önce sigortalı aracın motorunda düşük kalitede bir parçalar bulunmaktayken, rizikonun gerçekleşmesi sonucu motorda hasar meydana gelmesi ve sigortacı tarafından motorun yüksek kalitede bir parçalarla onarılması halinde araçta bariz bir değer artışı söz konusu olabilir. O halde, araçtaki değer artışı sigortacı tarafından

¹⁶³ Doktrinde bir görüş, araç değer kaybının Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında maddi zararlar teminatı altında açıkça yer aldığını ancak KAKSGŞ’ nda özellikle belirtilmemesi sebebiyle kasko sigortaları bakımından teminat kapsamında yer almadığını ileri sürmekte ve Yargıtay’ın içtihatlarına katılmaktadır. Bkz. Fikri Tunç Keskin, **Araç Kıymet (Değer) Kaybı**, Adalet Yayınları, Ankara, 2017, s.98-99. Kanaatimizce yukarıdaki açıklamalarımız sebebiyle bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira KAKSGŞ’ nda araç değer kaybının özellikle belirtilmemiş olması, bu hususun sigorta kapsamına dahil olduğu anlamına gelmektedir.

tazminattan indirilebiliyorken, araçtaki değer kaybının da sigorta tazminatına eklenmesi gerekir.

Özellikle fiyatı çok pahalı olan araçlarda daha sık rastlanabilecek hallerden biri de araçtaki değer kaybının bazı durumlarda onarım masraflarından da fazla olmasıdır. Bu halde, sigortalı aracın bir parçasında hasar meydana gelebilir ve hasarlı parça yerine orijinal parçanın takılması ile araç sahibinin fiili zararı karşılanabilir. Ancak araca hasar kaydının işlenmesi ile birlikte, hasardan çok daha fazla değer kaybı meydana gelmektedir. Bu halde, sigortacının yalnızca parçanın onarımından sorumlu olması ve araçtaki değer kaybından sorumlu olmaması da hakkaniyete uygun düşmeyecektir.

Son olarak araçtaki değer kaybının kasko sigortacısı tarafından karşılanması gerektiğine ilişkin bir örnek üzerinde durmak istiyoruz. Bir aracın genişletilmiş kasko sigortası ile teminat altına alındığını ve henüz sözleşmenin üçüncü ayında kısmi bir hasara uğradığını varsayalım. Sigorta şirketi meydana gelen hasarı karşılar ve dilerse sözleşmeyi feshedebileceği gibi, sözleşmenin aynı şekilde devam etmesini de isteyebilir. *(ki çoğu zaman uğranılan kısmi zarar ödendikten sonra kasko primi alacağından olmak istemeyen sigortacı sözleşmeyi fesih yoluna gitmemektedir.)* Kısmi zararın giderildiği, hasar kaydının TRAMER¹⁶⁴ sistemine düşüldüğü ve kasko sigortası sözleşmesinin aynı şartlar altında hüküm doğurmaya devam ettiği sırada, sigortalı araç üzerinde bir kez daha rizikonun gerçekleştiğini ve aracın pert hale geldiğini varsayalım. Bu halde araç sahibine ödenecek sigorta tazminatı hesaplanırken, sigorta eksperisi aracın TRAMER kaydına bakmaktadır ve araçta bir önceki riziko sebebiyle gerçekleşen kısmi hasardan dolayı hasar kaydı bulunmakta ve araç sahibine, aracın rayiç değerine göre daha düşük bir tazminat miktarı ödenmesi söz konusu olmaktadır.

Örnekten görüldüğü üzere, sigorta şirketi dahi, sigortalı araçta önceden oluşmuş kısmi hasar sebebiyle aracın hasar kaydının bulunduğunu, dolayısıyla aracın değerinde de bir kayıp söz konusu olduğunu, bu sebeple aracın rayiç değerinden daha düşük bir sigorta tazminatı ödeneceğini ileri sürmektedir. Böylelikle araç sahibinin

¹⁶⁴ Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi'nin kısaltması olarak bilinen TRAMER, özellikle motorlu araçlar hakkında sigorta bilgilerinin toplandığı bir veri deposudur. Tramer' den yapılacak bir sorgulama ile sigortalı araç hakkında sigorta bilgileri, ağır hasarı olup olmadığı, kazaya karıştıysa kaza bilgileri gibi birçok husus öğrenilebilir.

normal şartlarda istediği araç değer kaybını reddeden sigorta şirketi, aynı kasko sigortası dönemi içerisinde konu sigorta tazminatı ödemeye geldiğinde, araçta değer kaybı meydana geldiğini ve bu sebeple rayiç değerinden daha düşük bir sigorta tazminatı ödenmesi gerektiği tezini savunmaktadır. Amacı sigortalı araç sahibinin maddi zararlarını karşılamak olan kasko sigortası sözleşmesinde, sigortacının bu tezini kabul etmek, sigorta ettirenin maddi zarara uğradığını ve bunun da sigortacı tarafından ödenmeyeceğini kabul etmektir.

Tüm bu nedenlerle, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmış bir araçta oluşan değer kaybı, sigorta ettirenin maddi zararlarından biridir. O halde, sözleşmede herhangi bir ek teminat hali bulunmasa dahi, değer kaybının da sigortacı tarafından sigorta ettiren veya sigortalıya ödenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Ancak ne olursa olsun, sigortacının araçtaki değer kaybından sorumlu tutulabilmesi için, araçta meydana gelen zararın kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmış bir riziko sebebiyle gerçekleşmesi gerekir. Örneğin, kasko sigortası sözleşmesinde sel ve su baskını rizikolarına karşı bir ek teminat sağlanmamışsa ve sigortalı araçta meydana gelen zarar bir sel rizikosu nedeniyle gerçekleşmişse, araç sahibinin aracında meydana gelen değer kaybını sigortacıdan talep etmesi mümkün olmayacaktır. Kaldı ki araç sahibi bu durumda sigorta tazminatını dahi talep edemez.

3. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Teminat Kapsamına Giren Haller

a. Ön Açıklamalar

Her sigorta sözleşmesi türünde olduğu gibi kasko sigortası sözleşmesi bakımından da bazı rizikolar ve bu rizikolara karşı teminat halleri mevcuttur. Kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınacak menfaatin diğer sigorta türlerinden farklı olarak bir araç üzerinde bulunması ve uygulamada oldukça yaygın olması gibi sebeplerle kasko sigortası için Hazine Müsteşarlığı'nca¹⁶⁵ onaylanan ve tüm sigorta

¹⁶⁵ **SK m.11/1:** “Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılgıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir.”

şirketleri tarafından aynen uygulanacak genel şartlar düzenlenmiştir. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları olarak adlandırılan bu genel şartlar, doğal olarak kasko sigortası sözleşmelerinin ana içeriğini oluşturmaktadır. Kasko Sigortası Genel Şartlarının sigortacı veya sigorta ettiren tarafından değiştirilmesi mümkün değildir, taraflar kasko sigortası sözleşmesine ancak getirecekleri özel şartlar ile bir çeşitlilik katabilirler. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları C.11. Özel şartlar¹⁶⁶ başlıklı maddesinde de bu husus açıkça dile getirilmiştir. Ancak sözleşmeye getirilecek özel şartların da sigortalı aleyhine olmaması şarttır.

b. Kasko Sigortası Türleri

01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları toplam dört çeşit kasko sigortası türü belirlemiştir. Bunlar; *Dar Kasko Sigortası*, *Kasko Sigortası*, *Genişletilmiş Kasko Sigortası* ve *Tam Kasko Sigortasıdır*. Bu sigorta ürünleri niteliklerini içerdikleri teminatlara göre kazanırlar.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile birlikte iki kasko ürünü daha eklenerek toplam dört adet kasko ürün paketi oluşturulmuş, böylelikle sigortacı tarafından sigorta ettirene daha geniş bir yelpazede teminatlar sunulmaya başlanmıştır. Aşağıda da inceleyeceğimiz gibi, sigorta ettiren bakımından poliçenin içerdiği teminatlar kasko sigortası sözleşmesi yapılmasında önemli bir rol oynadığından, yeni getirilen ürün paketleri ülkemizde kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesine nicelik açısından olumlu yönde sirayet etmektedir.

Kasko Sigortası Genel Şartlarına bakıldığında, ilk olarak A.1. maddesi ile beş ana teminat sayılmıştır. Daha sonra bu beş ana teminata ilave olarak A.4. maddesi ile on beş ek teminat belirlenmiştir. Şayet yapılan kasko sigortası sözleşmesi beş ana teminattan birkaçını kapsıyorsa Dar Kasko Sigortası, beş ana teminatın hepsini kapsıyorsa Kasko Sigortası söz konusu olur ve sigortacı tarafından hazırlanacak kasko sigortası poliçesinin başlığına da bunlardan biri yazılır¹⁶⁷.

¹⁶⁶ **KAKSĞŞ C.11:** “Bu genel şartlara, sigortalı aleyhine olmamak üzere özel şart konulabilir. Sigortalıya özel şartlar ile sağlanan hasarsızlık indirimi ve diğer menfaatler tâbi olduğu şartlara poliçede yer verilir.”

¹⁶⁷ Bkz. **KAKSĞŞ A.1.** “...Teminatın içeriği yukarıdaki ürünlerden hangisine uyuyorsa poliçe başlığı, en az 16 punto büyüklüğünde harflerle söz konusu ürün ismini içerecektir.” Poliçede bu Genel Şartlarda sigorta teminatının kapsamına ilişkin olarak belirtilen ifadeler dışında ifade kullanılamaz. Satılan ürünlerin isimlerinin verilen teminatla uyumlu olması gerekmektedir.

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi beş ana kasko teminatına ilave olarak bazı ek teminatlarda getirilebilir. Kasko Sigortası Genel Şartları A.4. maddesi ile on beş tane ek teminat hali belirtilmiş ve A.5. maddesinde sayılan teminat kapsamı dışındaki hallerden biri olmadıkça, tarafların iradelerinin uyuşması ile on beş sayısına artı olarak başka ek teminatlar da belirlenebilir. Sigorta şirketlerinin tamamının tek tipteki Kasko Sigortası Genel Şartlarına tabi olması sebebiyle ilgili hüküm, farklı müşteri portföyüne ulaşabilmek adına işlev gösteren bir yapıdadır.

Teminat kapsamına ek sözleşme ile beş ana teminata artı olarak, ek teminat hallerinden bazılarını veya tamamını katmak mümkündür. Bu durumda teminat kapsamına ek teminat hallerinin bazıları katıldıysa Genişletilmiş Kasko Sigortası, tamamı katıldıysa Tam Kasko Sigortası adı verilir.

Uygulamada sigorta şirketleri tarafından en çok satılan ürünün Genişletilmiş Kasko Sigortası olacağı düşünülebilir, zira aşağıda ek teminat hallerini inceledikten sonra daha somut bir kanıya varmak mümkün olacaktır ki bahsi geçen ek teminat hallerinin tamamını bir araçta toplayabilmek yalnızca teorik olarak mümkündür. Aracın niteliği gereği örneğin patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler taşımak için ruhsat alan bir kamyonetin bu tür maddeleri taşıırken uğrayacağı zararlara ilişkin bir ek teminat alması söz konusu olabilir. Fakat aynı araç için iddia ve yarışlara katılması sonucu yarışlarda meydana gelecek zararlara yönelik olarak bir ek teminat alması ve bunun için prim ödemesi pek mantıklı olmayacaktır. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir. İşte tam da bu yüzden tam kasko sigortasından ziyade genişletilmiş kasko sigortası satılmaktadır.

Kasko sigortası türlerini aşağıdaki tablodaki gibi özetlemek mümkündür.

	A.1.de düzenlenen Ana Teminatlar	A.4.de düzenlenen Ek Teminatlar
Dar Kasko Sigortası	Ana teminatlardan birkaçını kapsar.	Teminat Kapsamı Dışındadır.
Kasko Sigortası	Ana teminatların hepsini kapsar.	Teminat Kapsamı Dışındadır.
Genişletilmiş Kasko Sigortası	Ana teminatların hepsini kapsar.	Ek teminatlardan bazılarını kapsar.
Tam Kasko Sigortası	Ana teminatların hepsini kapsar.	Ek teminatların hepsini kapsar.

Kasko sigortası türlerini belirttikten sonra yukarıda sık sık sözünü ettiğimiz kasko rizikolarına karşı sağlanan teminatlara geçebiliriz. Bu kapsamda teminat hallerini Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. maddesinde sayılan ana teminat halleri ve Kasko Sigortası Genel Şartları A.4. maddesinde sayılan ek teminat halleri olarak iki başlık altında incelenecektir. Ardından Kasko Sigortası Genel Şartları A.5. maddesinde sayılan teminat dışındaki haller belirtilecektir.

c. Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. Maddesinde Düzenlenen Ana Teminatlar

Bu maddede teminat altına alınan rizikolar beş başlık altında toplanmışlardır. Buna göre, kasko sigortası sözleşmesi ile sigortalanan araç üzerindeki menfaatin, aşağıda sayılan rizikolardan birinin gerçekleşmesi ile zarara uğraması halinde bu zarar teminat altına alınacaktır.

aa. Aracın karayolunda veya demiryolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz araçlarla çarpışması

Son derece açık şekilde belirtildiği üzere, sigortalı aracın karayolunda veya demiryolunda kullanılabilen motorlu veya motorsuz bir araçla çarpışması halinde,

sigortacıdan bu riziko sebebiyle oluşan zararlar talep edilebilir¹⁶⁸. Yürürlükten kalkan Kasko Sigortası Genel Şartlarından farklı olarak, yeni Kasko Sigortası Genel Şartları ile sigortalı araca demiryolunda kullanılabilen motorlu veya motorsuz araçların çarpması hali de riziko kapsamına alınmıştır.

Dolayısıyla sigortalı aracın motosiklet, bisiklet, karavan, metro, tramvay, tren gibi bir araç ile çarpışması halinden doğacak zararlar sigorta teminatı kapsamındadır ve bu zararların sigortacıdan talebi mümkündür.

bb. Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar

Yürürlükten kalkan eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında da bulunan bu düzenleme ile aslında sigortalı araca yönelik birçok rizikonun teminat kapsamına alındığını görüyoruz. Düzenlemede teminat altına alınan riziko türlerine geçmeden önce belirtmek gerekir ki “sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında” ifadesi bazı yanlış çıkarımlara neden olabilir. Bu ifadeyi sigortalının veya aracı kullananın “kusuru dışında” manasında değil de “kasti dışında” olarak yorumlamak gerekir. Zira sigortalının veya aracı kullananın kasti söz konusu olduğunda gerçekleşecek riziko teminat kapsamı dışına çıkacakken, sigortalının veya aracı kullananın hafif kusuru söz konusu olduğunda hukuki durum farklı olacak ve riziko hala teminat kapsamı içerisinde olacaktır. Bu nedenle Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki bu maddede sözü geçen ifadenin “kasti dışında” şeklinde düzeltilmesi daha uygun olacaktır. Bu ifade eski Kasko Sigortası Genel Şartları döneminde de aynen bulunmakta ve eleştirilmekteydi¹⁶⁹, yenilenen Kasko Sigortası Genel Şartları ile bu ifadedeki muğlaklığın hala giderilmemesi eleştirilerin devam ettiği anlamına gelir.

Sigortalı araca, hareket halinde iken aracı kullananın iradesi dışında sabit veya hareketli bir cismin çarpması ya da sigortalı aracın sabit veya hareketli cisme çarpması durumunda oluşacak zarar sigorta teminatı kapsamındadır¹⁷⁰. Örneğin sigortalı araç sahibinin, hareket halindeyken birden önüne çıkan bir kimseye,

¹⁶⁸ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.31.

¹⁶⁹ Bkz. Taşyürek, s.32.

¹⁷⁰ Bkz. Çeker, s.210-211.

hayvana¹⁷¹ yahut cisme çarpmamak adına direksiyonu kırması ve bunun sonucunda bir duvara veya ağaca çarpması ile meydana gelen zarar tam da bu teminat halinin içerisine girer.

Yine sigortalı aracın park halindeyken üzerine ağaç, kiremit, cam gibi cisimlerin düşmesi sonucu oluşan zararlar bu teminat kapsamındadır. Sigortalı aracın deniz otobüsüne bindirilmesi ve denizin dalgalı olması yüzünden deniz otobüsünün fazla sallanması sonucu aracın korkuluklara veya diğer araçlara çarpması halinde oluşacak zarar da teminat kapsamı içindedir¹⁷².

Ayrıca düzenleme, bazı riziko hallerini belirttikten sonra “*gibi kazalar*” şeklinde bitirilmiştir. Buradan da anlayacağımız üzere düzenlemede sayılan haller sınırlayıcı olarak değil, örnekseyici olarak belirtilmiştir. Böylelikle teminat altına alınan riziko türü daha kapsamlı bir hale getirilmiştir. Bu durum sigortalının lehine olduğu gibi kasko sigortasının yapısına da uygun düşmektedir¹⁷³.

cc. Üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile fiil ehliyetine sahip olmayan kişilerin yol açacağı zararlar

Düzenlemeden de gayet açıkça anlaşılabileceği gibi, üçüncü kişilerin kötü niyet yahut muziplikle yapacakları hareketler sigortalı araç üzerinde bir zarar meydana getirirse, bu zararlar da kasko sigortası kapsamındadır. Muziplik etmek şaka amacıyla karşısındaki bir kişiyi üzecek veya uğraştıracak davranışlarda bulunmak olarak tanımlanmaktadır¹⁷⁴.

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarına ilave, Kasko Sigortası Genel Şartlarında teminat hali olarak fiil ehliyetine sahip olmayan kişilerin yol açacağı zararlar da sigorta kapsamına dahil edilmiştir.

¹⁷¹ Sigortalı araçla seyir halindeyken aracın önüne bir anda çıkan hayvan sürüsüne çarpılması sonucunda meydana gelen zararların da teminat kapsamında olduğuna ilişkin bkz. Y.17.HD. 13.09.2017, E.2016/14560, K.2017/7717; Y.17.HD. 24.04.2017, E.2016/10317, K.2017/4437 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:09.03.2018).

¹⁷² Bu hususta bkz. Taşyürek, s.31; Çeker, s.213.

¹⁷³ Bkz. Taşyürek, s.32. Ayrıca bu yönde Y.11.HD., 29.11.1996, E.1996/7039, K.1996/8363 sayılı kararı (www.kazanci.gov.tr, E.T.:09.03.2018).

¹⁷⁴ Bkz. www.tdk.gov.tr

dd. Aracın yanması

Kasko Sigortası Genel Şartlarında düzenlenen bir diğer teminat hali ise sigortalı aracın yanması rizikosudur. Madde yalnızca sigortalı aracın yanmasını düzenlemekte, sigortalı araçta meydana gelecek yanma rizikosunun ne şekilde olması gerektiğini belirtmemektedir.

O halde yanma rizikosu yangın, patlama veya yıldırım düşmesi sonucunda meydana gelebilir. Bu şekilde gerçekleşen yanma rizikosundan doğacak zararların kasko himayesi altında olduğu söylenebilir. Yine bunun yanında yanma rizikosunun söndürülmesi aşamasında meydana gelen zararlar da kasko sigortası kapsamındadır¹⁷⁵.

Doktrinde ise, yanma rizikosunun kendi kabiliyetiyle kendine özgü yerin dışına çıkarak zarar veren bir ateş halinde olmasının sigortanın kapsamına girmesi için yeterli olduğu ileri sürülmektedir¹⁷⁶. Buradaki ateş “dost olmayan ateş” olarak adlandırılmakta, “faydalı-dost” ateşin ise sigorta korumasında olmadığı belirtilmektedir¹⁷⁷.

Yanma rizikosu içerisinde kendiliğinden yanmayı, alevli veya alevsiz yanmayı barındırmaktadır. Kasko rizikoları arasında da yalnızca yanma rizikosu sayıldığına göre tüm yanma çeşitlerinin kasko sigortası kapsamında olduğunu belirtebiliriz. Çoğu zaman alevli yanma olarak ortaya çıkan bu riziko alev, ısı, ışık ve korlaşmanın bir araya gelmesiyle gerçekleşir. Bu halde ortaya çıkan yanıcı buhar ve gazlar oksijenle birleşirlerken alevi oluştururlar¹⁷⁸.

Alevli yanma dışında bir de “kavrulma” kavramından bahsetmek gerekir. Buna göre, pamuk, tütün, bitkisel yağlar, bazı cins kömürler vb. maddelerde kendi kendine yanma, kendiliğinden yanma söz konusu olabilmektedir. Buna kavrulma da denilmektedir¹⁷⁹. Araçlarda ise elektrik elektronik aksamının veya mekanik aksamının kızışması sonucu kavrulma söz konusu olabilir. Kavrulmada henüz bir alevli yanma hali yoktur. Fakat alevli bir yanmanın olmaması kavrulma halinin de bir

¹⁷⁵ Bu hususta bkz. Çeker, s.211.

¹⁷⁶ Bu hususta bkz. Tekin Memiş, **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s.25 vd.; Şebnem Uralcan, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, Hiperlink Yayınları, 3.Baskı, İstanbul, 2011, s.67 vd.

¹⁷⁷ Bkz. Memiş, Yangın, s.31; Uralcan, s.67.

¹⁷⁸ Bkz. (www.isgtedbir.com/acil-durum/yanin, E.T.: 17.03.2018).

¹⁷⁹ Bkz. Uralcan, s.67.

yanma türü olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu durumda Kasko Sigortası Genel Şartlarında yalnızca “Aracın Yanması” ndan bahsedildiğine göre kavrulmanın da kasko sigortası kapsamında olduğu kanaatindeyiz¹⁸⁰.

Son olarak değineceğimiz husus ise yanmanın sigortalı araçtaki bakımsızlık sebebiyle meydana gelmesi halidir. Gerçekten de örneğin aracın motorunda yağ kaçaklarının bakımının yapılmaması durumunda, ısı sebebiyle zamanla bir yanma rizikosunun gerçekleşmesi muhtemeldir. Nitekim sigorta ettirenin de TTK 1448 uyarınca zararı önleme ve zararı azaltma külfeti bulunmaktadır. Şayet sigortalı araç üzerindeki yanma rizikosu bu tür bakımsızlıklar nedeniyle meydana gelmişse, sigorta ettirenin TTK 1448’de belirtilen külfetini ihlal ettiğinden söz edilebilir. Bu durumda, sigortalı araç üzerinde gerçekleşen yanma rizikosu sigortacının aleyhine bir durum olduğu için, kanaatimizce sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre kasko sigortası tazminatından bir indirim yapılmalıdır¹⁸¹.

¹⁸⁰ Nitekim Yargıtay da bir kararında kavrulmanın kasko sigortası kapsamında olduğunu içtihat etmiştir. Bkz. Y.17.HD., 10.05.2017, E.2016/11536, K.2017/5300 sayılı kararında “...Mahkemece, iddia, savunma, toplanan delillere ve benimsenen bilirkişi raporuna göre; dava konusu aracın kasko poliçesinde “yanma” olayının teminat kapsamında olduğu belirtilmiş olup, bunun sadece “alevli yanma” olarak değerlendirilmesi, “kavrulma” sebebiyle meydana gelen hasarın teminat kapsamı dışında tutulması doğru olmadığı ve hasar poliçe kapsamında kabul edildiği belirtilerek, davanın kabulü ile davalı şirketin ... Müdürlüğü’nün ... Esas sayılı dosyasına yapmış olduğu itirazın iptali ile takibin devamına karar verilmiş; hüküm, davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına somut olayın kasko genel şartlarında teminat dışı hal olarak gösterilmemiş olmasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün onanmasına karar verilmiştir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:18.03.2018).

¹⁸¹ Nitekim Yargıtay da bir kararında “Anılan yasanın 1448.maddesi ise sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda zararın önlenmesi ve azaltılması ve engel olunması için imkanlar dahilinde önlemler almakla yükümlüdür ve bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmış ise kusurun ağırlığına göre tazminattan bir indirim yapılır. Somut olayda davaya konu riziko poliçe vadesi içinde meydana gelmiştir. Söz konusu aracın 13.04.2012 tarihinde motor yağ kaçakları nedeniyle hafif kusurlu olarak trafik muayenesinin yapıldığı, bundan yaklaşık 10 ay sonra 16.01.2013 tarihinde trafik kasası tespit tutanağına göre 100 metre yağ akıtan aracın motordan sızan yağların alev alması nedeniyle motorunun yandığı, davacının motoru yağ sızdıran bir araç ile gerekli önlemleri almamasından dolayı tazminattan indirim olup olmayacağı tartışılmadan hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” içtihat etmiştir. Bkz. Y.17.HD., 10.02.2016, E.2016/646, K.2016/1427. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:18.03.2018).

ee. Aracın veya araç parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi

Düzenlemeden anlaşılacağı üzere, sigortalı aracın çalınması, hatta çalınmaya teşebbüs edilmesi durumlarında ortaya çıkacak zarar kasko sigortası kapsamındadır. Yürürlükten kalkan Kasko Sigortası Eski Genel Şartları açısından da bu riziko teminat altına alınmaktaydı. Fakat Kasko Sigortası Genel Şartları ile düzenlemeye bir ek yapılmış ve artık sigortalı aracın herhangi bir parçasının çalınması veya çalınmaya teşebbüsü halinde de ortaya çıkacak zarar teminat kapsamına alınmıştır. Düzenlemeye yapılan ekleme ile sigortanın kapsamı genişlemiştir ve sigortalının lehine bir durum ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sigortalı araçtan ari olarak aracın herhangi bir parçasının çalınması veya çalınmaya teşebbüsü sonucunda gerçekleşecek zararlar da kasko sigortası kapsamında olacaktır.

Sigortalı aracın değil de aracın tekerleklerinin veya herhangi bir aksesuarının çalınması kasko sigortası teminatı kapsamındayken, sigortalı aracın içindeki eşyaların çalınması bakımından yukarıda yapmış olduğumuz açıklamaları tekrar hatırlatmakla yetiniyoruz¹⁸².

Kasko sigortası kapsamında çalınma rizikosuna karşı teminatın söz konusu olabilmesi için, aracın sigortalı araç sahibinin rızası dışında elden çıkması gerekir. Nitekim hırsızlık suçunu maddi unsurları açısından incelediğimizde¹⁸³, çalınan eşyanın mağdurun rızası dışında elden çıkması söz konusudur. Dolayısıyla ilgili kasko sigortası teminatı, ancak ve ancak sigortalı aracın, sahibinin iradesi dışında elden çıkarak çalınması sonucu meydana gelen zararları kapsar.

Her ne kadar sigortalı aracın çalınma hali ana teminatlardan biri olarak gösterilmişse de Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.11. maddesine baktığımızda sigortalı aracın, anahtarlarının ele geçirilmesi suretiyle çalınması durumunda gerçekleşecek zararlar düzenlenmektedir. Ancak buradan aracın anahtarları ile birlikte çalınması durumu ek teminat hali olarak kasko sigortası sözleşmesine dahil edilmemişse, gerçekleşecek zararlar teminat dışıdır gibi bir anlam çıkmamalıdır. Zira Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.11. maddesinde teminat altına alınan durum

¹⁸² Bkz. §2, III, B, 2, b.

¹⁸³ Hırsızlık suçunun maddi unsurlarına ilişkin bkz. Veli Özer Özbek, Pınar Bacaksız, Koray Doğan ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12.Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s.598 vd.

sigortalı aracın anahtarlarının taraflar arasında ek sözleşmede belirtilen özel bir hal sonucu ele geçirilmesi sonucunda meydana gelen zararlardır.

Zira aracın çalınması çoğu zaman zaten araç anahtarlarının ele geçirilmesi suretiyle olacaktır. Ek teminat hali ile sözleşmede belirtilen özel ele geçirilme halleri riziko kapsamına dahil edilmektedir. Bu hususta açıklamalarımıza aşağıda ilgili teminat maddesini değerlendirirken tekrar döneceğiz.

Araç sahibinin, aracın anahtarlarını aracın üstünde unutması veya araç üstünde bırakması sonucu sigortalı araç çalınırsa işte bu durumda ilgili madde herhangi bir fonksiyon göstermez¹⁸⁴. Fakat sigortalı araç sahibinin aracını kilitleyip anahtarı cebine koyması ve o sırada yolda yürümeye devam ederken şahsi çeviklik kullanılarak kendisine fark ettirilmeden cebinden anahtarların alınması durumunda kendisine düşen koruma tedbiri yükümlülüğünü yerine getirdiğinin kabulü gerekir. Bu halde sigortacının meydana gelen zarardan sorumlu olduğunu kabul etmek gerekir¹⁸⁵.

Sigortalı aracın anahtarlarının başkaları tarafından zor kullanmadan ve zor kullanmayı gerektirmeyecek şekilde açıkta bırakılmış olması veya açık bırakılmış kapı ya da pencereden kapalı mekâna zor kullanmadan girilip ele geçirilmesi

¹⁸⁴ Bu yönde bkz. Y.17.HD., 06.04.2010, E.2010/488, K.2010/3183 sayılı kararında “Davacı, jandarmada verdiği ifadesinde eve kömür taşırken terlediğini, ceketini çıkartıp bahçe duvarına koyduğunu, tuvalet ihtiyacı için eve girdiğini aradan 15 dakika geçtikten sonra dışarıya çıktığında arabanın park ettiği yerden alındığını ifade etmiştir. Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.4.11. maddesinde, “araç anahtarının ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüsü sonucu meydana gelecek ziya ve hasarlar” ek sözleşme ile teminat kapsamına dahil edileceği hükmüne yer verilmiştir. Bu düzenlemenin yürürlük tarihi 20.06.2006 tarihi olup, poliçede düzenlemeye yer verilmemiş ise de taraflar yönünden bağlayıcıdır. O halde aracın anahtar ile çalınma halinin ek sözleşme ile teminat altına alınmadığı hallerde oluşan riziko teminat dışıdır. Öte yandan TTK’ın 1293. maddesi (Yeni TTK 1448) uyarınca, sigorta ettiren kimse zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak tedbirleri almakla mükelleftir. Somut uyuşmazlıkta, davacı, sigortalı aracının anahtarını korumaya yönelik hiçbir önlem almadığı gibi, ceketini duvarın üstüne bırakmak suretiyle anahtarın çalınmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumda, teminat dışında bulunan zararın tazmini istemine yönelik bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken, Genel Şartların davalı sigorta şirketi tarafından ek sözleşmeli uygulamanın henüz başlatılmadığı gerekçesi ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.” (www.kararara.com, E.T.:20.03.2018).

¹⁸⁵ Bkz. Y.17.HD., 09.06.2009, E.2009/2329, K.2009/4109 sayılı kararında “Davacı sigortalı aracı ile bir yakını hastaneye götürmüş, çevredekilerin yardım için geldiği sırada aracını kilitleyerek anahtarını cebine koymuş ancak hastaneden çıktığında aracın anahtarının cebinde olmadığını fark etmiş ve aracının da yerinde olmadığını anlamıştır. Her ne kadar sigorta poliçesinde yazılı klostada aracın anahtarı ile çalınması halinde oluşacak zararın teminat kapsamında olmadığı düzenlenmiş ise de somut olayda sigortalı davacı TTK uyarınca kendisine yüklenen koruma tedbiri yükümlülüğünü, aracı kilitleyip anahtarını üzerine almak suretiyle yerine getirmiş olup, artık bu aşamadan sonra araç anahtarının davacının cebinden çalınması halinin, poliçede yazılı olan anahtarın kapalı mekandan şahsi çeviklik suretiyle alınması haline benzer bir durum olarak değerlendirilmesi suretiyle, oluşan hasarın teminat kapsamında kaldığının kabulü gerekir.”(www.kararara.com, E.T.:20.03.2018).

suretiyle aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi halinde meydana gelen zararların kasko sigortası teminatı kapsamında olmadığını da belirtmek gerekir¹⁸⁶.

Yukarıdaki açıklamalarımız ışığında sigortalı aracın anahtarlarının, araç sahibi tarafından ev veya işyeri niteliğindeki kapalı ve kilitli bir yerde muhafazası sırasında, bu yere camı kırmak, duvarı yıkmak, evin park duvarını devirmek, zorlamak, araç-gereç kullanarak veya bedeni çeviklik sayesinde tırmanmak veya aşmak suretiyle girilerek aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi sonucu meydana gelebilecek zararların ise ilgili madde uyarınca sigortacının sorumluluğunda olduğunu belirtmek gerekir.

Şayet sigortalı aracın satılmadan önce deneme amacıyla üçüncü kişilere teslimi halinde geri getirilmemesi söz konusu olursa, kasko sigortası bu hususu teminat altına almaz¹⁸⁷. Zira bu durumda sigortalı araç, araç sahibinin kendi iradesi ile aracı satın almak isteyen üçüncü kişilere teslim edilmiştir. Olayda hırsızlık suçundan ziyade güveni kötüye kullanma suçu bulunmaktadır ve bu hal kasko sigortası kapsamının dışındadır¹⁸⁸. Yine sigortalı aracın otopark görevlisine, valeyeye, servis görevlisine ya da oto yıkamacıya park, onarım, bakım, temizlik gibi amaçlarla

¹⁸⁶ Yargıtay da Y.17.HD. 18.01.2011, E.2010/6434, K.2011/91 kararında bu hususu ifade etmiştir. “Davacı, davalı şirket tarafından aracının kasko sigortasının yapıldığını, işyerinden araç anahtarının bulunduğu çantasının alınarak aracının çalındığını, aracının daha sonra hasarlı olarak bulunduğunu, aracın anahtarı ile çalınması nedeniyle hasarlarının karşılanmadığını iddia ederek hasar bedelinin tahsili talebinde bulunmuştur. Sigorta ettiren kişi zararı önlemeye, azaltmaya veya hafifletmeye yönelik tedbirleri almakla yükümlüdür. Gerekli tedbirler alınmayarak kaskolu aracın anahtarı ile çalınması durumunda ek sözleşme ile teminat da sağlanmamış ise riziko teminat dışıdır. Dosya kapsamından, davacının, sigortalı aracını korumaya yönelik önlem almadığı, aracının anahtarının bulunduğu çantasını herkesin girebileceği işyerinde bankonun içine bırakmak suretiyle çalınmasına sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, teminat dışındaki zararın tazminine ilişkin davanın reddi gerekir.”(www.kararara.com, E.T.:20.03.2018).

¹⁸⁷ Bu yönde bkz. Çeker, s.211-212.

¹⁸⁸ Nitekim Yargıtay da “Davacı vekili, müvekkiline ait sigortalı aracın hırsızlık sonucu elinden çıktığını, ileri sürmüş, mahkemece de olayın hırsızlık suçunu oluşturup kasko sigortası teminatı kapsamında olduğu gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiş ise de, Kasko Sigorta Genel Şartları' nın sigortanın kapsamını ve konusunu belirleyen A-I maddesine göre, kazalar ile üçüncü kişilerin kötüniyetli davranışları, aracın yanması, çalınması veya çalınmasına teşebbüsten doğan zararlar sigortanın konusunu oluşturmaktadır. Bu düzenlemeden açıkça anlaşılabileceği üzere TCK'nın 508 (Yeni TCK m.155) ve onu izleyen maddelerinde yer alan emniyeti suiistimal eylemlerinin kasko sigortasının konusunu oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Somut olayda; davacı aracın anahtarını teslim etmiş ve araç dava dışı üçüncü kişi tarafından deneme amacı ile kullanılırken kaçırılmıştır. Hırsızlık eyleminin gerçekleşmesi için başlangıçta rızaya dayalı bir teslim olmaması koşulu aranmaktadır. Buna göre, davacıya ait sigortalı aracın emniyeti suiistimal nedeniyle zarara uğradığının anlaşılması karşısında gerçekleşen bu zararın sigorta teminatı kapsamında olmadığını kabulü ile davanın karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.” (Y.11.HD., 20.11.2006, E.2005/11164, K.2006/11989 sayılı kararı) (www.kazanci.com.tr).

bırakılması halinde bu kişiler tarafından çalınması durumunda da güveni kötüye kullanma suçu oluşur ve bu hal de kasko sigortası kapsamı dışındadır.

Fakat sigortalı aracın hırsızlık (TCK 141) ve yağma¹⁸⁹ (TCK 148) suretiyle çalınması halinde, meydana gelen zararların kasko sigortası kapsamında olduğunu belirtmek gerekir.

Çalınan sigortalı aracın veya bu aracın parçalarının, sigortacı tarafından sigorta tazminatı ödemesi yapılmadan önce bulunması durumunda, sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü ortadan kalkar, fakat araçta herhangi bir zarar var ise bu zarar kasko sigortası kapsamında sigortacıdan talep edilebilir¹⁹⁰.

d. Kasko Sigortası Genel Şartlarında Düzenlenen Ek Teminat Halleri

Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4. maddesinde bentler halinde düzenlenen kasko sigortası ek teminatlarını sırası ile incelemeye geçmeden önce belirtmek gerekir ki sigortalı aracın, bu teminatlar kapsamında, sigortacı himayesinde bulunabilmesi için mutlaka bir ek sözleşme düzenlenmeli ve ilgili teminat başlıkları bu ek sözleşmede yer almalıdır. Dolayısıyla sigortacı ile sigortalı araç sahibi arasında bir ek sözleşme yapılmadığı takdirde aşağıda bahsedeceğimiz tüm teminatlar kasko sigortası kapsamı dışındadırlar. Ek teminat hallerinin, bir ek sözleşme düzenlenmesinden ziyade kasko sigortası sözleşmesinde belirtilmeleri halinde de, sigortacının sorumluluğunun doğacağını kabul etmek gerekir. Ek sözleşmede belirtilen rizikoların teminat kapsamı dışında olduğu hususunu sigortacının ispat etmek zorunda olduğunu da tekrardan belirtmeliyiz.

¹⁸⁹ Bkz. Y.17.HD., 18.02.2014, E.2013/17619, K.2014/2060 sayılı kararında “...Ancak, sigortalı araç anahtarının **gasp** sonucunda ele geçirilmesi, araç anahtarlarının sigortalının veya aracı kullanımına tahsis ettiği kişinin kendi ev veya işyeri niteliğindeki kapalı veya kilitli bir mekanda muhafazası esnasında, bu mekana; kırma, delme, yıkma, devirme, zorlama, öldürme, yaralama, zor ve şiddet kullanarak veya tehditle yada araç gereç veya bedeni çeviklik sayesinde tırmanmak suretiyle ele geçirilerek aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi, teminat kapsamındadır.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:20.03.2018).

¹⁹⁰ Bkz. Y.11.HD., 21.03.2006, E.2005/3077, K.2006/2973 sayılı kararında “Kasko sigortası koşullarına göre taşıtta çalınma dolayısıyla bir zarar meydana gelmişse, sigortacı zararı ödemekle yükümlüdür. Bu nedenle, çalınan araç bedelinin tahsiline ilişkin olarak sigortacıya karşı açılmış olan dava sırasında aracın bulunması halinde, araçta oluşan zarar sigortacı tarafından ödenmelidir.”(www.kazanci.com.tr, E.T.:20.03.2018).

On beş bent halinde düzenlenen ek teminat hallerinden sonra son fıkrada¹⁹¹ sigortacı veya sigorta ettiren tarafından başkaca ek teminat hallerinin de sözleşmede yer alabileceği belirtilmiştir. Ancak bu halde, kararlaştırılan ek teminat hallerinin A.5. maddesinde düzenlenen teminat dışında kalan zararlardan biri olmaması şarttır.

Kasko sigortasının kapsamına ek teminatların girmesi halinde, sigortacının himaye sorumluluğu artacağı için bunu sigorta ettirenin ödeyeceği primlerle dengelemek gerekir. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesinde veya ek sözleşmede, en başından itibaren bir ek teminat yer alıyorsa, belirlenen prim miktarının prim farkı uygulanmış hali olduğunu kabul edebiliriz. Ancak ek teminatlar daha sonradan eklenmiş ve taraflar arasında da buna ilişkin herhangi bir anlaşma yok ise, sigortacının prim farkı talebinde bulunması hukuka uygundur.

Fakat uygulamada, genel olarak kasko sigortası sözleşmesinde sigortacının sorumlu olduğu ana ve ek teminatların madde madde yer aldığını ve dolayısıyla taraflar arasında kararlaştırılan primin de ilgili teminatları kapsayacak şekilde belirlendiğini söyleyebiliriz.

Şimdi taraflarca ek sözleşmede kararlaştırılması halinde kasko sigortası teminatına dahil olacak ek teminat hallerini sırasıyla inceleyeceğiz.

aa. Türkiye sınırları dışında meydana gelen zararlar

Kasko Sigortası Genel Şartlarında da açıkça belirtildiği üzere, kasko sigortası sözleşmesi ile yalnızca Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşecek olan rizikolar teminat altına alınır. Sınır kavramından Türkiye'nin siyasi sınırlarının baz alındığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmış bir riziko, Türkiye'nin siyasi sınırları dışında vuku bulduysa sigortacının sorumluluğu ancak kasko sigortası ek sözleşmesinde ilgili teminat maddesinin bulunması ile söz konusu olur.

Bununla beraber, sözleşme özerkliği çerçevesinde, kasko sigortası ek sözleşmesinde Türkiye sınırları dışında meydana gelen zararlar teminat altına alınabileceği gibi, bazı ülkeler teminat dışında bırakılabilir. Örneğin “*Irak haricinde*

¹⁹¹ **KAKSGŞ A.4/son:** “...Sigorta poliçesinde yukarıda sayılmayan ve bu Genel Şartlarda teminat dışında kalan zararlar arasında düzenlenmeyen rizikolar için de ek sözleşme ile teminat sağlanabilir.”

yurtdışındaki tüm ülkelerde meydana gelen zararlar teminat kapsamındadır.” gibi bir madde getirmek mümkündür¹⁹².

Doktrinde, kasko sigortalı aracın araç sahibi veya araç sahibinin temsilcisi aracılığıyla yabancı ülkelere bir seyahate çıkmadan önce, bu durumu sigortacıya bildirmesi gerektiği şeklinde bir görüş bulunmaktadır¹⁹³. Bu görüşün doğal sonucu olarak sigortacıya bu yönde bir ihbarda bulunulmaması halinde, kasko rizikosunun gerçekleşmesi sonucu sigortacının herhangi bir sorumluluğunun doğmayacağı belirtilmektedir.

O halde “Kasko sigortalı aracın yurtdışına çıkması rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini arttırıcı bir durum mudur?” sorusuna bir cevap aramak gerekir. Zira eğer sözleşme süresi içinde rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttıran bir durum gerçekleşirse veya mevcut durumu ağırlaştıran bir işlem söz konusu olursa, derhal bu durumun sigortacıya bildirilmesi lazımdır. (TTK 1444)

Kanaatimizce, salt olarak kasko sigortalı aracın yurtdışına çıkması rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttıran bir durum olmadığı gibi, mevcut durumu ağırlaştıran bir olay da değildir. Nitekim kasko sigortasına konu olabilecek araçlar mahiyeti itibariyle zaten her an bir riziko ile karşı karşıyadırlar ve bu araçların seyahat sonucu bulundukları konunun yurtdışı olması rizikonun gerçekleşmesine ağırlaştırmacı bir etki de etmez. Kaldı ki kasko sigortası ek sözleşmesine böyle bir teminat maddesi getirildiği durumlarda, sigortacı da talep edeceği prim miktarını buna göre belirler. Dolayısıyla sigortalı araç sahibinin ödemiş olduğu prim en başından itibaren yurtdışında gerçekleşecek zarar durumlarını da kapsayacak şekildedir.

Örneğin kasko sigortalı aracın işlev itibariyle sürekli yurtdışına çıkan bir tır, kamyonet gibi motorlu araç olduğu düşünülürse, bu durumun her Türkiye sınırları dışına çıkılmadan önce sigortacıya ihbar edilmesi sigorta ettiren açısından da büyük sıkıntılar doğurabilir.

Tüm bu nedenlerle, kasko sigortası ek sözleşmesi ile sigortalı araç üzerinde Türkiye sınırlarını aşan bir teminat hali söz konusu olursa, sigortalı araç sahibi

¹⁹² “... davacıya savaş ve iç ayaklanma halleri ile diğer istisna hallerine girmeyen rizikolar için yurt içi ve Irak hariç olmak üzere yurt dışı sigorta güvencesi sağladığını...” Bkz. Y.17.HD., 22.02.2016, E.2015/11832, K.2016/2077. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:20.03.2018).

¹⁹³ Bkz. Taşyürek, s.34.

sigortacıya herhangi bir bildirimde bulunmasa dahi, yurtdışında gerçekleşen rizikolardan sigortacının sorumluluğunun bulunduğu kanaatindeyiz.

bb. Grev, lokavt, kargaşalık ile halk hareketleri ve bunları önlemek ve etkilerini azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar

Diğer sigorta türlerini düzenleyen genel şartlarda da ek teminat hali olarak görebildiğimiz¹⁹⁴ bu zararların oluşmasında insan faktörü temel unsurdur. Grev, lokavt, kargaşa, halk hareketleri gibi¹⁹⁵ temeli insan faktörüne dayanan bu hallerin etkilerini azaltmak veya önlemek açısından yetkili organların gerçekleştirdiği müdahaleler sigortalı araçta bir zarara sebebiyet vermişse, ek sözleşmede bu teminat halinin bulunması ile beraber sigortalı araç üzerinde teminat sağlanmış olacaktır.

cc. Terörle Mücadele ve Buna Bağlı Zararlar

Kasko sigortası poliçelerinde “terör klozu” olarak bilinen ve yürürlükten kaldırılan kasko sigortası genel şartlarında da yer alan bu teminat maddesi Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarında da yerini almıştır. Buna göre, ilgili teminat iki farklı şekilde meydana gelecek zararları kasko himayesi altına alır.

Teminat altına alınan zararlardan ilki 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu¹⁹⁶’nda belirtilen terör eylemleri ile bu eylemlerden doğan sabotajlar sonucu meydana gelen zararlardır. Terör¹⁹⁷ yalnızca ülkemizin değil, tüm dünyanın bir gerçeği haline gelmiştir.

¹⁹⁴ Bkz. Cam Kırılmasına Karşı Sigorta Genel Şartları m.2/d, Yangın Sigortası Genel Şartları A.3.1.1 gibi.

¹⁹⁵ Y.11.HD., 08.05.1984, E.1984/1950, K.1984/273 sayılı kararında “kargaşa ve halk hareketleri” kavramlarının ne ifade ettiğini belirtmiştir. Buna göre, “Kargaşalık bir topluluk içinde herhangi bir konuda fikir uyuşmazlığından veya hoşnutsuzluklardan meydana gelen karışıklık halidir. Halk hareketi ise, birkaç münferit olay dışında, topluluğun belli bir çoğunluğunun meydana getirdiği anarşik hareketler olarak tanımlanır. (www.kazanci.com.tr, E.T.:21.03.2018)

¹⁹⁶ 12.04.1991 tarih 20843 mükerrer sayılı RG ile yürürlüğe girmiştir.

¹⁹⁷ 3713 sayılı TerMK’ nun 1. Maddesinde terörün tanımı yapılmıştır. Buna göre “Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı

Teminat altına alınan zararlardan ikincisi ise, terörist eylemleri önlemek, bastırmak, etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu araçta oluşan zararlardır. Örneğin teröristler ile kolluk güçleri arasında gerçekleşen sıcak bir çatışmada kasko sigortalı aracın çatışma ortasında kalması ve kolluk güçlerinin mermilerinden birkaçının sigortalı araca isabet etmesi sonucu oluşan zararlar bu teminat maddesi ile sigortacının himayesi altına alınmaktadır.

Kasko Sigortası Genel Şartlarında teminat dışındaki zararların sayıldığı “4.5. maddesinin 9. bendinde” terörist eylemleri ve bunları önlemeye çalışan yetkili organların müdahaleleri sonucunda meydana gelen biyolojik- kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşan zararlardan bahsedilmektedir. Dolayısıyla kasko sigortalı araçta oluşan zarar, biyolojik – kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenme sebebi dışında bir terör eyleminden veya yetkili organ müdahalesinden kaynaklanıyorsa “terör klozu” ile teminat altına alınmaktadır.

dd. Deprem, toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım veya yanardağ püskürmesi nedeni ile meydana gelen zararlar

Sigortalı araç üzerinde grev, lokavt, terör eylemleri gibi temelinde insan faktörünün neden olduğu zararların teminat altına alınmasından sonra deprem, toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım veya yanardağ püskürmesi gibi doğal afet faktörünün sebebiyet vereceği zararlar açısından da ilgili teminat maddesi ile bir koruma sağlanmıştır.

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında ek teminat olarak yalnızca deprem ve yanardağ püskürmesinden kaynaklanan zararlar sayılmaktaydı. Yeni Kasko Sigortası Genel Şartları ile toprak kayması, fırtına, dolu ve yıldırım gibi doğal afetler de madde kapsamına alınmıştır.

Kasko sigortası yapılmasını etkileyen durumlardan biri de sigortalı araç sahibinin bulunduğu coğrafyadır. Karadeniz bölgesinde yaşayan bir araç sahibi için toprak kaymasının yol açacağı zararlara karşı aracını koruma altına alması kendisini

bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”

güvende hissettirirken, Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan bir araç sahibi için bu teminatın büyük bir önemi yoktur.

Yeni Kasko Sigortası Genel Şartlarıyla ek teminat hali olarak belirlenen zararlardan bir diğeri de fırtına sebebiyle meydana gelen zararlardır. Gerçekten de fırtına sebebiyle binaların çatılarından düşen kiremitlerin, yol tabelalarının veya ağaçların araçlara zarar vermesi sık karşılaşılan bir durumdur. Bu durumda kasko sigortası ek sözleşmesinde ilgili teminat maddesinin yer alıp alınmadığı kontrol edilmeli ve ancak sözleşmede bu yönde bir madde yer alıyorsa, fırtınanın yol açtığı zararlar teminat kapsamında olmalıdır.

Sigortacılık literatürüne “27 Temmuz İstanbul Afeti” olarak geçen İstanbul’daki dolu vakasında trafikte ve park halinde yaklaşık yüz seksen bin aracın doğal afetten etkilendiği ve bu araçların yaklaşık yüz bininin kasko koruması altında olduğu ifade edilmiştir¹⁹⁸.

Görüldüğü gibi doğal afetin ne zaman ve nerede gerçekleşeceği bilinmediğinden, gerçekleştiğinde meydana getirdiği zarar çok büyük boyutlara ulaşabilmektedir. Bu sebeple kasko sigortası ek sözleşmesi düzenlenirken, ilgili teminat maddesinin ilave edilmesi kasko sigortalı aracı yukarıda bahsedilen doğal afetlerin oluşturacağı zararlara karşı koruma altına alacaktır.

ee. Sel ve su baskını ile meydana gelen zararlar

Kasko sigortası ek sözleşmesi ile sigortacının himayesine tabi olabilen hallerden bir diğeri, sigortacılık uygulamasında sel ve su baskını klozu olarak adlandırılan sel veya su baskınlarının meydana getirdiği zararlardır.

Sel ve su baskınları nehir, dere, kanal, baraj veya deniz gibi büyük su kütlelerinin taşmasıyla¹⁹⁹, deniz veya okyanuslarda meydana gelebilecek gelgitlerle yahut da altyapı sisteminin yetersiz kalması sonucu aşırı yağmur yağışlarından meydana gelebilir. Bu şekilde oluşan sel veya su baskınlarının sigortalı araca zarar vermesi

¹⁹⁸ Bu hususla ilgili olarak bkz. 27 Temmuz İstanbul Afeti başlıklı AUTOKİNG şirketinin hazırlamış olduğu rapor (www.autoking.com.tr, E.T.:21.03.2018).

¹⁹⁹ Derenin taşması sonucu kasko sigortalı araçta oluşan hasardan, derenin ıslah çalışmasını yürüten şirketin sorumlu olduğuna ilişkin bkz. Y.17.HD., 17.02.2014, E.2013/21048, K.2014/1959 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.03.2018).

halinde sel ve su baskını klozu ile sigortalı araç üzerindeki menfaat koruma altına alınmış olur.

Uygulamada özellikle altyapı sisteminin yetersiz kalması sonucu aşırı yağışlar sebebiyle sigortalı araçların zarara uğradığı gözlenmektedir. Sel veya su baskınları ile araç üzerindeki kontrolün kaybedilip bir yerlere çarpması sonucu fiziksel bir hasar meydana gelebilir. Yine su seviyesinin yüksekliği sebebiyle aracın motor kısmına su kaçabilir ve bunun sonucunda araç arızalanabilir, mekanik aksamda bir hasar oluşabilir²⁰⁰.

Sel ve su baskınları dışında, altyapı hizmetinin yetersizliği sebebiyle yağışlarla beraber özellikle yollarda derinliği bilinmeyen su birikintilerinin oluşması seyir halindeki araçlar için tehlike arz etmektedir. Sigortalı araçların derinliği anlaşılamayan su birikintilerine girmesi halinde meydana gelecek zararlar da sigorta kapsamındadır.

Ancak kanaatimizce ilgili durumda sigortacının sorumluluğu, sel ve su baskını klozunun varlığı sebebiyle değil, kasko sigortasının ana teminatlarından olan A.1/b maddesi uyarınca doğmaktadır. Zira sigortalı aracı kullananın iradesi dışında ani ve harici bir durum gerçekleşmiştir. Bunun yanında belirtmek gerekir ki sigortacının halefiyet ilkesi gereği ilgili belediye veya genel müdürlüklere rücu hakkı saklıdır²⁰¹.

Sonuç olarak kasko sigortası ek sözleşmesinde sel veya su baskınına ilişkin bir madde bulunması halinde, bu tür zararlar sigortacının sorumluluğu doğacaktır.

ff. Araçta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar

Araçta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar kasko sigortası ek sözleşmesi ile teminat altına alınabilir. Dolayısıyla sigara

²⁰⁰ Yargıtay da bir kararında şiddetli yağmur nedeniyle aracın motorunun su alması sonucu arızalanmasının sel ve su baskını klozuna uygun bir hasar oluşturduğunu ve bundan sigortacının sorumluluğunun doğacağına hükmetmiştir. Bkz. Y.17.HD., 12.10.2015, E.2015/1997, K.2015/10427 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.03.2018).

²⁰¹ Yargıtay da bir kararında aşırı yağışlar sonucu sokak içerisinde biriken ve derinliği anlaşılamayan su birikintilerine girilip aracın hasar görmesi durumunda bu hasardan şehrin kanalizasyonu ve altyapısını yeterli seviyeye getiremeyen ilgili Genel Müdürlüğün sorumluluğunun olduğuna hükmetmiştir. Bkz. Y.17.HD., 05.06.2017, E.2016/13045, K.2017/6381 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.03.2018).

benzeri maddelerin teması ile bir yangın meydana geliyorsa bu sigorta teminatı dışındadır.

Aslında sigara benzeri maddelerin teması ile araçta yangın dışında ne tür zararların meydana gelebileceği konusu düşünüldüğünde, ilgili teminat maddesinin çok geniş bir uygulama alanı bulamayacağını söyleyebiliriz. Nitekim sigara benzeri madde terimi ile kastedilmekte olanın da yanıcı özelliği bulunan maddeler olduğu kanaatindeyiz. Dolayısıyla yanıcı özellikte olan ve yangına sebebiyet verme kapasitesi bulunan maddelerin yangın değil de çeşitli yanık, kavrulma ve bu tür kısmi zararlar meydana getirmesi durumunda ilgili teminat maddesi uyarınca sigortacı zararları karşılayacaktır.

Nitekim uygulamada da sigara benzeri maddeler genel olarak yangına sebebiyet verdiklerinden bu maddenin uygulama alanı dar kalmıştır²⁰².

gg. Aracın çekilmesi nedeniyle meydana gelen zararlar

Öncelikle ilgili teminat maddesinin kaleme alınış tarzı bakımından sıkıntılı olduğunu belirtmek gerekir. Kanaatimizce bu maddede aslında sigortalı araç sahibinin aracını, yetkili olmayan kişilere çektirtmesi ve bu sırada kasko sigortalı aracın uğrayacağı zararlar ile araç sahibinin haberi olmaksızın kasko sigortalı aracın kanuna uygun olmadan çekilmesi veya çektirilmesi sonucu meydana gelen zararlar teminat altına alınmıştır.

Halk arasında çekici olarak bilinen oto kurtarıcıların araçları kurtarma, çekme gibi faaliyetlerde bulunabilmeleri için Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 75. maddesi uyarınca C ve C1 sınıfı sürücü belgelerine sahip olmaları gerekmektedir. Şayet bu sürücü belgesine sahip olmayan ve dolayısıyla yetkili olmayan kişilere çektirilen sigortalı aracın çekilmesi esnasında meydana gelen zararlar kasko sigortası ek sözleşmesinde bu yönde bir madde bulunması halinde, teminata dahil olabilecektir.

²⁰² Bu konuda bkz. Ulaş, s.615 ve bu hususta bkz. Y.11.HD., 09.02.1987, E.1986/6841, K.1987/620 sayılı kararında “*Dava, davacı sigortalının, aracının buz tutan camlarındaki buzların erimesini sağlamak için şoförün mahallinde bulunan iki gaz tüpünden birisini yakmasından sonra diğer gaz tüpünün gaz kaçırması sonucu yangın çıkıp, aracın kısmen hasara uğramış olması nedeniyle tazminat isteminden ibarettir. ...O halde davanın reddi gerekirken, sigorta şirketinin sorumlu tutulması bozmayı gerektirmiştir.*” (www.kazanci.com.tr, E.T.:21.03.2018).

Bunun yanında Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 120. maddesi uyarınca kamu otoritesi gerekçesiyle bazı yasak hallerde araçların çekici marifetiyle otoparka çekilmesi de söz konusu olabilir. Örneğin yaya kaldırım ve geçitlerine, okul geçitlerine, kavşak içlerine, tünel girişlerine vs. araçların park edilmesi halinde bunlar çekici marifetiyle otoparka çekilmektedirler.

Kanaatimizce sigortalı aracın yukarıda bahsi geçen yasak yerlerde park edilmesinden ziyade, park edilmesinde sıkıntı olmayan bir yerde kanuna uygun olmadan çekilmesi sırasında sigortalı araçta meydana gelecek zararlar da yine aynı şekilde kasko sigortası ek sözleşmesinde bu yönde bir madde getirilmek suretiyle teminata dahil edilebilecektir.

hh. Kullanım ve Gelir Kaybından Doğan Zararlar

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında bulunan maddeye göre²⁰³ Kasko Sigortası Genel Şartlarında değişikliğe uğrayan ek teminat maddelerinden biri de ilgili teminat halidir.

Kullanım ve gelir kaybından kısaca bahsedilecek olursa, bu tür zararlar maddi zarar kavramının içine girmekle beraber yoksun kalınan kazanca bir örnektir. Gerçekten de kasko sigortalı aracın tam veya kısmi bir zarara uğraması halinde, hasarın tespiti ve devamında sigortacının sorumluluğunun doğduğu kısmın belirlenip tazminine kadar geçen sürede araç sahibinin bazı kullanım ve gelir kayıpları söz konusu olabilir. Nitekim zarar yalnızca malvarlığında pasifin artması ile değil, aktifin azalması ile de meydana gelebilir. Olası gelirin kaybedilmesi sigorta ettiren açısından bir zarardır.

Bu husus özellikle kasko sigortalı araçlarını bir ticari faaliyette kullanan kimseler için önem arz eder. Kasko sigortalı aracın bir yolcu otobüsü, minibüs veya taksi olduğunu düşündüğümüz durumda, araçlarda meydana gelecek zararlar onların işletilememesini ve bunun akabinde gelirin kaybına yol açar.

Kasko sigortalı aracın tam hasar görmesi yani pert olması halinde, sigortacının sigorta tazminatını ödemesine kadar geçen sürede oluşan gelir kayıpları Kasko

²⁰³ **KTKSĞŞ A.4.8.:** “Taşıtın sigorta kapsamına giren kısmi bir zarara uğraması nedeni ile kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar”

Sigortası Genel Şartları ile ek teminatlar arasında yerini almıştır. Kanımızca eski Kasko Sigortası Genel Şartlarına ilave olarak getirilen bu kısım son derece yerinde olmuştur. Zira kasko sigortalı aracın pert olması halinde sigortacının sorumluluğu sigorta tazminatını ödemekle son bulur. Yani sigorta tazminatı ödenene kadar sigortacının sorumluluğu devam etmektedir ve ilgili teminat maddesi de zaten sigortacının sorumluluğunun sona ereceği ana kadar geçen süredeki gelir kayıplarını teminat altına almaktadır. Kısmi hasar halinde de hasar giderilinceye kadar olan süredeki gelir kayıpları yine sigortacının sorumluluğundadır.

Ancak sigortacının sorumluluğunun sınırlarını da çizmek gerekir. Zira sigortacı meydana gelen tüm gelir kaybından sorumlu değildir. Kasko sigortası ek sözleşmesinde veya kasko sigortası poliçesinde ilgili teminat hali düzenlenirken, korumaya ilişkin limitler de belirlenmektedir. Bu limitler genellikle günlük olarak düzenlenmektedir. Dolayısıyla aracın pert olması halinde sigorta tazminatı ödenene kadar geçen gün sayısını günlük limitle çarparak sigortacının sorumlu olduğu miktarı bulmak mümkündür. Kısmi zarar halinde de aynı işlem söz konusudur.

Her ne kadar ilgili teminat kasko koruması bakımından çok faydalı ve sigorta sahibini güvende hissettirecek bir madde olsa da uygulamada sigorta şirketleri yüzünden çok işlevsel kullanılmadığı söylenebilir. Zira sigorta şirketleri özellikle ticari araçlara bu teminat halini vermekte çekimser davranmakta, ek sözleşmeye ilgili teminat hali eklenmesi durumunda da sorumlu oldukları limiti düşük tutmaktadırlar. Böyle olunca bir otobüse veya taksiye günlük 20, 30, 50 TL gibi teminat limiti verildiğine rastlanmaktadır. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren kısmındaki müşterilerin teminat limitine dikkat etmelerinde, imkân varsa yüksek tutmalarında fayda vardır.

ii. Patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler nedeniyle uğranılacak zararlar

Kasko sigortası ek sözleşmesi ile ilave edilmesi mümkün teminat hallerinden birisi de özellikle Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında

Yönetmeliği²⁰⁴ uyarınca patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler taşıma konusunda uygun bulunan araçlar bakımından uygulama alanı bulan ilgili maddedir.

Öncelikle patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özelliği bulunan, doğal gaz veya akaryakıt gibi maddelerin taşınabilmesi için bu hizmeti gerçekleştirecek gerçek veya tüzel kişilerin yetki belgelerinin bulunması şarttır. (TMKTHY m. 6/1)

Yetki belgesine sahip olunduktan sonra, ek olarak aracın patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özelliği bulunan maddeleri taşımaya elverişli olduğuna dair bir taşıt uygunluk belgesi alınır. (TMKTHY m.7/2) Yine patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özellikteki maddeleri taşıt uygunluk belgesine sahip bir araç ile taşıyabilmeleri için ilgili kurumlardan izin almaları da zorunludur. (TMKTHY m.7/1)

İşte teminat maddesinde araç ile patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özellikteki maddeleri kurallara uygun bir şekilde yasal olarak taşıyabilmek adına yukarıdaki aşamaların tamamlanması gerekmektedir. Dolayısıyla ilgili teminat maddesinin kasko sigortası kapsamındaki her türlü araç için değil de yukarıda ifade ettiğimiz özellikleri taşıyan araçlar için uygulama alanı bulacağını söyleyebiliriz. Bunun sonucunda taşıt uygunluk belgesi olan ve gerekli izinleri almış kasko sigortalı bir aracın patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı özellikte maddeleri taşınması sebebiyle uğrayacağı zararlar kasko sigortası ek sözleşmesinde bu yönde bir teminat maddesi olması şartıyla sigortacı tarafından karşılanacaktır.

ii. İddia ve yarışlara katılma sonucu meydana gelen zararlar

İlgili teminat maddesinin geçmişi, yürürlüğe girme tarihi 01.01.1994 olan eski Kasko Sigortası Genel Şartlarından önce yürürlükte bulunan Kasko Sigortası Umumi Şartlarının 4/f bendine²⁰⁵ dayanmaktadır. Bu dönemde aracın iddia ve yarışlara

²⁰⁴24.10.2013 tarihli RG ile yayımlanan ve 01/01/2014 tarihinde yürürlüğe giren bu yönetmelikle tehlikeli maddelerin; insan sağlığı ve diğer canlı varlıklar ile çevreye zarar vermeden güvenli ve düzenli bir şekilde kamuya açık karayoluyla taşınmasını sağlamak amaçlanmış, bu faaliyetlerde yer alan gönderenlerin, alıcıların, dolduranların, yükleyenlerin, boşaltanların, paketleyenlerin, taşımacıların ve tehlikeli maddeleri taşıyan her türlü taşıt sürücüleri veya operatörlerinin hak, sorumluluk, yükümlülük ve çalışma koşullarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Bu yönetmeliğin kısaca “ADR Avrupa Anlaşması” olarak bilinen Tehlikeli Maddelerin Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin ADR Avrupa Anlaşması’ na uygun bir şekilde düzenlenip yürürlüğe girdiğini de belirtmek gerekir.

²⁰⁵ **KSUS m.4/f:** “Sigortalı aracın yarış halinde, iddia ve müsabakalara iştiraki halinde veya bunların hazırlık antrenmanları esnasında vukua gelen ziya ve hasarlar”

katılması sonucu ile bunlara hazırlık denemeleri esnasında meydana gelen zararlar kasko sigortası teminatı dışındaydı. Fakat eski Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.10. maddesi ile kasko sigortalı araçta bu şekilde meydana gelen zararlar da teminat bakımından bir değişiklik olmuş ve bu şekilde meydana gelen zararlar kasko sigortası ek sözleşmesi ile teminat kapsamına dahil edilebilir hale gelmiştir.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.10. maddesi ile eski Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki mevcut durum devam ettirilmiştir. Kasko sigortası ek sözleşmesine bu yönde bir madde getirilerek araç iddia ve yarışlara katılması sonucu uğrayacağı zararlara karşı koruma altına alınabilecektir.

Burada tartışılması gereken iddia ve yarış kavramlarından ne anlaşılması gerektiğidir. Bu teminat ile alakalı Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda maddedeki yarış kelimesinden organize şekilde düzenlenen yarışların, müsabakaların anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir²⁰⁶.

Kanaatimizce böyle bir yargıya varılması isabetlidir. Gerçekten de seyir halindeki iki aracın o anda birbirlerini geçmek amacıyla girdikleri bir yarış sonucu trafik düzenini tehlikeye atmaları bir yana, araçlarında meydana gelecek zararları bu teminat kapsamına dahil etmek uygun olmayacaktır.

Bu durumda ilgili teminat maddesinin uygulama alanı yalnızca organize yarışlara katılan türden yarış araçları ile sınırlı kalacaktır. Yarış esnasında oluşabilecek zararların yanında, yarışlara hazırlanılırken meydana gelebilecek zararlar da teminata dahil edilmiştir.

İddia ve yarışlar bakımından bir içtihat haline gelmiş Yargıtay'ın 29.09.1983 tarihli bu kararını ve somut olayı biraz daha irdelemek gerekir. Öncelikle somut olayda iki araç seyir halinde birbirlerini geçmeye çalışırken riziko gerçekleşmiştir. Sigortalı araç sahibi, sigorta şirketinden zararlarını talep etmiştir. Ancak sigorta şirketi de rizikonun bir iddia ve yarış sebebiyle gerçekleştiğini, bir iddia ve yarış halinde iken gerçekleşen zararların da Kasko Sigortası Umumi Şartları 4/f maddesi uyarınca teminat dışında kaldığını ve bu sebeple herhangi bir ödemede

²⁰⁶ Bkz. Y.11.HD., 29.09.1983, E.1983/3669, K.1983/3931 sayılı kararında “Kasko sigorta poliçesi genel şartlarının 4/f bendinde sigortalı aracın yarışı halinde vukua gelen zararların sigorta teminatı dışında olduğu yazılıdır. Bu maddedeki yarış kelimesinin organize yarışlar olarak anlaşılması gerekir. Olayda, özel olarak ve iddia üzerine yapılmış bir yarış olduğu da ileri sürülerek kanıtlanmış değildir. ... Bu durumda araçların birbirlerini geçmek üzere rizikonun meydana geldiği kabul edilse bile bunun poliçedeki yarış ve iddia anlamında olmadığı meydana çıkmaktadır. O halde, olaya poliçenin 4/f maddesi uygulanarak olayın teminat dışında kaldığının kabulü doğru değildir.” (Ulaş, s.614)

bulunmayacağını belirtmiştir. Nitekim 1983 yılında yürürlükte olan Kasko Sigortası Umumi şartlarında ilgili zararlar teminat dışındaydı. Bu talep ve savunmalar sonucu yerel mahkeme de olayda sigortalı araçta meydana gelen zararın iddia ve yarışlardan kaynaklandığını, 4/f maddesi uyarınca sigortacının savunmasının haklı olduğunu ve sigortalı araç sahibinin talebinin reddedildiğini hükme almıştır

Sigortalı araç sahibinin olayı temyiz etmesi ile beraber dava Yargıtay’a intikal etmiştir. Yargıtay somut olayı incelemiş ve işte tam da burada iddia ve yarış kavramlarından organize, önceden planlanmış ve gerekli izinlerin alınmış yarışlar anlaşılması gerektiğini, dolayısıyla seyir halindeyken iki aracın birbirlerini geçmek amacıyla hamle yapmaları veya yarışa tutuşmalarının 4/f maddesinde belirtilen bir iddia ve yarış kavramı çerçevesinde değerlendirilemeyeceğini, bu sebeple yerel mahkemenin 4/f maddesine dayanarak vermiş olduğu kararın yanlış olduğunu içtihat etmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. İki aracın seyir halindeyken trafik düzenini tehlikeye atarak birbirlerini geçmeye çalışmaları, bir yarışa tutuşmaları ve bunun sonucunda gerçekleşen riziko ile araçta zarar meydana gelmesi aslında iki tarafın da kasta varan kusur oranları dikkate alınarak yine kasko sigortası teminatı dışında kalabilir. Yargıtay’ın yerel mahkemenin kararını bozmasındaki amacı aslında sigortalı araçta meydana gelen zararın kasko sigortası teminatına dahil olduğunu vurgulamak değildir. Nitekim kararda böyle bir ifade de bulunmamaktadır. Yargıtay yerel mahkemenin kararını bozmuştur, çünkü yerel mahkeme yanlış bir maddeye dayanarak hüküm kurmuştur. Yargıtay sadece somut olayın iddia ve yarış kavramları kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.

Yargıtay’ın bu içtihadı her ne kadar içerik bakımından günümüzde hala önemini korusa da Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.10 maddesi uyarınca artık iddia ve yarışlardan kaynaklı olarak sigortalı araçta meydana gelecek zararlar kasko sigortası teminatına ilave edilebilir.

Dolayısıyla organize bir yarış söz konusu olduğunda, bu yarış esnasında veya yarışa hazırlanırken gerçekleştirilen antrenmanlarda meydana gelebilecek bir zarar teminat kapsamına ilave edilebilecektir.

jj. Araç anahtarının ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüsü sonucu meydana gelecek ziya ve hasarlar

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlüğe girdiği 1994 tarihinde genel şartların arasında bulunmayan ilgili madde, 20.06.2006 tarihinde yapılan bir düzenleme ile Kasko Sigortası Genel Şartlarının ek teminat hallerine dahil edilmiştir. Kasko Sigortası Genel Şartlarında da aynı şekilde ek teminat hali olarak yerini almıştır.

İlgili teminat maddesi genel şartlara eklenmeden önce, araç anahtarının ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması durumunda sigorta ettirenin ne gibi haklara sahip olacağı konusunda belirsizlik hakim olmakla birlikte çeşitli mağduriyetler doğmaktaydı. İlgili teminat maddesinin ek teminat olarak kasko sigortası ek sözleşmesine ilave edilebileceğine ilişkin düzenleme ile beraber sigorta şirketleri de çeşitli muafiyetler uygulayarak bu yönde bir teminat maddesini sözleşmeye eklemeye başlamışlardır.

Maddenin içeriğine baktığımızda, kapsamını sınırlayıcı birtakım ifadeler geçmektedir. Öncelikle sigortalı aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüsü halinde ortaya çıkacak zararlar teminat altına alınmaktadır. Fakat bu maddenin Kasko Sigortası Genel Şartları A.1.e maddesinde düzenlenen ana teminattan farkı, çalınma eyleminin aracın anahtarının ele geçirilerek gerçekleştirilmesidir.

Ancak aracın anahtarının ele geçirilip çalınması yahut çalınmaya teşebbüsü sırasında meydana gelecek zararlar mutlak surette sigortacının sorumluluğunu doğurmaz. Zira madde metninden de anlaşılacağı üzere, taraflar kasko sigortası ek sözleşmesinde aracın anahtarının hangi şekilde ele geçirilebileceğine dair de özel olarak bir belirlemede bulunurlar²⁰⁷. İşte bu durum, ilgili teminat maddesinin her sigorta şirketi açısından farklı şekilde belirlenebileceği sonucunu doğurmaktadır. Sigorta şirketleri kendi şirket politikaları gereği dilerlerse bu yönde bir ek teminat vermeyebilirler yahut aracın anahtarının ele geçirilmesi bakımından diğer sigorta şirketlerinden farklı bir uygulama şekli benimseyebilirler.

²⁰⁷ Aracın anahtarının çalınma usulü kasko sigortası ek sözleşmesinde belirtilen usulden farklı olduğu için meydana gelen zarardan sigortacının sorumlu olmayacağına ilişkin bkz. Y.17.HD., 07.03.2016, E.2015/12373, K.2016/2819 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:23.03.2018)

Uygulamada bazı sigorta şirketlerinin bu yönde ek teminatlar verdiğine rastlanabilmektedir. Bu açıdan ilgili teminat maddesinin en sık rastlanan şekli, sigortalı aracın ve aracın anahtarının otopark görevlisine bir belge karşılığı teslimi sonucunda, sigortalı aracın otoparktan çalınması halinde meydana gelecek zararların teminat altına alınmasıdır. Ancak bu durumda sigorta şirketinin hasar bedeli üzerinde belli oranda muafiyetler uyguladığını da belirtmek gerekir.

Kimi sigorta şirketleri ise ilgili teminat maddesini yalnızca otopark görevlilerine teslim ile sınırlandırmamış, ek olarak sigortalı aracın anahtarıyla birlikte servis, oto yıkama gibi yerlere bakım, onarım, temizlik amacıyla bırakılması halini de teminat kapsamına dahil etmiştir. Şayet sigortalı araç servis veya oto yıkama gibi işletmelerden çalınmışsa sigortacı gerçekleşen zararı ek teminat maddesi uyarınca çeşitli muafiyetler uygulayarak karşılayacaktır. Burada teminatın işlev göstermesi, sigortalı aracın otopark görevlisi²⁰⁸, servis görevlisi ya da oto yıkamacı tarafından çalınması halinde değil, araç bu işletmelerde bulunurken üçüncü kişiler tarafından çalınması halinde mümkün olacaktır.

Zira sigortacı yalnızca ek sözleşmede belirtilen durumlar vasıtasıyla araç anahtarının ele geçirilmesini ve bunun sonucu çalınması halini teminat altına alır²⁰⁹.

Son olarak tekrar belirtmek gerekir ki, şayet kasko sigortası ek sözleşmesine bu yönde bir madde ilave edilmemişse ve gerçekleşen riziko A.1.e bendinde belirtilen

²⁰⁸ Bkz. Y.17.HD. 30.10.2008, E.2008/1813, K.2008/4960 sayılı kararında “Davacı sigorta şirketi, kasko sigortası yapılan aracın davalı şirkete ait otoparka anahtarı ile birlikte teslim edildiğini, anahtarın konulduğu çekmeceden kırılarak alınıp aracın çalındığını, olay nedeniyle sigorta tazminatı ödemek zorunda kaldıklarını iddia ile ödenen bedelin faizi ile tahsilini talep etmiştir. Dosya kapsamından, geçici süre muhafaza edilmek üzere bırakılan kaskolu aracın çalındığı anlaşılmaktadır. Kaskolu aracın çalınmasında muhafaza edenin kasti bir davranışı yoksa sigorta bedelinden sorumlu tutulamaz.” (www.kararara.com, E.T.:23.03.2018)

²⁰⁹ Bu yönde bkz. Y.17.HD. 29.02.2016, E.2015/15538, K.2016/2430 sayılı kararında “Mahkemece hükme esas alınan hukukçu bilirkişi raporunda, poliçede yer alan, “Anahtar Kullanılarak Araç Çalınması Klozu”nun son bendinde, “Ayrıca; kanunen geçerli bir belge karşılığında, gözetim, bakım ve onarım amacı ile aracın teslim edildiği otopark, oto yıkama, tamirhane vb. işletmelerden aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi sonucu meydana gelecek ziyan ve hasarlar, sigortalının yasal sorumlular hakkında yasal bir tahkikat başlatması ve hasarın %20’si sigortalının üzerinde kalmak suretiyle teminat kapsamına alınmıştır.” hükmüne göre anılan %20 muafiyetin uygulanması gerektiği görüşü ile hesaplanan gerçek zarardan belirtilen oranda indirim yapılması gerektiği belirtilmiştir. Oysa, somut olayda, davacı-karşı davalı ..., aracı ile eşinin oteline gelmiş ve aracın yikanması için resepsiyon görevlisine aracın anahtarını vermiş, aracın anahtarı resepsiyonda iken ele geçirilerek hırsızlık eylemi gerçekleştirilmiştir. Bu haliyle, klozda belirtilen “kanunen geçerli bir belge karşılığında” aracın teslim edilmesi söz konusu olmadığı gibi aracın teslim edildiği yer klozda sayılan yerlerden veya benzerlerinden değildir. O halde mahkemece, davacının belirlenen gerçek zararının davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken muafiyet uygulanması gerektiği görüşünü benimseyen bilirkişi raporuna itibar edilerek gerçek zarardan tenzile gidilmesi bozmayı gerektirmiştir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:23.03.2018)

kapsamda da değeriendirilemiyorsa, sigortalı aracın anahtarının ele geçirilerek çalınması veya çalınmaya teşebbüsü esnasında doğacak zararlar kasko sigortası teminatı dışındadır.

kk. Aracın kilit mekanizmasının değıştirilmesi nedeniyle uğranılan zararlar

Oldukça spesifik bir zararı teminat altına alan ilgili madde de tıpkı yukarıdaki teminat hali gibi sonradan eski Kasko Sigortası Genel Şartlarına eklenmiş ve 20.06.2006’ da yürürlüğe girmiştir. Kasko Sigortası Genel Şartları ile de mevcudiyeti devam ettirilmişir.

Buna göre, öncelikle taraflar ek sözleşmede kaybolan ve çalınan anahtarlar için yukarıda incelediğimiz teminat hali gibi özel bir ele geçirilme hali öngöreceklendir. Bunun sonucu olarak aracın kilit mekanizmasının değıştirilmesi sebebiyle²¹⁰ uğranılacak zararları sigortacı teminat altına alacaktır.

Sağladığı sigorta korumasının niteliğı gereğı ilgili teminat halini yukarıdaki teminat halinden ayrı olarak kasko sigortası ek sözleşmesine eklemek pek de faydalı olmayacaktır. Dolayısıyla ilgili teminatını halinin A.4.11. maddesindeki teminat ile birlikte sözleşmeye eklenmesi sigorta ettiren açısından daha kompleks bir kasko koruması sağlayacaktır.

II. Kemirgen ve ek sözleşmede belirtilen durumlar dahilinde diğeri hayvanların vereceğı zararlar

İlgili teminat maddesi Kasko Sigortası Genel Şartları literatürüne ilk kez bu genel şartlar ile girmiştir. Hemen hemen her kasko sigortası ek sözleşmesinde rastlanan, sigorta şirketlerinin çoğı zaman ek prim talep etmeden sunduğı bir teminat halidir.

Kemirgen türleri ve ek sözleşmede özel olarak belirtilmeleri şartıyla diğeri hayvanların sigortalı araçta oluşturacakları zararlar teminat altına alınmaktadır. Örneğiri fare gibi kemirgenlerin lastiklerde meydana getireceğı zararlar ile sözleşmede belirtilmesi şartıyla bir kedinin veya köpeğiri aracın koltuklarına vereceğı

²¹⁰ Uygulamada kasko sigortası sözleşmelerinde alarm veya immobilizerın yeniden kodlanması sebebiyle zarara uğranılması hallerine ek teminat verildiğı görülmektedir.

zararlar bu teminat hali içinde değerlendirilir. Ancak bu teminat maddesinin çok fazla uygulama alanı bulmadığını da ifade etmek gerekir.

mm. Yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle meydana gelen zararlar

Bir diğer ek teminat hali sigortalı aracın yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle uğramış olduğu zararların sigortacı tarafından giderilmesidir. Eski Kasko Sigortası Genel Şartları²¹¹ döneminde teminat dışı olarak sayılan bu zararlar, yürürlükteki Kasko Sigortası Genel Şartları ile ek teminat hali olarak düzenlenmiştir.

Sigortalı aracın motorunun yağsız kalması, mekanik veya elektronik aksamının bakımsızlık nedeniyle arızalanması gibi durumlar sonucunda bir zarar meydana gelirse kasko sigortası ek sözleşmesine bu teminat maddesi ilave edilerek kasko sigortası korumasından yararlanılabilir.

Oldukça işlevsel bir teminat maddesi gibi görünmekle beraber, bu maddenin aracını kasko sigortası ile koruma altına almak isteyen kimselerin yararına kullanıldığını söylemek pek doğru olmayacaktır. Zira sigorta şirketleri genellikle bu teminat maddesini ek sözleşmeye ilave etmek konusunda çekimser davranmaktadır. İlgili teminat maddesinin kasko sigortası ek sözleşmesine ilave edildiği durumlarda sigortalı aracın çoğunlukla 0 – 1 – 2 yaş aralığında bulunması dikkat çekicidir. Keza bu yaş aralığındaki araçlar genellikle satış sözleşmesinden kaynaklı olarak satış sonrası periyodik aralıklarla çeşitli bakım ve onarımlara tabi tutulmaktadırlar. Üstelik aracın sözleşme uyarınca garantisi de devam etmektedir. Dolayısıyla zaten bu tür araçlarda bakımsızlık, eskime, çürüme, paslanma gibi durumların söz konusu olması pek de mümkün değildir. Ancak kasko sigortası ek sözleşmesinde bu yönde bir teminat olduğu için sigortacı bu teminat açısından da primini almaktadır. Aslında bu teminat maddesi 8-10 yaş üstü araçlar bakımından çok daha işlevseldir, ancak bu halde de belirttiğimiz gibi sigorta şirketleri ilgili ek teminatı vermekten kaçınmakta ya da yüksek tutarda primler istemektedirler.

²¹¹ Bkz. **KTKSGŞ A.5.7.** “Yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır.”

nn. Sigorta kapsamına giren bir olaydan doğmadıkça ve böyle bir olayla sonuçlanmadıkça aracın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında meydana gelen her türlü arızalar, kırılmalar ile lastiklerde meydana gelen zararlar

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında teminat dışı zararlardan sayılan, yürürlükteki Kasko Sigortası Genel Şartları ile ek teminat hali olarak belirlenen zararlardan bir diğeri de ilgili maddede düzenlenen zararlardır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, maddenin ilk bakışta ne ifade etmeye çalıştığı pek kolay anlaşılamamaktadır. Maddede kullanılan olay kavramı yerine riziko kavramının tercih edilmesi daha doğru olmakla birlikte, bunu riziko olarak anlamak gerekir. Teminat halinin işlev gösterebilmesi adına kanaatimizce sigortalı araç öncelikle bir riziko ile karşılaşacaktır. Bu rizikonun Kasko Sigortası Genel Şartlarında ve tarafların kararlaştırdıkları özel şartlarda teminat altında bulunmaması gerekmektedir. Zira madde, araçta gerçekleşen rizikonun sigorta kapsamına giren bir olaydan doğmamasını ve böyle bir olayla sonuçlanmaması gerektiğini belirtmektedir. Bunun sonucunda sigorta kapsamına girmeyen riziko, sigortalı aracın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında bir arıza, kırılma meydana getirmişse, lastiklerde bir zarar oluşturmuşsa ilgili teminat maddesinin kasko sigortası ek sözleşmesine ilave edilmesiyle bu tür zararlar teminat altına alınmış olacaktır.

Bu teminat maddesinin ne şekilde işlev gösterebileceğini bir örnekle izah etmeye kalkarsak, bir an için sigortalı aracın bir su kütlesi içinde kaldığını varsayalım. Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4.5. maddesine göre, sel veya su baskınları ile meydana gelecek zararlar ek teminat ile sigorta kapsamına dahil edilebilmektedir. Kasko sigortası genel şartlarında sigortalı aracın su sebebiyle zarara uğrayabileceği rizikolardan ikisi bulunmaktadır ve örneğimizdeki araç sel veya su baskını nedeniyle su kütlesi içinde kaldıysa, ancak bu iki riziko hali ek sözleşmede belirtildiyse sigortacı zarardan sorumlu olacaktır. Fakat aracın su kütlesi içinde kalması bu iki rizikonun birinden değil de başka bir sebepten kaynaklanıyorsa, normal şartlarda sigortacının herhangi bir sorumluluğunu bulunmaz.

Ancak tam da bu noktada ilgili teminat maddesi fonksiyon gösterir. Araç sigorta kapsamına girmeyen bir riziko sebebiyle su kütlesi içinde kalmış ve zarar meydana gelmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sigorta kapsamına girmeyen

rizikonun gerçekleşmesinde sigortalı araç sahibinin yahut belirlediği özel kimsenin bu yönde bir iradesinin bulunmamasıdır. Örneğin dağlık bir arazide sigortalı araç ile seyir halindeyken yolun küçük bir nehir tarafından bölünmesi ve aracı sürenin rizikoyu öngörmesine rağmen seyre devam etmesi halinde, araç su kütlesi içinde yani nehirde kalırsa ve lastiklerinde ya da mekanik, elektrik, elektronik donanımında bir zarar meydana gelirse, ilgili teminat ek sözleşmede yer alsa dahi sigortacının sorumluluğu doğmayacaktır.

İşte sigorta kapsamına giren riziko öyle bir riziko olacaktır ki sigortalı araç sahibinin veya onun belirlediği bir kimsenin bu rizikonun gerçekleşmesinde bir kastı bulunmayacaktır. Ayrıca kasko sigortası ek sözleşmesine bu madde ilave edilmiş olacaktır. Bu şartlar gerçekleştiği takdirde sigortacı ilgili teminat hali uyarınca sorumlu olacaktır.

Sigortacının ilgili teminat hali bakımından sorumluluğu da sınırlandırılmıştır. Buna göre ilgili teminat halinin uygulanmasını gerektirecek bir riziko söz konusu olduğunda sigortacı yalnızca mekanik, elektrik-elektronik donanımda meydana gelen arızalar ile lastiklerde meydana gelecek zararlardan sorumlu olacaktır yoksa sigortalı aracın tamamında meydana gelen zararlardan sorumlu olmayacaktır. Kaldı ki böyle bir sınırlama söz konusu olmasaydı mevcut düzenleme ile sigortacının doğabilecek her türlü rizikodan tamamen sorumlu olacağı yönünde bir anlam çıkardı ki bu da kasko sigortası özelinde sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki dengeyi sigortacı açısından ciddi derecede olumsuz etkilerdi.

Doktrinde kimi yazarlar tarafından ilgili teminat hali içerisine aracın günlük hayatta kullanımının sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkan zararlar da dahil edilmektedir²¹². Sigortalı aracın kullanımı sebebiyle sürtünmeden kaynaklı olarak lastiklerin aşınması durumu buna örnek verilebilir. Bu açıklamalara karşı olmamakla birlikte şayet bu yönde bir çıkarımda bulunulacaksa maddenin “*Araçta kendiliğinden meydana gelen mekanik, elektrik-elektronik donanım kaynaklı arızalar, kırılmalar ile lastiklerde oluşan zararlar*” olarak düzenlenmesi daha uygun olurdu.

Fakat uygulamada, tıpkı yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle oluşan zararlar (KAKSGŞ A.4.14.) ile aracın kısmi veya tam zarara uğraması sebebiyle kullanılamaması ve gelir kaybından doğan

²¹² Bkz. Ulaş, s.639; Taşyürek, s.47.

zararlara (KAKSGŞ A.4.8) yönelik teminat maddelerinde olduğu gibi ilgili teminat maddesinin de sigorta şirketleri tarafından müşteriye sunulması tercih edilen bir teminat türü olmadığını belirtmek gerekir.

e. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Teminat Dışında Kalan Haller

Her ne kadar kasko sigortası sözleşmesi ile araçların uğrayacağı zararlar kasko himayesi altına alınsa da bu himayenin sınırsız olmadığını belirtmek gerekir. Sigortacının her türlü zarardan sorumlu tutulacağını varsaymak sigorta müessesesinin de işleyişine aykırıdır. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5. maddesi ile teminat dışında kalan zararlar düzenlenmiştir. On bent halinde sayılan bu zararlar kasko sigortası ek sözleşmesinde yer alsalar dahi sigortacının herhangi bir sorumluluğunun doğmayacağını belirtmek gerekir. Şimdi bu düzenlemede yer alan teminat dışı halleri sırasıyla değerlendireceğiz.

aa. Savaş veya buna benzer haller nedeniyle meydana gelen zararlar

Kasko sigortası teminatı dışında kalan zararlardan ilki eski genel şartlarda da teminat dışı olarak gösterilmiş savaş ve her türlü savaş olaylarından doğan zararlardır. Bunun yanında ülke içerisindeki iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların bastırılması amacıyla askeri hareketlerin meydana getirdiği zararlar da teminat dışındadırlar. Nitekim bu şekilde meydana gelen zararlardan sigorta şirketlerini sorumlu tutmak da pek hakkaniyetli olmayacaktır²¹³.

Ancak zararın oluşmasına sebebiyet veren maddedeki durumları terör klotundan ayırmak ve terör eylemleri ile karıştırmamak gerekir²¹⁴. Zira terör eylemleri yahut bunların bastırılması amacıyla yetkili organların hareketleri sonucunda meydana gelen zararlar ek prim ödenmesi ve kasko sigortası ek sözleşmesinde belirtilmesi koşuluyla kasko sigortasının teminatına dahil edilebilirler.

²¹³ Türkiye sınırları içerisinde, askerlerin saldırısı sonucu sigortalı aracın yanmasının bu teminat maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceğine ilişkin bkz. Y.17.HD., 10.06.2014, E.2013/10595, K.2014/9332 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:25.03.2018)

²¹⁴ Bkz. §2, III, B, 3, d, cc.

bb. Nükleer yakıt ve bunun sebep olduğu zararlar

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında bulunup yeni Kasko Sigortası Genel Şartlarına da aynı şekilde geçen teminat dışı zararlardan bir diğeri nükleer yakıtların yanması sonucu bizzat oluşturabilecekleri zararlar ile bu tür yakıtların nitelikleri gereği radyasyon ve radyo-aktivite etkileri ile zamanla ortaya çıkaracağı zararlar kasko sigortasında mutlak surette teminat dışı zararlar kapsamındadır. Bununla beraber bu tür zararların azaltılması için alınan askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu zararlar da teminat dışı zararlardandır.

cc. Kamu otoritesi tarafından çekilme hali hariç araçta yapılacak tasarruflar nedeniyle meydana gelen zararlar

Yukarıda da bahsettiğimiz üzere²¹⁵, kanuna uygun olmadan kasko sigortalı aracın çekilmesi halinde oluşacak zararların, ek teminat hali olarak düzenlenebileceğini ancak kamu otoritesi tarafından kamu düzenini ve trafikteki nizamı sağlamak amacıyla araçların kanuna uygun şekilde çekilmesi esnasında araçta meydana gelen zararların ek teminat kapsamı dışında kaldığını belirtmiştik.

Teminat dışı olan ilgili maddede araçta yapılacak tasarruflar nedeniyle meydana gelen zararlar bakımından ise kamu otoritesi tarafından çekilme hali ayrı tutulmuştur. Yukarıdaki açıklamamız ışığında, kanuna uygun olarak kasko sigortalı aracın kamu otoritesi tarafından çekilmesi durumunda meydana gelecek zararlar zaten teminat dışı zararlar olarak değerlendirilir. Maddede bu tür zararların hariç olarak belirtilmesi de kanaatimizce kanuna uygun olmadan kamu otoritesi tarafından sigortalı aracın çekilmesi hali için kullanılmaktadır. Zira bu durumda kasko sigortalı aracın çekilmesi sırasında oluşacak zararlar ek teminat maddesi ile teminat kapsamına dahil edilebilmektedir.

²¹⁵ Bkz. §2, III, B, 3, d, gg.

dd. Aracın sürücü belgesine sahip olmayan bir kimse tarafından kullanılması sonucu meydana gelen zararlar

Kasko sigortası ile himaye altına alınan motorlu araçlar bakımından önem arz eden ve uygulamada oldukça karşılaşılan durumlardan biri de sigortalı aracın gerekli sürücü belgesine sahip olmayan, ehliyetsiz kimseler tarafından kullanılmasıdır. Kural olarak sigortalı motorlu aracın ehliyetsiz kimseler tarafından kullanılması esnasında meydana gelen zararlar ilgili madde uyarınca kasko sigortası teminatı dışındadır.

Öncelikle kasko sigortası sözleşmesi motorlu araçlar yanında bazı motorsuz araçları da konu edinebileceği için, ilgili maddenin motorlu araçlar bakımından uygulama alanı bulacağını belirtmek gerekir.

KTk'ın 36 vd. maddelerinde halk arasında ehliyet olarak bilinen sürücü belgeleri ve sürücüleri ilgilendiren hususlar düzenlenmiştir. Buna göre, sürücü belgesine sahip olmayan kimselerin karayolunda motorlu araç sürmesi yasaktır. (KTk m.36) Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesinde gösterilen aracı sürececek kimsenin sürücü belgesinin olması şarttır.

Bununla beraber tek tip sürücü belgesine sahip olmak tüm motorlu araçların o kimse tarafından kullanılabileceği anlamını da taşımaz. Örneğin, bir otomobili sürebilmek için gereken ehliyete sahip olan kimsenin ağır iş makinesi yahut tır sürmeye de ehil olduğu sonucuna varılamaz. Nitekim KTY²¹⁶'nin 75 ve 76. maddelerinde sürücü belgelerinin sınıfları ve bu sürücü belgelerine sahip olabilmek için sürücü adaylarının sahip olması gereken şartlar belirtilmektedir. Kısaca bahsetmek gerekirse, otomobil ve kamyonet kullanabilmek için B sınıfı, kamyon ve çekici kullanabilmek için C sınıfı, minibüs ve otobüs kullanabilmek için D sınıfı, iş makinesi türündeki motorlu araçları kullanabilmek için de G sınıfı sürücü belgesine sahip olmak şarttır.

Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi ile koruma sağlanan aracı, gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler kullanırsa, bu durumdan kaynaklanan zararlar kasko sigortası teminatı dışındadır.

²¹⁶ Bkz. 18.07.1997 tarihli 23053 mükerrer sayılı RG' de yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliği, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca, can ve mal güvenliği yönünden; karayollarında trafik düzeninin sağlanması ve trafik güvenliğini ilgilendiren hususlarda alınacak tedbirler ile ilgili olarak, Yönetmelikte düzenlenmesi işaret edilen ve gerekli görülen diğer hükümleri ve bunların uygulanmasına ait esas ve usulleri belirlemiştir.

Kasko sigortası sözleşmesi ile himaye altına alınan aracı, ehliyetsiz bir kimsenin kullanması esnasında meydana gelen zararlar bakımından özellik arz eden bir diğer durum da zararın oluşma anında sigortalı aracın mutlak surette seyir halinde olması gerekmediği hususudur. Yani ehliyetsiz bir kimsenin kontrolündeki sigortalı araçta zarar durma halinde gerçekleşirse yine bu zararlar da teminat kapsamı dışındadır²¹⁷.

Sürücü belgesi alınabilmesi için öncelikle adayların sürücü kurslarında teorik ve uygulamalı eğitimi almaları ve sürücü sınavlarını başarılı olarak geçmeleri gerekmektedir. Sürücü sınavını başarılı olarak tamamlayan adaya sürücü sertifikası verilir. (KTK m.41) Ancak sürücü sertifikaları mutlaka EGM veya buna bağlı trafik tescil kuruluşlarına başvurularak sürücü belgesine dönüştürülmelidir. Sürücü sertifikaları, sınıfına uygun olan sürücü belgelerine dönüştürülmedikçe, sahibine karayolunda motorlu aracı sürme hakkını vermez. (KTK m.42/son)

Dolayısıyla sürücü belgesine henüz sahip olmayan ancak sürücü sertifikası bulunan bir kimsenin kasko sigortalı aracı kullanırken, araçta meydana gelecek zararların da kasko sigortası teminatı dışındaki zararlardan olduğu tartışmasızdır²¹⁸.

Yine sürücü belgesi yetkili herhangi bir merci tarafından geçici olarak ya da tedbiren geri alınan veya sürücü belgesi iptal edilen kimselerin de kasko sigortalı aracı kullanması esnasında meydana gelecek zararlar kasko sigortası teminatı dışındadırlar²¹⁹.

²¹⁷ Nitekim Y.11.HD., 07.11.2002, E.2002/6845, K.2002/10118 sayılı kararında “... Dava, davalıya kasko sigortalı olan davacıya ait çekici damperli kamyonun kum boşaltırken pistonun kırılmasıyla oluşan hasarın tazmini istemine ilişkindir. Mahkemece, sigortalı araç sürücüsünün anılan aracın KTK’ nun 39/a maddesinde tabi olduğu belirtilen D sınıfı sürücü belgesi bulunmayışının, rizikonun aracın seyir halindeyken değil, kum boşaltırken gerçekleşmesi nedeniyle sigorta güvencesi kapsamında kaldığı gerekçe gösterilerek davanın kabulüne karar verilmiştir. Oysa anılan yasa maddesinde sigortalı araç türünün D sınıfı sürücü belgesi sahiplerince kullanılabilceği belirtilmiştir. Genel Şartların A.5.4. maddesi ile aracın genel anlamda her kullanım halinde ilgili sürücü belgesi sahibi kişilerin sevk ve idareleri zorunlu bulunduğu göre, karayollarında seyir halinde olmasa bile sigortalı aracın temel işlevlerinden olan inşaat malzemesi boşaltması sırasında da kullanıcının D sınıfı sürücü belgeli olması gerektiği gözetilerek değinilen sınıf sürücü belgesi sahibi olmayan kişinin kullanımı sırasında oluşan rizikonun sigorta güvencesinden yararlanamayacağından davanın reddi yerine tersi biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir.”(Ulaş, s.622-623)

²¹⁸ Bu yönde bkz. Y.11.HD. 26.02.1996, E.1996/661, K.1996/1144 (Ulaş, s.623)

²¹⁹ Bu yönde somut bir olaydan bahsetmek gerekirse, davalı sürücü bir yıl içerisinde beş defa hız sınırlarını %30’dan fazla aşmıştır. Bunun yaptırımı olarak sürücü belgesi bir yıl süreyle geri alınmıştır. Davalı bir yıllık süre içinde sigortalı aracı kullanmaya devam etmiş ve sigortalı araç bir kazaya bu bir yıllık süre içerisinde karışmıştır. Yerel mahkeme sigortalı araçta oluşan zarardan sigorta şirketini sorumlu tutmasına karşın Özel Daire bu kararı bozmuştur. Yerel mahkemenin kararında direnmesi üzerine olay Hukuk Genel Kurulu’na intikal etmiş ve direnme kararı usul ve yasaya aykırı

KTK ve KTY uyarınca trafikte ceza puanı uygulaması bulunmakta olup her cezaya göre yönetmelikte çeşitli ceza puanları öngörülmüştür. Bazı limitler aşıldığında sürücünün iki ay, dört ay, bir yıl gibi geçici süreyle sürücü belgesinin geri alınması söz konusu olur. Bu süreler esnasında, yani sürücü belgesi geçici olarak alınmışken araç kullanılırsa ve riziko gerçekleşirse, meydana gelen zararların kasko sigortası teminatı dışında kaldığını yukarıdaki paragrafta belirtmiştik. Peki zarar, bu sürelerin dolduğu ancak sürücü belgesi sahibinin henüz ehliyetini ilgili makamlara gidip teslim almadığı süre içerisinde gerçekleşirse hukuki durumda bir değişim meydana gelir mi? KTK' nun 51 ve 118. maddelerinde öngörülen sürelerin dolmasının sürücü belgesini geri almaya yeterli olmadığı, bu süreler sonunda ehliyeti geçici olarak alınan kimselerin ancak çeşitli eğitimlere ve psiko-teknik değerlendirmelere tabi tutulduktan sonra sürücü belgelerine kavuşabilecekleri kaleme alınmıştır.

O halde, ehliyeti geçici olarak alınan kimse, her ne kadar ehliyetini geri alması için öngörülen süre geçmiş de olsa sigortalı aracı ile bir kazaya karışması durumunda meydana gelecek zarar yine kasko sigortası teminatı dışında olacaktır²²⁰. Fakat bu eğitimi görmüş ya da psiko-teknik değerlendirmelerden geçmiş ancak herhangi bir nedenle ilgili kurumdan sürücü belgesini henüz alamadığı durumda bir kazaya karışmışsa artık bu halde sigortacının meydana gelen zarardan sorumlu olduğuna kanaat etmekteyiz.

Sürücü belgelerinin yabancı ülke kurumlarından alınmaları halinde hukuki durumda bir değişiklik olup olmadığı hususunu da ayrıca değerlendirmek gerekir. Öncelikle KTY' nin 88. maddesinde dış ülkelerden alınan sürücü belgeleri ile ülkemizde araç kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar Türk vatandaşları ve yabancı vatandaşlar açısından ayrı ayrı belirlenmiştir. Kısaca bahsedecek olursak, uluslararası mütekabiliyet esasları saklı kalmak üzere, Türk vatandaşları dış ülkelerden aldıkları sürücü belgeleri ile ülkemize giriş yaptıkları tarihten itibaren bir yıl boyunca araç sürebilirler. Bir yıl sonunda ise ülkemizde araç sürebilmeleri için dış ülkelerden

bulunmuştur. Bkz. Y.11.HD. 25.05.2004, E.2003/321, K.2004/210, Y.HGK. 31.05.2006, E.2006/11-299, K.2006/328. (Ulaş, s.619-620)

²²⁰ 100 ceza puanını doldurması sebebiyle ehliyeti trafik zabıtalrı tarafından iki aylık süre ile geri alınmış davacının, karıştığı kaza iki aylık süreden sonra meydana gelmiştir. Fakat davacı, kazanın meydana geldiği tarihte sürücü belgesini iade almamıştır. Zira KTK 118. madde uyarınca öngörülen eğitime tabi olmamıştır. Bu sebeple sigortacının sorumluluğunun bulunmadığına ilişkin Y.11.HD. 19.03.2001, E.2001/233, K.2001/2081. (Ulaş, s.624)

almış oldukları sürücü belgelerini ülkemizdeki sürücü belgeleri ile değiştirmek zorundadırlar. Ülkemizde araç sürececek yabancılar içinse bir yıllık süre altı ay olarak belirlenmiştir.

Türk vatandaşları için bir yılın, yabancı vatandaşlar içinse altı ayın geçmesi ile beraber sürücü belgelerinin değiştirilmemesi durumunda tekrar yukarıda bahsettiğimiz sonuç hasıl olacaktır. Bu kimseler sürücü belgesi bulundurmada araç kullanan kimseler olarak değerlendirilecektir.

Dolayısıyla yabancı ehliyetli olan kimseler tarafından sigortalı araç kullanılırken araçta meydana gelen zararların kasko sigortası teminatına dahil olup olmaması değerlendirilirken ilgili sürelerin göz önünde bulundurulması şarttır. Şayet sigortalı araçta meydana gelen zarar, yabancı ehliyetli Türk vatandaşının ülkemize girişinden itibaren bir yıl içinde meydana gelmişse, bu zarardan sigortacı sorumlu olacaktır. Ancak bir yılın geçmesi durumunda zarar teminat dışı hale gelip sigortacının sorumluluğu ortadan kalkacaktır²²¹.

Bir yıl ve altı aylık sürelerin başlangıcı yabancı ehliyetli kimsenin ülkemize giriş yaptığı tarihtir. Fakat tartışılması gereken bir husus, bir yılın dolmasına yakın yabancı ehliyetli bir kimsenin kısa bir süre yurtdışına çıkıp tekrar ülkemize giriş yapması halinde bir yıllık sürenin yeniden başlayıp başlamayacağıdır.

Kanaatimizce her ne kadar yönetmelikte altı ay ve bir yıl gibi süreler belirlenmiş de olsa, kanun koyucu yabancı ehliyetli kimselerin ülkemizde yaşamaya devam etmeleri halinde bu ehliyetlerini Türkiye'deki makamlara başvurarak değiştirmelerini şart koşturmuştur. Yani aslında yönetmelikte belirtilen süreler birer ara çözümdür. Asıl olan yabancı ehliyetli kimsenin Türkiye'ye yerleşme saikinin olup olmadığıdır.

Bu durumda şayet yabancı ehliyetli kimse kesin olarak ülkemize dönüş yapmışsa, bir yıllık sürenin dolmasına yakın ülkemizden çıkış yapıp tekrar ülkemize girmesi herhangi bir fonksiyon göstermeyecektir. Söz konusu durumda bir yıllık sürenin kesintisiz olarak işlemeye devam ettiği ve yabancı ehliyetli Türk vatandaşının bu süre içerisinde ehliyetini değiştirmemesi durumunda Türkiye'de araç kullanamayacağı sonucuna varılmalıdır.

²²¹ Yabancı sürücü belgesine sahip kimselerin ülkemizde karışmış oldukları kaza neticesinde doğan zarardan kasko sigortası şirketinin sorumlu olup olmayacağına ilişkin Y.11.HD. 19.02.2001, E.2000/10346, K.2001/1417. Yine aynı yönde bkz. Y.11.HD. 25.09.2003, E.2003/2042, K.2003/8235. (www.kazanci.com.tr, E.T.:27.03.2018)

Avrupa’da yaşayan ve Türkiye’ye ziyaret amacıyla gelen vatandaşlarımızın çokluğu sebebiyle uygulamada da ilgili maddenin işlevinin büyük olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.1.de belirtilen ek teminat hali ile ilgili durumun karıştırılmaması gerekir. Zira ilgili ek teminat hali, kasko sigortalı aracın Türkiye sınırları dışında bir zarara uğraması halinde faaliyet gösterecekken, incelediğimiz konuda meydana gelen zarar Türkiye sınırları içinde fakat yabancı ehliyet sahibi kimseler nezdinde gerçekleşmektedir.

Uygulamada sık rastlanan olaylardan bir diğeri de yetkisiz ehliyet veya uygun ehliyet dışı kullanım²²² ile araç kullanılması durumudur. Örneğin kişinin B sınıfı bir ehliyeti bulunmaktadır. Yani otomobil türevi motorlu araçları kullanmaya ehildir. Ancak bu kişi E sınıfı ehliyet gerektiren bir çekiciyi kullanmaya kalkışmış ve gerçekleşen bir riziko sonucu çekicide zarar meydana gelmiştir. Bu halde de meydana gelen zararın teminat dışı kaldığını, sigortacının herhangi bir sorumluluğunun doğmayacağını belirtebiliriz^{223, 224}.

Sürücü belgesinin olup olmasına ve içeriğine ilişkin değerlendirmeleri yaptıktan sonra konuyla alakalı diğer uyumsuzluk noktalarına değinmek gerekir. Bunlardan biri de sigorta ettirenin, sigortalı aracını sürücü belgesi olduğunu zannettiği birine kullandırmasıdır. Sürücü belgesi olduğu zannedilen kişinin aslında sürücü belgesine sahip olmaması yahut sahte bir sürücü belgesine sahip olması halinde, bu kişinin sigortalı aracı kullanması esnasında meydana gelecek zararlar kasko sigortası teminatı dışında kalır²²⁵.

²²² Bu hususta bkz. Çeker, s.217.

²²³ Bu yönde bkz. Y.11.HD. 02.04.2002, E.2002/65, K.2002/3004. Yine ağır vasıta kullanacak şoförün en az iki yıllık ağır vasıta ehliyetnamesi sahibi olması gerektiğinin, iki yıllık süre dolmadan otobüsü sürmeye başlayan kimsenin sigortalı otobüsü sürerken meydana gelen kaza neticesinde uğrayacağı zarardan sigortacının sorumlu olmayacağına ilişkin Y.11.HD., 19.01.1988, E.1987/7238, K.1988/47. (Ulaş, s.620-621)

²²⁴ Bu yönde bkz. “...Somut olayda davaya konu iş makinesini kullanan davacı, otobüs kullanılmasına mahsus “E” sınıfı sürücü belgesine sahip olup bunun yanında Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü’nce verilmiş iş makinesi kullanma belgesi bulundurmaktadır. Bu durumda KTY uyarınca araç sürücüsünün iş makinesini kullanabilmek amacıyla sürücü belgesini G sınıfı sürücü belgesine dönüştürmesi için gerekli müracaatları yaparak G sınıfı sürücü belgesini aldıktan sonra davaya konu iş makinesini kullanması gerekirken buna riayet edilmeksizin aracın kullandırılması sırasında meydana gelen zararlar Kasko Genel Şartları uyarınca teminat dışı kalmaktadır...” Y.11.HD., 17.05.1999, E.1999/2087, K.1999/4105 (www.kazanci.com.tr, E.T.:27.03.2018).

²²⁵ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 24.10.1979, E.1979/4973, K.1979/4927 sayılı kararında “...Davacının dayandığı sigorta poliçesinin genel şartlarının 4/A (Yeni A.5.4.) maddesi açık hükmü karşısında davacı sigortalının istihdam ettiği şoförün ehliyetnamesinin sahte olduğunu bilmemesinin davalı sigortacı şirketi bakımından neticeye etkili olamayacağından (davalı tarafından sigorta bedelinin tahsiline ilişkin) davanın reddi doğrudur...) (Ulaş, s.618.)

Başlangıçta herhangi bir izni olmadan sigortalı aracının birileri tarafından alındığını öğrenen araç sahibi, aracın geri getirilmesi adına kendisine ulaşıldığında bu duruma onay vermesi halinde, sigortalı aracı geri getirecek kişi ehliyetsiz ise ve araç geri getirilirken bir zarar meydana gelirse yine bu zararlar da sigorta teminatı dışında değerlendirilir²²⁶.

Aşağıda sigorta teminatına ilişkin özel belirlemeler başlığı altında üzerinde duracağımız üzere, kasko sigortası ile güvence altına alınacak araca yönelik bazı özel belirlemeler söz konusu olabilir. Sigortalı aracı belli kişilerin kullanabilmesi hali kasko sigortası sözleşmesinde gösterilmek suretiyle, bu kişiler tarafından sigortalı araç kullanılırken meydana gelen zararlar kasko sigortası teminatına dahil olabilir. İşte sözleşme ile kendilerine araç kullanma yetkisi tanınan kimselerin, sigortalı aracı sürücü belgesi bulunmayan bir kimseye sürdürmeleri sırasında meydana gelen zararlar da kasko sigortası teminatı dışındadır²²⁷.

Sigorta ettirenin aracını özenli ve emniyetli biçimde muhafaza etmesi gerekmektedir. Şayet sigorta ettiren sigortalı aracına gerekli özeni göstermezse ve bu durum aracın kolaylıkla ehliyetsiz kimselerin eline geçebilmesi sonucunu

²²⁶ Nitekim Y.11.HD., 02.10.1989, E.1988/6959, K.1989/4988 sayılı kararında “...Başlangıçta hırsızlık fiili olsa dahi, kazanın aracın İstanbul’a giderken değil, aracı apartman komşusu tarafından alındığı öğrenildikten ve bu komşu tarafından aracın geri getirileceği bildirildikten ve davacının buna müsaade etmesinden sonra Sakarya’ya dönerken meydana gelmiş olmasına bu suretle davacının komşusu tarafından aracın Sakarya’ya getirilmesine muvafakat etmiş olduğunun anlaşılmasına, bu kişinin de ehliyetsiz olduğunun sabit bulunmasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir...” (Ulaş, s.618.) Fakat kanaatimizce her ne kadar sigortalı araç sahibinin aracı geri getirecek kişiyi ehliyetli zannetmesi ve o kişinin ehliyetsiz çıkması hususları bir yukarıdaki karar ile benzerlik gösterse de somut olayda davacının içinde bulunduğu durum bizce bir anormallik arz ettiğinden kaza neticesinde oluşan zararlar teminat dışında bırakılmamalıydı. Zira muvafakati olmadan aracı elinden çıkan ve üstelik de sigortalı aracı Sakarya’dan İstanbul’a kadar kazasız bir şekilde kullanan bir kimse ile konuşurken araç sahibinin ilk düşüneceği aracının hasarsız olarak kendisine teslimidir, aracı kullanacak kimsenin ehliyetli olup olmaması değildir.

²²⁷ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 29.12.1993, E.1993/2105, K.1993/8813 sayılı kararında “...Davaya konu hasarın, davacının bekçisi olan ve ehliyetnamesi bulunan davalı ... tarafından yine davacının gece bekçisi olan ancak ehliyetnamesi bulunmayan diğer davalı ... ’ya araç sürülmesinin öğretilmesi sırasında ... ’nın aracı uçuruma kaçırması sonucu meydana geldiği taraflar arasında ihtilaftır. ... O halde, davacı davada polişe genel şartlarından 4/a maddesinin (Yeni A.5.4.) uygulanamayacağı savunmasında bulunamaz. Bu nedenle yerel mahkemenin vermiş olduğu kararı sigortacı yararına bozmak gerekmiştir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:27.03.2018). Zira araç sahibinin dahi aracını ehliyetsiz birisine kullandırmış olması sonucu oluşan zararlar teminat dışı iken, araç sahibinin aracı kullanma yetkisi verdiği kişilerce aracın ehliyetsiz kişilere sürdürülmesi sırasında meydana gelen zararlar evleviyetle teminat dışında olmalıdır.

doğuruyorsa, bu halde aracı ele geçiren ehliyetsiz kimselerin karışacakları kazalar neticesinde meydana gelecek zarar yine kasko sigortası teminatı dışındadır²²⁸.

Ancak bahsi geçen durumu sigorta ettirenin gerekli muhafaza önlemlerini gösterdiği hallerden ayırmak gerekir. Şayet sigorta ettiren, araç sahibi olan herkesin aracının emniyet ve muhafazasına ilişkin yerine getirdiği önlemleri almış ve buna rağmen araç ehliyetsiz üçüncü kişilerin eline geçmişse ve araçta zarar ehliyetsiz üçüncü kişilerin kullanımı esnasında oluşmuşsa artık bu durumda mevcut zararların sigortacının sorumluluğunda olmadığını ve teminat dışında kaldığını söylemek mümkün olmayacaktır²²⁹. Nitekim burada bir hırsızlık rizikosu meydana gelmiştir ve çalınma neticesinde hırsızın ehliyetinin olup olmadığının herhangi bir önemi yoktur.

Tüm bu açıklamalarımızdan sonra sigortalı araçta meydana gelen zararın, ehliyetsiz kimse tarafından kullanılması esnasında gerçekleştiğine ilişkin ispat yükü sigortacıdadır. Sigortacı aracın ehliyetsiz sürücü yönetiminde iken kazaya karıştığını soyut iddialarla değil, somut delillerle ispat etmelidir. Aksi takdirde sorumluluğu devam edecektir.

ee. Uyuşturucu madde veya alkol etkisiyle meydana gelen zararlar

Kasko sigortası uygulamasında taraflar arasında uyuşmazlığın en sık yaşandığı ve yargıya intikal ettiği teminat dışı hal, sigortalı aracın uyuşturucu madde veya alkolün etkisiyle sürülmesi ve bu sırada meydana gelen zararlardır.

Öncelikle madde ile alakalı mevzuatı ele almak gerekir. Bize ışık tutacak düzenlemeler KTK m.48²³⁰ ve KTY m.97²³¹ de yer almaktadır. Bu düzenlemeler

²²⁸ Bkz. Y.11.HD., 12.02.1981, E.1981/496, K.1981/554 sayılı kararında “... Davacı sigortalı aracını gerekli muhafaza önlemlerini almadan bıraktığı ve aracın bulunduğu yerden 3. kişilerce kolaylıkla götürülerek ehliyetnamesiz kimse tarafından kaza meydana getirilmiş olmasına göre kasko sigorta poliçesi genel şartlarının 4/a (Yeni A.5.4.) maddesi gereğince sigortacı araç sahibine hiçbir tazminat ödemekle yükümlü değildir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:27.03.2018)

²²⁹ Sigorta ettirenin izin ve iradesi dışında aracı kullanan ve zarara sebebiyet veren kişilerin sürücü belgelerinin olmamasının sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağına ilişkin bkz. Y.11.HD., 28.01.2002, E.2001/8286, K.2002/498 (www.kararara.com, E.T.:27.03.2018)

²³⁰ **KTK m.48:** “(1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla, kollukça teknik cihazlar kullanılır.... (14) Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tespiti için kullanılacak teknik cihazların sahip olacağı asgari koşullar ile diğer usul ve esaslar yönetmelikte gösterilir.”

genel olarak alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağını ve uyuşturucu maddelerin kullanıp kullanılmadığını ya da alkolün kandaki miktarını tespitinin teknik olarak usulünü düzenlemektedir.

KTK’ da alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde almış kimselerin karayolunda araç sürmeleri kesin olarak yasaklanmıştır. Yine bu hali düzenleyen KTY’ nde ise bir ayrıma gidilmiş, uyuşturucu veya uyarıcı madde almış sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin²³² üzerinde olan hususi otomobil sürücüleri ile kanlarındaki alkol miktarı 0.20 promilin üstünde olan diğer araç sürücülerinin karayolunda araç sürmeleri yasaklanmıştır²³³.

İlk olarak düzenleme, KTY mevzuatınca belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kimselerin sigortalı aracı kullanmaları halinde meydana gelecek zararların teminat dışı olduğunu belirtmektedir. Yani uyuşturucu veya uyarıcı madde almış sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üzerindeki her hususi otomobil sürücüsünün bu halde araçlarını kullanmaları sırasında gerçekleşecek zararlar kasko sigortası teminatı dışındadır.

İkinci olarak düzenlemede “*aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle*” ibaresi geçmektedir. Kasko Sigortası Genel Şartları 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genel şartların yürürlüğe girdiği tarihte KTY’ nin 97. maddesi günümüzde bulunduğu halinden bir farklılık içeriyordu. Buna göre trafikte nitelikleri gereği çok fazla seyir halinde bulunan bazı tür araçların alkollü içki alınıp kullanılması tamamen yasaklanmıştı. İşte

²³¹ **KTY m.97:** “(1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üzerinde olan hususi otomobil sürücülerinin ve kanlarındaki alkol miktarı 0.20 promilin üstünde olan diğer araç sürücülerinin karayolunda araç sürmeleri yasaktır. ...”

²³² Promil hakkında kısa bir bilgi vermek gerekirse; latince kökeni “pro mille” olan kelime aslında “binde” anlamına gelir. Alkolün ağırlığının kanın hacmine oranına göre hesaplanır. Örneğin 0.50 promil 100 mililitre kanda 50 miligram alkolün bulunduğunu ifade eder. Adli tıp kurumunun raporlarına göre 1.00 promilden yüksek olarak saptanan alkol düzeyinin, herkes bakımından güvenli sürüş yeteneğini kaybettireceği bilimsel olarak kabul edilir.

²³³ Yönetmeliğin bu maddesi 19.02.2014 tarih ve 28918 sayılı RG ile yukarıda belirttiğimiz şekilde değiştirilmiştir. Yönetmeliğin bu maddesinde değişim yapılmadan önce, yine ikili bir ayrım söz konusuydu.

Maddenin eski halinin bir kısmı şu şekildeydi: “**b)** Alkollü içki almış olarak kandaki alkol miktarına göre araç sürme yasağı; **1)** Taksi veya dolmuş otomobil, minibüs, otobüs, kamyon, çekici gibi araçlarla kamu hizmeti, yük ve yolcu taşımacılığı yapan sürücüler ile resmi araç sürücüleri alkollü içki kullanmış olarak bu araçları süremezler. **2)** Alkollü içki almış olarak araç kullandığı tespit edilen diğer araç sürücülerinden kanlarındaki alkol miktarı 0.50 promilin üstünde olanlar araç kullanamazlar.” Maddeden de görüldüğü gibi ticari olarak bir kazancı olan araç sürücüleri, kamu hizmeti güden ve resmi araç kullanan sürücülerin alkollü olarak araç sürmeleri kesinlikle yasaktı. Diğer araç sürücüleri yani hususi otomobil sürücülerinin 0.50 promili aşmamak kaydıyla araç sürmesi yine mümkündü.

düzenlemede alkol alamayacağı belirtilen kişiler ibaresi ile de düzenlemenin eski halinde bulunan araçların sürücülerine atıf yapılmıştır.

Dolayısıyla alkollü içki alamayacağı belirtilen kişiler ibaresini, düzenlemenin yeni halindeki “*kanlarındaki promil oranı 0.20’nin üzerinde olan diğer araç sürücülerini*” olarak özdeşleştirmek mümkündür. Yani bu kişilerce de 0.20 promilin aşılması halinde meydana gelecek zararlar ilgili maddeye göre kapsam dışında kalacaktır.

İlgili düzenlemenin lafzı dikkate alındığında, sanki belirtilen oranların üzerinde alkollü araç sürüldüyse ve araçta bir zarar meydana geldiyse, bu zararlar kasko sigortası teminatı dışındadır gibi bir intiba uyanmaktadır. Fakat ilgili teminat dışı hal, her ne kadar bu şekilde düzenlenmişse de ve maddenin lafzından çıkan anlam her ne kadar bu yönde bulunsa da uygulamada ilgili teminat dışı halin değerlendirmesi bambaşkadır. Değerlendirmenin farklı olma sebebi günümüzde de hala geçerli olan Yargıtay içtihatlarıdır.

Yargıtay içtihatlarına geçmeden önce birkaç hususu daha netleştirmek gerekir. Karayolları Trafik Yönetmeliğindeki 97. maddenin mefhum-u muhalifinden şayet hususi otomobil sürücülerini 0.50 promilin altında alkol almışlar ise ya da diğer araç sürücülerini 0.20 promilin altında alkol almışlar ise karayollarında araç sürebilirler gibi bir sonuca varılmaktadır.

Karayolları Trafik Kanunu’nun 48. maddesinin ilk fıkrasında ise açıkça uyuşturucu madde almış sürücüler ile alkollü sürücülerin karayoluna çıkmaları tamamen yasaklanmıştır. Görüldüğü gibi maddenin içeriğinde herhangi bir promil oranından yahut başka bir etkenden bahsedilmemiştir. Net bir şekilde, özellikle alkol almış olan sürücülerin karayoluna çıkmaları yasaklanmıştır.

İşte Yargıtay içtihatlarının Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki düzenlemeden ayrı olarak şekillenmesinin nedenlerinden biri tam olarak budur. Zira normlar hiyerarşisi gereği yönetmelikler kanunlara aykırı olamazlar. Şayet yönetmelik ile kanun maddesi çelişirse, yönetmelik maddesi dikkate alınamaz ve kanun maddesi esas alınır. Bu durumda KTY uyarınca belirlenen 0.50 promil veya 0.20 promil gibi oranlar herhangi bir anlam teşkil etmeyecektir²³⁴.

²³⁴ Bu yönde bkz. Y.HGK., 07.04.2004, E.2004/11-217, K.2004/212 sayılı kararında “.....*Bununla birlikte; Kasko Sigorta Poliçesi Genel Şartlarının A.5.5. maddesinin dayanağını teşkil eden KTK’ nun 48.maddesinin yasaklamayı düzenleyen ilk fıkrasında, alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli araç*

Dolayısıyla yerel mahkemeler tarafından salt olarak promil oranı göz önüne alınarak 0.50 promilin veya 0.20 promilin üzerinde araç kullanılması halinde meydana gelecek zararların teminat dışında kalacağı ya da bu promil oranlarının altında bir oran söz konusuysa zararların teminat kapsamında olacağına ilişkin kararlar Yargıtay tarafından bozulmaktadır²³⁵.

Yargıtay'ın içtihatlarında esas aldığı noktalardan biri araç sürücüsünün güvenli sürüş yeteneğini kaybedip kaybetmediğidir. Tıpkı KTY' nde yapılan bir değişiklik gibi KTK' nda da 24.05.2013 tarihinde bir değişiklik olmuş ve yasa mevcut halini almıştır. Yasanın değişiklik yapılmadan önceki halinde²³⁶ görüldüğü gibi, Yargıtay da ilgili yasa maddesine göre içtihat oluşturduğundan dolayı aradığı kriterlerden birisi alkollü araç sürücüsünün güvenli sürme yetisini kaybedip kaybetmediğiydi. Yani bu kavram KTK' nun 48. maddesinin değişmeden önceki halinde mevcut idi.

Yasanın eski halinde bulunan güvenli sürme yetisi kavramı çok öznel bir kavramdı, zira her birey açısından güvenli sürme yetisini kaybetme eşiği birçok parametreye bağlı olarak değişkenlik göstermekteydi. Dolayısıyla kişilerin alkollü olarak karayolunda araç sürmesinin bu şekilde öznel bir duruma bağlanması, olayın ispatı bakımından çeşitli sıkıntıları da beraberinde getirmekteydi. Yasa maddesinin 24.05.2013 tarihinde değişikliğe uğraması ile beraber bu yöndeki tartışmalar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Zira bu tarihten itibaren yalnızca alkol almak karayollarında araç sürmeyi yasak hale getirmektedir, herhangi bir güvenli sürme yetisi de aranmamaktadır. Ancak önemle belirtilmelidir ki her ne kadar alkollü olarak karayollarında araç sürmek yasak olsa da bu çerçevede gerçekleşecek zararların kasko sigortası teminatı kapsamı dışında kalacağı sonucuna varılamayacaktır.

sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaklanmış olup aynı maddenin ikinci fıkrasındaki yönetmelik düzenlemesine olanak tanıyan hükmünde, yasaklama yetkisi yönetmeliğe bırakılmış olmadığından yasada yer alan hükmü dikkate almadan salt 0.50 promil üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasağı getirilmesinin yasal dayanağı bulunmadığından geçersiz bulunmaktadır. Geçersiz yönetmelik hükümlerinin, yasaya aykırı bir şekilde genel şart olarak kabulü de mümkün değildir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:30.03.2018).

Aynı yönde bkz. Y.11.HD., 14.05.1996, E.1996/1241, K.1996/3500. (Ulaş, s.634)

²³⁵ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 23.10.2003, E.2002/8011, K.2003/588 sayılı kararında “...yasada yer alan güvenli araç sürme yeteneğini kaybetme hükmü dikkate alınmadan, salt 0.50 promil üstünde alınan alkol miktarına göre araç kullanma yasağı getirilmesi, yasal dayanağı bulunmadığından geçersizdir. Bu durumda davanın reddine karar verilmesi gerekirken, alkol seviyesinin yönetmelikte belirlenen 0.50 promilin altında kaldığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi yerinde görülmemiştir.” (www.kararara.com, E.T.:30.03.2018)

²³⁶ **KTK m.48/1:** “Uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin kara yolunda araç sürmeleri yasaktır.”

Zira Yargıtay bakımından ilgili düzenleme kapsamındaki zararların kasko sigortası teminatı dışında kalabilmesi için meydana gelecek olan zararların münhasıran, salt olarak uyuşturucu madde veya alkolün etkisi sebebiyle gerçekleşmesi gerekmektedir. Yoksa sigortalı araç sürücüsünün salt olarak alkol alması ve karayollarında araç sürmesi, meydana gelecek zararların teminat dışında kalacağı sonucunu doğurmayacaktır. (Halbuki teminat maddesi okunduğunda bu intiba uyanmaktadır.)

Yukarıda bahsettiğimiz onca açıklamaya rağmen, aslında Yargıtay açısından en önemli unsur meydana gelecek olan zararların tamamen alkolün etkisiyle gerçekleşmesidir. Bir diğer deyişle, şayet sigortalı aracın sürücüsü hiç alkol veya uyuşturucu madde almasaydı herhangi bir zarar da meydana gelmeyecekti ise bu durumda meydana gelen zararlar kasko sigortası teminatı dışında kalmaktadır ve sigortacının herhangi bir sorumluluğu doğmayacaktır.

Hatta öyle ki sigortalı aracın sürücüsü alkollü de olsa, şayet meydana gelen zararlar sürücünün alkollü olmasının yanında onun dikkatsizliğinden ve tedbirsizliğinden dolayı vücut buluyorsa, bu halde dahi gerçekleşecek zararlar sigorta teminatı kapsamına dahildir²³⁷. Bu tür bir sonuca varılmasının TTK 1429 madde ile de bağlantılı olduğunu belirtmek gerekir. Zira TTK 1429 ile sigortalı araç sürücüsünün ihmallerinden kaynaklanan zararlar sigortacının sorumluluğundadır²³⁸.

²³⁷ Bkz. Y.HGK., 07.04.2004, E.2004/11-217, K.2004/212 sayılı kararında “...Her ne kadar, içerisinde nörolog, hukukçu ve trafik uzmanından oluşan bilirkişi kurulu raporunda davacının aldığı alkol oranından yola çıkılarak kazanın, davacının salt alkolün etkisi altında kalması dolayısıyla ortaya çıktığı varsayımına dayandırılmışsa da bu tespit olayın yukarıda özetlenen oluşumu ve dosya kapsamı ile bağdaşmamaktadır. Alkollü olmayan bir sürücü de kaza anında etkin fren tedbirine başvurmayıp söz konusu kazaya neden olabilir. Kaldı ki davacı olayda 2/8 oranında kusurlu olup asli kusurlu (6/8) .. plakalı araç sürücüsüdür. Dolayısıyla kaza salt davacının alkollü olmasının etkisiyle gerçekleşmemiştir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:01.04.2018).

²³⁸ Bu içtihadın aksine Yargıtay’ın bir kararında ileri sürülen karşı oy yazısını belirtmekte fayda vardır. Buna göre “... Somut olayda ise, davacının dava dilekçesinde de kabul ettiği üzere, 0.60 promil alkollü olduğu anlaşılmıştır. KTK’ nun 48. maddesine dayanılarak çıkarılan yönetmeliğin 111/b.2(Yeni m.97) maddesinde ise, araç sürücülerinin kanlarındaki alkol miktarının 0.50 promilin üstünde olanların araç kullanamayacakları öngörülmüştür. Bu durumda davacının olay günü araç kullanamayacağı anlaşılmıştır... Araç kullanması yasaklanmış bir sürücünün bu yasağa aykırı olarak araç kullanması ve bu kullanma sonucu oluşan ziya ve hasardan sigortacının sorumlu olması bir çelişkidir. Çünkü bir araç sürücüsü bir yandan araç kullanmaktan yasaklanıyor, diğer yandan araçta meydana gelen ziya ve hasarlardan kendisi sorumlu olmayıp sigortacı sorumlu oluyor. ... Sigortacı, sigortalının kasten ika ettiği zararlardan sorumlu değildir. Araç sürücüsünün kanındaki alkol oranı 0.50 nin üzerinde ise, araç sürücüsünün buna rağmen araç kullanması kasıtlı bir eylemdir ve bu durumda sigortacının sorumlu olmaması gerekir...” Y.11.HD. 10.06.1993, E.1992/2486, K.1993/4094. (www.kazanci.com.tr, E.T.:01.04.2018).

Gerçekleşen zararın salt olarak alkolün etkisiyle meydana gelmesinin aranması, ilgili düzenlemede belirtildiği şeklin aksine alkollü sürücünün promil oranının arz ettiği önemi de azaltmaktadır. Örneğin hususi bir otomobil sürücüsünün 0.50 promilin altında bir alkol oranına sahip olduğunu ve karayolunda araç sürdüğünü varsayalım. Bu durumda araç sürücüsünün salt olarak alkolün etkisiyle bir kazaya sebebiyet vermesi, bizi meydana gelecek tüm zararların teminat dışında kalacağı sonucuna götürmektedir. Oysa düzenlemenin mefhum-u muhalifinden açıkça KTY 97’ de belirtilen seviyenin altında alkollü içki almış kişilerin meydana getirdiği zararların teminat kapsamı içerisinde kaldığı sonucuna varılabilir. Böyle bir halde sigortacı, her ne kadar alkollü sürücü 0.50 promilin altında bulunsa da onun meydana getirdiği zararlardan sorumlu olmayacaktır²³⁹.

Tüm bu hususlardan bahsettikten sonra ilgili teminat maddesi açısından bir diğer önemli nokta TTK 1409/2’ de belirtilen rizikonun teminat dışında kaldığını sigortacının ispat etmesi gerektiğidir. O halde akla hemen şu soru gelmektedir. Sigortacının, sürücünün yönetmelikte belirtilen promilin üzerinde bir alkol oranına sahip olduğunu ispat etmesi yeterli midir yoksa sürücünün zarar meydana geldiği esnada alkolün etkisi altında bulunduğunu ve zararın münhasır olarak bu sebeple gerçekleştiğini mi ispat etmesi gerekir?

Yukarıda 1980’li yıllara dayanan ve günümüzde hala kabul gören Yargıtay içtihatlarını esas alarak bu soruya cevap verecek olursak sigortacının, sigortalı araç sürücüsünün yönetmelikte belirtilen alkol oranını aştığını ispat etmesi bir anlam ifade etmeyecektir²⁴⁰. Nitekim uygulamada da rastladığımız birçok vakıada, sigortacının salt olarak alkol oranının fazla olması sebebiyle sigortalı araç sürücüsünün tazminat talebine ret cevabı vermesi, yerel mahkemeler ve son etapta Yargıtay tarafından

²³⁹ Y.11.HD. 23.10.2003, E.2002/8011, K.2003/588 sayılı kararında “.... Nitekim dava konusu olayda da, aralarında nöroloji uzmanı bir hekimi de bulunduğu bilirkişi kurulunca verilen 09.11.2001 günlü ek raporda davaya konu olayın sürücünün alkolün etkisinde kalması sonucu meydana geldiği belirtilmiştir. Bu durumda davanın reddine karar verilmesi gerekirken, alkol seviyesinin 0.50 promil altında kaldığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi yerinde görülmemiş ve hükmün bozulmasını gerektirmiştir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:01.04.2018).

²⁴⁰ Bkz. Y.11.HD. 10.10.1995, E.1995/1767, K.1995/8190 sayılı kararında “... Kaza ve hasarın sürücünün, alkolün etkisi altında bulunmasından ileri gelmiş olması halinde bu hasar teminat dışında kalır, ancak sürücünün sırf alkollü olması hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez.” (Ulaş, s.631) Yine bu yönde bkz. Y.11.HD. 31.11.1988, E.1988/1926, K.1988/6255 sayılı kararında “... sigorta teminatı dışında kalan hususların var olduğunu sigorta şirketinin kanıtlaması gerekir. Sigortalının hiçbir alkol muayenesi yaptırmadan dahi sigorta şirketinden tazminat hakkı var iken 2 gün sonra alkolsüz olduğuna dair rapor alınmasını sigortalı aleyhine yorumlamak ve sigortalının %100 kusurlu olduğuna dayanarak hüküm kurmak bozmayı gerektirmiştir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:01.04.2018).

kabul görmemektedir ve sigortacı yargılama faaliyeti sonucunda tazminat ile beraber faiz ve yargılama giderlerini de karşılamak durumunda kalmaktadır.

Sigortacının sigortalı araç sürücüsünün alkollü olduğunu kanıtlaması başlı başına bir zorluk taşırken, meydana gelen zararın salt olarak alkolün etkisinde cereyan ettiğini kanıtlaması gerekliliği ayrı bir ispat problemini de beraberinde getirmektedir. Zira ispat edilmesi gereken bu noktalar oldukça teknik detaylar içermektedir ve sonuca bu denli etki etmesi sebebiyle tam da bu noktada devreye bilirkişi raporları girmektedir.

Zararın tamamen alkol veya uyuşturucu madde etkisi ile gerçekleştiğinin ispatını teknik açıdan sigortacının yapması pek mümkün gözükmemektedir. Fakat Yargıtay ise, meydana gelen zarar ile alkollü olmanın arasındaki illiyet bağının bulunup bulunmadığının, şayet bulunuyorsa hangi oranda bulunduğunun teknik açıdan tereddüte yer vermeyecek şekilde açıklığa kavuşturulmasını istemektedir. Bu sebeple Yargıtay, her somut olay için bir nöroloji uzmanı hekim, bir trafik uzmanı ve bir hukukçunun bilirkişi kurulu olarak verecekleri raporu dikkate almaktadır. Bu durum da artık yerleşik bir uygulama haline gelmiştir²⁴¹.

Bilirkişi kurulu alkollü araç sürücüsünün kanındaki alkol oranını, kazaya etkisinin hangi oranda olduğunu, nihayetinde kazanın alkollü araç sürücüsünün tamamen güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesinden kaynaklı olup olmadığını ve meydana gelen zararın kasko sigortası teminatı kapsamında olup olmadığını belirttikleri bir rapor hazırlayıp bunu mahkemeye sunacaklardır.

Her ne kadar alkolmetre gibi aletlerle araç sürücüsünün kanındaki alkol oranı yaklaşık olarak hesaplanabilse de her bireyin vücudunun kandaki aynı miktarda alkole verdiği tepki farklıdır. Dolayısıyla her somut olay bakımından bir nöroloji uzmanının raporu şarttır. Bunun yanında zarara sebep olan kazanın nasıl meydana geldiği, alkollü araç sürücüsünün kusur oranının ne olduğu gibi noktalarda da bir trafik uzmanının raporu gerekmektedir.

²⁴¹ Bkz. Y.HGK. 11.05.2011, E.2011/17-182, K.2011/294 sayılı kararında “...Yargıtay’ın yerleşik uygulamalarında; sürücünün aldığı alkol oranının her zaman doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla, olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurların da olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisi ile meydana geldiğinin saptanması durumunda, oluşan hasarın poliçe teminatı dışında kalacağının kabulü gerekeceği ilkesi benimsenmektedir....” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:02.04.2018)

Hukuk Genel Kurulu'nun ilgili kararında hukukçu bir bilirkişinin de bilirkişi kuruluna dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Fakat bir nöroloji uzmanı ile trafik uzmanının verdikleri rapor doğrultusunda, meydana gelen zararın salt olarak alkol etkisinde gerçekleşip gerçekleşmediği zaten belirlenmiş olacaktır. Gerçekleşen zararın sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı sorusuna zaten bahsi geçen iki bilirkişinin vereceği rapor ile cevap bulunabilecektir. Bu nedenle bilirkişi kuruluna hukukçu bir kimsenin de eklenmesini anlamak pek mümkün görünmemektedir. Kaldı ki HMK 266 uyarınca, hukukçu bilirkişinin atanması yasak olup bilirkişi raporunda yukarıdaki belirttiğimiz esasların bulunması halinde hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle bir hükme varmak zor olmayacaktır²⁴².

Üstelik bilirkişi kuruluna bir hukukçunun dahil edilmemesi halinde dahi, somut olaylarda meydana gelen zararların tazmin edilip edilmeyeceği tamamen bilirkişi raporları çerçevesinde çözülmektedir. Zira TTK 1409/2' de sigortacıya yüklenen ispat faaliyeti de ancak bu bilirkişi raporuna dayanılarak etkili bir sonuç doğuracaktır.

Her ne kadar zararların teminat kapsamı dışında kalıp kalmayacağı hususunda bilirkişi raporu büyük önem arz etse de sigortacının her türlü delili kullanabileceğini de kabul edebiliriz. Bu noktada özellikle tanık ifadelerinin işlev gösterebileceğini belirtmek gerekir²⁴³. Fakat somut olay hakkında hükme varabilmek için teknik detaylar gerektiğinden bu noktada tanık delilinin de araç sürücüsünün alkollü olup olmadığı gibi hususlarda ve sınırlı olarak etki göstereceğini söylemek mümkündür.

Sigortalı aracı süren kimsenin alkollü olması ve kazanın meydana gelmesinde araç sürücüsünün alkollü olmasının münhasıran etkili olması halinde, zararların teminat dışında kalacağı kuralının bir istisnası bulunmaktadır. Şayet sigortalı araç çalınırsa ve aracı çalan kimse alkollü olması sebebiyle güvenli sürüş yeteneğini kaybettiğinden bir kazaya sebebiyet vermişse, bu durumda artık zararların teminat

²⁴² Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 5.Baskı, Vedat Yayınları, İstanbul, 2017, s.396-397.

²⁴³ Bkz. Y.17.HD., 12.09.2017, E.2016/6726, K.2017/7600 sayılı kararında "...Kaza sonrasında, araç sürücüsü hakkında düzenlenen adli raporda alkollü olduğu belirtilmiş, yargılama sırasında dinlenen kaza tespit tutanağı tanıkları da sürücüden gelen kokudan, hal ve hareketlerinden alkollü olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Her ne kadar adli raporu düzenleyen doktor tanık olarak alınan beyanında sürücünün ağzını koklamadığını, üzerinden alkol kokusu geldiğini söylemiş ise de olaydan sonra düzenlenen adli raporda tereddütsüz biçimde sürücünün alkollü olduğunun yazılması ve tutanak beyanları karşısında sürücünün kaza sırasında alkollü olduğunun kabulü gerekir." (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:02.04.2018).

dışında kalacağını ileri sürmek mümkün değildir, sigortacının sorumluluğu sürmeye devam eder. Zira bu halde sigortalı araç bünyesinde Kasko Sigortası Genel Şartları A.1.e maddesinde düzenlenen riziko gerçekleşmiştir ve bu andan sonra aracı çalan kimsenin alkollü olup olmaması sigorta ettiren açısından bir önem arz etmemektedir²⁴⁴.

Sigortalı araç sürücüsünün uyuşturucu madde veya alkol alarak karayollarında trafiğe çıkması sonucunda, araçta meydana gelecek zararların teminat dışında kalıp kalmadığı hususu yukarıda bahsettiğimiz esaslar çerçevesinde belirlenmektedir.

Kanaatimizce Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlüğe girme tarihi ve 1980'lerden bu yana Yargıtay'ın söz konusu düzenleme ile alakalı içtihatları göz önüne alındığında, Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.5. maddesi taraflar bakımından tereddüte yer vermeyecek bir biçimde düzenlenebilirdi. Zira yukarıda da belirttiğimiz üzere, düzenlemeden çıkarılan anlam ile uygulamadaki usul birbirinden tamamen farklıdır.

Üstelik Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlüğe girdiği tarihte KTY 97. maddenin KTK 48. maddeye açıkça aykırı olduğu Yargıtay ve her hukuk çevresi bakımından belirtilmekteydi. Buna rağmen düzenlemenin açıkça Karayolları Trafik Yönetmeliğine atıf yapması eleştiri getirilebilecek bir diğer noktadır. Zira uygulamada düzenlemenin öngördüğü alkol oranlarının güvenli sürme yeteneği kavramı karşısında bir önemi yok gibidir.

Bunun yanında KTK 48 ve KTY 97' de getirilen esaslar aslında karayollarında trafik düzenini sağlamaya, var olan tehlikeleri en aza indirmeye yöneliktir. Fakat bir diğer yandan sigortalı aracın sürücüsünün alkol veya uyuşturucu madde alıp karayollarında sigortalı aracı sürmesi tartışmasız olarak TTK 1444 uyarınca mevcut durumu ağırlaştıran bir husustur. Zira karayollarında bir araç sürmek başlı başına bir tehlike halidir, sigortalı aracı alkol veya uyuşturucu madde etkisinde kullanmak rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini daha da artırır.

Böyle bir durumda zararın teminat dışında kalması adına Yargıtay'ın aradığı temel noktalara katılmaktayız. Fakat bunun yanında KTY 97. maddenin KTK 48.

²⁴⁴ Bu yönde bkz. Y.11.HD. 04.02.2002, E.2001/8648, K.2002/762 sayılı kararında "...ve aracın çalınması halinde KAKSGŞ' nın A.5.5. maddesinde öngörülen alkollü olma halinin sigortalıyı ilgilendirmemesine göre, davalı sigorta vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına karar verilmiştir." (www.kararara.com, E.T.:02.04.2018).

madde karşısında normlar hiyerarşisi gereği geçersiz kalmasından dolayı, KTY' nde değil de KTK' nda bir değişiklik yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Böylelikle aslında güvenli sürüş yeteneği gibi her birey açısından farklı bir değer ifade eden ve ancak alanında uzman bilirkişilerce saptanabilen bu teknik baremin yerine KTY' de sınırları çizilmiş olan alkol oranları getirilmiş olacaktır.

Önerdiğimiz değişikliğin gerçekleşmesi halinde, sigortacı açısından TTK 1409/2 uyarınca gerçekleştirmek zorunda olduğu ispat faaliyeti daha kolay bir şekilde bürünecektir. Üstelik her somut olay açısından teknik bilirkişilerce bir rapor alınması gerekliliğinin de önüne geçilecektir.

Güvenli sürüş yeteneğinin kaybolup kaybolmaması bakımından önerimiz ise tıpkı KTY 97'de bazı alkol oranlarının belirlenmesi gibi adli tıp ve nöroloji bilimi uzmanlarınca bir sınırın belirlenmesi ve bu sınırın aşılması halinde de güvenli sürüş yeteneğinin kaybolduğunun kabul edilmesidir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, her bireyin alkole karşı reaksiyonu farklı olmaktadır ve bir kimse için güvenli sürüş yeteneğinin kaybolması 1.00 promilin üzerinde gerçekleşirken diğeri için bu oran 0.40 promil olabilir. İşte tam da bu noktada güvenli sürüş yeteneğinin kaybolacağına dair uzmanlarca belirtilen sınır ortalama bir düzey olarak belirlenmeli ve bu sınırı aşan her sürücünün güvenli sürüş yeteneğini kaybettiği kabul edilmelidir.

Zira mevcut KTK 48 uyarınca herhangi bir sınır söz konusu olmadan alkollü olarak karayollarında araç sürülmesi yasaktır. KTY 97 uyarınca da araç türüne göre 0.20 ve 0.50 promillerin üzerinde karayollarında araç sürülmesi yasaktır. Dolayısıyla alkollü olarak karayollarına çıkma yasağını çiğneyen kimse için uzmanlarca belirlenecek olan güvenli sürüş yeteneği sınırını normal şartlar altında aşmasa bile aşmış olarak kabul etmek araç sürücüsü bakımından ideal bir ceza olacaktır.

Önerimiz ışığında KTK 48, KTY 97'ye uygun bir hale getirilecek, güvenli sürüş yeteneğini kaybetme sınırı da burada belirlenen alkol oranlarından bir miktar daha yüksek bir oran olacaktır. (Örneğin hususi otomobiller için 0.50 promil, diğer araçlar için 0.20 promil ve güvenli sürüş yeteneğini kaybetme için 1.00 promil gibi.)

Böylelikle nöroloji uzmanı tarafından bir bilirkişi raporu alınmasının önüne geçilecek, şayet belirtilen sınırın üzerindeyse yalnızca trafik uzmanının raporu doğrultusunda şayet araç sürücüsünün tam kusuru söz konusuysa kaza münhasıran

alkolün etkisiyle gerçekleşmiş sayılacak ve zararlar teminat dışında bırakılacak, eğer güvenli sürüş yeteneğini kaybetme sınırı ile araç türüne göre 0.50 ve 0.20 promil arasında ise alkol oranına göre sigortacının sorumlu olduğu zarardan bir miktar indirim yapılacaktır.

Şayet alkollü sürücü araç türlerine göre 0.50 ve 0.20 promilin altındaysa, zaten kanun uyarınca herhangi bir yasağı çiğnememiş olacaktır.

Böylelikle araç sürücüsünün önerdiğimiz KTK 48. maddedeki yasağı yüksek bir promille aşmasına rağmen sırf güvenli sürüş yeteneğini kaybetmediği ve kazanın münhasıran bunun etkisinde gerçekleşmediği gerekçesiyle zararlarının karşılanmasının önüne geçilecektir. Bu durum sigortacı açısından hakkaniyetli olacağı gibi alkollü olarak karayollarında araç sürme yasağını delen sürücü için bir ceza niteliğinde olacak, aynı zamanda KTK' nun karayollarındaki trafik düzenini sağlama ve tehlikeleri azaltmaya yönelik amacına da uygun düşecektir.

Kaldı ki uzman kimselerce belirlenecek olan güvenli sürüş yeteneğini kaybetme sınırının aşılması halinde de zararların teminat dışında kalacağı gibi bir durum söz konusu olmayacak, gerek görülmesi halinde trafik uzmanı tarafından sürücünün kusur oranına göre bir bilirkişi raporu almak mümkün olacaktır. Alkollü araç sürücüsünün tam kusurlu olması halinde meydana gelen zararlar teminat dışında kalacak, bunun harici zararlar ise alkol oranı ve kusuru ile orantılı olarak sigortacının ödeyeceği tazminattan indirilecektir.

ff. Araca kasten veya kaçırılma suretiyle verilen zararlar

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında bulunan ve aynı şekilde Kasko Sigortası Genel Şartlarına da aktarılan teminat dışı hallerden biri de ilgili düzenlemedir. Esasında bu madde TTK 1429 ve Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.3/2 ile yakından alakalıdır.

Nitekim TTK 1429' da sigortalı veya fiillerinden hukuken sorumlu bulunduğu kimselerin sigorta tazminatını alabilmek için sigortalı araç üzerinde kasten meydana getirecekleri zararların²⁴⁵ sigortacı tarafından tazmin edilmeyeceği

²⁴⁵ Aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere, sigorta ettirenin hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kimsenin kasten araca verecekleri zarar da amaç sigorta tazminatını almak olmalıdır. Aksi takdirde sigortacı yine de zararları karşılayacaktır.

belirtilmektedir²⁴⁶. Yine Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.3/2’de sigorta ettiren veya sigortalı açısından aynı husus ortaya konulmuştur.

Anılan maddelere ek olarak sigortalının birlikte yaşadığı kişilerin sigorta tazminatı almak amacıyla sigortalı araca kasten verecekleri zararların da teminat dışında kalacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla sigortalı ile birlikte yaşamayı şartıyla eşinin, anne-babasının, reşit çocuğunun yahut ev arkadaşının söz konusu kapsamda değerlendirilebilmesi mümkündür.

Yine sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından sigortalı aracın kaçırılması veya çalınması nedeniyle meydana gelen zararlar da sigorta teminatı dışındadır. Ancak bu halde ilginç bir durum söz konusu olmaktadır. Zira sigortalı aracın çalınması Kasko Sigortası Genel Şartları A.1.e. maddesi uyarınca sigorta teminatına dahildir. İlgili teminat maddesini bu yönde yorumlarsak, sigortalı aracı, sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kimseler çalarsa sigortacının bu rizikodan sorumlu olmayacağı gibi bir anlam çıkmaktadır.

Kanaatimizce ilgili maddenin bu kısmını da şu şekilde yorumlamak maddenin lafzına ve ruhuna uygun düşecektir. Sigortalı aracı, sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kimseler, sigorta tazminatı alınması amacıyla kaçırdıkları veya çaldıkları takdirde oluşacak zararlar sigorta teminatı dışında kalacaktır. Zira hırsızlık ancak kasten gerçekleştirilebilen bir suçtur. Bu sebeple madde içerisinde belirtilmemesi normaldir. Ancak burada önemli olan kriter sigortalı aracın tamamen sigorta tazminatı alınabilmesi amacıyla çalınmasıdır. Şayet sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kimseler örneğin sigortalıya çok sinirlendikleri için aracı kaçırmış veya çalmışlarsa bu durumda sigortacının sorumluluğunun devam ettiğini kabul etmek gerekir.

TTK 1409/2 gereğince, gerçekleşen zararların teminat dışında kaldığını sigortacının ispatlaması zorunludur. Yani sigortalı araçta meydana gelen zararları, sigortalının, onun hukuken fiillerinden sorumlu bulunduğu kimselerin veya beraber yaşadığı kimselerin kasten yaptıklarının sigortacı tarafından ispatı gereklidir.

²⁴⁶ Fakat sigorta ettirenin, sigortalının veya hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kimselerin ihmalleri sonucu gerçekleşen zararların sigortacının sorumluluğu dahilinde olduğunu unutmamak gerekir. bkz. TTK 1429/1

Kanaatimizce sigortacının, sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kimselerin sigortalı araca vermiş oldukları zararın kasti şekilde yapıldığını ispat etmesi de yetmemelidir. Bu zararların tamamen sigorta tazminatı alabilmek adına gerçekleştirilmiş olduğunun da ispat edilmesi şarttır.

Dolayısıyla sigortacının mevcut hali ispatı son derece zordur. Uygulamada da sigortacı çoğu zaman haksız yere sigorta tazminatı ödemekle karşı karşıya kalmakta, mevcut durum kasko sigortası suiistimallerinin en yoğun yaşandığı alanlardan birini oluşturmaktadır. Fakat kanun maddesi ve bizim yorumlarımız ışığında bu hususta alınabilecek önlemler de maalesef kısıtlı bulunmaktadır.

Yargıtay'ın bu suiistimallere yönelik vermiş olduğu bir kararında ise “*sigortalı taşıta kasten verilen zararlarda kastın ispatı bakımından şahitten ziyade fenni bilirkişilerin olayın oluşu itibariyle verecekleri raporlara itibar edilmesi lazım geldiği, kasti hareketler tanıklar önünde yapılamayacağından mevcut delillerin bu husus göz önünde tutulmak suretiyle değerlendirilmesinin yerinde bulunacağı*” nı içtihat etmiştir²⁴⁷. Görüldüğü üzere Yargıtay sigortacının mevcut durumu ispatı bakımından fenni bilirkişiden alınacak raporun büyük bir önem teşkil edeceğini belirtmektedir.

Sigortalı aracın, bakım ve onarım amacıyla bir kimseye teslim edilmesi halinde, bu kimsenin aracı kullanıp kaza yapması²⁴⁸, sigortalı ile arasındaki hizmet sözleşmesi nedeniyle işçiye bırakılıp işçi tarafından kaçırılması ve kazaya karışması²⁴⁹, sigortalının kiracısına bir iş için verilmesi ve geri getirilmemesi²⁵⁰ gibi vakıalar

²⁴⁷ Bkz. Y.11.HD., 23.10.1969, E.1969/1217, K.1969/4917 (Taşyürek, s.46).

²⁴⁸ Bkz. Y.11.HD., 12.12.1994, E.1994/5937, K.1994/9302 sayılı kararında “...KTKSGŞ’ nın 4.(Yeni 5.madde) maddesinin (e) bendinde (yeni 5.6.) sigortalı tarafından aracın bakım amacıyla tevdi olduğu kimseler tarafından kasten ika olunan zararlar ve aracın çalınması ve kaçırılması hallerinde sigorta teminatının dışında kalacağı hükme bağlanmıştır.Dava konusu olayda dava dışı sigortalı davacıya sigortalı aracı kendi rızası ile onarım için davalıya bırakıldığını bildirmiş ve kazanın da bu amaçla aracın trafiğe çıkarılması sırasında oluştuğu belirlendiğine göre, davacı sigortacının rizikoyu teminat içinde kabul edip sigorta bedelini ödedikten sonra davalıya karşı rücu davasını açması mümkün değildir.” (Ulaş, s.635)

²⁴⁹ Bkz. Y.11.HD. 03.02.2000, E.1999/9574, K.2000/644 sayılı kararında “...dava konusu olayda, davacı sigortalının, işçisine hizmet sözleşmesi gereği bıraktığı ve işçinin rahatlıkla kullanabileceği aracın işçi tarafından kaçırılıp hasarlı olarak terkedilmesi hizmet sebebiyle güvenin kötüye kullanılması suçunu oluşturmakta olup sigorta teminatı kapsamında değildir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:04.04.2018).

²⁵⁰ Bkz. Y.11.HD. 22.09.2003, E.2003/2018, K.2003/8192 sayılı kararında “...Emniyeti suiistimal (Yeni TCK’da güveni kötüye kullanma) eyleminde, malik veya zilyet rıza ve isteği ile malı verdikten sonra kendisine iade edilmemesi sonucu zarar doğmakta, hırsızlıkta ise başlangıçta bir teslim olmadan, rıza dışında mal alınıp götürülmektedir. Davacı, kaskolu aracın kiracısı tarafından kendisine iade edilmediğini ileri sürmüş olup bu iddiaya göre, kiracının eylemi, davacı kiralayana karşı emniyeti

sigorta teminatı dışında kalmakla beraber bunun sebebi ilgili madde değildir. Zira ilgili madde kaçırılma ve çalınma rizikolarının yalnızca sigortalının hukuken sorumlu bulunduğu kimseler tarafından yahut birlikte yaşadığı kimseler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yukarıda bahsi geçen kimseler, sigortalının “*birlikte yaşadığı kimseler yahut hukuken sorumlu bulunduğu kimseler*” kapsamı içerisinde değerlendirilemez. Madde kapsamını dar olarak esas almak gerekir.

Kaldı ki sigortalı aracın, sigortalının rızasıyla bu kimselere teslim edilmesi sonucu bu kimselerin aracı kaçırmaması hırsızlık suçunu değil, güveni kötüye kullanma suçunu oluşturacağından meydana gelecek zararlar yine de kasko sigortası teminatı dışında kalacaktır. Fakat tekrar belirtmek gerekir ki zararların teminat dışında kalma sebebi ilgili düzenleme ile bağlantılı değildir.

gg. Aracın kara, deniz, nehir ve havada taşınması sırasında uğrayacağı zararlar

Mutlak olarak teminat dışında kalan zararlardan bir diğeri de sigortalı aracın kara, deniz, nehir ve havada taşınması sırasında uğrayacağı zararlardır. Ancak bu madde düzenlenirken bazı durumların istisna olarak teminat dışında kalmadığını belirtmek gerekir.

İlk olarak sigortalı araçta meydana gelen bir zarar veya arıza sebebiyle zorunlu olarak aracın servise çekilmesi ve bu esnada oluşan zararlar teminat dışı zararlar olarak değerlendirilemez. Gerçekten de Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.7. maddesinde de belirtildiği gibi bu kapsamdaki zararlar kasko sigortası ek sözleşmesinde gösterilmek suretiyle teminata dahil edilebilir.

İkinci olarak ise, aracın kendi gücü ile girip çıkacağı ruhsatlı sefer yapan gemi ve trenler aracılığıyla taşınması sırasında meydana gelecek zararlar teminat dışında kalan zararlar olarak değerlendirilemez. Kasko Sigortası Genel Şartları gemi ve trenler bakımından bir istisna getirmiş ve özellikle ruhsatlı sefer yapan gemiler vasıtasıyla sigortalı aracın taşınması sırasında meydana gelecek zararlar bakımından

suiistimal suçunu oluşturmakla, davacının bu şekilde oluştuğunu iddia ettiği bu riziko, kasko sigorta teminatı kapsamında değildir. Mahkemenin bu olayı hırsızlık olarak nitelendirip olayı teminat kapsamında değerlendirmesi sonucunda ilgili hükmü bozmak gerekmiştir.” (www.kazanci.com.tr, E.T.:04.04.2018)

bir istisna yaratmıştır. Tren ve gemi vasıtasıyla aracın taşınması sırasında meydana gelecek zararları A.1.b. maddesinde belirtilen ana teminat kapsamında değerlendirmek gerekir. Zira tren veya gemi vasıtasıyla sigortalı aracın taşınması halinde, araç genellikle hareketsiz şekildedir. Dolayısıyla sigortalı araç sahibinin iradesi dışında, aracın gemi veya trendeki bir bölüme çarpması sonucu gerçekleşecek zararların teminat dışında kalacağını söylemek doğru olmayacaktır.

Ancak yukarıda saydığımız iki hal dışında, sigortalı aracın kara, deniz, nehir ve havada taşınması sırasında gerçekleşecek her türlü zarar kasko sigortasının sunduğu teminatlar dışında kalacaktır. Kanaatimizce, ilgili zararların teminat dışında kalma sebebi sigortalı aracın belirtilen istisna halleri dışında taşınması halinde rizikonun gereğinden fazla ağırlaşması ile açıklanabilir. Bu teminat dışı hal düzenlenirken, Hazine Müsteşarlığı, sigortalı aracın karada ancak hasarlı veya arızalı olması durumunda çekiciler tarafından taşınması, bunun dışında kara ile bağı kopacaksa bunun da ancak ruhsatlı sefer yapan gemiler veya trenler vasıtasıyla olmasını istemiştir. Rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artması sebebiyle, sigortalı aracın bir uçak ile taşınmasını yahut nehirden karşıya küçük bir tekne ile geçirilmesini istememiştir. Bu düşüncesinin tezahürü de ilgili zararların kasko sigortasında teminat dışı zararlar başlığı altında düzenlenmesidir.

hh. Taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararlar

Kasko sigortası sözleşmesi uyarınca teminat dışı kalan zararlardan bir diğeri de aracın taşıma kapasitesinden fazla yük veya yolcu taşınması sebebiyle meydana gelen zararlardır. Diğer adı istiap haddi olan taşıma sınırı KTK' nun tanımlar bölümünde bir aracın güvenle taşıyabileceği en çok yük ağırlığı veya yolcu sayısı olarak açıklanmıştır. Her tür aracın ruhsatında azami olarak taşıyabileceği yük ağırlığı belirtilmektedir.

Sigortalı aracın istiap haddini aşması sonucu meydana gelen zararlar sigortacının istiap haddinin aşıldığını kanıtlamasıyla beraber kasko sigortası teminatı dışında kalmaktadır. Ancak burada asıl mesele sigortalı aracın uğradığı zarar ile istiap haddinin aşılması arasında bir illiyet bağının olup olmadığıdır.

Şayet sigortalı araç istiap haddini aşmışsa ve o sırada meydana gelen bir kaza neticesinde araçta zarar oluşmuşsa, bu zararın direkt olarak teminat dışında kaldığını iddia etmek yerinde olmayacaktır. Zira, kazanın oluşmasına sebebiyet veren kimse, istiap haddi aşılmış sigortalı aracı kullanan kişi değil de karşı taraf ise sigortacının sorumluluğu bakımından aracın istiap haddinin aşılması bir anlam ifade etmez. Bir başka deyişle, sigortalı araç istiap haddini aşmasaydı dahi söz konusu zarar meydana gelecek idiyse, sigortalı araçta oluşan zararlar sigortacının sorumluluğundadır.

Sigortalı araçta oluşacak zararların ilgili maddeye dayanılarak teminat dışı kalması ancak doğrudan istiap haddinin aşılması ile bağlantılı ise mümkündür. Yani istiap haddinin aşılması ile sigortalı araçta meydana gelen zararlar arasında bir illiyet bağı bulunmalı ve kaza tamamen bu sebepten meydana gelmelidir²⁵¹.

Sigortalı araçta istiap haddinin aşıldığının ve kazanın salt olarak bu sebeple meydana geldiğinin ispatı sigortacı tarafından yapılmak zorundadır. Bu durumun ispatının yapılamaması halinde sigortacı tazminat ödeme yükümlülüğünü yerine getirmek durumundadır²⁵².

Yargıtay'ın içtihatlarına paralel olarak eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında da teminatı dışı zararlar kapsamında değerlendirilen bu hal, yeni Kasko Sigortası Genel Şartları ile daha ayrıntılı şekilde düzenlenmiş, maddeye “*ve münhasıran aracın istiap haddinin aşılmasından kaynaklanan zararlar*” kısmı eklenmiştir.

ii. Terör eylemleri ve bunun sonucu olarak meydana gelen biyolojik ve kimyasal bulaşma ve zehirlenme nedeniyle meydana gelen zararlar

Yukarıda ek teminat hallerini açıklarken değindiğimiz terör eylemlerinden ve bunları önlemeye yönelik yetkili organların müdahalelerinden meydana gelen zararlar Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.3. maddesi uyarınca teminata dahil

²⁵¹ Nitekim Yargıtay da ilgili maddenin uygulanabilmesi açısından riziko ile istiap haddinin aşılması arasında bir illiyet bağının bulunması, kazanın oluşumunda başka bir etken bulunmaması ve kazanın münhasıran bu sebeple meydana gelmesi gerektiğini içtihat etmiştir.

Bu yönde bkz. Y.17.HD. 18.01.2016, E.2015/9882, K.2016/484; Y.17.HD. 30.03.2016, E.2015/18091, K.2016/4045; Y.17.HD. 23.10.2017, E.2016/17373, K.2017/9447; Y.17.HD. 19.06.2017, E.2016/13895, K.2017/6938 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.04.2018)

Yine ruhsat kayıtlarına göre araçta 5 kişi yolculuk edebilecekken kaza esnasında araçta 10 kişinin bulunduğu ve gerçekleşen kazanın salt olarak istiap haddinin aşılmasından meydana geldiğine ilişkin Y.17.HD. 29.05.2017, E.2016/9946, K.2017/6065 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.04.2018)

²⁵² Bu hususta bkz. Çeker, s.220.

edilebilmektedirler. Ancak terör eylemleri veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahalelerden sonra sigortalı araçta biyolojik, kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler sonucu birtakım zararlar gerçekleşirse, oluşacak zararlar mutlak surette kasko sigortası teminatı dışındadır.

ii. Sürücünün kaza yerinden ayrılması

Kasko Sigortası Genel Şartlarının teminat dışı zararları düzenlemiş olduğu A.5. maddesinin son bendinde, diğer dokuz bentten farklı bir durum söz konusudur. İlk dokuz bent temel olarak çeşitli şekilde meydana gelen zararları düzenlerken son bent sigorta ettirenin, onun belirlediği özel kişinin veya o sırada sigortalı aracı kullananın bir davranışını kaleme almıştır.

Kanaatimizce de son derece sıkıntılı bir düzenlemedir, zira sürücünün kaza yerinden ayrılması teminat dışı zararlar başlığı altında düzenlenmiştir, ancak kaza yerinden ayrılmanın teminat ile herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır.

Sigortalı araçta herhangi bir riziko meydana geldiğinde, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınan bir riziko söz konusu ise kural olarak sigortacı bu meydana gelen zararlardan sorumludur. Ancak sigorta ettirenin riziko meydana geldikten sonra da yerine getirmesi gereken bazı külfetleri bulunmaktadır. Bunlardan belki de en önemlisi ikinci bölümde de bahsedeceğimiz üzere, zarar gören sigortalı araç üzerinde ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama külfetidir. (TTK 1471, KAKSGŞ B.1.4) Buna göre, sigorta ettiren, hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve sigortalı araçta, hasar sebebinin veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklikte bulunamaz. Zira sigorta ettirenin bu külfetine aykırı davranışlar sigortacı açısından özellikle zararın miktarını saptama noktasında büyük sıkıntılara yol açmaktadır.

Sigorta ettiren, onun belirlediği özel bir kişi veya sigortalı aracı kullanan kimse zararın meydana geldiği anda sürücü belgesine sahip olmayabilirler. Yine bu kimseler zararın meydana geldiği anda uyuşturucu madde veya alkolün etkisi altında bulunabilirler. Söz konusu iki durumda meydana gelen zararlar, hali hazırda Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.4 ve A.5.5 maddelerinde teminat dışı zararlar

kapsamında değerlendirilmiştir. Dolayısıyla sigortalı araçta meydana gelen zararları sigortacıdan talep edebilmek adına sigortalı aracı kullanan kimseler, bu yasak halleri gizleme yoluna gidebilmekte ve olay mahallinden ayrılmaktadırlar. Böylelikle sigortacı bakımından sürücünün kimliğini ve o sırada içinde bulunduğu (ehliyetsiz olma, yüksek promil alkol etkisi altında olma vb.) durumu tespit etmek son derece zorlaşmaktadır.

İlgili hüküm uyarınca sigortacı ise, sigortalı araçla olay mahallinden uzaklaşan kimselerin, zararın meydana geldiği sırada sürücü belgesi bulunmadığını veya uyuşturucu madde yahut alkolün etkisi altında bulunduğunu ispatlamak suretiyle sigorta tazminatını ödemekten kurtulacaktır.

Fakat sigorta ettirenin veya zararın meydana geldiği sırada aracı kullanan kimsenin olay mahallinden ayrılması bir zorunluluk haline dayanıyorsa, sigortacının sorumluluğunda bir değişiklik meydana gelecektir. Zorunluluk halinden ne anlaşılması gerektiğini madde içerisinde sayılan örneklerden görmek mümkündür. Buna göre, tedavi veya yardım amacıyla bir sağlık kuruluşuna gitmek, can güvenliğini korumak amacıyla olay mahallinden uzaklaşmak gibi durumlarda sigortacı sigorta tazminatını ödemek durumunda kalacaktır²⁵³. Maddeden çıkan sonuç bu şekildedir.

Maddede yer aldığı şekilde sürücünün, kimliğini tespiti engellemek suretiyle kaza yerinden ayrılması da yine tartışmaya açık bir ifadedir. Acaba sürücü zorunluluk hali bulunmasa dahi, kaza yerinden ayrılamayacak mıdır?

Kanaatimizce, maddenin uygulaması şu şekilde olmalıdır. Öncelikle sigortacı, her şartta sürücünün Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.4 ve A.5.5 maddeleri uyarınca sürücü belgesi bulunmadığını yahut uyuşturucu veya alkol etkisinde olduğunu ispat etmelidir.

Bununla beraber sürücünün kaza yerinden ayrılmaması hali, sigorta eksperinin olay mahalline gelmesine kadar sürmemelidir. Eğer yetkili makamlar tarafından örneğin polis tarafından sürücünün ehliyetsiz olmadığı ya da uyuşturucu veya alkol

²⁵³ Yine zorunluluk haline bir örnek olarak Y.17.HD., 13.01.2016, E.2015/9308, K.2016/299 sayılı kararında “...Somut olayda kaza gece, havanın soğuk olduğu bir zamanda ve terör bölgesinde meydana gelmiştir. Aynı zamanda olay yeri inceleme tutanağında da belirtildiği üzere hasarın aracın hareket etmesini önleyecek cinsten olmadığı da tespit edilmiştir. Bu durumda zorunluluk nedeniyle yola devam edildiği ve davacının kasıtlı olarak zararın artmasına neden olduğu kanıtlanamadığı...” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:06.04.2018)

etkisi altında bulunmadığı tespit edildiyse, sürücünün kaza mahallinden ayrılmamasının herhangi bir anlamı da kalmamaktadır. Bu durumda sürücünün kaza yerinden ayrılması da mümkündür.

f. Kasko Sigortası Sözleşmesinde Sigorta Teminatına İlişkin Özel Belirlemeler (KAKSGŞ A.7)

Kasko Sigortası Genel Şartlarının getirmiş olduğu bir diğer yenilik ise ilgili maddede karşımıza çıkmaktadır. Sigortalı aracın niteliği gereği hareket etmesi sebebiyle sigorta teminatlarının kasko sigortası kapsamında kalabilmesi adına, araca ilişkin olarak bazı özel belirlemeler yapılabilmektedir. Bu özel belirlemeler sigortalı aracın belirli günlerde veya belirli mesafelerde sürülebileceğine ilişkin olabilmektedir. Fakat ilgili maddenin esas önem arz eden ve işlevsel kısmı sigortalı aracın belirli kişiler tarafından kullanılabilmesine olanak tanınmasıdır. Buna göre kasko sigortası sözleşmesinde açıkça belirtilmek suretiyle kasko sigortası poliçesi adına düzenlenmiş kimse dışında bir başkası da sigortalı aracı kullanabilecektir.

Özel bir kimsenin sözleşmede ek olarak isminin belirtilmesinin önemli bir işlevi vardır. Şöyle ki normal şartlarda sigortalı araçta kasko sigortası sözleşmesi uyarınca teminat altına alınan zararlardan biri meydana geldiğinde, bu zararlar sigortacı tarafından tazmin edilmektedir. Ancak bu zararların tazmini için de sigortalı aracın, üzerinde menfaati bulunan kimse tarafından kullanılırken hasar alması gerekmektedir. Bu duruma istisna olarak TTK 1429 gösterilebilir. Bu durumda araç üzerinde menfaati bulunan kimsenin, hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin ihmaliinden kaynaklanan zararlar da sigortacının sorumluluğundadır.

İşte sigorta ettirenin bu kimselere ek olarak başka kimselerin ismini de kasko sigortası sözleşmesinde özel olarak belirlemesi bu madde ile mümkün kılınmıştır. Örneğin bir ailede baba adına tescilli olan kasko sigortalı aracı, sözleşmede özel olarak belirtilmesi suretiyle anne de kullanabilir. Böylelikle sigortalı aracı annenin kullanması sırasında meydana gelecek zararlar da sigortacının sorumluluğunda olur.

Tabi kasko sigortası sözleşmesinde, sigorta teminatına bu şekilde özel belirlemelerin getirilmesi sigortacı tarafından ek prim alınması suretiyle dengelenir. İsmi özel olarak belirlenen kimsenin nitelikleri primin hangi oranda azalacağına veya artacağına esas teşkil eder.

İKİNCİ BÖLÜM

TARAFLARIN KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KÜLFETLERİ

§3. TARAFLARIN KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLERİ ve KÜLFETLERİ

I. SİGORTA HUKUKU AÇISINDAN YÜKÜMLÜLÜK ve KÜLFET KAVRAMI

Doktrinde, sigorta sözleşmesinde tarafların yükümlülükleri incelenirken, bu bölüm başlığında ortak bir hukuki terim bulunamamış, tarafların hak ve borçları, tarafların borç ve yükümlülükleri, tarafların borç ve mükellefiyetleri gibi üst başlıklar kullanılmış, bunun yanında bizim de katıldığımız tarafların yükümlülükleri üst başlığı da yerini almıştır²⁵⁴.

Sigorta sözleşmesinin sinallagmatik bir özellik taşıması,²⁵⁵ hem sigortacının hem de sigorta ettirenin çeşitli yükümlülükler taşıdığı bir yapı meydana getirir. Sigortacı ile sigorta ettirenin arasındaki hukuki ilişkide, bir tarafın yükümlülüğü diğer tarafın hakkına tekabül etmekte ve böylelikle sigorta sözleşmesinde bir hak ve yükümlülükler sarmalı oluşmaktadır. Bir tarafın yükümlülüğünden bahsedildiğinde, aslında diğer tarafın sahip olduğu hak açıklanmaktadır.

Esasen başlıklarda kullanılan” yükümlülük ile borcun” aynı kavramları ifade ettiğini, ancak “hak ile yükümlülüğün” aynı kavramları ifade etmediğini söyleyebiliriz.

Yükümlülük, sözleşme gereğince uyulması zorunlu olan ve yükümlüden bir şeyi yapma veya yapmama konusunda sınırları çizilmiş bir davranış şekliyle hareket etmesini bekleyen, bu davranış karşılığında da karşı tarafın bir hakka sahip olduğu emirlerdir²⁵⁶. Yükümlülüğün yükümlü tarafından yerine getirilmemesi halinde, hak sahibi, bu yükümlülüğün yerine getirilmesini yani ifa edilebilmesini sağlamak

²⁵⁴ Bkz. Çeker, s.75 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.181 vd.; Arseven, s.93 vd.; Kender, s.234 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.180 vd.; Taşyürek, s.57 vd.

²⁵⁵ Sigorta sözleşmesinin özellikleri için bkz. Arseven, s.15 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.11 vd.

²⁵⁶ Bu hususta bkz. Eren, s.27-28.

amacıyla yükümlüyü dava edebilir ve yükümlüden davranışın ifasını talep ve tazmin edebilir²⁵⁷.

Yükümlülükten bahsetmişken, bunun yanında sigorta hukukunda özellikle sigorta ettiren bakımından önem arz eden külfet kavramından da bahsetmek gerekir. Külfet, tıpkı yükümlülük gibi bir davranışı konu almakla beraber, külfet yükümlüsü olan kişi şayet bu davranışı yerine getirmez ise, kazanabileceği bir hakka sahip olamaz ya da sahip olduğu hakkını kaybeder. Diğer bir deyişle, konu alınan davranış külfet yükümlüsü tarafından yerine getirilirse, külfet yükümlüsü lehine birtakım haklara sahip olunur²⁵⁸.

Yükümlülüğün ifa edilmemesi durumunda, hak sahibinin ifayı dava ve talep hakkı varken, külfetin ifa edilmemesi durumunda, külfet sahibinin, yerine getirilmeyen bu davranışı karşı taraftan talep ve tazmin etme hali söz konusu olmaz. Külfet yükümlüsü kendi yararına sonuçlar doğacakken, bu davranışını yerine getirmediği için hak kaybına uğrar. Külfet konusu özellikle sigorta ettirenin sigortacıya, TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartlarında belirtilen durumlarda yapması gereken ihbarlarda karşımıza çıkacaktır.

Sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki sözleşme gereğince, bir tarafın ifa etmekle yükümlü olduğu davranışlar sonucu, sözleşmenin diğer tarafı birtakım kazanımlar elde eder, bu kazanımlarından yararlanabilir ve bu kazanımlarını hukuken koruyabilir. İşte bu elde edilen kazanımlar hak olarak ifade edilir. Her ne kadar hak, karşı tarafın yükümlülüklerinin hak sahibi nezdinde izdüşümü ise de, bu durum yükümlülükten farklı olması sonucunu değiştirmez²⁵⁹.

Yükümlülük denildiğinde belki de akla ilk gelen terim asli edim yükümlülüğüdür ki, asli edim yükümlülüğü sözleşmeye ruhunu veren, sözleşmenin çoğunlukla ismini, tipini, karakterini belirleyen yükümlülük türüdür²⁶⁰. Yukarıdaki açıklamalarımız ışığında, asli edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda, hak sahibinin bu yükümlülüğün ifasını dava ve talep yoluyla istemesi mümkündür.

²⁵⁷ Bu hususta bkz. Eren, s.32.

²⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Necip Kocayusufoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt I Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 5.Baskı, Filiz Yayınları, İstanbul, 2010, s.32-33; Eren, s.45; Eroğlu, s.67 vd.; yükümlenti terimini tercih eden bir görüş için bkz. Nejat Aday, **Özel Hukukta Yükümlenti Kavramı ve Sonuçları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s.15 vd.

²⁵⁹ Hak konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.46 vd.

²⁶⁰ Bu hususta bkz. Eren, s.31.

Kasko sigortası sözleşmesinin içerdiği hak ve yükümlülükler birden fazladır. Sigortacının asli edim yükümlülüğü rizikoyu üstlenme yükümlülüğü ve bunun sonucunda sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü iken, sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü kasko primlerini ödeme yükümlülüğüdür. Bu sözleşme ilişkisi sebebiyle sigorta ettiren kasko himayesinden yararlanma hakkına sahip olurken, sigortacı da bunun karşılığında prim olarak nitelendirilen alacak hakkına sahip olur. Bunun dışında aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız şekilde tarafların çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır. Şimdi ilk olarak sigortacının yükümlülüklerini, ardından da sigorta ettirenin yükümlülüklerini inceleyeceğiz.

II. SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Sigortacının kasko sigortası sözleşmesi gereğince birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Bunlar; kasko sigortası poliçesi verme yükümlülüğü (TTK 1424), sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü (TTK 1423), rizikoyu taşıma yükümlülüğü (TTK 1421) ve bu yükümlülüğün sonucu olarak sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü (TTK 1427) ve sır saklama yükümlülüğü (KAKSGŞ C.7.) ve giderleri ödeme yükümlülüğüdür. (TTK 1426)

A. AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Ön Açıklamalar

6762 sayılı eTTK' da bulunmayan fakat 6102 sayılı TTK' nın 1423. maddesi²⁶¹ ile kanun bazında düzenlenen aydınlatma yükümlülüğü²⁶² esas olarak

²⁶¹ **TTK 1423: (1)** Sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar. **(2)** Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına on dört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur. Aydınlatma açıklamasının verildiğinin ispatı sigortacıya aittir. **(3)** Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler.

kasko sigortası sözleşmesinin gerek görüşmeler, gerekse kurulması sırasında ve hatta kasko sigortası sözleşmesi kurulduktan sonra, sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesinin konusu, hangi teminatları kapsadığı ve diğer özellikleri konusunda sigortacı tarafından bilgilendirilmesi, aydınlatılmasıdır²⁶³.

TTK 1423 dışında, SK 11/3'te sigortacının, sözleşme kurulurken ve sözleşmenin devamı esnasında sigorta ettiren yahut sigortalıyı bilgilendireceği, bu hususta bir yönetmelik²⁶⁴ düzenlendiği ve bilgilendirmenin yönetmelikteki esaslar uyarınca gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Böylelikle aydınlatma yükümlülüğü TTK dışında da bir kanuni temele sahiptir²⁶⁵.

Gerçekten de sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi kurulmadan önce özellikle sigortanın konusu ve hangi teminatları kapsadığı hususunda bir bilgi sahibi değildir. Hatta uygulamada çoğunlukla zorunlu mali sorumluluk sigortası ile karıştırılmakta ve aracında bir zarar meydana geldiği takdirde, kasko sigortası yaptırmaksızın zararlarının ZMSS' nca karşılanacağını zannetmektedir.

Sigorta ettireni bu konuda en iyi şekilde bilgilendirecek olan kimse sigorta şirketinin kendisi yahut yetkili acentelerdir. Nitekim sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesi kurulmasından önce ve sözleşme devamı süresince aydınlatılması, bilgilendirilmesi bu kimselere yüklenmiştir. (TTK 1423/1, BİY m.6)

2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Şekli

Aydınlatma yükümlülüğünün şekline ilişkin TTK 1423/1' de sadece yazılı olarak gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna karşılık BİY m.5/1'de sigorta ettirenin ne şekilde bilgilendirilmesi gerektiği daha ayrıntılı olarak kaleme alınmıştır. Buna göre sigortacı, sigorta ettirene ve kasko sigortasına taraf olmak

²⁶² Aydınlatma yükümlülüğünün tarihi gelişimi ve sebepleri hususunda bkz. Mehmet Özdamar, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu", **Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu**, 2009, s.411-418.

²⁶³ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.186 vd.; Çeker, s.79 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.202 vd.

²⁶⁴ Bkz. 28.10.2007 tarihli 26684 sayılı RG' de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik (kısaca BİY diye anılacaktır.) ile özetle sigortacı tarafından sigorta ettiren veya sigortalıya yönelik olarak sigorta sözleşmesinde bilgilendirmeye ilişkin görev ve yükümlülükler dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

²⁶⁵ Aydınlatma yükümlülüğünün hukuki dayanağı açısından ayrıntılı bilgi için bkz. İrem Aral Eldeleklioğlu, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü", **MÜHF HAD**, C.18, S.1, 2012, s.384-388.

isteyen kimselere karşı bu yükümlülüğünü kural olarak yazılı gerçekleştirmelidir. Yazılı şekilde gerçekleştirilmek şartıyla, ek olarak sözlü bir bilgilendirilmede de bulunulabilir²⁶⁶.

Sözleşme taraflarının fiziken yüz yüze olmadığı, dolayısıyla yazılı bir bilgilendirmenin de gerçekleştirilemeyeceği, özellikle telefon, çağrı merkezi, internet üzerinden yapılan kasko sigortası sözleşmelerinde yazılı bir bilgilendirilme şartının aranmayabileceği de maddede ifade edilmiştir²⁶⁷.

Yine kasko sigortası sözleşmesi kapsamında sigorta ettirenin bilgilendirilmesi açık, anlaşılır bir dilde ve Türkçe olarak yapılmalıdır. Sigorta ettiren yabancı uyruklu bir kimse ise, talep ettiği takdirde bilgilendirilmesinin ana dilde yapılması da geçerli sayılacaktır²⁶⁸.

Ancak nihai olarak aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği hususunda ispat yükü sigortacıya ait olacaktır²⁶⁹. Bu sebeple sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalıya kasko sigortası sözleşmesi kapsamında bir bilgilendirmede bulunduğunu ispat etmeye yarayacak yazılı belgeleri alması yararına olacaktır.

Burada da BİY 9/2' de yer alan hüküm işlev göstermektedir. Buna göre, en az iki nüsha olarak düzenlenen bilgilendirme formu, kasko sigortası sözleşmesinin kurulmasından önce sigortacı tarafından kaşelenerek imzalandıktan sonra bir nüshası sigorta ettirene imza karşılığında verilmektedir. Bu imza ile birlikte, sigorta ettirenin, kasko sigortası sözleşmesi ve işleyişi hakkında aydınlatıldığı hususunda sigortacı lehine aksi ispatlanabilir bir karine oluşturulmaktadır.

3. Aydınlatma Yükümlülüğünün Zamanı

Aydınlatma yükümlülüğü kasko sigortası sözleşmesinin kuruluş aşamasından önceki sözleşme müzakerelerinde başlar, kasko sigortası sözleşmesinin kurulması esnasında devam eder. Kasko sigortası sözleşmesi akdedildikten sonra da sözleşmenin geçerli olacağı süre boyunca devam eder. (TTK 1423/1, BİY 5/2)

²⁶⁶ Aydınlatma Yükümlülüğünün usulü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aral Eldeleklioğlu, s.392-397.

²⁶⁷ Fakat zorunlu olarak sözlü bilgilendirilme yapıldığı hallerde dahi, sigortacının daha sonradan yazılı olarak bilgilendirme yükümlülüğünü de gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.235.

²⁶⁸ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.233.

²⁶⁹ Bkz. Çeker, s.80; Kayıhan/Bağcı, s.204.

Her ne kadar kasko sigortası sözleşmesi görüşmeleri ve sözleşmenin kurulması esnasında aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı olarak sigorta ettiren görülmüşse de kasko sigortası sözleşmesi kurulduktan sonra artık aydınlatma yükümlülüğünün muhatabı sigortalı olacaktır. Zira madde metninden de görüleceği üzere, sigortacı, sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri artık sigortalıya bildirecektir²⁷⁰.

TTK 1423' ün ilk cümlesinde, sigorta ettirenin bilgilendirilmesinin ona gerekli inceleme süresi de verilerek ifa edilmesi, sigorta ettirene bir düşünme payı verilmesi belirtilmektedir. Yani uygulamada olduğu gibi kasko sigortası poliçesi üzerinden bilgilendirilme yapılmasının sakıncalı olacağı, sigorta ettirenin yeterli bir inceleme ve düşünme süresine sahip olması gerektiği belirtilmekte ve bu husus kanuni bazda da temele oturtulmaktadır. Bu hükümle beraber aslında kasko sigortası poliçesi üzerinden sigorta ettirenin yapacağı bir kabul beyanı ile bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi yasaklanmıştır²⁷¹.

Dolayısıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğü yalnızca kasko sigortası sözleşmesi kurulmadan önce gerekli bilgilendirilmelerin sigorta ettiren veya sigortalıya yapılması gibi algılanmamalıdır. Örneğin sigortalı araç sahibinin, sözleşme esnasında teminat ile alakalı olarak aklına takılan sorulara sigortacı cevap vermek mecburiyetindedir. Bu durum aydınlatma yükümlülüğünün bir görünümüdür.

4. Aydınlatma Yükümlülüğünün Kapsamı

Kasko sigortası sözleşmesinin müzakereleri, sözleşmenin kurulma esnası ve sözleşmenin geçerli olarak yürürlükte olduğu süre boyunca sigortacı, dürüstlük ilkeleri ışığında, sigorta ettiren veya sigortalıya, teknik konularda yardımcı olmak, sigortanın işleyişi ve özellikle sözleşmeye konu sigorta teminatları hakkında her türlü bilgiyi vermek durumundadır. (BİY m.5/3)

Özellikle kasko sigortası sözleşmesi yapabilmek amacıyla, sigorta ettiren veya sigortalıyı teminatlar konusunda yanıltıcı davranış ve hareketlerden kaçınmak durumundadır. Zira aydınlatma yükümlülüğü, sigortacının yalnızca göstereceği aktif davranışlarını değil, sigorta ettireni yanıltmaya yönelik pasif davranışlarından

²⁷⁰ Yine bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.237 vd.

²⁷¹ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.223-224.

kaçınmasını da gerektirir²⁷². Sigorta teminatlarına ilişkin bir muafiyet getirildiyse mutlaka bunların sigorta ettiren veya sigortalıya ayrıntılı olarak anlatılması gerekmektedir²⁷³.

Yine TTK 1423/1' de aydınlatılma yükümlülüğünün kapsamına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Buna göre, sigortacı sigorta ettirene kasko sigortası sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri bildirmekle yükümlüdür²⁷⁴.

Aydınlatma yükümlülüğü kapsamında BİY m.8'de bilgilendirme formundan bahsedilmektedir. Buna göre sigortacı tarafından, kasko sigortası sözleşmesinin kurulmasından önceki görüşmeler sırasında sigortacı veya acenteye ilişkin bilgileri, sözleşmeye ilişkin genel uyarıları, verilecek teminatları, teminat kapsamının dışında kalan hususları ve istisnaları, tazminatın ödenmesine ilişkin kuralları ihtiva eden bir bilgilendirme formu en az iki nüsha olarak düzenlenip bir sureti sigorta ettirene verilir²⁷⁵.

Uygulamada ise bilgilendirme formları genellikle kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi sırasında sigorta ettirene imza atılması gereken bir belge olarak verilmekte, hatta çoğu zaman sigorta ettiren tarafından okunmamaktadır. Sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü sigortacının kısıtlı açıklamaları ve varsa sigorta ettirenin bazı sorularına verilecek yanıtlarla sınırlı kalmaktadır. Ancak kâğıt üzerinde sigorta ettiren bilgilendirme formunu imzalamıştır ve görünürde sözleşmenin kurulmasından önceki aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmiştir. Kanun koyucunun aydınlatma yükümlülüğü kurallarıyla öngördüğü amacın bu olmadığı açıktır.

²⁷² Bkz. Özdamar, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu, s.422.

²⁷³ Fakat bahsedilen ayrıntılı açıklamayı sigorta menfaatini ilgilendiren tüm maddi ve hukuki bilgiler olarak anlamak lazımdır, detaylı olarak yapılacak açıklamalar sigorta ettirenin soracağı sorularla veya özel isteğiyle sınırlı kalmalıdır. Bu hususta bkz. Aral Eldeleklioğlu, s.389.

²⁷⁴ Fakat Ünan' a göre, sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler ibaresi konulduysa, devamında getirilen ifadeler gereksiz hale gelecektir. Kaldı ki sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü bakımından sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri vermesi pek makul görünmemektedir. Makul bir bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamına ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.228-229. Yine bu hususta Aral Eldeleklioğlu, s.389.

²⁷⁵ Bkz. Çeker, s.81.

5. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali

Öncelikle hangi hususların aydınlatma yükümlülüğünün ihlalini teşkil ettiğini değerlendirmek gerekir. Buna ilişkin BİY m.7’ de bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi başlıklı bir madde düzenlenmiştir. Şayet kasko sigortası sözleşmesinin görüşmeleri, kurulması ve devamı esnasında, sigortacı tarafından kasko sigortası hakkında yanıltıcı bilgi verilmişse, bilgilendirme formu gereği gibi teslim edilmemişse yahut bilgilendirme formunda yer alan bazı bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmişse ve bahsedilen haller sigorta ettirenin kararında etkili olmuşsa, bilgilendirme yükümlülüğü yerine getirilmemiştir.

TTK 1423/2’de aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde bunun yaptırımı düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettiren, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, kasko sigortası sözleşmesinin yapılmasına on dört gün içinde itiraz edebilir²⁷⁶. Şayet bu sürede bir itiraz yapılmamışsa, kasko sigortası sözleşmesi poliçedeki şartlarla yapılmış sayılır²⁷⁷.

Fakat maddeden de anlaşılacağı üzere, aslında öngörülen yaptırım yalnızca sözleşme öncesi yapılması gereken aydınlatma yükümlülüğünün ihlaline ilişkindir. Kanaatimizce aydınlatma yükümlülüğünün eksik veya hatalı yapılmış olması halinde de sigorta ettiren tarafından yasada öngörülen itiraz yaptırımı söz konusu olabilir²⁷⁸. Sigorta ettirenin bu itirazını ne şekilde yapması gerektiği ise, kanunda yazmamaktadır. Bu halde de TTK 1416’nın işlev göstereceği ve aynı zamanda itirazın sözlü ya da yazılı şekilde yapılabileceği kanaatindeyiz.

Her ne kadar kanunda sözleşmenin kurulmasından önceki aydınlatma yükümlülüğünün sigortacı tarafından gereği gibi yahut hiç yerine getirilmemesi yalnızca bir itiraz yaptırımına tabi tutulsa da somut durumda sözleşme öncesi bir yükümlülük ihlal edildiğinden dolayı culpa in contrahendo sorumluluğunun

²⁷⁶ Buradaki on dört günlük süre, kasko sigortası sözleşmesinin kurulduğu andan itibaren işlemeye başlayacaktır. Sigorta ettiren tarafından yapılan bir itiraz, kasko sigortası sözleşmesinin geçerli olarak devam etmesine ilişkin bir engelleme faaliyeti olarak görülebilir.

²⁷⁷ İtirazın yapılmaması halinde kasko sigortası sözleşmesinin poliçede belirtilen şartlarla kurulduğu sonucunu kabul etmek ilgili maddenin, TTK 1425/2 ile arasında bir çelişki doğurur. Zira sigorta ettiren kasko sigortası poliçesinde, sözleşmenin aksine sigorta ettirenin aleyhine olan maddeler geçersiz sayılır. 1423/2’ de bahsedilen durumun adil olmadığına ve ilgili maddenin gereksiz olduğuna ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.241.

²⁷⁸ Bu yönde bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.239.

doğacağını ve bu kapsamdaki zararların sigorta ettiren tarafından tazmininin mümkün olacağı kanaatindeyiz²⁷⁹.

Bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda sigorta ettiren yapacağı itiraz ile kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir²⁸⁰, ayrıca bu sebeple uğradığı bir zarar varsa, zararının da tazminini talep edebilir. (BİY m.7) Sigorta ettirenin bu sebepten dolayı kasko sigortası sözleşmesini feshetmesi halinde, sözleşme ileriye dönük olarak sona erer ve buna ilişkin kurallar uygulama alanı bulur²⁸¹. Dolayısıyla sözleşme ileriye doğru sona ereceğinden, şayet kasko sigortası primleri peşin ödenmişse, sözleşmenin geçersiz hale geldiği süreden itibaren bir kısım prim orantılı ölçüsünde sigorta ettirene iade edilir. Eğer kasko primlerinin taksit ile ödeneceği kararlaştırılmışsa, sonraki taksitler için ödeme şartı ortadan kalkar. Buna ek olarak kasko rizikosunu, sigorta ettirenin fesih yönündeki beyanından önce gerçekleşmişse, sigortacı, feshi gerekçe göstererek sigortalı araçta meydana gelen zararları tazminden kaçınmaz²⁸².

Sigorta ettiren veya sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğü sigortacı şirkete aittir. Acente aslında aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde mevcut durumda bir ifa yardımcısıdır. Dolayısıyla acente aracılığıyla akdedilen kasko sigortası sözleşmelerinde aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda, sigortacı konumundaki sigorta şirketi eksik veya hatalı bilgilendirmeleri acentenin gerçekleştirdiğini, kendisinin bu hususa bir dahil olmadığını, bu sebeple herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığını ileri süremez²⁸³.

²⁷⁹ Bu yönde bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.238.

²⁸⁰ Buradaki fesih bildiriminin Kasko Sigortası Genel Şartları C.6. maddesi uyarınca sigorta şirketi veya sözleşme acente aracılığıyla kurulduysa ilgili acenteye yapılması gerekir. Bildirim sözlü yapılabileceği gibi yazılı veya elektronik posta yoluyla da yapılabilir. Ancak ispat açısından yazılı yapılmasında fayda vardır.

²⁸¹ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Mehmet Özdamar, “Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, C.2., Ankara 2010, s.1702; ayrıca bkz. Özdamar, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu, s.435-436.

Aksi yönde, sigorta sözleşmesinin geçmişe etkili olarak ortadan kalkacağına ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.239. Fakat her ne kadar sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemiş de olsa itiraz yapılmaya dek rizikoyu taşıma yükümlülüğü altındadır. Dolayısıyla geçen süre için ödenen primlerin sigorta ettirene iadesi kanaatimizce mümkün olmamalıdır.

²⁸² Bu konuya ilişkin bkz. Çeker, s.84.

²⁸³ Bkz. Özdamar, Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü, s.1695. Her ne kadar sigorta şirketi dış ilişkide acentenin bilgilendirme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesinden sigorta ettirene karşı sorumlu ise de iç ilişkide acentesinden uğradığı kayıpları talep edebilir. Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.223.

Uygulamada çoğu zaman sigortalı araçta bir zarar meydana geldikten sonra, sigortalı araç sahipleri sigortacıyı aramakta, bu anda ilgili zararın teminata dahil olmadığını yahut ilgili zararın yalnızca belli bir kısmının teminata dahil olduğunu öğrenmektedirler. Aslında tüm bu teminatların sigorta sözleşmesi akdedildiği sırada sigortacı tarafından ayrıntılı olarak sigorta ettirene aktarılması gerekmektedir.

Sigorta Tahkim Komisyonunun önüne gelen bir uyuşmazlıkta kasko sigortası sözleşmesine konu olan bir araç, tamamen sigorta acentesinin hatası sebebiyle, kasko sigortası sözleşmesinde 2006 model araç yazılması gerekirken 1999 model araç olarak belirtilmiştir. Sigortalı aracın kazaya karışması sonucu mevcut durumda yapılan hatanın fark edilmesi üzerine, sigorta acentesi tarafından primsiz bir zeyilname düzenlenmiştir.

Sigorta Tahkim Komisyonu ilgili uyuşmazlıkta, sigorta ettirenin bu durumla alakalı olarak bilgilendirilmediğini, sigortacının bilgilendirme ve sigorta ettireni yanıltmaktan kaçınma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmediğini, sigorta ettirenin zararının bu nedenle meydana geldiğini, dolayısıyla BİY ve TMK 2 dürüstlük kuralı çerçevesinde²⁸⁴ sorumlu olduğunu ve ilave 2750 TL tazminatı sigorta ettirene ödemesi gerektiği kararını vermiştir²⁸⁵.

B. KASKO SİGORTASI POLİÇESİ VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Sigortacının sigorta ettirene sigorta poliçesi düzenleme ve verme yükümlülüğü TTK' nun 1424 ve 1425. maddelerinde düzenlenmiştir. Sigorta türlerinin tamamı için genel nitelikte olan bu madde uyarınca kasko sigortası sözleşmesi akdedilmesi sonucu sigortacı tarafından kasko sigortası poliçesi düzenlenip sigorta ettirene verilecektir.

²⁸⁴ TTK 1423/2' de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde yaptırım olarak yalnızca itirazın görüldüğü, fakat sigorta ettirenin zarara uğraması halinde TMK 2 uyarınca bir tazminat da talep edebilmesinin mümkün olduğuna ilişkin bkz. Mehmet Özdamar, "6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu", **İÜHFM**, C.71, S.2, 2013, s.357.

²⁸⁵ İlgili Sigorta Tahkim Komisyonu kararı için bkz. 30.09.2011, K-2011/828 (http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=139&Itemid=117).

1. Kasko Sigortası Poliçesi

Esasen kasko sigortası poliçesi taraflar arasında bir kasko sigortası sözleşmesi akdedildiğinin ispatı amacıyla sigortacı tarafından düzenlenen ve sigorta ettirene verilen bir belgedir. Her ne kadar isminde poliçe ibaresi bulunmaktaysa da sigorta poliçesinin Yeni TTK ile beraber herhangi bir kıymetli evrak vasfı kalmamıştır²⁸⁶. Tek işlevi taraflar arasında bir ispat belgesi niteliği taşımasıdır. Poliçenin verilmediği hallerde de sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabi olacaktır. (TTK 1424/3)

Sigorta ettirene kasko sigortası poliçesinin verilmesi kasko sigortası sözleşmesi açısından bir geçerlilik şartı değildir. Kasko sigortası poliçesi hiç verilmese dahi, kasko sigortası sözleşmesi akdedilmiştir, bu durumda yalnızca sözleşmenin ispatı bakımından birtakım sıkıntılar doğar²⁸⁷.

Şayet sigorta ettiren, kendisine verilen bu poliçeyi bir şekilde kaybetseyse, herhangi bir hak kaybına uğramaz. Zira kasko sigortası poliçesi herhangi bir hakkın, kendisiyle iç içe geçtiği bir nitelik taşımaz. Bu nedenle sigorta ettiren sigorta poliçesini kaybettiği durumlarda, sigortacıdan tekrar bir kasko sigortası poliçesi düzenlenip kendisine verilmesini isteyebilir. (TTK 1424/2) Ancak bu durumda kasko sigortası poliçesinin yeniden düzenlenmesinden doğan giderler kendisine ait olacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki TTK 1452/3 uyarınca, kasko sigortası poliçesini de ilgilendiren TTK 1424 ve 1425. maddelerin sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir.

2. Kasko Sigortası Poliçesinin İçeriği

Sigorta poliçesinin içeriği genel olarak TTK 1425’ te düzenlenmektedir. Gerçekten de ilgili maddede belirtilen içerikler ile sigorta poliçesinin niçin ispat vasfı taşıdığını anlamak mümkün olmaktadır. Buna göre, her sigorta poliçesi, tarafların

²⁸⁶ Ali Bozer ve Celal Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**: 7. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2017, s.10; Ünan, Genel Hükümler, s.244.

²⁸⁷ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.182.

hangi haklara sahip olduklarını, temerrüt durumlarında uygulanacak hükümleri, genel şartları ve varsa özel şartları içermek zorundadır²⁸⁸.

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının son kısmında bir kasko sigortası poliçesi şablonu bulunmakta ve kasko sigortası poliçesinin hangi unsurları ihtiva ettiği görülmektedir.

İlk olarak kasko sigortası poliçesinin bir başlığı içermesi gerekmektedir. Toplam dört çeşit olan kasko ürünlerinden hangisi satın alındıysa kasko sigortası poliçesinin başlığı en az 16 punto büyüklüğündeki ürün ismidir. (Örneğin, genişletilmiş kasko sigortası poliçesi)

Daha sonra sigorta şirketinin ismi ve adresi, varsa acentenin ismi ve adresi, sigortalının ismi ve adresi, son olarak da kasko sigortası poliçesini düzenleyen teknik personelin ismi yer alır.

Üçüncü olarak kasko sigortası ile koruma altına alınan aracın plakası, motor-şasi numarası, türü ve markası açıkça belirtilir. Sigorta konusu aracın geçici plakası bulunması halinde de bu plaka üzerinden kasko sigortası poliçesi düzenlenmesi mümkündür. Ayrıca aracın türünün, markasının ve özellikle varsa hangi paketi ihtiva ettiğinin de açıkça belirtilmesi önem taşır. Zira aşağıda da bahsedeceğimiz üzere, aracın zarar görmesi durumunda hesaplamalar rayiç değer üzerinden yapılacaktır. Aracın standart paketi ile gerçekte ihtiva ettiği paket arasında büyük değer farkları bulunabilir.

Dördüncü başlık olarak değerlendirebileceğimiz hususlar ise genel olarak kasko sigortası sözleşmesindeki teminata ilişkindir. Bunlar; kasko sigortası sözleşmesi ile teminatların hangi rizikolara ilişkin verildiği, birtakım muafiyetler, primlerin ne surette ödeneceği, sigorta bedelinin rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değer tutarınca olacağı, rayiç değer belirlenmesinde dikkate alınacak referans, A.7. maddesi uyarınca verilen özel belirlemeler, hasarın tazmin yöntemi, tedarikin yapılacağı parça türü, onarımın yapılacağı servis, şayet primler üzerinde indirim veya zam gibi bir durum söz konusuysa bu uygulamalar, sigorta şirketinin tahkim sistemine üye olup olmadığı, sigorta himayesinin başlayacağı ve son bulacağı tarihtir.

²⁸⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.250-251.

Ayrıca her kasko sigortası poliçesinin yanında Hazine Müsteşarlığı' nın onayladığı Kasko Sigortası Genel Şartlarının bulunması zorunludur. Nitekim bu husus sigorta sözleşmeleri açısından SK 11/1'de açıkça belirtilmiştir. Sigorta sözleşmeleri açısından uygulanacak bu husus Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. maddesinin son fıkrasında da kasko sigorta poliçeleri için geçerli kılınmıştır. Yine Kasko Sigortası Genel Şartları C.11. maddesi uyarınca taraflar arasında Kasko Sigortası Genel Şartlarına aykırı olmayacak şekilde özel şartlar belirlenmesi de mümkündür. Taraflar arasında özel şartların belirlenmesi halinde bunların da kasko sigortası poliçesinde yer alması zorunludur.

3. Kasko Sigortası Poliçesinin Verilme Yeri ve Zamanı

Doktrinde kasko sigortası poliçesi verilmesinin götürülmesi gereken bir borç kapsamında değerlendirildiği görülmektedir²⁸⁹. Buradan çıkan sonuç kasko sigortası poliçesi verilmesi yükümlülüğü sigorta ettirenin yerleşim yerinde gerçekleştirilecektir. Her ne kadar genel görüş bu yönde ise de uygulamada kasko sigortası poliçesi, kasko sigortası sözleşmesinin akdedildikten sonra sigortacı tarafından düzenlenerek sigorta ettirene verilmektedir.

Fakat sigorta dönemi bittikten sonra genellikle zeyilname ile uzatılan kasko sigortası sözleşmelerinde yukarıda bahsedilen yüz yüze ilişki söz konusu olmadığından sigorta ettirene kasko sigortası poliçesinin ulaştırılması e-mail veya kargo yoluyla sağlanmaktadır.

Kasko sigortası poliçesinin verilme zamanı ya da verilme süresi bakımından ise TTK 1424'te açık bir hüküm düzenlenmiştir. Buna göre, sigortacı, kasko sigortası sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmi dört saat içinde, diğer hallerde ise on beş gün içinde, kasko sigortası poliçesini sigorta ettirene vermek durumundadır. İlgili madde ile ikili bir ayrıma gidilmiştir.

İlk durum kasko sigortası sözleşmesinin bizzat sigorta şirketi aracılığıyla veya onun acentesi eliyle akdedilmesidir. Şayet sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesini bu kimselerle yaparsa, sigorta şirketi veya acente kasko sigortası sözleşmesinin

²⁸⁹Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.182.

akdedilmesinden itibaren yirmi dört saat içerisinde kasko sigortası poliçesini sigorta ettirene ulaştırmakla yükümlüdür²⁹⁰.

İkinci durum ise, kanun maddesinde “*diğer hallerde on beş gün içinde sigorta ettirene verilir.*” olarak düzenlenmiştir. Açıkçası “diğer hallerde” kısmından ne anlaşılması gerektiği pek açık değildir. TTK 1424. maddenin gerekçesine bakıldığında ise aslında diğer hallerde ibaresiyle kastedilenin sigorta sözleşmesinin bir aracı acente tarafından akdedilmesi halleri olduğu görülmektedir²⁹¹.

Aracı acentelerin sigorta şirketi adına sigorta ettirenle bir kasko sigortası sözleşmesi yapmaları halinde, kasko sigortası poliçesinin tanzimi, yetkili kişilerce imzalanması ve nihayetinde sigorta ettirene verilmesi bir süre alacağından kanun burada on beş günlük bir süre getirmiştir. eTTK döneminde ise ilgili süre on gün idi.

Ancak tekrar belirtmek gerekir ki, uygulamada kasko sigortası poliçesi, çoğunlukla kasko sigortası sözleşmesinin yapılmasından hemen sonra sigorta şirketi personeli yahut acente yetkilisi tarafından düzenlenip sigorta ettirene teslim edildiğinden bu açıdan pek bir sıkıntı ile karşılaşılmamaktadır.

Kasko sigortası poliçesinin verilme zamanı, özellikle sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü ve sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün başlangıcı açısından bazı sonuçlar doğurmaktadır. Şimdi aşağıda bu hususlara değineceğiz.

4. Kasko Sigortası Poliçesi Verme Yükümlülüğünün İhlali

Kasko sigortası poliçesi düzenleme ve sigorta ettirene verme yükümlülüğünün iki şekilde ihlali mümkündür. İlk olarak sigortacı tarafından kasko sigortası poliçesi hiç düzenlenmemiştir ve dolayısıyla sigorta ettirene teslimi de gerçekleşmemiştir. İkinci olarak ise kasko sigortası poliçesi düzenlenmiştir fakat TTK 1424/1’ de belirtilen sürelerle uyulmamıştır, yani sigorta ettirene geç teslim edilmiştir.

TTK 1424/3 uyarınca kasko sigortası poliçesinin verilmediği durumlarda, sigorta ettirenin HMK’ daki genel ispat hükümleri çerçevesinde ispat faaliyetini

²⁹⁰ Doktrinde, ilgili maddede geçen acentenin TTK 107 uyarınca özel yetki alarak sözleşme yapmaya ehil kılınmış akitçi acente olduğu yoksa aracı acentenin sözleşme yapmaya yetkisi bulunmadığından bu kapsamda değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir. bkz. Kayıhan/Bağcı s.181. Akitçi acenteye ilişkin bkz. Şener, s.350 vd.

²⁹¹ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.245.

gerçekleştirmesi, aralarında bir kasko sigortası sözleşmesi akdedildiğini kanıtlaması mümkündür.

Yine TTK 1424/1' in son cümlesinde sigortacının, poliçenin geç verilmesinden doğan zararlardan sorumlu olacağı hükme alınmıştır, evleviyetle poliçenin hiç verilmemesinden doğan zararlardan da sigortacı sorumlu olacaktır.

Bu maddeden çıkan sonuç şudur, sigortacının kasko sigortası poliçesini sigorta ettirene vermemiş olması, rizikonun gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zararlardan bağımsız olarak başka bir zarara sebebiyet veriyse, sigortacının bu kusurlu davranışı gereği meydana gelen zararlardan sorumluluğu doğacaktır. Bu kapsamdaki zararların içeriğinden ise bahsedilmemiştir²⁹².

Sigortacının, kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğü sigorta ettirenin primlerin tamamını yahut ilk taksidini ödemesi ile başlar. (TTK 1421, KAKSGŞ C.1.) Fakat sigorta ettirenin primlerin tamamını veya ilk taksidini ödemesi de sigortacı tarafından kasko sigortası poliçesinin teslimi ile gerçekleşmektedir. (TTK 1431/1) Dolayısıyla burada şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Sigortacı, kasko sigortası poliçesini sigorta ettirene teslim etmediği sürece kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğünü ertelemektedir²⁹³.

O halde sigortacının, kasko sigortası poliçesini sigorta ettirene teslim etmemesi sebebiyle sigorta ettiren primleri ödemediğinden, sigortacının araç üzerinde hala bir kasko himayesi söz konusu olmadığından bu süre içerisinde araç üzerinde herhangi bir riziko gerçekleşirse sigorta ettirenin riziko sonucu meydana gelen zararları sigortacıdan talep etmesi mümkün değildir²⁹⁴. Zira araç kasko koruması altına hiç girememiştir. Fakat aracın kasko koruması altına girememesinin nedeni sigortacının kasko sigortası poliçesi yükümlülüğünü gereği gibi ifa etmemesinden kaynaklı

²⁹² Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. Rayegan Kender, "Poliçe Verme Yükümlülüğüne Aykırılıktan Doğan Hukuki Sonuçlar", **Sigorta Hukuku Dergisi**, 1997, s. 7-14.

²⁹³ Bu yönde bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.245.

²⁹⁴ Aksine görüş için bkz. Arseven, s.135. "*Sigorta poliçesi tanzim edilsin edilmesin bir sigorta akdi varsa ve ispatlanıyorsa rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacı sigorta bedelini veya sigortalının zararını ödemekle yükümlüdür.*" Fakat kanaatimizce sigortacı tarafından rizikoyu taşıma yükümlülüğü ve bunun sonucu olarak sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü ancak sigorta ettirenin primlerini yahut primlerin ilk taksidini ödemesi ile başlayacağından, arada bir sigorta sözleşmesinin varlığının ispatı sigortacıdan sigorta tazminatının talep edilebileceği sonucunu doğurmaz. Bunun için sigorta ettirenin primlerini veya primlerinin ilk taksidini ödemesi şarttır. bkz. TTK 1421, KAKSGŞ C.1.

olduğundan ve sigortacı aradaki kasko sigortası sözleşmesine aykırı davrandığından bu hususta uğranılan zararların tazmini mümkün olacaktır²⁹⁵.

5. Kasko Sigortası Sözleşmesi ile Poliçenin Farklı Hükümler İçermesi

Kasko sigortası poliçesi sigortacı tarafından tanzim edilip sigorta ettirene verilmiş olabilir fakat sigortacı kasko sigortası poliçesini daha önceden anlaştıkları kasko sigortası sözleşmesindeki gibi değil de farklı bir şekilde doldurmuş olabilir. Örneğin kasko sigortası sözleşmesinde “sel ve su baskını klotuna ilişkin 10.000 TL gibi bir teminat limiti” bulunmaktayken kasko sigortası poliçesinde bu limitin 5.000 TL olması gibi bir hal söz konusu olabilir.

Böyle bir hususa ilişkin eTTK’ da bulunmayan fakat 6102 sayılı TTK ile getirilen bir madde düzenlenmiştir. TTK 1425/2 uyarınca şayet taraflar arasında kararlaştırılan kasko sigortası sözleşmesinden farklı olarak bir kasko sigortası poliçesi düzenlenirse, kasko sigortası poliçesinin kasko sigortası sözleşmesinden farklı olan kısımlarının sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine olması durumunda, poliçedeki farklı olan bu hükümler geçersiz sayılır.

Dolayısıyla verdiğimiz örnekte, kasko sigortası poliçesinde sel ve su baskını klotunun 5.000 TL lik bir teminat limiti ile sınırlandırılması sigorta ettiren aleyhine bir durum teşkil ettiğinden esas alınacak kısım kasko sigortası sözleşmesindeki madde olacaktır.

Bu durumda kasko sigortası poliçesinin geçerli sayılıp sayılmayacağı da ayrı bir tartışma konusudur. Zira kasko sigortası poliçesi, kasko sigortası sözleşmesinin ispatı niteliğindedir ve sözleşmenin aynası gibi olmalıdır. Kanaatimizce kasko sigortası sözleşmesinden farklı olarak düzenlenmiş bir poliçe ispat işlevini yitirmiş demektir, böyle bir durumda kasko sigortası poliçesinin de geçerliliğinden bahsedilemez²⁹⁶.

²⁹⁵ Bu hususa ilişkin bkz. Y.HGK., 28.09.1983, E.1982/11-929, K.1983/853 sayılı kararında “...Tazminat ile kastedilen menfi veya müspet zararlardır. Yani sigorta ettiren, bir başka sigorta şirketine aracını kasko sigortası yaptırırsa, bu takdirde sigorta sözleşmesini feshederek menfi zararını önceki sigortacıdan isteyebilir. Şayet, sigorta ettirenin, sigorta poliçesinin kendisine verilmesini beklediği o belirli süre içerisinde riziko gerçekleşecek olursa, o zaman uğradığı müspet zararını sigortacıdan isteyebilir.” Yine bu yönde bkz. Ali Bozer, “Mal Sigortalarında Akdin Yürürlük Tarihini ve Sigortacının Mesuliyetinin Başlangıcını Tayin Eden Sigorta Mukavelesi Hükümleri”, **Batider**, C.1, S.2, 1961, s.218-219; Ünan, Genel Hükümler, s.246.

²⁹⁶ Bu yönde bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.254.

Şayet kasko sigortası poliçesinin geçersiz olduğu kabul edilirse, sigortacı her ne kadar kasko sigortası poliçesini düzenleyip sigorta ettirene vermişse de sigorta poliçesi geçersiz sayılacağından bu yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmediğini kabul etmek gerekir ve bu halde de meydana gelecek zararlardan sigortacının sorumluluğu doğar.

Ancak böyle bir durumun ispatı sigorta ettiren açısından çok zordur. Zira kasko sigortası poliçesi zaten kasko sigortası sözleşmesinin ispatı için verilmektedir. Şayet sigorta ettirenin elinde başkaca bir yazılı delil yok ise kasko sigortası poliçesinin, kasko sigortası sözleşmesine aykırı düzenlendiğinin ispatı pek mümkün olmayacaktır²⁹⁷.

C. KASKO RİZİKOLARINI TAŞIMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Kavramsal Ön Açıklamalar

Sigortacı, sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğüne karşılık sigortalı araç üzerinde, meydana gelebilecek rizikolara yönelik bir himaye sağlamaktadır. Fakat daha önce de belirttiğimiz gibi, sigortacının himayesi yalnızca kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolar ile sınırlı bulunmaktadır²⁹⁸. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmayan bir rizikonun sigortalı araç bünyesinde gerçekleşmesi halinde sigortacının herhangi bir tazminat sorumluluğu bulunmayacaktır.

Kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi ve sigorta ettiren tarafından kasko priminin ödenmesinden sonra, sözleşme ile teminat altına alınan rizikolardan herhangi birinin gerçekleşmesine kadar geçecek sürede sigortacı, bu rizikoları taşımakla yükümlüdür. Rizikolardan biri gerçekleşinceye kadar esasen sigortacı bu yükümlülüğünü pasif olarak yerine getirmektedir. Fakat rizikolardan biri gerçekleştiği anda rizikoyu taşıma yükümlülüğü dinamik, aktif hale gelir ve bu andan

²⁹⁷ Sigorta ettirenin ilgili durumu ispatı bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan/Bağcı, s.184-185. Yine uygulamada bu hususa dair sigorta poliçesinden başka bir yazılı belgenin verilmediğine ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.253.

²⁹⁸ Bkz. Çeker, s.76-77.

itibaren sigortacı tarafından kasko himayesi sağlama yükümlülüğü olarak karşımıza çıkar²⁹⁹.

Esas olarak sigortacı ile sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesi çerçevesinde sigortalı araç üzerindeki türlü rizikoların kapsamını ve sınırını belirlemektedir. Sigortacı da belirlenen çerçevenin içinde kalan her türlü rizikoyu üzerine almayı taahhüt etmektedir. Riziko gerçekleştiği anda da taahhüt gereği kasko himayesini sağlama yükümlülüğü ortaya çıkar ve sigortacının kasko sigortası tazminatını ödemesi gerekir.

Fakat kasko sigortası sözleşmesinde rizikonun kapsam ve sınırının taraflarca ayrıntılı olarak belirtilmesi son derece önem taşır. Ayrıntılı düzenlemeden kasıt rizikonun konu, yer, zaman, içerik gibi kriterlerle çerçevesinin çizilmesidir.

Öncelikle kasko sigortası sözleşmesi ile Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. maddesinde belirtilen araçlardan herhangi biri üzerindeki bir menfaat sigortalanmaktadır. Kasko sigortası sözleşmesinde sigortalanan menfaatin hangi araç üzerinde olduğu açıkça belirtilmektedir. Böylelikle sigortacının kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğü konu bakımından sınırlandırılmaktadır.

Yine kasko sigortası sözleşmesi, sigortalı araç üzerinde kural olarak Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen rizikoları teminat altına almaktadır. Türkiye sınırları dışında gerçekleşen rizikolar, kasko sigortası sözleşmesinde belirtilmiş olsa dahi sigorta teminatı kapsamına dahil değildir³⁰⁰. Böylelikle kasko sigortası sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün coğrafi bakımdan sınırlandırılması söz konusu olmaktadır.

Sigortacı, yalnızca kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoların gerçekleşmesinden doğan zararlardan ve sigortalı aracın riziko anındaki rayiç değeri ile sınırlı olmak üzere sorumludur.

Dolayısıyla TTK 1409/1' in mefhum-u muhalifinden sigortacının sigortalı araç üzerindeki tüm zararlardan genellik prensibi³⁰¹ çerçevesince sorumlu olmayacağı sonucuna ulaşabiliriz. Sigortacı özellik prensibi ışığında sadece kasko

²⁹⁹ Bu hususta bkz. Kender, s.292; Kayıhan/Bağcı, s.186.; Ünan, Genel Hükümler, s.166.

³⁰⁰ Bu hususta bkz. §2, III, B, 3, d, aa.

³⁰¹ Çoğunlukla deniz ve nakliyat sigortalarında benimsenen genellik prensibi ile sigortacı, zararı doğuran rizikonun sebebini aramaksızın rizikonun gerçekleşmesi ile beraber sigorta tazminatını öder. Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.190.

sigortası sözleşmesinde belirtilen rizikoların gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin zararlarını tazmin edecektir.

Daha önce de bahsedildiği üzere, kasko sigortası sözleşmeleri açısından özellik prensibi söz konusu olduğundan, TTK 1409/2 ile getirilen sigortacının ispat yükü burada da geçerli olacaktır. Buna göre, sigortalı araç üzerinde gerçekleşen zararın kasko sigortası sözleşmesince teminat altına alınmayan bir riziko nedeniyle gerçekleştiğini ispat yükü sigortacının üzerindedir. Sigortacı ancak zararın, teminat altına alınmayan bir rizikodan gerçekleştiğini ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulabilecektir³⁰².

Bununla beraber, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğine dair kasten doğru şekilde bir ihbarda bulunmaz veya bu ihbarını iyiniyet kurallarına aykırı şekilde yerine getirirse, sigorta teminatı dışında kalan bir rizikoyu sanki sigorta teminatı içindekiymiş gibi ihbar ederse, sigortacının üzerinde bulunan ispat yükü yer değiştirir, rizikonun teminat içinde kaldığının artık sigorta ettiren tarafından ispatlanması gerekir³⁰³.

Son olarak sigortacının rizikoyu taşıma bakımından bir sorumluluğu doğmadan önce, sigortalı araç üzerinde kasko rizikolarının gerçekleşme imkanının kalmaması halinde doğal olarak sigortacının sorumluluğu ortadan kalkar. Bunun yanında sigortacı prime de hak kazanamaz. Ancak bu durumda önemli olan nokta, kasko rizikolarının gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesinde sigorta ettiren veya sigortalının herhangi bir eylemi ya da bu hususu tetikleyici şekilde dahilinin bulunmaması gerekir³⁰⁴. (TTK 1422)

Bahsettiğimiz bu hususlar kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğünün içerik itibarıyla sınırlandırılmasından ibarettir. Kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğü açısından asıl önem arz eden durum konu, yer ve içerik bakımından sınırlandırılmış bu yükümlülüğün ne zaman başlayacağına ilişkindir. Şimdi buna ilişkin değerlendirmelerimize geçeceğiz.

³⁰² Tabi bu durum sigorta ettirenin yükümlülüklerini ve özellikle ihbar külfetini gereği gibi yerine getirmesi halinde mümkündür. Aksi takdirde ispat yükünün yer değiştireceğine ilişkin bkz. Kayıhan/Bağcı, s.192.

³⁰³ Bkz. Y.HGK., 22.11.2010, E.2010/17-655, K.2010/688 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:17.04.2018).

³⁰⁴ Bu hükmün isabetli olmadığına ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.185.

2. Kasko Rizikolarını Taşıma Yükümlülüğünün Başlangıcı

a. Temel Esas: Primin Ödenmesi

Sigortacının kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğü, kasko priminin veya primin ilk taksidinin ödenmesi ile başlar. (TTK 1421/1) İlk olarak taraflar arasında kasko sigortası sözleşmesi akdedilir. Daha sonra sigortacı, kasko sigortası sözleşmesine uygun bir şekilde kasko sigortası poliçesini düzenler ve sigorta ettirene verir. Sigorta ettirenin prim borcu bu anda muaccel hale gelir ve primin tamamı veya ilk taksidi ya nakit ya da kredi kartı ile çekilip sigortacının hesabına aktarılır. İşte tam da bu anda sigortacının kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğü başlamıştır.

Uygulamada da kasko sigortası sözleşmesi akdedildikten sonra kasko sigortası poliçesi sigorta ettirene teslim edilmekte, primin tamamı veya çoğunlukla primin ilk taksidi o anda sigortacıya ödenmektedir. Böylelikle sigortacının kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğü bu andan itibaren başlamaktadır.

b. Kasko Sigortası Sözleşmesi ile Belirleme Hali

Her ne kadar genel kural yukarıdaki gibiyse de kasko sigortası sözleşmesinde genel kuralın aksi kararlaştırılabilir. Yani sigortacının bu yükümlülüğünün kasko priminin veya ilk taksidinin ödenmesinden itibaren değil de kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi veya kasko sigortası poliçesinin sigorta ettirene verilmesi anında başlayacağı taraflarca kararlaştırılabilir.

Peki kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün, kasko priminin yahut primin ilk taksidinin ödenmesinden belli bir süre sonra başlayacağı kararlaştırılabilir mi? Bu soruya vereceğimiz cevap olumsuzdur. Zira TTK 1421, TTK 1452/3 uyarınca nispi emredici bir hüküm olarak nitelendirilmiş, ilgili maddenin sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceği hükme alınmıştır. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren yahut sigortalı aleyhine bu yönde düzenlenen bir madde geçerli olmayacaktır. Böyle bir maddenin bulunması halinde kasko rizikolarını

taşıma yükümlülüğünün primin ödenmesi ile beraber başlayacağı kabul edilmelidir³⁰⁵.

Sigortacının bu yükümlülüğü ile alakalı Kasko Sigortası Genel Şartları C.1. maddesinin son cümlesinde sigortacı lehine bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, prim ödenmeden, poliçenin teslimi ile sigortacının sorumluluğunun başlayacağı kararlaştırılmışsa, sigortacının sorumluluğu poliçenin tesliminden itibaren on beş gün süre ile devam edecektir.

Öncelikle şu belirtilmelidir ki tarafların kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün başlangıcını kararlaştırmaları, kasko priminin muaccel hale gelmesinden bağımsız bir olaydır. Taraflar kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün başlangıcı olarak poliçenin verilmesi anını seçebilirler. Böylelikle primin sigorta ettiren tarafından ödenmesi beklenmeden sigortalı araç koruma altına alınmıştır. İşte taraflarca sözleşmede böyle bir hususun kararlaştırılması halinde, sigorta ettirenin muaccel hale gelen primi ödememesi durumunda Kasko Sigortası Genel Şartları C.1/son cümle ile sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü on beş günlük süre ile sınırlanmıştır. Bu durum hakkaniyetlidir, zira bu yükümlülük sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün karşılığı olarak üstlenilir, sigorta ettirenin prim borcunda temerrüde düşmesi halinde, sigortacıdan da sigorta süresinin sonuna kadar kasko rizikolarını taşıması beklenemez.

c. Geçmişe Etkili Kasko Sigortası Sözleşmesinde Durum

Kasko sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili olarak akdedilmesi mümkündür. (TTK 1458) Geçmişe etkili sigorta sözleşmesi TTK 1421'deki genel kuralın bir istisnasıdır. Bu şekilde bir sigorta sözleşmesi akdedilmesinin sebebi özellikle rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğinin bilinemediği ancak aynı zamanda rizikolara açık ve korunmaya ihtiyacı olan menfaatin sigortacının himayesine sokulmak istenmesidir³⁰⁶. Geçmişe etkili sigortalar özellikle iletişim imkanlarının

³⁰⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.188.

³⁰⁶ Geçmişe etkili sigortaların amacına ilişkin bkz. Sadık Çapa, "Geçmişe Etkili Sigorta", GÜHFD, C.18, S.3-4, 2014, s.346 vd., Arseven, s.76.

kısıtlı olduğu geçmiş zamanlarda, denizde taşınan malların korunması ihtiyacından doğmuştur³⁰⁷.

Buna göre, geçmişe etkili bir kasko sigortası sözleşmesi yapılabilmesi için sigorta himayesi sağlanacak araç üzerinde teminat altına alınacak rizikoların gerçekleşmemiş veya gerçekleşme ihtimalinin imkânsız hale gelmemiş olması lazımdır³⁰⁸. Şayet kasko sigortası sözleşmesi yapılırken, sigortalanan araç üzerinde rizikonun gerçekleştiği yahut gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı sigortacı³⁰⁹ ve sigorta ettiren tarafından bilinmekteyse, sözleşme hüküm doğurmayacak, geçersiz olacaktır. Zira böyle bir durumda taraflar gerçekleşmesi imkânsız olan bir riziko için sözleşme yapacaklardır ki bu durum sigorta müessesesinin amacına zıt düşmektedir.

Bir diğer durum geçmişe etkili bir kasko sigortası sözleşmesi yapılırken, sigortalanan araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesinin imkânsız hale geldiğinin ya da özellikle rizikonun gerçekleştiğinin yalnızca sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinmesi, sigortacı tarafından bilinmemesidir. Sigortacının yalnızca ileride gerçekleşmesi muhtemel olan tehlikeleri üstlenme yükümlülüğü vardır. Dolayısıyla sigortacının, daha önceden gerçekleşmiş bir rizikoyu üstlenmesi söz konusu olmayacaktır. Sigorta ettiren veya sigortalının geçmişe etkili bir kasko sigortası sözleşmesi akdedilirken teminat altına alınan rizikonun gerçekleştiğini bilmesi durumunda sigortacı bu sözleşme ile bağlı değildir. Ancak sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının rizikonun gerçekleştiğini bildikleri hususunu ispat etmesi gerekmektedir³¹⁰.

³⁰⁷ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan/Bağcı, s.189.

³⁰⁸ Geçmişe etkili sigorta sözleşmesinin geçerlilik koşulları hakkında bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.81-85.

³⁰⁹ Yargıtay, sigorta sözleşmesinin acente vasıtasıyla akdedildiği durumlarda, rizikonun gerçekleştiğini sigorta acentesinin bilmesinin yeterli olduğunu, ayrıca sigorta şirketinin de bu hususu bilmesinin gerekmediğini içtihat etmiştir. Bkz. Y.11.HD., 22.06.2006, E.2005/7462, K.2006/7363 (Çapa, s.354).

³¹⁰ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 04.04.2016, E.2015/17006, K.2016/4217 sayılı kararında “...6102 sayılı TTK 1458.maddesi gereğince mukavele yapıldığı sırada sigorta ettiren veya sigortalı rizikonun gerçekleşmiş olduğunu bilmekte iseler sigorta mukavelesinin geçersiz olduğu belirtilmiştir. Rizikonun sözleşme yapılmadan önce gerçekleştiğine ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekmekte olup davalı ... buna ilişkin somut delil ortaya koyamamıştır. 30.10.2014 tarihli bilirkişi raporunda bilirkişinin 12.12.2011 tarihli ilk kazada hasarlanan yerlerle 21.12.2012 tarihli ikinci kazadaki hasarlı bölümlerin uyuşmadığını belirtmesi karşısında, davacı kasko şirketinin eldeki davada riziko gerçekleştikten sonra poliçenin yaptırıldığını ve geçersiz olduğunu somut delillerle ispat edemediği anlaşılmışa göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru değildir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:17.04.2018).

Sigorta ettirenin veya sigortalının sigortalanacak araçta rizikonun gerçekleştiğini veya gerçekleşmesi ihtimalinin ortadan kalktığını bile bile geçmişe etkili kasko sigortası sözleşmesi akdetmeye çalışması durumunda kötü niyetli oldukları barizdir. Bu sebeple sigortacı kasko sigortası sözleşmesi ile bağlı olmamasına rağmen, sigorta ettiren tarafından ödenecek olan primin tamamına hak kazanır. Bu bir nevi sigorta ettirenin cezalandırılmasıdır³¹¹.

Esasen sözleşme akdedilirken, kasko sigortası ile teminat altına alınacak araçta rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğini bilmeme, teoride mümkün olsa da pratikte karşılaşılmaması çok nadir bir durumdur. Geçmişe etkili kasko sigortası yapılabilmesi için akla gelen ihtimallerden birkaçı şu şekilde olabilir. İlk olarak sigorta ettiren kasko koruması sağlanacak aracın malikidir ancak o an için araç zilyetliğinde değildir. Diğer bir ihtimal ise başkası lehine yapılan kasko sigortasında söz konusu olabilir. Sigorta ettiren yalnızca kasko sigortası sözleşmesinin tarafıdır, ancak aracın maliki ve zilyedi sigortalıdır. Görüldüğü gibi kasko sigortası sözleşmesinin geçmişe etkili bir şekilde yapılması yukarıdaki hallerde mümkün olabilmektedir fakat yine de kasko sigortacılığı uygulamasında daha çok sigorta suiistimalleri bakımından karşımıza çıktığını belirtmeliyiz³¹².

3. Kasko Rizikolarını Taşıma Yükümlülüğünün Süresi ve Sona Ermesi

Kasko sigortası sözleşmeleri genel olarak bir yıllık sigorta süresi ile akdedilirler. Sigortanın başlangıç ve bitiş tarihi kasko sigortası sözleşmesinde ve kasko sigortası poliçesinde gösterilmektedir. Aksi bir hüküm bulunmaması halinde, kasko sigortasının başlangıcı anılan tarihte öğleyin 12.00’ de başlar ve anılan tarihte öğleyin 12.00’da sona erer. (KAKSGŞ A.8) Sigorta sürelerinin dakikalar ile belirlenmesi sigortacının rizikoları taşıma yükümlülüğü ile de yakından alakalıdır. Zira sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü poliçede belirtilen tarihte öğleyin

³¹¹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.189.

³¹² Bu hususta bkz. Çapa, s.349-350.

12.00'ı geçmekle birlikte sona erer ve bu saatten sonra gerçekleşecek olan rizikolar sigortacının sorumluluğu dışındadır³¹³.

Bunun yanında kasko sigortası sözleşmesinin feshedilmesi veya rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigorta tazminatının ödenmesi gibi kasko sigortası sözleşmesinin bir yıllık sigorta döneminden önce sona ermesi halinde de sigorta ettirenin rizikoyu taşıma yükümlülüğü sona erme hali ile birlikte ortadan kalkacaktır.

D. KASKO SİGORTASI TAZMİNATINI ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası sözleşmesinde, sigorta ettirenin ödediği kasko priminin karşılığı sigortacı nezdinde, teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi durumunda kasko sigortası tazminatını ödemektir. Nitekim sigorta ettirenin, aracını kasko sigortası ile koruma altına alma amacı, rizikoların gerçekleşmesi sonucu zarara uğraması halinde sigorta tazminatını elde edebilmektir.

Kasko sigortası sözleşmesi akdedildiği sırada, sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü statik halde iken, rizikonun gerçekleşmesi ile beraber kasko himayesi sağlama yükümlülüğü canlanacak, sigortalı aracın hasar anındaki rayiç değerine göre sigorta ettirene sigorta tazminatı ödenerek zararı telafi edilecektir³¹⁴.

Aşağıda da belirtileceği gibi, sigorta ettirenin, kasko sigortası tazminatını alabilmesi için riziko gerçekleştikten sonra birtakım külfetleri bulunmaktadır. Kasko Sigortası Genel Şartları B.1. maddesinde bentler halinde sayılan bu hususlardan en önemlisi, rizikonun gerçekleştiğinin öğrenilmesi anından itibaren beş iş günü içinde bu hususun sigortacıya ihbar edilmesidir. Bunun yanında sigorta ettirenin aynı maddede çeşitli külfetleri bulunmaktadır.

³¹³ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 15.03.1999, E.1998/10228, K.1999/2242 sayılı kararında “...*Davalı sigorta şirketine ait poliçenin 16.01.1996 – 16.01.1997 tarihleri arasında oluşacak hasarları teminat altına aldığı ve teminat süresinin 16.01.1997 günü saat 12.00’de sona ereceğinin belirtildiği, buna karşılık trafik kaza tutanağının aynı gün saat 12.15’te düzenlenmiş olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda mahkemece, dava konusu zararın teminat kapsamı içerisinde olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.*” (Çeker, s.77-78) Yine aynı hususa ilişkin bkz. Y.11.HD., 17.01.1994, E.1993/2853, K.1994/125 sayılı kararı (Ulaş, s.602)

³¹⁴ Sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğüne ilişkin bkz. Kender, s.302 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.275 vd.; Çeker, s.85 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.193 vd.; Ulaş, s.654 vd.; Bozer, 1965, s.242-245; Arseven, s.127 vd.; Taşyürek, s.108 vd.

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirmesinden sonra, sigorta tazminatını ödeme işlemlerinin gerçeğe uygun bir şekilde ve en kısa sürede gerçekleştirilmesi gerekir. Bu sebeple, uygulamada rizikonun tam olarak tespit edilebilmesi ve ödenecek kasko sigortası tazminatı tutarının saptanabilmesi için sigortacı tarafından, sigorta ettirenden birtakım belgeler talep etmektedir. Riziko gerçekleşikten sonra sigorta ettirenden talep edilecek belgeler kasko sigortası sözleşmesinde ve poliçede gösterilirler.

Bu belgelerin bazılarını sayacak olursak; kasko sigortası poliçesinin fotokopisi, prim makbuzu, sigortalı eğer şirket veya derken ise imza sirküleri, trafik kaza raporu, alkol raporu, aracın ruhsatname fotokopisi, sürücü belgesi fotokopisi, ifade ve görgü tutanaklarıdır³¹⁵.

Bunun yanında şayet sigortalı araç üzerinde üçüncü kişilerin rehin alacağı bulunmaktaysa, tazminat ödemesine bu kimselerin yazılı izni olduğuna ilişkin belge talep edilebilir. Yine sigortalı araç çalınmışsa ve bulunamamışsa, yetkili makamlar tarafından düzenlenen “Bulunamadı Belgesi” talep edilebilir³¹⁶.

Son olarak ve belki de sigortacı tarafından en yaygın olarak talep edilen belgeler zarar görmüş sigortalı aracın fotoğrafları ve kaza yerine ilişkin tutanak ve fotoğraflardır. Bunlara ek olarak sigortacı, sigorta ettirenden başka belgeleri de yazılı veya sözlü olarak talep edebilir. (KAKSGŞ B.3.1.)

Uygulamada bazı durumlarda, sigorta ettiren tarafından sigorta tazminatının ödenmesi için sigortacıya başvurulmakta ancak sigortacı gerekli olmayan belgeleri de sigorta ettirenden isteyerek, bir nevi sigorta tazminatını ödemeyi geciktirmeye çalışmakta, bu yükümlülüğünü savsaklamaktadır. Bu gibi hallerde, sigortacının davaya sebebiyet vermesi durumunda yargılama giderlerinden de kendisinin sorumlu olacağı Yargıtay tarafından içtihat edilmektedir³¹⁷.

2. Tazminat Ödeme Yükümlülüğünün Doğmasının Şartları

Kasko sigortası tazminatının ödenmesi ile ilgili hususlara değinmeye geçmeden önce, sigortacının kasko sigortası tazminatı ödeme yükümlülüğünün doğabilmesi için

³¹⁵ Bkz. Taşyürek, s.110.

³¹⁶ Bkz. Taşyürek, s.110.

³¹⁷ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 19.12.1995, E.1995/8293, K.1995/4395 sayılı kararı (Ulaş, s.706)

gereken bazı şartlar bulunmaktadır. Şimdi ilk olarak bu üç şarta değineceğiz³¹⁸, ardından sigorta tazminatına ilişkin açıklamalarımıza devam edeceğiz.

a. Rizikonun Sigorta Süresi İçinde Gerçekleşmiş Olması

Sigortacı, yalnızca kasko sigortası sözleşmesi süresi içerisinde gerçekleşen kasko rizikolarından sorumludur. Dolayısıyla kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün bulunmadığı bir dönemde meydana gelen rizikodan sigortacı sorumlu olmayacak, bu zararlara yönelik olarak sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü ortaya çıkmayacaktır. Nitekim Yargıtay da ilk olarak rizikonun, sigorta süresi içinde gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaktadır³¹⁹.

Bununla beraber, kasko rizikosunun, sigorta sözleşmesi süresi içinde yahut da sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün bulunduğu sırada gerçekleştiğini ispat yükü sigorta ettirenin üzerindedir³²⁰.

b. Gerçekleşen Rizikonun Sözleşmeyle Teminat Altına Alınmış Olması

Sigortacı, yalnızca kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolardan sorumludur. Kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınmayan rizikolardan doğan zararlar halinde sigortacının herhangi bir tazminat ödeme yükümlülüğü doğmayacaktır. Yine Kasko Sigortası Genel Şartları A.5. maddesinde gösterilen zararlar da teminat dışında bulunduğundan, bu zararlara sebebiyet veren rizikoların gerçekleşmesi halinde de sigortacının herhangi bir sorumluluğu bulunmayacaktır. Nitekim kasko sigortası sözleşmesinde sigortacının teminat altına aldığı rizikolar açık, tereddüte mahal vermeyecek şekilde belirtilmektedir³²¹.

Yukarıda bahsini ettiğimiz husus TTK 1409/1’ de açıkça hükme bağlanmıştır. Buna ek olarak, kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen rizikoların teminat dışında

³¹⁸ Yine sigortacının sigorta tazminatı borcunun doğmasına ilişkin bkz. Çeker, s.85-86.

³¹⁹ Bkz. Y.HGK., 05.06.2015, E.2013/2303, K.2015/1497, Y.17.HD., 22.09.2014, E.2014/15594, K.2014/12386 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:18.04.2018)

³²⁰ Bkz. Kender, s.323. Yine bir Fransız Temyiz Mahkemesi kararında “Yeni alınan bir otomobil ... sigorta edilmiş ve sigortalının saat 6’da sigorta ettirilen otomobilin çalınmış olduğunu tespit ederek sigortacıya başvurmuş olması halinde, sigorta ettirenin, çalınmanın saat 12’den sonra olduğunu ispat etmesi gerekmektedir.” Bkz. Kender, s.323, dn.327.

³²¹ Bu hususta bkz. §2, III, A; Kender, s.294.

kaldığının ispatı da sigortacıya aittir. Yani sigortacı, sigortalı araç üzerinde gerçekleşen rizikonun teminat dışında kaldığını ve bu sebeple kasko sigortası tazminatını ödemeyeceğini iddia ederse, rizikonun teminat dışında kaldığını ispat etmekle yükümlüdür³²².

c. Gerçekleşen Riziko ile Zarar Arasında Bağlantı Bulunması

Son olarak, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmış ve sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü devam ederken gerçekleşen kasko rizikosu ile meydana gelen zarar arasında bir nedensellik bağı bulunmalıdır. Yani, sigortalı araçta meydana gelen zarar, bu riziko sebebiyle gerçekleşmelidir. Sigortalı araçta meydana gelen zararın, sözleşmede teminat altına alınmış bir rizikodan doğduğunu sigorta ettiren ispat etmelidir³²³.

Örneğin, sigorta ettiren, sigortalı araçta meydana gelen zararın bir sel rizikosu sebebiyle gerçekleştiğini ispat edecektir. Sel rizikosunun kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınmadığına ilişkin bir iddia varsa, bunu da artık sigortacı ispat edecektir.

3. Sigorta Tazminatının Ödenmesi

a. Ödemenin Muhatabı

Kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları çoğu zaman bir kişinin bünyesinde toplanmaktadır. Dolayısıyla kasko sigortası tazminatı alacaklısı da bu kişidir. Ancak başkası lehine kasko sigortası sözleşmesi yapılması

³²² Bu hususta bkz. Y.17.HD., 04.05.2017, E.2017/1246, K.2017/5072 sayılı kararında “Dava konusu olayda davacının aracını otopark niteliği taşımayan alana park ederek bırakmış daha sonra park edilen yere geldiğinde aracının park edilen alanda bulunmaması nedeniyle çalındığı belirtilerek yetkili mercilere müracaatta bulunulmuştur. Mahkemece rizikonun gerçekleştiğinin ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de ispat yükü davalı ... şirketine olup davacının aracının çalındığı iddiasının aksini davalı ... şirketi ispatlamakla yükümlüdür. Mahkemece, ispat yükünün davacıda bulunduğu kabul edilerek yazılı şekilde yanlış gerekçe ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulmasına karar vermek gerekmiştir.”(www.emsal.yargitay.gov.tr); aynı yönde bkz. Y.17.HD., 13.07.2017, E.2017/572, K.2017/7355; Y.17.HD., 29.11.2017, E.2016/20109, K.2017/11129 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:18.04.2018).

³²³ Bu hususta bkz. Kender, s.326.

durumunda sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları ayrılmaktadır. Bu durumun en önemli sonuçlarından biri de sigortacının kasko sigortası tazminatını ödemede muhatabının değişmesidir. Başkası lehine kasko sigortası sözleşmesinde, sigorta tazminatı alacaklısı kural olarak sigortalı olacaktır. Ancak bu hususun da kasko sigortası sözleşmesinde aksinin kararlaştırılabileceğini belirtmek gerekir. (TTK 1454/1)

Yine sigortalı aracın tüzel kişiliği haiz bir şirkete yahut derneğe ait olması durumunda, sigorta tazminatı tüzel kişiliğe ödenir.

Kasko sigortası sözleşmesinde sigortalı olarak birden fazla kişi gösterilmesi halinde, sigorta tazminatı her bir sigortalıya eşit oranda ödenir. Bu hususun aksi sözleşmede kararlaştırılabilir³²⁴.

Sigorta tazminatının ödenmesi açısından özellik gösteren bir diğer durum sigortalı araç üzerine haciz konulmasıdır. Zira kasko sigortası tazminatı, üzerinde haciz bulunan sigortalı aracın surrogatıdır³²⁵. Sigortalı araç üzerine haciz koyduran alacaklı, sigorta tazminatı üzerinde de hak sahibi olacaktır³²⁶. TTK 1457 sigortalı mal üzerine haciz konulması durumunda, sigorta tazminatının kime ödeneceği hususunda bir hüküm içermektedir. Buna göre, sigortalı araç üzerine bir haciz konulursa, sigortacı sigorta tazminatını icra müdürlüğüne ödemekle borcundan kurtulur.

Ancak sigortacının, sigorta tazminatını icra müdürlüğüne ödemesi konusunda bilgilendirilmesi gerekir. Bu bakımdan icra memuru, araç üzerine haciz konulduğu sırada aracın sigortalı olup olmadığını, eğer sigortalıysa hangi şirkete sigortalı olduğunu sormakla yükümlüdür. Bu andan itibaren icra memuru, sigortacıya, sigorta tazminatını ancak icra müdürlüğüne ödemesi halinde borcundan kurtulacağını ihtar eder. Böylelikle sigortacının, sigortalı araç üzerine konulan hacizden haberinin olması sağlanmaktadır. Sigortacının sigorta tazminatını icra müdürlüğüne ödeme zorunluluğu da icra memurunun bu yönde ihtarından sonra gerçekleşecektir³²⁷.

³²⁴ Bkz. Y.11.HD., 30.10.1996, E.1996/6835, K.1996/7269 sayılı kararında “*Davalı sigorta şirketi, sigorta poliçesini düzenlerken her iki davalıyı sigorta lehdarı olarak göstermiş bulunmaktadır. Bu durum karşısında, oluşan hasar sebebiyle her iki lehdara tazminatın eşit olarak bölünerek ödenmesi gerektiğinden, mahkemece bu husus dikkate alınarak fazladan ödenen sigorta bedelinin her iki davalıdan eşit olarak tahsiline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*” (Ulaş, s.682)

³²⁵ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.73 vd.

³²⁶ Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.73.

³²⁷ Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.74.

Son olarak, sigortalı araç üzerinde üçüncü bir kişinin rehin hakkı bulunması halinde, sigorta tazminatı sigorta ettirene ancak rehin hakkı sahibinin açık³²⁸ muvafakati sonucu ödenmektedir^{329, 330}. Özellikle son yıllarda araç fiyatlarının artması ile birlikte, örneğin otomobil alabilmek için bankadan kredi çekilmekte ve satın alınan araç üzerinde kasko sigortası tesis edildiğinde dain-i mürtehin sıfatıyla banka da sigorta tazminatı alacaklısı olarak gösterilmektedir. Böylelikle araç üzerinde bir riziko gerçekleşmesi durumunda, sigorta tazminatı ilk olarak bankaya ödenmekte, banka kendi kredi alacağını sigorta tazminatı içerisinde düşüp kalanını sigorta ettirene vermektedir³³¹.

b. Ödemenin Şekli

Öncelikle belirtmek gerekir ki, sigortalı araçta bir zararın meydana gelmesi durumunda, bunun tazmininin ne şekilde yapılacağının kasko sigortası sözleşmesi ve kasko sigortası poliçesinde açıkça gösterilmesi gerekir. (KAKSGŞ B.3.3.2.1)

³²⁸ Nitekim dain-i mürtehin sıfatındaki kimsenin muvafakati şarta bağlı olarak vermesi durumunda, sigorta tazminatının sigorta ettirene ödenmesi mümkün değildir. Bu hususta bkz. Y.17.HD., 14.10.2010, E.2010/4618, K.2010/8271 sayılı kararında “...Şirket lehine bulunan rehin hakkından kaynaklanan tüm haklar saklı kalmak, olası bir tazminat ödenmesi kararında şirketin rehin hakkının da bulunduğu hususunun dikkate alınması kaydıyla davaya muvafakatinin bulunduğunu bildirmiştir. Şarta bağlı muvafakatin geçerli olduğu kabul edilemez.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, , E.T.:19.04.2018)

³²⁹ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 02.02.2006, E.2005/710, K.2006/851 sayılı kararında “...Sigortalı rehin hakkı sahibi olduğundan sigortadan tazminat talep etme hakkı da öncelikle ona aittir. Bu itibarla, sigorta ettiren ancak lehine rehin verilen alacaklının açık muvafakatini almak şartıyla ve kendi menfaati de zedelendiği takdirde, tazminat isteme hakkına sahip olur. Buna göre mahkemece yapılacak iş, asıl dava ve talep hakkına sahip bankadan açılan davaya muvafakatleri olduğuna dair gerekli belgeyi sunması için davacı tarafa süre verilmesi ve bu usulî işlem tamamlandığı takdirde işin esasına girilmesidir. (Çeker, s.93)

³³⁰ Ayrıca kasko sigortası sözleşmesinde dain-i mürtehin kaydının bulunduğu durumda sigorta ettiren, ancak dain-i mürtehinden açıkça muvafakat aldığı takdirde sigorta tazminatı alacağı için dava açabilir. Bu muvafakat bir dava şartı sayılmakla birlikte, davanın her aşamasında tamamlanabileceği içtihat edilmektedir. Bkz. Y.17.HD., 02.10.2017, E.2016/16477, K.2017/8752 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:19.04.2018) Fakat kanaatimizce dain-i mürtehinin vermiş olduğu açık muvafakat, sigorta tazminatı alacağının tahsili için açılacak bir davada değil, sigorta tazminatının davacıya ödenip ödenmemesi hususunda fonksiyon göstermelidir. Dolayısıyla dain-i mürtehinin vermiş olduğu muvafakatin bir dava şartı olarak nitelendirilmemesi kanaatindeyiz.

³³¹ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 09.10.1995, E.1995/6246, K.1995/7259 sayılı kararında “... Dava konusu araca ait sigorta poliçesinin incelenmesinde dava dışı Emlak Bankasının da dain ve mürtehin sıfatıyla poliçede sigorta ettiren olarak gözüktüğü ve bu nedenle de kazayı müteakip adı geçen bankaya bu sıfatla ... lira ödendiği anlaşılmaktadır. Bu miktarın davacıya ödenmesi gereken sigorta bedelinden düşülerek bakiyeye hükmedilmesi gerekirken bu husus gözden kaçırılarak karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Ulaş, s.682)

Kasko sigortası tazminatı kural olarak bir para borcudur. Burada belli bir miktar Türk lirasının sigorta ettirene ödenmesi söz konusudur. Fakat tarafların anlaşarak sigorta tazminatının ödenmesinde yabancı bir para birimini kararlaştırması da mümkündür³³². (TTK 1451 göndermesiyle TBK 99)

Kasko sigortası tazminatı kural olarak nakden ödenir. (TTK 1427/1) Fakat taraflar kasko sigortası sözleşmesinde sigorta tazminatının aynen tazmin suretiyle ödenebileceğini de kararlaştırabilirler³³³. Şayet sigorta sözleşmesinde sigorta tazminatının aynen tazmin suretiyle ödeneceği kararlaştırılmışsa, sigortalı aracın pert olması durumunda aynı marka ve modelde ikame bir araç, kısmi hasara uğraması durumunda zarar gören parçanın aynen tazmini söz konusu edilerek ödeme gerçekleştirilmiş olacaktır. (TTK 1427/1, KAKSGŞ C.11)

Fakat özellikle kısmi hasarın söz konusu olduğu durumda, taraflar sözleşmede bu hasarın aynen tazminini kararlaştırmışlarsa, örneğin hasar gören parçanın orijinal parça ile değiştirileceği öngörülmüşse acaba hasarlı parçanın orijinal parça ile değiştirilmesi ile beraber sigorta tazminatı borcu sona ermiş olacak mıdır? Kanaatimizce burada her ne kadar hasar gören parça değiştirilmiş ve araç eski haline döndürülmüşse de artık hasarlı araç statüsündedir ve bir miktar değer kaybı söz konusudur. Yukarıdaki açıklamalarımız ışığında³³⁴, değer kaybı da sigorta tazminatına dahil olacağı için, sigorta ettirenin tam olarak tatmini ancak orijinal parça ve değer kaybının karşılanması ile sağlanacaktır. Bu şekildeki bir ödeme de salt olarak aynen tazmin olmayacak, aynen tazmin ve nakden tazminin birlikte gerçekleştirildiği karma bir ödeme şekli olarak karşımıza çıkacaktır.

Uygulamada sigortalı aracın tam hasara uğraması halinde aynen tazmine rastlanılmamakta, pert halinde sigorta tazminatı nakden ödenmektedir. Aynen tazmine daha çok kısmi hasar hallerinde rastlanılmaktadır. Burada özellikle hasar gören parçaların aynen tazmininin kararlaştırıldığı hallerde onarımı söz konusu olmakta, orijinal parça, eş değer parça tartışması yaşanmaktadır ki bu hususa aşağıda değineceğiz.

³³² Nitekim bu hususta bkz. Y.11.HD., 13.02.2006, E.2005/1284, K.2006/1375 sayılı kararı (www.kararara.com, E.T.:19.04.2018)

³³³ Esasında aynen tazminin kararlaştırıldığı durumlarda, zararın tespiti aşamasındaki uyuşmazlıklar önlenmiş olur ve süratle zarar giderilmeye çalışılır. Bu sebeple sigorta ettiren açısından faydalı bir ödeme şekli olduğuna ilişkin bkz. Kayıhan/Bağcı, s.196.

³³⁴ Bu hususta bkz. §2, III, B, 2, c.

TTK 1427/1' in emredici bir madde olmaması sebebiyle, taraflar arasında sigorta tazminatının aynen tazmin veya nakden tazmin dışında başka şekillerde de ödenebileceği kararlaştırılabilir. Örneğin, sigorta tazminatının, sigortacı tarafından verilecek bir kambiyo senedi ile ödenebileceği kararlaştırılabilir. Ancak burada esas mesele, sigorta ettirenin kambiyo senedi ile ödemeyi kabul etmesidir. Zira, bilindiği üzere kambiyo senedinin sigortacı tarafından düzenlenip sigorta ettirene verilmesi sigorta tazminatının ödendiği anlamına gelmez. Tazminat borcu ancak, poliçede kabul eden muhatabın, bonoda düzenleyenin, çekte ise bankanın yapacağı bir ödeme ile son bulacaktır³³⁵. Ancak bu durum ile karşılaşılması çok mümkün değildir.

c. Ödemenin Yeri

Kasko sigortası tazminatının nerede ödeneceğine ilişkin ne TTK' nda ne de Kasko Sigortası Genel Şartlarında bir hüküm bulunmaktadır. O halde sigorta tazminatının ödeneceği yere ilişkin TBK 89 uygulama alanı bulacaktır. (TTK 1451)

Bu hüküm gereğince sigorta sözleşmesinde tazminatın nerede ödeneceğine ilişkin bir hüküm bulunmuyorsa ve borcun nakden ödeneceği kararlaştırılmışsa, sigorta tazminatı sigorta ettirenin yerleşim yerinde ödenecektir. (TBK 89/1) Tazminatın aynen tazmin usulüyle ödeneceği kararlaştırılmışsa bu hallerde de TBK 89/2 ve 89/3 uygulama alanı bulacaktır³³⁶.

Uygulamada ise sigorta tazminatı çoğu zaman banka havalesi yoluyla sigorta ettiren yahut sigortalının hesabına gönderildiğinden ödeme yerinin pratikte pek bir işlevi kalmamıştır.

d. Ödemenin Zamanı

Kasko sigortası tazminatının sigorta ettirene ödenmesi süreci hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından kendi içerisinde küçük bir paradoks barındırmaktadır. Zira sigortalı aracında rizikonun gerçekleştiğini ve zarara uğradığını sigortacıya ihbar eden sigorta ettiren, olabilecek en kısa sürede bu zararının sigortacı tarafından tazmin edilmesini ister. Buna karşılık sigortacı da

³³⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.197.

³³⁶ Bu hususta bkz. Bozer,1965, s.242-243.

rizikonun ne olduğunu, ne şekilde meydana geldiğini araştırma gereksinimi içerisinde. Böylelikle sigorta ettirene ödeyeceği kasko sigortası tazminatını tam olarak hesaplayabilecek, eksik ya da fazla ödemede bulunmayacaktır³³⁷.

Ancak sigorta tazminatının bu şekilde eksiksiz olarak belirlenebilmesi için sigortacının belli bir süreye ihtiyacı vardır. Rizikonun gerçekleşmesinin nedeni ve zararın tespiti için gerekli süre uzadıkça sigortacının doğru sonuca ulaşma ihtimali artacaktır fakat sigorta tazminatı ödenmediği için sigorta ettiren aynı oranda alacağını elde etmek isteyecektir³³⁸.

Sigortacının bir borcu niteliğindeki kasko sigortası tazminatının sigorta ettirene ödenebilmesi için öncelikle muaccel hale gelmesi gerekir. Nitekim sigorta tazminatı muaccel olmadıkça, sigorta ettirene ödenmesi gerekmez. Bu sebeple kasko sigortası tazminatının ödenme zamanı açısından hangi anda muaccel hale geldiğinin tespitini yapmak gerekir.

O halde, kasko sigortası tazminatı, sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi, bu hususun sigortacıya ihbar edilmesi ve sigortacının meydana gelen zararın tespitine ilişkin araştırmalarını tamamlaması ile birlikte muaccel hale gelir ve bu andan itibaren sigorta ettirene ödenmelidir³³⁹.

TTK 1427/2 ve ek olarak Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1³⁴⁰ maddelerinin birlikte değerlendirilmesi ile beraber, kasko sigortası tazminatının muacceliyeti ve sigorta ettirene ödenmesi bakımından, eTTK dönemindeki hükümlere göre daha hakkaniyetli ve uygun bir usul getirildiğini söylemek gerekir.

Buna göre, kasko sigortası tazminatı, teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi ve TTK 1447 uyarınca riziko ile ilgili bilgi, belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra, sigortacının da rizikonun tayini, teminata dahil olup olmadığı ve zararın tespitine ilişkin araştırmalarını bitirmesi ile beraber muaccel hale gelmektedir. Dolayısıyla salt olarak rizikonun gerçekleşmiş olması ve sigorta

³³⁷ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.194.

³³⁸ Nitekim SK 32/3' e göre, sigortacı, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez.

³³⁹ Bkz. Çeker, s.93-94.

³⁴⁰ **KAKSGŞ 3.3.4.1:** “Sigortacı hasar ihbarı üzerine talep ettiği belgelerin kendisine eksiksiz olarak verilmesi ve zararın eksper vasıtasıyla tespiti kararlaştırılmış ise eksper raporunun tesliminden itibaren en geç 10 işgünü içinde Genel ve Özel Şartlar kapsamında gerekli incelemeleri tamamlamak ve ödemeye engel bir durumun bulunmaması halinde tazminat miktarını tespit edip sigortalıya ödemek zorundadır. Tazminat ödeme borcu her halde hasarın ihbarından itibaren 45 gün sonra muaccel olur.”

ettirenin bu hususu ihbar külfetinin doğması kasko sigortası tazminatının muaccel hale gelmesini sağlamayacaktır.

Sigorta ettirenin, sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmesi ve kendisinden talep edilen belgelerin sigortacıya teslim edilmesinden sonra, sigortacının araştırma faaliyetleri başlayacak ve araştırma faaliyetleri bittiği anda kasko sigortası tazminatı muaccel hale gelecektir.

TTK 1427/2 ile beraber sigorta tazminatının, sigortacının araştırmalarının bitiminde muaccel hale gelmesi, bir bakıma ödenecek sigorta tazminatının likit olması anlamına gelmekte ve eTTK' ndaki sıkıntı bu şekilde çözüme kavuşturulmaktadır³⁴¹.

Sigorta tazminatının muaccel hale gelmesi bakımından öngörülen düzen kulağa hoş gelmektedir. Gerçekten de sigortacının yapacağı araştırmalar sonucu tazminatın belirli bir miktar olarak saptanabilmesi hakkaniyete uygundur. Ancak burada da akla şu soru gelmektedir. Acaba sigorta ettiren, sigortacı tarafından gerçekleştirilecek araştırmaların sonucunu sonsuza dek bekleyecek midir? Diğer bir ifadeyle, sigortacının sigorta tazminatının belirlenebilmesi açısından yapacağı araştırmalarda keyfiyeti önlemek açısından bir süre sınırlaması bulunmakta mıdır?

TTK 1427/2 bu sorulara da cevap vermektedir. Buna göre, sigortacının, sigorta tazminatını belirleyebilmek amacıyla yapacağı araştırmalar, rizikonun gerçekleştiğinin kendisine ihbarı ile başlar. İhbardan hemen sonra, kasko sigortası sözleşmesinde de belirtildiği üzere, sigorta ettiren rizikonun tayini, teminata dahil olup olmadığı ve zararın tespiti için sigortacıya birtakım bilgi ve belgeler gönderir. Bu bilgi, belgeler ve kendi yapacağı araştırma faaliyetlerinin bitmesi sonucunda sigortacı sigorta tazminatını belirleyip sigorta ettirene öder. Sigortalı aracın tam veya kısmi zarar gördüğü çoğu vakada sigortacı kısa bir süre içerisinde sigorta tazminatını belirleyebilmekte ve sigorta ettirene kasko sigortası tazminatını ödemektedir.

³⁴¹ eTTK' ndaki hükme göre, rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin doğduğu anda sigorta tazminatının muaccel olması, esasında ne miktarda olduğu belli olmayan bir borcun muacceliyet kesbetmesine neden olmaktadır. Borcun muaccel olabilmesi için ise miktarının belirli olması gerekir, aksi halde bir muacceliyetten de bahsedilemez. Bununla beraber eTTK' ndaki hüküm dikkate alındığında rizikonun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbarı külfetinin ne zaman doğduğunu da belirlemek gerekir. Zira sigorta tazminatına ödenecek temerrüt faizi ve zamanaşımının başlangıcı hep bu hususa göre şekil alacaktır. Bu bakımdan sigorta tazminatının belirli bir miktar olarak belirlendikten sonra muaccel hale gelmesi gerektiğine ilişkin bkz. Bozer, 1965, s.243.

Ancak sigortacının, rizikonun tayini yahut sigorta tazminatının belirlenebilmesi için yaptığı araştırmalar bir türlü sonuç vermiyorsa, kanun koyucu burada sigortacı ile sigorta ettirenin arasındaki menfaat dengesini sağlamak adına olaya el atmaktadır. Buna göre, sigorta ettirenin TTK 1446’da düzenlenen rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetini yerine getirdiği andan itibaren kırk beş gün içerisinde, sigortacının araştırmalarından bir sonuç çıkmadıysa, sigorta tazminatı muaccel hale gelir. (TTK 1427/2)

Bununla beraber, şayet sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini sigorta ettirenin ihbarından önce öğrenmişse, muacceliyet için TTK 1446 bağlamında bir ihbarın yapılmış olması aranmaz³⁴². Kırk beş günlük süre, sigortacının bu hususu öğrenmeye başlaması anından itibaren işlemeye bařlar³⁴³.

Grldğu gibi, sigorta ettirenin, sigortacının tazminatı belirleyebilmesi için yapacağı araştırmalara sonsuza dek katlanması söz konusu olamayacağından, muacceliyet için ihbardan itibaren kırk beş günlük bir süre getirilmiřtir³⁴⁴. Ancak burada, kırk beş günlük sürenin sigortacının araştırmalarının sonuç vermemesi durumunda dikkate alınacağını belirtmek gerekir. Dolayısıyla rneğin, ekspertiz raporu ve bu bağlamdaki bilgiler ışığında sigorta tazminatı yedinci günün sonunda belirlenmiş ise, kasko sigortası tazminatı da bu anda muaccel hale gelmiş olacak ve sigortacının tazminat borcunu bu anda ödemesi gerekecektir.

TTK 1427/2’ nin son cümlesinde düzenlendiği üzere, şayet sigortacının yapacağı araştırmalar ve incelemeler, kendisine ykletilemeyen³⁴⁵ bir sebepten dolayı bitirilemiyorsa veya gecikmişse, süre işlemez. Örneğin, sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesinde belirtilen belgeleri sigortacıya teslim etmişse fakat sigortacı açısından bu belgeler dışında ek belgelere ihtiyaç duyulmuşsa, sigortacı sigorta ettirenden bu belgeleri talep edecek ve o sırada süre işlemeyecektir. Sigorta ettirenin

³⁴² TTK 1427’ nin gerekçesinde de bu husus açıkça ifade edilmektedir.

³⁴³ Yine bu görüşte bkz. Kayıhan/Bağcı, s.195.

³⁴⁴ Kırk beş günlük süre, zarar sigortaları için ngrlmştır. Kasko sigortası da bir zarar sigortası türü olması sebebiyle ihbardan itibaren kırk beş günlük süreye tabi olacaktır.

³⁴⁵ Kusurun sigortacıya ykletilememesi demek, kusurlu davranışın ya sigorta ettiren ya da üçüncü bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi anlamına gelir. O halde sigortacının kusurlu davranışı sebebiyle araştırma yapılamıyorsa, süre işlemeye devam edecektir.

talep edilen belgeleri sigortacıya teslim etmesi ile beraber kırk beş günlük süre tekrar kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır³⁴⁶.

Her ne kadar TTK 1427/2, eTTK' na göre iyileştirilmiş bir düzenleme ise de kırk beş günlük süre, kasko sigortası tazminatının belirlenebilmesi açısından duruma göre çok uzun bir süre sayılabilir. Bu sebeple sigortacının, araştırmalarını savsaklamadan olabildiğince kısa sürede tamamlaması ve sigorta tazminatını sigorta ettirene ödemesi gerekir.

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1'de TTK 1427/2'ye ek olarak bu hususun vurgulandığını görmekteyiz³⁴⁷. Hükme göre, sigortacı, rizikonun gerçekleştiği ihbarı ile talep ettiği belgelerin eksiksiz olarak kendisine verilmesinden itibaren ve zararın tespiti açısından eksper raporu baz alınacaksa, bu raporun kendisine teslim edilmesinden itibaren en geç on iş günü içinde gerekli incelemeleri yapmak ve ödemeye engel bir durum olmaması halinde kasko sigortası tazminatını tespit edip sigorta ettirene ödemekle yükümlüdür. Hükümde ayrıca ihbardan itibaren kırk beş günlük sürede tazminatın muaccel olacağı hususu da yer almaktadır.

Görüldüğü üzere, kasko sigortası tesis edilmiş bir aracın zarara uğraması halinde, zararın tespiti sigortacılık tekniği açısından çok fazla zaman alacak bir işlem değildir. Böyle bir durumda aşağıda değineceğimiz üzere, kısa süre içerisinde ödenecek tazminat miktarı tespit edilebilecek nitelikte olup sigorta ettirene ödenmelidir. Bu sebeple Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1 maddesinin uygulamadaki işlevi büyük yer tutar. O halde, sigorta ettirenin, TTK 1446 uyarınca yapacağı ihbar ve TTK 1447 uyarınca vereceği bilgi – belgeler ile, sigortacı bir an evvel sigortalı araçtaki zararı tespit için bir eksper vasıtasıyla incelemelere

³⁴⁶ Doktrinde, kırk beş günlük sürenin başlaması için TTK 1447 uyarınca kasko sigortası sözleşmesinde de bahsi geçen belgelerin sigortacıya teslim edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.281. Ancak kanaatimizce, kırk beş günlük sürenin başlaması sigorta ettirenin sigortacıya rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmesi ile başlar. Örneğin sigorta ettiren sigortacıya belgeleri henüz teslim etmemiş olsa bile, sigortacı rizikonun gerçekleştiği yere yahut tamirhaneye bir eksper göndererek rizikonun tayini ve sigorta tazminatının tespiti için gerekli araştırmalara başlayabilir. Nitekim TTK 1427/2'de de açıkça kırk beş günlük sürenin ihbar ile başlayacağı belirtilmektedir.

³⁴⁷ Eski Kasko Sigortası Genel Şartları döneminde ise, eTTK' na paralel düzenlemeler olmasının yanında, zararın tespiti bakımından tarafların anlaşamaması halinde hakem bilirkişi kurumu zorunlu kılınmıştı. Bu sebeple kasko sigortası tazminatının muaccel hale gelmesi ve sigorta ettirene ödenmesi açısından Kasko Sigortası Genel Şartlarında bahsedeceğimiz prosedürden bambaşka bir usul hakimdi. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Taşyürek, s.133 vd.

girişecek³⁴⁸, bunun sonucunda da en geç on gün içerisinde sigorta ettirene kasko sigortası tazminatını ödeyecektir. Nitekim uygulamada da sigorta şirketi tarafından gönderilen eksperin raporuna itiraz edilmediği durumlarda, rizikonun gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra sigorta ettirene kasko sigortası tazminatı ödenmekte, sigorta ettirenin tatmini süratle sağlanmaktadır.

Bununla beraber, sigorta tazminatının muaccel hale gelmesi ile alakalı bir diğer durum ise sigortacının kasko sigortası tazminatını ödemeyi reddetmesidir. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar ettikten ve riziko ile alakalı bilgi ve belgeleri sigortacıya verdikten sonra, sigortacının herhangi bir araştırma faaliyetini yürütmeden sigorta ettirenin tazminat talebine ret vermesi ile kasko sigortası tazminatı bu anda muaccel hale gelecektir. Zira sigortacının, kasko sigortası tazminatını ödemeyi reddetmesi, gerekli araştırmalar yapılsa dahi, sigortacının bu ödemeyi gerçekleştirmeyeceği anlamını taşımaktadır.

Sigortacının herhangi bir araştırma gerçekleştirmeden sigorta tazminatını ödemeyi reddetmesi çoğu durumda, sigorta ettirenin ihbarına dayalı olarak meydana gelen zararın teminat kapsamında olmadığına ilişkindir. Meydana gelen zararın, aradaki kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmadığı öne sürülerek ödeme talebi reddedilmektedir. Dolayısıyla bu husus sigorta ettiren açısından mahkemeye veya sigorta tahkimine başvurulması sonucunu doğurur³⁴⁹.

TTK 1427/2, TTK 1452/3 uyarınca nispi emredici bir hüküm olmakla birlikte, sigorta ettirenin aleyhine düzenlenemez. Bu hususta Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1’ de öngörülen en geç on iş günlük sürenin sigorta ettiren aleyhine olup olmadığı tartışılabilir.

Kanaatimizce, Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1 hükmü sigorta ettirenin lehine bir hükümdür. Zira TTK 1427/2’de sigortacının sigorta tazminatının

³⁴⁸ Uygulamada zararın tespitinin hemen hemen her sözleşmede eksper aracılığıyla çözüme kavuşturulacağı belirtilmektedir.

³⁴⁹ Ancak burada da kasko sigortası tazminatı, sigortacının gerekli araştırmalarını yerine getirmemesi sebebiyle likit halde değildir. Dolayısıyla aşağıda (*Temerrüt İçin Muacceliyetin Yeterli Olması başlığı altında*) değineceğimiz üzere, eTTK döneminde bulunan sıkıntı, ilgili hal bakımından da söz konusu olmaktadır. Kanaatimizce yapılacak yargılama faaliyeti sonucunda sigortacının, sigorta tazminatını ödememesi haklı bulunursa, zaten bir tazminat ödeme borcu söz konusu olmayacağından, bu husus temerrüt açısından bir sorun teşkil etmeyecektir. Fakat sigortacı, sigorta tazminatını ödememesi bakımından haksız bulunursa, bu halde tazminat ödeme talebini ret anından itibaren temerrüde düştüğünün ve mahkemece belirlenecek zarar miktarından sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Yine bu yönde bkz. Y.17.HD., 10.05.2017, E.2016/11683, K.2017/5302. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:25.04.2018).

belirlenmesi hususunda yapacağı araştırmaların hangi süreye kadar tamamlanması gerektiği belirtilmemiştir. Sigorta ettirenin TTK 1446 uyarınca yapacağı ihbar ve TTK 1447 uyarınca vereceği belgelerin sigortacıya teslimi ile sigortacı araştırmalarını örneğin kırkıncı günde de tamamlayabilir. Bu halin kabulü, en azından kasko sigortası sözleşmeleri açısından pek işlevsel görünmemektedir. Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1 ile, sigorta ettirenin sözü edilen külfetlerini yerine getirmesi ve eksper raporunun sigortacıya tesliminden itibaren en geç on iş günü içerisinde sigortacının sigorta tazminatını belirlemesi ve üstelik sigorta ettirene kasko sigortası tazminatını ödemesi hususu hükme bağlanmıştır. Bu noktada sigorta eksperinin ne zaman atandığı önem taşır. Zira sigorta eksperine ne kadar erken sürede atanırsa, zararın tespiti ve dolayısıyla tazminatın belirlenmesi o kadar kısa sürede tamamlanacaktır. Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği³⁵⁰’nin 6. maddesi³⁵¹ de sorumuza cevap vermektedir. O halde kasko sigortası sözleşmelerinde, Kasko Sigortası Genel Şartları 3.3.4.1/1 hükmü uygulama alanı bulacaktır.

Ayrıca kasko sigortasının isteğe bağlı olması ve prim açısından serbest tarife rejiminin uygulanması nedeniyle, sigorta şirketlerinin girdiği çetin rekabet ortamında, sigorta ettirenin zararının bir an önce karşılanıp tatmin edilmesi son derece önem taşımaktadır. Sigorta ettirenin zararı ne kadar kısa sürede karşılanırsa, bu durum sigorta şirketi açısından da prestij kazanılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla sigorta şirketleri arasındaki bu rekabet, kasko sigortası tazminatının hesaplanıp sigorta ettirene ödenmesinde geçen sürenin azaltılmasında da fonksiyon göstermektedir.

Sonuç olarak, sigortacının kasko sigortası tazminatını ödeme zamanı olarak şu söylenebilir; sigorta ettiren, sigortacıya rizikonun gerçekleştiği ihbarını yapmalı ve zararın tespiti için sözleşmede belirtilen belgeleri teslim etmelidir. Ayrıca taraflar

³⁵⁰ Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği, sigorta eksperinin, sigortacı veya sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler tarafından atanması, eksperin iş kabulü, asgari ücret tarifesinin tespiti de dahil olmak üzere ekspertiz ücretinin belirlenmesi ile ilgili usul ve esasları kapsayan bir yönetmelik olmakla beraber çalışmanın devamında SEAY olarak kısaltılacaktır.

³⁵¹ **SEAY 6:** “Sigorta şirketi, motorlu araç sigortalarında ihbarın alınmasından itibaren en fazla 1 iş günü içinde ilgili dosya için eksper atanıp atanmayacağına ilişkin bilgiyi dördüncü maddedeki usule göre Merkeze iletir, varsa eksper atama bilgisi EKSİST’e girer.

(2) Sigorta şirketince atanan eksper tarafından yapılan tespitlere, 3 iş günü içinde sigortalı veya sigorta ettiren ya da sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişi tarafından itiraz edilebilir. İtiraz süresi, eksper raporunun EKSİST’e girişine ilişkin olarak muhataba yapılan bildirimle başlar. İtiraz halinde, Müsteşarlıkça belirlenecek bölge, branş, iş dağılımı gibi objektif kriterler dikkate alınarak EKSİST üzerinden tesadüfi olarak eksper ataması yapılır.”

arasında zararın tespitinin eksper raporu ile belirleneceği kararlaştırılmışsa (ki zararın tespiti için bu usul öngörülmektedir.), bu raporun sigortacıya tesliminden itibaren en geç on iş günü içerisinde sigortacı araştırmalarını tamamlamalı ve sigorta ettirene kasko sigortası tazminatını ödemelidir.

e. Sigortacının Avans Verme Yükümlülüğü

TTK ile beraber getirilen yeniliklerden biri de sigortacının, araştırmalarını üç ay içerisinde tamamlayamaması sebebiyle sigorta ettirene avans verme yükümlülüğüdür³⁵². (TTK 1427/3, KAKSGŞ 3.3.4.1/2)

Sigortacı, rizikonun gerçekleştiğine ilişkin kendisine yapılacak ihbardan sonra, rizikonun kasko sigortası sözleşmesi kapsamına dahil olup olmadığını, zarar ve sigorta tazminatını tespit etmeye çalışır. Ancak ihbardan itibaren üç ay içerisinde³⁵³ hala bir sonuca varamamışsa, bu halde sigorta ettirene bir miktar avans ödemek mecburiyetindedir. Üç aylık süre dolmadan sigorta ettirenin talebi halinde dahi, sigorta ettirene herhangi bir avans ödemesinde bulunulması gerekmez.

Fakat sigorta ettirenin, üzerine düşen külfetleri yerine getirmemesi, örneğin üç aylık süre içerisinde sigortacıya herhangi bir belge teslim etmemesi, zararın tespitinde güçlük çıkarması gibi kusurlu davranışlarında sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkacağı kanaatindeyiz³⁵⁴. Zira bu konuda TTK 1427/3'te herhangi bir açıklık bulunmamaktadır.

Avansın miktarının ne olacağı hususu da kanun maddesinde netleştirilmeye çalışılmıştır. Buna göre, ilk olarak taraflar avansın ne kadar olacağını kararlaştırabilirler. Şayet avansın miktarı konusunda anlaşılammışsa, mahkemece bir ön ekspertiz³⁵⁵ raporu hazırlanır ve ön ekspertiz raporunda tespit edilen zararın yüzde ellisi sigorta ettirene avans olarak ödenir.

³⁵² Sigortacının avans verme yükümlülüğüne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.285 vd.

³⁵³ Yine burada da üç aylık sürenin başlangıcı için sigortacının talep ettiği belgelerin ona teslim edilmiş olması gerekmez, ihbar tarihi esas alınır.

³⁵⁴ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.285.

³⁵⁵ Ön ekspertiz deyimi, ön ekspertiz raporu için mahkemeye başvurulması durumunda basit yargılama usulünün uygulanması gerektiği gibi hususlarda ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.286.

Ancak sigorta ettirene ödenecek sigorta tazminatının sonradan belirlenmesi ve sigorta ettirene ödenmesi halinde, kendisine ödenen avans miktarı sigorta tazminatından mahsup edilir.

Üç aylık sürenin dolması ile beraber sigortacının sigorta ettirene avans ödeme konusunda çekingen davranması ve sigorta ettirenin avans talebini reddetmesi durumunda, sigorta ettirenin ihtiyati haciz hakkı bulunmaktadır³⁵⁶.

Üç aylık sürenin dolması ile beraber sigorta ettirene verilen avans, eğer sonradan gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında olmadığı, herhangi bir sebeple sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı ya da zararın verilen avanstan daha düşük olduğu hallerde sigortacı tarafından geri alınabilecektir. Ancak uygulamada sigorta şirketleri mümkün olduğunca avans vermekten kaçınmaktadır. Bunun altında yatan sebep ise, araştırmalar devam ederken sigorta ettirene verilen avansın, daha sonradan sigortacının tazminat yükümlülüğünün olmadığına ortaya çıkması ile sigorta ettirenden geri alınmasındaki güçlüklerdir³⁵⁷.

Ancak kasko sigortası uygulaması açısından, zararın tespiti çoğu somut vakada kısa sürede tespit edilebilmekte ve nihayetinde sigorta tazminatındaki belirsizlik üç aya kadar sürmediği için sigortacının böyle bir yükümlülüğü de ortaya çıkmamaktadır.

Yeri gelmişken bu husus ile alakalı bir olaya tekrar değinmek gerekir. 27 Temmuz 2017 tarihinde İstanbul'da yaklaşık yüz seksen bin aracın hasar gördüğü şiddetli bir dolu afeti yaşanmıştır. Sigortacılık literatürüne "27 Temmuz İstanbul Afeti" olarak geçen dolu afetinden etkilenen araçların yaklaşık yüz bininin kasko sigortası ile koruma altında olduğu belirtilmiştir³⁵⁸. Sigorta şirketleri tarafından yapılan açıklamalarda ise, yüz bin civarında aracın bir anda hasara uğraması sebebiyle, her bir araçtaki zarar tespitinin gerçekleştirilip sigorta tazminatının ödenmesinin yaklaşık bir yılı bulacağı, İstanbul ve çevresindeki tamirhane sayısının zarar görmüş tüm araçların onarımında yetersiz kalacağı söylenmiştir.

O halde, böyle bir durumda, kasko sigortası sözleşmesinde dolu afetinin teminat altına alınan rizikolardan biri olduğu tespit edilirse ve sigorta ettirenin

³⁵⁶ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.288.

³⁵⁷ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.288.

³⁵⁸ Bu hususla ilgili olarak bkz. 27 Temmuz İstanbul Afeti başlıklı AUTOKİNG şirketinin hazırlamış olduğu rapor (www.autoking.com.tr, E.T.:25.04.2018).

ihbarından itibaren üç aylık süre geçmesine rağmen, sigortalı araç sahibine herhangi bir tazminat ödemesi yapılmamışsa, bu yönde araştırmalar hala sürüyorsa, sigortacının avans verme yükümlülüğünün işlev göstermesi gerektiğini, sigorta ettirenin sigorta şirketine başvurarak en azından bir miktar avans alabileceğini kabul etmek gerekir.

f. Sigortacının Tazminatı Ödemede Temerrüde Düşmesi

aa. Temerrüt İçin Muacceliyetin Yeterli Olması

Bir borç muaccel hale geldiği takdirde, alacaklının borçluya bir ihtarda bulunması ile beraber, borçlu temerrüde düşmektedir. (TBK 117) Dolayısıyla sigorta tazminatının muaccel hale gelmesi ile sigortacının bu borcunu ödemede temerrüde düşmesi esasen farklı noktalardır. Bu bilgi ışığında sigortacının, kasko sigortası tazminatını ödemede temerrüde düşmesi için öncelikle bu borcun muaccel hale gelmesi gerekir. Nitekim kasko sigortası tazminatının hangi anda muaccel hale geldiğine yukarıda değinmiştik³⁵⁹.

Sigorta tazminatının muaccel hale gelmesinden sonra, TTK sigorta hukukuna özgü bir kural getirmiştir. Buna göre sigorta tazminatı ödemede sigortacının temerrüde düşmesi için sigorta ettiren tarafından bir ihtar çekilmesi gerekmez. Kasko sigortası tazminatı, muaccel hale gelmesi ile beraber, sigortacı ihtar gerekmeden mütemerrit olur³⁶⁰. (TTK 1427/4)

TTK 1427/4 hükmü ile eTTK' ndaki hükümden farklı olarak sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinden sonra ek olarak temerrüt için ihtar çekme

³⁵⁹ Bkz. §3, II, D, 3, d.

³⁶⁰ eTTK' nun yürürlükte olduğu dönemde ise, sigorta tazminatının ödenmemesi durumunda sigortacının temerrüde düşmesi hali TBK' ndaki genel hükümlere gönderme yapmaktaydı. Rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin doğması sonucu muaccel hale gelen sigorta tazminatı ile sigortacı borçlu duruma düşmekteydi ancak ek olarak kendisine bir ihtar çekilmediği müddetçe sigortacının temerrüde düşmesi söz konusu olmamaktaydı. Bununla beraber, rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfeti çerçevesinde sigorta ettirenin sigortacıya yapacağı ihbar bildiriminin, sigortacıyı temerrüde düşürecek nitelikte bir ihtar sayılıp sayılmayacağı hususu da bir tartışma konusuydu. Doktrinde genel görüş ise, rizikonun gerçekleştiğini ihbar ile sigortacıyı temerrüde düşürecek ihtarın birbirinden içerik ve nitelik olarak farklı olduğu ve sigortacının temerrüde düşürülebilmesi için, ihbara ek olarak temerrüt ihtarının gerektiği idi. Bu hususta bkz. Türk, s.211; Taşyürek, s.138.

yükümlülüğü kaldırılmıştır³⁶¹. Sigortacının, sigorta tazminatını ödemede temerrüde düşmesi için herhangi bir ihtar gerek kalmayacak, sigorta tazminatı muaccel hale geldiği anda sigortacı mütemerrit olacaktır³⁶². Nitekim sigorta tazminatının muacceliyeti, sigortacının sorumlu olduğu borcun ne miktarda olduğunu ve bu borcunu ne zaman ödemesi gerektiğini de içerisinde barındıran bir üst kavramdır. Hal böyle olunca miktarı yahut sigorta ettirene ödenip ödenmeyeceği dahi belli olmayan sigorta tazminatına temerrüt faizi yürütülüp yürütülemeyeceğine ilişkin tartışmalara da nokta koyulmaktadır.

Gerçekten de sigortacı tarafından, kasko sigortası tazminatının miktarı ve sigorta ettirene karşı bu miktardan sorumlu olup olunmadığı hususu açıklığa kavuşturulmuşsa, sigorta tazminatını ödemede beklemenin bir faydası kalmamış demektir. Dolayısıyla yukarıda da değindiğimiz gibi, sigorta tazminatının muaccel hale gelme anı eTTK' na oranla daha isabetli biçimde belirlendiği gibi, ihtar şartının kaldırılması da yerindedir. Sigortacı, tıpkı Kasko Sigortası Genel Şartlarında belirtildiği gibi, kasko sigortası tazminatını tespit ettiği anda bunu sigorta ettirene ödemek zorundadır. Nitekim sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak bu tazminatın sigorta ettirene ödenmesini geciktiremez. (SK 32/3)

bb. Temerrüt Faizi İçin Talebin Şart Olması

Sigorta tazminatı ödemede sigortacının temerrüde düşmesinin en önemli sonucu, sigorta ettirenin temerrüt faizine hak kazanmasıdır. (TBK 120) Ancak sigortacıdan, kasko sigortası tazminatının ödenmesinde temerrüde düşülmesi nedeniyle temerrüt faizi alınabilmesi için bunun mutlaka talep edilmesi gerekir. Aksi takdirde, hakim bu hususu re'sen dikkate alıp sigortacıyı temerrüt faizi ödemeye mahkum edemez. Şayet, sigortacı, sigorta ettirenin talebini reddederse, bu andan itibaren temerrüt faizinin işleyeceği söylenebilir³⁶³. Buna karşılık sigorta ettiren tarafından temerrüt faizi de ödenmesi amacıyla sigortacıya başvurulmamışsa,

³⁶¹ Bununla beraber, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmemesine rağmen, sigortacı rizikonun gerçekleştiğini bir şekilde öğrenmiş ve zararın tespiti için araştırmalara başlamışsa, kendisinin temerrüde düşürülebilmesi için ihtar çekilmesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır. Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.196.

³⁶² Bu hükümle beraber, sigorta ettirenin daha geniş şekilde korunması ve sigortacının tazminatı bir an önce ödemeye yönelmesi amaçlanmıştır. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.289.

³⁶³ Bu hususta bkz. Çeker, s.96; Kayıhan/Bağcı, s.201.

temerrüt faizi, bu uğurda açılacak bir dava ya da başlatılacak icra takibi tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır³⁶⁴.

Ancak önemli olan nokta, temerrüt faizinin mutlaka talep edilmesi gerektiğidir. Sigortacıdan yalnızca kasko sigortası tazminatının talep edildiği, temerrüt faizine dava dilekçesinde yer verilmediği durumda, hakim taleple bağılılık ilkesi çerçevesince resen temerrüt faizine hükmetmesi mümkün değildir.

Temerrüt faizi uygulamada, yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda, sigorta ettiren tarafından, çoğu zaman rizikonun gerçekleştiği andan itibaren talep edilmektedir³⁶⁵. Ancak rizikonun gerçekleşmesi salt olarak sigortacıyı temerrüde düşürmez. Dolayısıyla temerrüt faizinin rizikonun gerçekleştiği andan itibaren istenmesi hukuka aykırıdır. Bununla beraber, Yargıtay temerrüt faizini davanın açıldığı yahut icra takibinin başlatıldığı andan itibaren işletmeye başlamaktadır.

cc. Temerrüt Faizi Oranı

Temerrüt faizi bakımından önemli olan bir diğer nokta, faizin hangi oranda işletileceğidir. Bu hususta öncelikle taraflar arasındaki işin niteliğini belirtmek gerekir ki bu iş ticari bir iştir. Dolayısıyla ticari iş olması sebebiyle, 3095 sayılı kanunun 2/2 maddesinde belirtilen orandan temerrüt faizi istenebilmesi mümkündür ki bu oran her zaman yasal faiz oranından yüksek olması sebebiyle, talep edilmesi sigorta ettirenin lehinedir. Ancak bu temerrüt faizi bu oranda talep edilecekse 3095 sayılı kanun 2/2 maddesine de atıf yapılmalıdır³⁶⁶. Aksi takdirde, temerrüt faizi oranı yasal faiz oranı üzerinden hesaplanacaktır³⁶⁷.

³⁶⁴ Bu hususta bkz. Çeker, s.96; Kayıhan/Bağcı, s.201.

³⁶⁵ Bu yönde kararlar için bkz. Y.17.HD., 30.10.2017, E.2016/18464, K.2017/9803; Y.17.HD., 01.11.2017, E.2016/17976, K.2017/9941 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:27.04.2018)

³⁶⁶ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 26.04.2017, E.2016/9498, K.2017/4593 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:27.04.2018).

³⁶⁷ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 04.10.2017, E.2016/17240, K.2017/8620 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:27.04.2018).

dd. Temerrüt Faizine İlişkin Düzenlemenin Emredici Olması

Son olarak temerrüt faizi ile ilgili değineceğimiz husus TTK 1427/5 hükmüdür. Bilindiği üzere, TBK’ ndaki borçlunun temerrüdü düzenleyen hükümler emredici nitelikte değildir. Taraflar arasında önceden kararlaştırılarak borçlunun temerrüt faizi ödemeyeceğine ilişkin bir madde düzenlenmesi mümkündür. İşte TTK 1427/5 ile tam da bu noktada sigorta ettirene bir koruma sağlanmaktadır. Sigorta ilişkisinde güçlü konumda bulunan sigortacının, tüketici konumundaki sigorta ettirene karşı, sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesi halinde, sigorta ettirenin temerrüt faizi isteme hakkı bu hüküm ile korunmuştur. Ancak TTK 1452/3 gibi koruyucu bir hüküm bulunmaktayken TTK 1427/5’e ihtiyaç olmadığını da belirtmek gerekir.

Kasko Sigortası Genel Şartlarında sigortacının sigorta tazminatını ödemediğinde temerrüde düşmesine ilişkin herhangi bir hüküm getirilmediğinden, özellikle TTK 1452/3 uyarınca sigorta ettiren lehine – aleyhine tartışması yapılamamıştır. Ancak TTK 1427/4 ve TTK 1427/5, nispi emredici hüküm olmaları sebebiyle sigorta ettiren aleyhine değiştirilemez. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesine, sigortacının kasko sigortası tazminatını ödemediği takdirde ancak ihtar ile temerrüde düşeceğine yahut temerrüt faizi işlemeyeceğine ilişkin bir kayıt getirilemez.

ee. Temerrüt Faiziyle Karşılanamayan Zararlar

Kasko sigortası tazminatının ödenmesinde sigortacıdan kaynaklanan bir gecikme sebebiyle, sigorta ettirenin bir zarara uğramışsa ve uğranılan zarar, hak kazanacağı temerrüt faizinden daha fazla bir miktarda ise sigortacı, sigorta ettirenin uğramış olduğu aşkın zararı da karşılamak durumundadır³⁶⁸. (TBK 122) Ancak sigorta ettirenin aşkın zararının istenebilmesi için, meydana gelen bu zarar ile sigortacının ödemediği yahut geç ödediği kasko sigortası tazminatı arasında bir illiyet bağı bulunması gerekir³⁶⁹. Şayet sigorta tazminatının ödenmesinde yaşanan

³⁶⁸ Bu hususta bkz. İnci Kaner, “Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcunda Temerrüdü ve Munzam Zarar Meselesi”, XVIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 2001, s.2 vd.

³⁶⁹ Nitekim Yargıtay da sigorta ettirenin, salt olarak temerrüt faizinden fazla oranda uğradığı zararın aşkın zarar olarak kabul edilip sigortacıdan istenemeyeceğini, aşkın zararın mutlak olarak kasko

gecikmede sigortacının herhangi bir kusuru bulunmuyorsa ve sigortacı kusuru bulunmadığını ispat edebiliyorsa, aşkın zarara hükmedilmez³⁷⁰.

Uygulamada sigorta şirketlerinin, aşkın zararın kasko sigortası sözleşmesi teminatı kapsamında olmadığı ve bu sebeple sigortacının sorumluluğunun doğmayacağına ilişkin savunmalar yaparak aşkın zarar taleplerini reddettikleri görülmektedir. Böyle bir savunmanın hukuken hiçbir geçerliliği olmadığını belirtmek gerekir. Zira aşkın zarar, tamamen TBK 122 uyarınca kanundan doğan bir sorumluluktur.

4. Kasko Sigortası Tazminatının Belirlenmesindeki Esaslar

Kasko sigortası bir zarar sigortası türü olmakla birlikte, rizikonun gerçekleşmesi ile beraber teminat altına alınan zarar sigortacı tarafından karşılanacaktır. Ancak kasko sigortası tazminatının belirlenebilmesi için sigortalı araç üzerindeki menfaatin değerinin ve gerçekleşen zararın tespitinin yapılması gerekir³⁷¹. Tüm bu hususların saptanması da mal sigortalarında hakim olan tazminat ilkelerinin uygulanması ile mümkün olacaktır.

Özellikle Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlüğe girmesiyle beraber menfaat değeri ve zararın tespitine ilişkin bazı değişiklikler yapılmıştır. Yeri geldiğinde bu değişikliklerden bahsedilecektir. Kasko Sigortası Genel Şartları, sigortacı ile sigorta ettiren arasında tazminatın ödenmesi aşamasında yaşanması muhtemel sorunları en aza indirmeye amacıyla olduğundan, yapılan değişikliklerin de bu amaca hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Aşağıda ilk olarak sigortalı araç üzerindeki menfaat değerinin tespitine yönelik açıklamalar yapılacaktır. Daha sonra sigortalı araç üzerinde gerçekleşen zararın tespitine ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

sigortası tazminatının geç ödenmesinden kaynaklanması gerekliliğini içtihat etmiştir. Bkz. Y.17.HD., 05.06.2017, E.2016/11024, K.2017/6385 sayılı kararında “...Davacının kullanmış olduğu ticari kredinin, aracın çalınmasından çok önce, yani araç davacının kullanımında iken kat edilmiş olduğu, aracın çalınması üzerine sigortacının sigorta tazminatını geç ödenmesi ile davacının munzam zarar talebi arasında uygun illiyet bağının tespit edilemediği, bu nedenle davanın kanıtlanamadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:28.04.2018).

³⁷⁰ Bu hususta bkz. Eren, s.1108.

³⁷¹ Yine bu hususa ilişkin bkz. Can, s.88.

a. Menfaat Değerinin Tespiti

aa. Menfaat Değeri Kavramı ve Kasko Sigortasında Bunun Tespiti

Kasko sigortası sözleşmesinde kasko koruması altına alınacak menfaat değerinin tespiti oldukça önemlidir. Zira kasko sigortası sözleşmesinde, sigorta ettirenin ödeyeceği prim miktarında yahut rizikonun gerçekleşmesi halinde uğranılan zararın tespitinde en temel alınan referans sigorta ettirenin menfaatidir. Sigorta ettirenin teminat altına alınan menfaati sigortalı araç üzerinde olduğuna göre, menfaat değerinin tespitinde de en önemli husus sigortalı aracın değerini tespit etmek olacaktır.

Sigortalı aracın değerinin tespitine geçmeden önce ilgili bazı kavramlardan bahsetmek gerekir. Buna göre, açıklanması gereken ilk kavram sigorta değeridir. Sigorta değeri, sigorta olunan menfaatin tam değeridir³⁷². (TTK 1460) Yani, sigortalı araç ve varsa daha sonradan araca eklenen navigasyon, radyo gibi aksesuarların tam olarak ifade ettiği ekonomik değerden sigorta değeri olarak bahsedilir³⁷³. Bu kavram yalnızca zarar sigortalarına özgüdür.

Önem arz eden bir diğer kavram ise sigorta bedelidir. Kural olarak tarafların anlaşması ile belirlenen ve riziko gerçekleştiğinde sigortacının sorumluluğunu sınırlayan bu kavrama sigorta bedeli denir³⁷⁴. (TTK 1461) Sigorta bedeli, sigorta sözleşmesinde gösterilir ve böylelikle sigortacının sorumlu olabileceği üst sınır çizilmiş olur. Sigorta ettirenin uğradığı zarar, sigorta bedelini aşsa dahi sigortacı sigorta bedeli ile sorumlu olacak, aşan kısım sigorta ettirenin üzerinde kalacaktır. Bu durum nihayetinde zarar sigortalarında geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesinin bir görünümüdür³⁷⁵.

³⁷² Sigorta değerine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.115 vd.; Kender, s.308; Çeker, s.151; Kayıhan/Bağcı, s.63; Can, s.85 vd.

³⁷³ Ünan' ın ifadesiyle “*Sigorta değeri, sigorta konusu mal üzerindeki çıkarın para ile anlatımıdır.*” bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.115.

³⁷⁴ Sigorta bedeli kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.137 vd.; Bozer, 1965, s.105; Kender, s.307; Ayhan/Çağlar, s.179; Çeker, s.151; Huriye Kubilay, **Yeni Değer Sigortası**, Ankara, 1994, s.139; Kayıhan/Bağcı, s.64-65; Can, s.85.

³⁷⁵ Zarar sigortalarında söz konusu olan zenginleşme yasağına ilişkin bkz. Kender, s.308; Kayıhan/Bağcı, s.72 vd; Can, s.39-40.

Mal sigortalarında da ana ilke, sigorta bedelinin bazı istisna haller dışında sigorta değerine eşit olması, yani sigorta ettirenin menfaatinin tam olarak koruma altına alınmasıdır³⁷⁶. Ancak bazı durumlarda sözleşmede belirlenen sigorta bedeli, sigorta değerinden az olabilir. Bu halde eksik sigortada söz konusudur. (TTK 1462) Yine sigorta bedelinin, sigorta değerinin üstünde olması da mümkündür. Bu halde de aşkın sigortadan bahsedilir. (TTK 1463) Kasko sigortası sözleşmesinde eksik sigorta ve aşkın sigortaya ilişkin açıklamalarımıza aşağıda yer vereceğiz³⁷⁷.

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarından farklı olarak yürürlükteki Kasko Sigortası Genel Şartlarında sigorta bedeli ile alakalı olarak büyük bir değişikliğe gidilmiştir. Sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki doğabilecek uyuşmazlıkları henüz doğmadan giderme amacı güden Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.1.1 maddesi ile sigorta bedeli konusunda isabetli bir çözüm getirilmiştir.

Buna göre, kasko sigortası sözleşmesinde belirli, değişmez bir sigorta bedeli tutarı belirlenmeyecektir. Sigorta bedeli yazan kısma “*Sigorta şirketi aracı hasar tarihi itibarıyla rayiç değerine kadar teminat altına almıştır.*” ibaresi konulacaktır. (KAKSGŞ B.3.3.1.1) O halde, sigortacının, teminat altına aldığı zararın azami sınırı, kasko sigortası sözleşmesinin yapıldığı sırada net olarak belli değildir. Sigortacının sorumlu olduğu sigorta bedeli, günden güne değişmekte³⁷⁸, rizikonun gerçekleşmesi anında belirli hale gelmektedir.

Böylelikle sigorta ettirenin, araç üzerindeki menfaatinin değeri, kasko sigortası sözleşmesinin yapıldığı andaki sigorta değerine göre değil, rizikonun gerçekleştiği andaki aracın rayiç değerine göre belirlenecektir.

Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki bu düzenleme sebebiyle kasko sigortası sözleşmesinde sigorta bedeli, diğer mal sigortalarının aksine belirli bir miktar olarak gösterilmez. Ancak bu husus sigorta bedelinin belirlenebilir olduğu gerçeğini değiştirmez ve bu sebeple TTK 1461’ e bir aykırılık bulunmamakla beraber, sigorta bedelinin belirli bir miktar olarak gösterilmesi zorunluluğu da yoktur³⁷⁹. Dolayısıyla

³⁷⁶ Bu hususta bkz. Bozer, 1965, s.176; Ayhan/Çağlar, s.179-180.

³⁷⁷ Bkz. §3, II, D, 4, a, cc.

³⁷⁸ Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.144.

³⁷⁹ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.144. Kender ise, sigorta sözleşmesinde sigorta bedelinin gösterilmesinin şart olduğunu, zira prim miktarının tayininde sigorta bedelinin işlev gösterdiğini ileri sürmektedir. Bkz. Kender, s.307.

Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki sigorta bedeline ilişkin düzenlemenin TTK 1461' e aykırı olduğu söylenemez.

Kasko sigortası sözleşmelerinde, sigorta bedelinin taraflar arasında yukarıda bahsedildiği gibi rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değere eşit olduğu prensibinin benimsenmesi akıllara bazı soruları getirmektedir. Buna göre, sigortalı aracın rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değeri neye göre belirlenecektir? Bu hususun son derece titizlikle belirlenmesi lazımdır. Zira böylelikle ne sigortacı gereğinden fazla ya da az bir tazminat ödemesi yapacaktır ne de sigorta ettiren gereğinden fazla ya da az bir sigorta tazminatı alacaktır.

Bu sebeple kasko sigortası sözleşmesinin yapılması esnasında, sözleşmede riziko anında rayiç değer belirlenmesinde esas alınacak referans mutlaka gösterilir. Şayet böyle bir referans gösterilmemişse, TSB' nin hazırlamış olduğu kasko değer listesi baz alınır. (KAKSGŞ B.3.3.1.1/2) Buna göre, TSB tarafından, rizikonun gerçekleştiği sırada rayiç değer belirlenmesinde esas alınacak bir kasko değer listesi hazırlanmıştır³⁸⁰. Çoğu sigorta şirketi açısından da kasko sigortası sözleşmesinde referans olarak gösterilen kasko değer listesi, TSB' nin hazırlamış olduğu listedir.

Kasko değer listesinde, tüm araçlar marka, model ve üretim yılına göre değerleriyle birlikte sıralanmaktadır. Bu liste aylık olarak güncellenmektedir. Ancak listede yalnızca marka, model ve üretim yılına göre araçların değeri belirtilmektedir³⁸¹. Örneğin, kasko sigortası sözleşmesinde ek olarak belirtilip teminat altına alınmış navigasyon, ses veya görüntü sistemi gibi aksesuarlar kasko değer listesindeki değerlendirmeye dahil değildir. Bu aksesuarların değerleri, kasko sigortası sözleşmesinde ayrıca belirtilirler. Kasko değer listesinde son on beş yılın

³⁸⁰ Kasko değer listesine ulaşmak için bkz. (<https://www.tsb.org.tr/kasko-deger-listesi.aspx?pageID=631>, E.T.: 29.04.2018).

³⁸¹ Kasko değer listesinde yazılı araçların belirlenen değerlerinin piyasadaki değerlerinden yüksek veya düşük bir bedel olup olmadığı hususunda bir soru akla gelebilir. Tarafımızca yapılan piyasa araştırmasında hemen hemen her araç modeli için makul fiyatların belirlendiğini söylemek mümkündür. Bu sebeple, rizikonun gerçekleşmesi anında sigorta ettirenin, menfaat değerinde bir kayıp olacağını söylemek güçtür.

araçlarının değerleri yer almaktadır³⁸². Nitekim bu değerler, motorlu taşıt vergisinin oluşturulmasında da baz alınmaktadır³⁸³.

Kasko değer listesinin işlev gösterdiği bir diğer nokta, kasko priminin belirlenmesi hususundadır. Zira bir sigorta sözleşmesinde primin belirlenmesi açısından referans alınan en temel nokta, sigorta altına alınan menfaatin değeri ve sigorta bedelidir. Ancak yukarıda da değinildiği gibi, kasko sigortası sözleşmesinde değişken olmayan, belirli bir sigorta bedeli yer almaz. Bu da kasko priminin belirlenmesini zorlaştıran unsurlardan biridir. Tam da bu noktada, kasko sigortası sözleşmesinin yapıldığı esnada, sigortalanan aracın kasko değer listesindeki değeri önem arz eder. Kasko priminin belirlenmesinde buradaki değer de referans alınır. Fakat kasko priminin belirlenmesinde referans alınan tek noktanın, kasko değer listesindeki aracın değeri olmadığını da önemle belirtmemiz gerekir.

O halde kasko sigortası sözleşmelerinde sigorta bedelinin gösterilmemesinin sonucu şudur; sigortacı, kasko sigortası sözleşmelerinde sigorta bedelini değil, sigortalı aracın hasar anındaki sigorta değerini ödemekle yükümlüdür³⁸⁴.

Şayet sigortalanan malın değeri sigorta sözleşmesinde gösterilmemişse, rizikonun gerçekleştiği anda, uğranılan zararın gerçek değerini sigorta ettiren ispat etmek durumundadır³⁸⁵. İşte kasko değer listesi ile de aslında sigorta ettirenin ispat yükümlülüğü ortadan kaldırılmakta, rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değer en başta bir referansa bağlanmaktadır.

Bazen sigorta ettiren, sigortalı aracı üzerindeki menfaatini birden çok sigortacıya sigorta ettirebilir. Bu durumlarda TTK 1465 vd. düzenlenen birden çok sigortanın hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

³⁸² On beş yıldan eski modelli araçlar için baz alınacak referansı sigorta şirketi ile sigorta ettiren anlaşarak kararlaştırırlar. Genel olarak sigorta şirketlerinin kendi bünyelerinde hazırlamış oldukları değer listeleri esas alınmaktadır.”

³⁸³ Kasko değer listesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. (<https://www.sigortam.net/kasko-sigortasi/kasko-deger-listesi-nedir/> E.T.:29.04.2018).

³⁸⁴ Nitekim Yargıtay da kasko sigortası sözleşmesinde, sigortacının sigorta bedelini değil, hasar anındaki sigorta değerini ödemekle yükümlü olduğunu içtihat etmektedir. Bu hususta bkz. Y.17.HD, 15.06.2017, E.2016/15595, K.2017/6844; Y.17.HD., 17.12.2015, E.2015/17305, K.2015/14311 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:30.04.2018).

³⁸⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.64; Kender, s.324.

bb. Birden Çok Sigorta

Bir mal üzerinde, bazen aynı menfaat ve aynı rizikolara karşı aynı süreler içerisinde birden çok sigorta sözleşmesi yapılabilir. Böyle bir durumda TTK 1465'te düzenlenen birden çok sigortanın söz konusu olduğu söylenebilir³⁸⁶. Birden çok sigorta bir müşterek sigorta (TTK 1466) şeklinde olabileceği gibi, çifte sigorta (TTK 1467) ya da kısmi sigorta (TTK 1468) şeklinde de cereyan edebilir.

Kasko sigortası açısından ise, sigortalı araç üzerinde aynı rizikolara karşı ve aynı süreleri kapsayan ikinci bir kasko sigortası sözleşmesinin yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır³⁸⁷. (KAKSGŞ C.4) Buna göre, sigortalı araç üzerinde ikinci defa yapılacak kasko sigortası sözleşmesinin sigortacısının, daha önceden araç üzerinde aynı süre ve aynı rizikoya ilişkin olarak bir kasko sigortası tesis edilip edilmediğini araştırmak zorunda olduğu da belirtilmiştir.

Fakat bununla beraber, sigortalı araç üzerinde ikinci defa bir kasko sigortası sözleşmesinin yapılması halinde de bu sözleşmenin TTK' nda yer alan şartların varlığı halinde geçerli olacağı yer almaktadır.

Buna göre, ilk olarak kasko sigortası sözleşmeleri açısından kısmi sigortanın söz konusu olamaz. Zira, kısmi sigortada, sigortalanan menfaatin ilk sigorta sözleşmesi ile tam olarak teminat altına alınamamış olması gerekir. (TTK 1468) Oysa kasko sigortası sözleşmesinde, sigortalanan araç rizikonun gerçekleşmesi anındaki rayiç değerine kadar teminat altına alınır. Dolayısıyla sigortalı aracın tam olarak teminat altına alınamamış olması durumu söz konusu değildir.

Bununla beraber, müşterek sigortadan ziyade, getirilen bu hükmün çifte sigortaya ilişkin olduğu kanaatindeyiz. Zira, çifte sigortada, değerinin tamamı sigortalanan bir menfaatin, sonradan aynı veya farklı kişiler tarafından, aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigorta ettirilmesi söz konusudur³⁸⁸. Ancak çifte sigortanın geçerli olabilmesi için de TTK 1467' de sayılan üç halden birinin

³⁸⁶ Birden çok sigortaya ilişkin olarak bkz. Can, s.107 vd.; Ünan, Zarar Sigortaları, s.170 vd.; Kender, s.317 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.79 vd.; Bozer, 1965, s.193 vd.; Ulaş, s.185 vd.

³⁸⁷ **KAKSGŞ C.4:** “Sigortalanan menfaatler üzerinde aynı rizikolara karşı ve aynı süreye rastlayan ikinci poliçe düzenlenemez. Sigortacı bu esasa uyulup uyulmadığını araştırmak zorundadır. Bu esasa aykırılık halinde ikinci poliçe 6102 sayılı TTK' nda yer alan şartların varlığı halinde geçerli olur.”

³⁸⁸ Çifte sigortanın düzenleniş amacı ve buna ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kemal Şenocak, **Çifte Sigorta**, Turhan Yayıncılık, Ankara, 2002, s.3 vd.

gerçekleşmesi şarttır. İşte Kasko Sigortası Genel Şartlarında varlığı aranan şartlar, TTK 1467’de bahsi geçen üç şarttan biridir.

Buna göre, sigortalı araç üzerinde çifte kasko sigortası tesis edilecekse, sonraki ve önceki sigortacıların bu duruma onay vermesi veya sigorta ettirenin önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devretmesi yahut o haklardan feragat etmesi ya da sonraki sigortacının kasko sigortası sözleşmesinde açıkça önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumlu olacağının şart koşulması gerekir³⁸⁹.

Fakat uygulamada, özellikle kasko sigortası sözleşmeleri açısından birden çok sigortaya rastlanılmadığını söylemek mümkündür. Nitekim yürürlükte bulunan Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki hüküm ile de kasko sigortası sözleşmelerinde birden çok sigortanın uygulama alanı bulmaması amaçlanmıştır³⁹⁰. Kanaatimizce böyle bir hükmün getirilme sebebi de sigorta tazminatının ödenmesi açısından sigorta ettireni tek bir sigortacı ile muhatap etmek ve olası karışıklıkların önüne geçmektir.

cc. Eksik ve Aşkın Sigorta

Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında açıkça eksik sigorta³⁹¹ ve aşkın sigortadan³⁹² bahsedilmek suretiyle, kasko sigortası sözleşmelerinde de aşkın sigorta ve eksik sigortanın söz konusu olabileceğinden bahsetmekteydi. (KTKSGŞ A.6, A.7) Bu durum tamamen, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta bedelinin taraflar arasında anlaşılacak belirlenmesinden kaynaklanmaktaydı³⁹³.

Kasko sigortası sözleşmesi kurulurken sözleşmede bir sigorta bedeli belirtilmekteydi. Belirtilen bedel de aslında sigortalanan aracın değerine eşitti. Fakat niteliği gereği, sigortalanan aracın zaman içerisinde değerinin artabilmesi ve çoğu

³⁸⁹ Çifte sigortanın şartlarına ilişkin bkz. Şenocak, Çifte Sigorta, s.21 vd.

³⁹⁰ KTKSGŞ döneminde ise, birden çok sigortanın yapılmasını yasaklayıcı bir hüküm bulunmamaktaydı. Tam tersine, kasko sigortası sözleşmeleri açısından birden çok sigorta yapılmasına cevaz verilmekle beraber, birden çok sigorta durumunda sigorta ettiren bu hususu sigortacıya ihbarla görevliydi. KTKSGŞ döneminde birden çok sigortaya ilişkin bkz. Taşyürek, s.117 vd.

³⁹¹ Eksik sigortaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.149 vd.; Kender, s.311 vd.; Bozer, 1965, s.202 vd.; Menfaat değeri altında sigorta şeklinde bkz. Arseven, s.78-79 vd.; Çeker, s.153 vd.; Ulaş, s.181 vd.

³⁹² Aşkın sigortaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.157 vd.; Kender, s.313 vd.; Bozer, 1965, s.179 vd.; Arseven, s.77-78; Çeker, s.155 vd.; Ulaş, s.179 vd.

³⁹³ Eski Kasko Sigortası Genel Şartları döneminde söz konusu eksik sigortaya ilişkin olarak bkz. Taşyürek, s.113 vd.; aşkın sigortaya ilişkin olarak bkz. Taşyürek, s.116 vd.

zamanda azalabilmesi söz konusuydu. Böyle olunca da sigorta tazminatının ödenmesi aşamasında ortaya çıkabilecek bir eksik sigorta ya da aşkın sigorta halinde taraflar arasında uyuşmazlıklar çıkmaktaydı. Hatta uyuşmazlıkların yaşanmaması adına örneğin eksik sigorta haline ilişkin olarak önceden kasko sigortası sözleşmelerinde “enflasyon klotu³⁹⁴” gibi özel şartlar yer almaktaydı.

Kasko Sigortası Genel Şartları ile birlikte, kasko sigortası sözleşmesinde bir sigorta bedeli belirtmek yerine aracın hasar tarihi itibarıyla rayiç değerine kadar teminat altına alındığı hükmü getirilerek bu yönde yaşanan tüm uyuşmazlıkların önüne geçilmiştir. Böylelikle artık kasko sigortası sözleşmeleri açısından eksik sigorta yahut aşkın sigorta söz konusu olmayacaktır.

Nitekim kasko sigortası poliçelerinde de “Hasar durumunda eksik/aşkın sigorta uygulanmayacaktır.” ibaresine yer verilmektedir.

b. Zararın Tespiti

Kasko sigortası tazminatının belirlenebilmesi açısından önem arz eden bir diğer esas, sigortalı araç üzerinde meydana gelen zararın tespittir³⁹⁵. Gerçekten de zarar sigortalarında, sigortacı, yalnızca sigortalının uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür. (TTK 1459) Sigorta bedeli ise, sigortacının sorumlu olduğu zararın azami sınırını ifade eder. Dolayısıyla, örneğin hayat sigortalarında olduğu gibi³⁹⁶, sözleşmede kararlaştırılan olayın gerçekleşmesi halinde sigorta bedelinin tamamının sigortalıya ödeneceği hususu, zarar sigortaları açısından geçerlilik göstermemektedir. Buna mukabil olarak zararın tespiti yahut zararın tayini de yalnızca zarar sigortaları açısından geçerli olacak, meblağ sigortaları açısından bir anlam ifade etmeyecektir. Sigortalı araç üzerinde meydana gelen zarar tespit edilecek ve bu zarar doğrultusunda sigortalıya bir tazminat ödemesi yapılacaktır.

³⁹⁴ Enflasyon klotu ile enflasyon yüzünden aracın sigorta edildiği tarihten sonraki değer artışları dolayısıyla TTK’nda düzenlenen eksik sigorta hükümlerinin sigortalı aleyhine sonuçları önlenmeye çalışılıyordu. Bu hususta bkz. Taşyürek, s.114. Ayrıca eski Kasko Sigortası Genel Şartları döneminde gerçekleşmiş bir somut olaya ilişkin bkz. Y.17.HD., 25.05.2015, E.2014/10319, K.2015/7658 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:02.05.2018)

³⁹⁵ Doktrinde “sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi halinde uğranılan zarar, sigorta zararı” olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Can, s.88; Kender, s.324.

³⁹⁶ Hayat sigortalarında sigorta bedelinin sigortalıya ödeneceği hususuna ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ayhan/Çağlar, s.180-181.

O halde, sigortacı, kasko sigortası ile koruma altına alınmış araç üzerinde meydana gelen zarar ne ise, sigortalının bu zararı tazmin edilecektir. Bu durum yukarıda değindiğimiz zenginleşme yasağı ilkesinin somutlaşmış halidir. Sigortalıya, uğradığı zarardan fazlasını ödenemez, böylelikle sebepsiz yere zenginleşmesinin önüne geçilmektedir³⁹⁷.

Ancak sigortacının sorumlu olduğu azami zarar miktarı ise, kasko sigortası sözleşmelerindeki sigorta bedeline ilişkin hüküm gereği, sözleşme kurulduğu esnada belirli halde değildir. (KAKSGŞ B.3.3.1.1) Zira öncelikle sigortalı araç üzerinde riziko gerçekleşip zarar meydana gelir. Rizikonun gerçekleşmesi anı rayiç değerin belirlenmesi açısından önem taşır. Böylelikle sigortacının ödemekle yükümlü olduğu sigorta bedeli de sigortalı aracın riziko anındaki rayiç değeri olarak belirli hale gelecektir. Dolayısıyla sigortalı araç üzerindeki menfaatin değerinin tespiti ile meydana gelecek zararın tespitinin farklı hususlar olduğuna tekrardan dikkat çekmeliyiz. Ek olarak sigorta zararının tespiti ile sigortalıya ödenecek kasko sigortası tazminatının belirlenmesinin de farklı kavramlar olduğunu belirtmemiz gerekir.

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmesi ve gerekli bilgi, belgeleri sigortacıya vermesi ile beraber, sigortacı, zararın tespiti için gerekli çalışmalara başlar. Zarar, uygulamada hemen hemen her durumda sigorta eksperinin raporu ile tespit edilmeye çalışılır ve sigorta eksperinin hazırladığı ekspertiz raporunun sigortacıya tesliminden itibaren en geç on iş günü içerisinde de sigortacı gerekli tazminat ödemesini yapmak mecburiyetindedir. (KAKSGŞ B.3.3.4.1)

Kasko sigortası tazminatının belirlenmesi açısından, taraflar anlaşarak bu zararı tespit edebilirler. (KAKSGŞ B.3.2) Tarafların anlaşamaması durumunda ise zararın tespitinin nasıl gerçekleştirileceği hususu önem teşkil eder. Şimdi aşağıda bu ihtimallere yönelik olarak zararın tespitine değineceğiz.

aa. Tarafların Anlaşması Suretiyle Zararın Tespiti

Sigortalı araçta riziko gerçekleşmesi sonucu bir zarar meydana geldiğinde, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmektedir. Bunun üzerine sigortacı, zararın tespitine yönelik bir sigorta eksperini ataması yapabilir. Ancak bazı

³⁹⁷ Bu hususta bkz. Can, s.40; Çeker, s.151.

durumlarda, zararın tespiti sigortalı ile sigortacı arasında yapılacak bir anlaşma ile de belirlenebilir. (KAKSGŞ B.3.2.)

Öncelikle zararın tespiti, herhangi bir sigorta eksperinin raporuna başvurulmadan, tarafların zararın miktarı konusunda anlaşması ile gerçekleştirilebilir. Bu usule genellikle, sigortalı araçta gerçekleşen zararın çok düşük miktarlarda olduğu durumlarda başvurulur. Gerçekten de bazı durumlarda riziko gerçekleşmesine rağmen meydana gelen zarar çok düşük miktarlardadır. Taraflarca zararın tespitine ilişkin sigorta eksperinin atanması bir zaman alacağından, ayrıca sigorta eksperinin ücreti ve diğer giderleri de dikkate alındığında, sigorta eksperinin tayin edilmesi yerine tarafların aralarında anlaşarak zararı tespit etmeleri daha makul bir yoldur³⁹⁸.

Uygulamada, zararın tespiti hususunda tarafların anlaşması halinde, sigortacı tarafından düzenlenen bir belge bulunmaktadır. İbraname olarak adlandırılan bu belge esasında, sigortalının sigorta tazminatını kayıtsız şartsız tahsil ettiğine ve sigortacıyı bu hususta ibra ettiğine ilişkindir³⁹⁹. Sigorta şirketleri, tarafların anlaştığı zarar miktarının tespiti üzerinden kasko sigortası tazminatını belirlemekte ve bunun sigortalıya ödenmesi karşılığında, sigortalıdan ibraname almaktadırlar.

İbraname hukuki niteliği itibariyle borcu sona erdirmektedir⁴⁰⁰. (TBK 132) Buna bağlı olarak borcun fer'ileri de sona ermektedir. İbranamenin sigortalı tarafından imzalanması ile birlikte, sigortalının, ilgili kasko sigortası sözleşmesine dayanarak sigortacıdan talep edebileceği herhangi bir hakkı kalmamaktadır.

İbranameyi mutlaka kasko sigortası tazminatı alacağı olan kimsenin imzalaması gerekmektedir. Bununla beraber, sigortalının vekiline vekaletname ile ibra yetkisi vermesi halinde, bu kimse de ibranameye imza atmaya ehildir⁴⁰¹.

³⁹⁸ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.120.

³⁹⁹ İbranameye ilişkin bkz. Ulaş, s.682 vd.; Taşyürek, s.144.

⁴⁰⁰ TBK'nda düzenlenen ibra sözleşmesine ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.1270 vd.

⁴⁰¹ İbra yetkisi olmayan vekilin imzaladığı ibranamenin hukuken sonuç doğurmayacağına ilişkin bkz. Y.11.HD., 19.10.2006, E.2005/9628, K.2006/10611 sayılı kararında "...Somut olayda hasar bedeli tamamen ödenmemiş, vekile kısmi ödeme yapılmıştır. Vekaletnamede ibra yetkisi bulunmamaktadır. Bu durumda ibra yetkisi olmayan vekile yapılan ödeme makbuz hükmünde olup, yapılan kısmi ödeme borcu sona erdirmez." (Ulaş, s.685).

bb. Sigorta Eksperi Vasıtasıyla Zararın Tespiti

01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kasko Sigortası Genel Şartları ile getirilen yeniliklerden bir diğeri ise, zararın tespiti hususunda tarafların anlaşamaması halinde uygulanacak olan hakem-bilirkişi prosedürünün kaldırılmasıdır⁴⁰².

Buna göre eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında tarafların zararın tespiti hususunda aralarında anlaşamaması halinde, zararın tayininin hakem-bilirkişilerce gerçekleştirileceği⁴⁰³ ve hakem-bilirkişilerin zararın miktarını hangi şekilde tespit etmesi gerektiğine ilişkin usul hükme bağlanmaktaydı⁴⁰⁴. (KTKSGŞ 3.2.2)

Hakem-bilirkişinin yapacağı tespit faaliyetinden sonra oluşturacağı rapor kesindi ve tarafları bağlamaktaydı. Taraflar da hakem-bilirkişinin tayin edeceği zarar miktarını peşinen kabul etmekteydi⁴⁰⁵. Nitekim bu rapora da ancak belli şartlar dahilinde itiraz edilebilmekte ve mahkeme tarafından bu şartların varlığı halinde iptali istenebilmekteydi⁴⁰⁶.

O halde Kasko Sigortası Genel Şartları ile birlikte hakem-bilirkişilik müessesesinin zorunlu olmaktan çıkartılması, zararın tespiti hususunda tarafların anlaşamaması halinde yeni bir prosedürün uygulanacağı anlamına gelir⁴⁰⁷.

Uygulamada zararın tespiti açısından karşılaşılan en yaygın usul, sigorta eksperinin atanması yoluyla, meydana gelen zararın tespit edilmesidir. Buna göre, öncelikle sigorta eksperini hakkında bazı bilgiler vermek gerekir.

Sigorta eksperini, sigorta konusu rizikoların gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan kayıp ve zararların miktarını, nedenlerini, niteliklerini belirleyen ve anlaşmalı kıymet

⁴⁰² Bu sebeple kasko sigortalarında hakem-bilirkişilik müessesesinin zararın tespiti için zorunlu olduğuna yönelik açıklamalar yerinde değildir. Bkz. Çeker, s.87.

⁴⁰³ Ünan, hakem-bilirkişilik müessesesinin günümüzde terkedilmiş görüldüğünü, ancak bu kurumun dengeli ve doğru bir uygulama olması sebebiyle kaldırılmış olmasının hatalı olduğunu belirtmektedir. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.274.

⁴⁰⁴ Eski Kasko Sigortası Genel Şartları (KTKSGŞ) dönemine ilişkin hakem-bilirkişi prosedürü ile zararın tayinine yönelik ayrıntılı açıklama için bkz. Taşyürek, s.123 vd.; Kasko Sigortası Umumi Şartları döneminde zararın tespitine ilişkin bkz. Öçal, Kasko Sigortası, 235 vd.; yine hakem-bilirkişilik müessesesine ilişkin bkz. Can, s.95-96; Ulaş, s.200 vd.

⁴⁰⁵ Ayrıca Kender, hakem-bilirkişinin oluşturmuş olduğu raporu taraflar arasında bir delil anlaşması kapsamında değerlendirmektedir. Bu hususa ilişkin bkz. Kender, s.332. Yine hakem-bilirkişiye başvurunun bir delil anlaşması niteliğinde olduğuna ilişkin bkz. Y.11.HD., 03.10.1978, E.1978/4636, K.1978/4118 (Ulaş, s.197-198).

⁴⁰⁶ Hakem-bilirkişi raporunun itirazına ilişkin bkz. Ulaş, s.205 vd.; Taşyürek, s.126.

⁴⁰⁷ Motorlu araç sigortalarında zararın tespitinde tarafların anlaşamaması halinde uygulanacak prosedür için bkz. Can, s.92-93. Yine bu prosedür için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.270-271.

tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutat meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişidir⁴⁰⁸. (SK 2/n)

Tanımdan da görüleceği üzere, sigorta eksperleri, sigorta sözleşmesi uyarınca koruma altına alınmış bir menfaatin zarara uğraması halinde, zararın tespiti bakımından sürece dahil olmaktadır.

Kasko sigortası sözleşmeleri uyarınca gerçekleşen zararın tespiti bakımından sigorta eksperliği yapabilmek için bu konuda uzmanlığa sahip olmanın yanında, bu tür işleri bağımsız bir şekilde ve mutat olarak meslek haline getirmiş olmak gereklidir⁴⁰⁹.

Hem sigorta şirketi hem de sigorta ettiren/sigortalı ayrı ayrı sigorta eksperleri görevlendirebilirler. (SEAY 6-7) Sigortalı, sigorta eksperini zararın tespitine ilişkin her aşamada atayabilir. Ayrıca kasko sigortası poliçesinde de özel olarak, sigortalının sigorta eksperleri atayabileceğine ilişkin bir hüküm yer almaktadır⁴¹⁰. Ancak uygulamada, sigortalının zararın tespitine ilişkin sigorta eksperleri atamasına pek rastlanmaktadır⁴¹¹.

Uygulamada sigorta eksperini görevlendiren taraf sigortacıdır. Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini kendisine ihbarından itibaren sigortacı, bir sigorta eksperleri görevlendirmekte ve zararın tespitine ilişkin araştırmalarına böylelikle başlamış olmaktadır. Nitekim sigorta şirketi, sigorta ettirenin ihbarını almasından itibaren en fazla bir iş günü içerisinde ilgili husus için bir eksper atanıp atanmayacağını Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'ne iletir ve şayet eksper atanacaksa, bu bilgiyi EKSİST⁴¹² e işler. (SEAY 6)

Sigorta eksperleri görevlerini etik değerlere bağlı, bağımsız ve tarafsız olarak ifa etmekle yükümlüdürler. (SK 22/13, SEY 22-23) Bununla birlikte uygulamada ise,

⁴⁰⁸ Sigorta eksperlerine ilişkin SK 22' de bir hüküm düzenlenmiştir. Yine bu kanun maddesi ile de yetinilmemiş, sigorta eksperlerine ilişkin daha ayrıntılı hükümler içeren Sigorta Eksperleri Yönetmeliği (SEY) çıkarılmıştır. Ayrıca sigorta eksperlerinin atanması da Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği (SEAY) ile düzenlenmiştir. Sigorta eksperine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Can, s.88 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.268 vd.; Ayhan/Çağlar, s.135 vd.; Ulaş, s.38 vd.

⁴⁰⁹ Sigorta eksperliği yapabilecek olan kişilere ilişkin bkz. Can, s.89-91.

⁴¹⁰ Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları C.9. maddesinde de açıkça sigorta ettiren veya sigortalının eksper tayin edebileceği hüküm altına alınmıştır.

⁴¹¹ Sigorta ettiren veya sigortalının zararın tespitine ilişkin atadıkları sigorta eksperine ödenecek ücreti sigortacının karşılayacağını yeri gelmişken belirtmek gerekir. Bkz. TTK 1426. Yine bu hususa ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.269-270.

⁴¹² Usul ve esasları Hazine Müsteşarlığı'na belirlenen Eksper Atama ve Takip Sistemi'ni ifade etmektedir.

tam tersi yönde bir kanaat bulunmaktadır. Böyle bir kanaatin oluşma nedenlerinin başında, sigorta eksperinin sigorta şirketi tarafından görevlendirilmesi sebebiyle, sanki onun bir temsilcisiymiş gibi hareket etmesi gelir⁴¹³. Sigorta eksperlerinin raporlarına sigorta ettiren tarafından itiraz edilme nedenlerinin başında da bu husus gelmektedir.

Zararın tespiti için atanan sigorta eksperinin ekspertiz raporunda bulunması gereken hususlar, bir diğer deyişle sigorta eksperinin araştırması gereken hususlar şunlardır⁴¹⁴:

- İlgililerin adı, soyadı veya unvanları ile adresleri
- Kasko sigortası poliçesinin tarih ve numarası, sigorta süresinin başlangıç ve son bulma tarihleri, sigorta bedeli, hasar yerinin durumu ve bu yerde rizikonun gerçekleşmesinden önce bulunan sigorta konusu değer cinsi, miktarı; kasko hasar ve tazminatının tespitiyle ilgili diğer hususlar
- Kayıp veya hasara neden olan rizikonun niteliği ile ne zaman ve ne sebeple meydana geldiği
- Ne gibi kurtarma önlemlerinin alındığı, makul olarak nelerin yapılması gerektiği, kurtarma masraflarının fiili ve muhtemel tutarı
- Sigorta konusu değerlerin kayıp veya hasar anındaki bedeli
- Hasar konusu ile ilgili olduğu tespit edilen diğer sigortalar
- Kayıp veya hasarın miktarı veya oranı
- Eksperin tayini, işe başlama ve işin son bulma tarihi

Bununla beraber, yukarıda sayılan hususlar dışında hasar veya kayıp ile ilgili incelenmiş bir nokta varsa bunun da ekspertiz raporunda belirtilmesi gerekir.

Sigorta eksperini, ekspertiz işlemini mümkün olan en kısa sürede tamamlar ve raporu doğrultusunda tespit ettiği kayıp veya hasar miktarını taraflara bildirir. (SEY 20/1) Ayrıca, sigorta eksperini, ekspertiz işlemlerini tamamladıktan sonra en geç yedi iş günü içerisinde, kendisini atayan kimseye ekspertiz raporunu teslim etmekle yükümlüdür. (SEY 20/6)

⁴¹³ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.269; Taşyürek, s.121.

⁴¹⁴ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.121.

Tarafların atadıkları eksperlerin hazırlamış oldukları raporları da EKSİST' e işlerler. Bununla beraber, taraflar raporları EKSİST' e işlediklerini birbirlerine ihbar etmekle de görevlidirler. İhbarın sözlü yahut yazılı yapılabilmesi mümkündür. Raporların EKSİST' e girildiğinin karşı tarafa ihbar edilmesi aşağıda göreceğimiz gibi, bu raporlara edilecek itirazın süresinin başlamasında işlev gösterir. (SEAY 6/2, SEAY 7/2)

Bu açıklamalarımız ışığında uygulamadaki sigorta tazminatının sigortalıya ödenmesi prosedürünü incelediğimizde ilk olarak sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar eder ve gerekli bilgi, belgeleri sigortacıya teslim eder. Daha sonra sigortacı, zararın tespiti amacıyla en geç bir iş günü içinde sigorta eksperini atama kararını verir ve eksper atanır. Sigorta eksperisi en kısa sürede zararın tespiti işlemini gerçekleştirir ve ekspertiz raporunu hazırlar. Ekspertiz raporunu hazırladıktan sonra en geç yedi iş günü içerisinde bu raporu sigortacıya teslim eder. İşte bu noktada Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki B.3.3.4.1/1 maddesi devreye girer. Sigortacı, ekspertiz raporunun kendisine tebliğ edilmesinden itibaren en geç on iş günü içerisinde ekspertiz raporu doğrultusunda bir kanaate varmak ve kasko sigortası tazminatını sigortalıya ödemek mecburiyetindedir.

Sigorta eksperinin zarara ilişkin hazırladığı raporda, hasar miktarı üzerinde taraflar arasında bir fikir birliği olduğu takdirde, sigorta tazminatının bu zarar miktarı nazara alınarak hesaplanacağını söyleyebiliriz⁴¹⁵.

Bununla beraber, sigorta ettirenin, sigortacının atadığı sigorta eksperinin raporuna itiraz etmesi ve sigortacının, sigorta ettirenin itirazlarını makul görmesi halinde de tarafların zararın tespiti hususunda anlaşmış olduğunu kabul edebiliriz.

cc. Tarafların Anlaşamaması Halinde Zararın Tespiti

Zararın tespiti hususunda her zaman yukarıda belirtildiği gibi tarafların anlaşması veya ekspertiz raporu üzerinde uzlaşma mümkün olmayabilir. Örneğin sigorta ettiren, sigorta eksperinin raporuna gerçeği yansıtmadığı sebebiyle itiraz edebilir ve sigortacı bu itirazı yerinde görmeyebilir.

⁴¹⁵ Bu hususta bkz. Çeker, s.86; Kayıhan/Bağcı, s.197-198.

Bunun dışında sigortacının atadığı sigorta eksperinin ekspertiz raporu ile sigortalının atadığı sigorta eksperinin ekspertiz raporu arasında büyük farklılıklar ortaya çıkabilir. Gerçekten de sigorta ettiren tarafının bazı hallerde, kasko sigortası sözleşmesinde belirtilen muafiyetler sebebiyle, atadığı sigorta eksperinin raporuna müdahale ettiği durumlar söz konusu olabilmektedir. Kasko sigortası sözleşmesinde aşağıda değineceğimiz üzere, çeşitli muafiyet halleri öngörülmekte ve bir miktar zararlar sigorta ettirenin üzerinde bırakılmaktadır. İşte gerçekleşen zararın muafiyet haline takıldığı ve sigortacıdan bir tazminat alınamayacağını gören sigorta ettirenin, sigorta eksper raporuna müdahale ederek zarar miktarını şişirdiği zaman zaman gözlenmektedir⁴¹⁶. Bu halde de sigorta ettiren, raporlar arasındaki farka binaen sigortacının atadığı sigorta eksperinin raporuna itiraz etmektedir.

Tüm bu hallerde ise tarafların zararın tespiti hususunda anlaşamadıklarından bahsedilir. Nitekim sigortacının atadığı sigorta eksperinin gerçekleştirdiği faaliyet sonucu hazırladığı ekspertiz raporu, sigorta ettiren/sigortalı tarafından kesin hüküm teşkil etmeyip bağlayıcı da değildir. Aynı şekilde, sigorta ettiren/sigortalının atadığı sigorta eksperinin ekspertiz raporu da sigortacı tarafından bağlayıcı değildir. Dolayısıyla ekspertiz raporlarına itiraz söz konusu olabilir ki bu durumda tarafların zarar tespiti üzerinde anlaşamadıklarını göstermektedir⁴¹⁷.

Buna göre, taraflar, eksper raporlarının EKSİST' e girişine ilişkin bildirimin kendilerine ulaşmasından itibaren üç iş günü içerisinde bu raporlara itiraz edebilirler. (SEAY 6/2, SEAY 7/2) Ayrıca taraflar, üç iş günü içerisinde yaptıkları bu itirazlarında bir hakem eksperin⁴¹⁸ atanmasını da talep edebilirler.

Hakem eksper EKSİST üzerinden tesadüfi olarak atanır ve atama tarihinden itibaren en geç üç gün içerisinde dosya üzerinden bir inceleme yaparak raporunu hazırlar. (SEAY 8)

Hakem eksperin hazırlamış olduğu bu rapor, nihai rapor niteliğindedir. (SEAY 8/4) Buradan çıkan anlam, hakem eksperin raporu ile daha önceden tarafların eksperlerinin hazırlamış olduğu raporların etkisiz hale gelmesidir. Bu halde,

⁴¹⁶ Hemen belirtelim ki sigorta ettirenin yapmış olduğu bu müdahale tamamen hukuka aykırı olmakla birlikte, sigorta eksperinin dürüstlük, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerinin çiğnenmesine bir örnektir.

⁴¹⁷ Bu hususta bkz. Can, s.92.

⁴¹⁸ Hakem ekspere ilişkin bkz. SEAY 8/2. Ayrıca bu hususta bkz. Can, s.93.

sigortacının hakem eksper raporunu referans alıp sigorta tazminatını ödemesi halinde sorumluluğunun ortadan kalkacağı sonucuna varılabilir⁴¹⁹.

Bununla beraber, doktrindeki bir görüşe göre, tarafların eksperlerinin hazırlamış oldukları raporlar ile hakem eksperin hazırlamış olduğu rapor ayrı ayrı delil niteliğindedir. Uyuşmazlığın mahkemeye intikal etmesi halinde, mahkeme üç rapordan herhangi birini hükme esas alabilir⁴²⁰.

Yukarıdaki açıklamalarımız ile beraber uygulamada, zararın tespiti açısından sigorta ettirenin mahkemeye başvurup sigortalı aracındaki zarara ilişkin bir tespit kararı almasına da sıkça rastlanılmaktadır. Bu halde sigortacının atadığı sigorta eksperinin raporuna itiraz edilmekte, ancak bir hakem eksper atanması talep edilmemektedir. Sigortalı araç sahibi, zararın tespitine ilişkin mahkemeye başvurduğunda, mahkeme konusunda uzman bir bilirkişi atayarak araç üzerindeki zararın tespitini sağlamaktadır. Daha sonra kasko sigortası tazminatının ödenmesi aşamasında sigortacının ödemeyi reddetmesi halinde, mahkemeden alınan tespit kararı uyuşmazlık dosyasına eklenmekte ve sigorta ettirenin uğradığı zarar açısından sigorta eksperinin raporundan ziyade, mahkemece verilmiş tespit ilamı üstte tutularak hüküm kurulmaktadır.

Ancak kanaatimizce, sigorta eksperinin raporu ile mahkemece verilen tespit kararı her ne kadar bazı noktalarda kesişim gösterse de birbirinden farklı hususları da içermektedirler. Zira, mahkemece verilen tespit kararı tamamen sigortalı araçtaki zararın miktarının tespitine ilişkindir. Oysa sigorta eksperinin raporunda zararın tespitine ilişkin hususlar yanında, rizikonun gerçekleştiği yere, rizikonun ne zaman gerçekleştiğine, ne gibi kurtarma önlemlerinin alındığına ve sigorta tazminatı açısından özellik arz edebilecek daha birçok noktaya temas edilmektedir. Bu sebeple mahkemece sigorta tazminatının belirlenmesinde, mahkemenin tespit ilamı yanında, her ne kadar sigorta ettiren tarafından itiraz edilmiş de olsa sigorta eksperinin raporu da dikkate alınmalıdır.

⁴¹⁹ Yine bu hususa ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.270-271.

⁴²⁰ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.271. Yine bir diğer görüşte hakem eksper raporu dahil, eksper raporlarının kesin delil niteliğinde olmadığını, takdiri delil niteliğinde olduğunu ve aksinin ispatlanması halinde mahkeme tarafından nazara alınmaması gerektiğini ileri sürmektedir. Bkz. Can, s.95.

5. Kasko Sigortası Tazminatının Belirlenmesi

Sigortalı araç üzerindeki menfaat değerin tespiti ve rizikonun gerçekleşmesi sonucu meydana gelen zararın tespitinden sonra, kasko sigortası tazminatının belirlenebilmesi için gerekli tüm şartlar oluşmuştur. Bununla beraber, Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2 ve devamındaki maddelerde kasko sigortası tazminatının belirlenmesi ve ödenmesi adına birtakım hükümler yer almaktadır.

Nitekim bu hükümler uyarınca sigortalı aracın tam zarara uğraması, kısmi zarara uğraması ve çalınması gibi hallerde farklı hesaplama ve ödeme usulleri öngörülmüştür. Şimdi Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2 ve devamındaki maddelere dair açıklamalarda bulunacağız.

a. Aracın Zarara Uğraması Halinde Tazminatın Belirlenmesi

Yukarıda da ifade edildiği üzere, şayet sigortalı araç üzerinde, kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolardan birisi gerçekleştiyse, meydana gelen zarardan sigortacı sorumludur. Sigorta eksperinin yapacağı araştırma ve hazırlayacağı rapor sonunda sigortacı, araç üzerinde gerçekleşen hasarın teminat kapsamındaki bir rizikodan gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin bir kanaate varacaktır. Şayet sigortalı araç üzerinde meydana gelen zararlar, teminat altına alınan bir rizikodan kaynaklanmadıysa sigortacı, kasko sigortası tazminatını ödemekle sorumlu olmayacaktır. Ancak sigortalı araç üzerinde meydana gelen zararlar, teminat altına alınan bir riziko sebebiyle gerçekleşmişse sigortacı, kasko sigortası tazminatını ödemekle yükümlü olacaktır.

Sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi sonucunda iki ihtimal söz konusu olur. Buna göre, riziko araç üzerinde tam hasara yol açabilir ya da kısmi hasar söz konusu olabilir.

aa. Sigortalı Aracın Tam Hasara Uğraması

Sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda, araç tam hasara uğramış ise, sigortacı, rizikonun gerçekleşme anındaki aracın rayiç değerini sigortalıya ödemekle yükümlüdür. (KAKSGŞ B.3.3.2.2) O halde, sigortalı aracın tam hasara (tam ziyaa⁴²¹) uğraması durumunda, sigortacı rizikonun gerçekleşmesi anındaki aracın gerçek değerini sigortalıya ödeyecektir. Böylelikle eksik veya aşkın sigorta hükümlerinin uygulanma imkânı da ortadan kalkacaktır.

Bu doğrultuda ilk olarak sigortalı aracın tam hasara uğraması halinin neyi ifade ettiğini netleştirmek gerekir. Şayet sigortalı araç, rizikonun gerçekleşmesi ile beraber bütünüyle değerini yitirmişse, tam hasara uğradığından bahsedilebilir. Bu halde, artık sigortalı araç hurda haline dönmüştür. Bununla birlikte kısmi hasar hallerinde sigortalı aracın tam hasara uğradığının kabul edilmesi de mümkün olabilir. Bu durumda Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2. maddesi dikkate alınacaktır.

Bu düzenleme ile, sigortalı aracın kısmi hasar halinde, tam hasara uğradığının kabul edilebilmesi için iki şart öngörülmüş ve bu iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Sigortalı aracın tekrar eski haline getirilebilmesi için gerekli olan onarım masrafları, rizikonun gerçekleştiği anda⁴²² sigortalı aracın piyasadaki değerini aşıyorsa ilk şart gerçekleşir⁴²³. İkinci olarak sigortalı aracın onarım kabul etmez bir hale geldiğinin de eksper raporu ile tespit edilmesi gerekmektedir. Bu iki şart sigortalı araç üzerinde birlikte olduğu anda artık tam hasardan bahsedilecektir. Esasında sigortalı aracın onarıma değmez olması ekonomik açıdan zayi olduğu anlamına gelmektedir. Uygulamada bu duruma ise aracın perte çıkması denilmektedir.

⁴²¹ Doktrinde sigortalı aracın tam hasara uğraması, tam ziyaa uğraması şeklinde de isimlendirilmektedir. Bkz. Ulaş, s.664. Yine aynı şekilde ziya olarak adlandırıldığına da rastlanmaktadır. Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.93.

⁴²² Yargıtay, önüne gelen bir uyuşmazlıkta, aracın rayiç değerinin tespit edildiği günün rizikonun gerçekleştiği gün değil de keşfin yapıldığı gün olduğunu ve sigorta tazminatının bu tarih nazara alınarak hesaplanmasını hukuka aykırı bulup yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Bkz. Y.17.HD., 19.06.2017, E.2016/13343, K.2017/6937 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:03.05.2018)

⁴²³ Nitekim Yargıtay önüne gelen bir somut olayda, bu şartın gerçekleşmemesi sebebiyle araca -bilirkişi raporunda belirtilenin aksine- pert total işleminin uygulanmasının uygun olmayacağını içtihat etmiştir. Bkz. Y.17.HD., 24.05.2017, E.2016/12375, K.2017/5868; Yine bu hususta bkz. Y.17.HD.,23.10.2017, E.2016/18125, K.2017/9435 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:03.05.2018)

Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre, aracın onarım kabul etmemesinin “*onarım olanaksızlığını*” ifade ettiği belirtilmektedir. Buna göre, aracın onarım kabul etmemesi, hiç veya gereği gibi bir onarım faaliyetinin yapılamaması halidir. Örneğin, sigortalı aracın derin bir denize düşmesi durumunda, fiiliyatta onarımın olanaksız hale gelmesi söz konusu olacaktır. Bu sebeple maddede belirtilen “*onarım kabul etmez*” ifadesi yerine “*onarıma değmez*” ifadesinin kullanılmasının daha doğru olacağı ve sigortalı aracın onarıma değmez bir hale gelmesinin aranması gerektiği kabul edilmelidir⁴²⁴.

Uygulamada sigorta eksperisi, raporunda sigortalı aracın rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değerini tespit etmektedir. Daha sonra araç üzerinde meydana gelen zararın miktarını saptamakta ve aracın onarımı halinde, parça, işçilik ve onarım bedelini hesaplamaktadır. Bulduğu bu bedeli, sigortalı aracın rayiç değeri ile karşılaştırmakta ve aracın onarıma değer olup olmadığını raporunda belirtmektedir. Nitekim araç tamamen değerini yitirmiş ise, sigorta eksperisi aracın tam hasara uğradığını, bu sebeple perte çıktığını ve sigortalı aracın riziko anındaki gerçek değerinin sigortalıya ödenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sigortalı aracın kısmi zarar halinde, tam hasarlı sayılabilmesi için Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki B.3.3.2.2. hükmü baz alındığına göre, onarım masraflarının hesaplanmasında dahil olacak kalemlerin net şekilde belirlenmesi gerekir. Zira bu kalemlerin toplanması suretiyle belirlenecek masraf, sigortalı aracın riziko anındaki rayiç değerinden fazla ise araç tam hasarlı sayılacak, riziko anındaki değerinden az ise araç kısmi hasara uğramış sayılacaktır.

O halde hesaplamada ilk dikkate alınacak kalem, sigorta eksperisi tarafından saptanan sigortalı aracın uğradığı hasarı onarmak için gereken harcamalardır. Bunların başında ise parça ve işçilik bedeli gelmektedir. Ayrıca sigortacı parça ve işçilik bedelinin içerisindeki KDV tutarını da sigorta ettirene ödemekle yükümlüdür⁴²⁵. Nitekim 3065 sayılı Katma Değer Kanunu’nun 29/a maddesi

⁴²⁴ Bu hususa ilişkin olarak bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.93.

⁴²⁵ Nitekim Yargıtay da sigortacının sigortalının gerçek zararını tazmin etmekle yükümlü olduğunu, bu sebeple KDV Kanunu gereğince ödemesi gereken KDV tutarını da sigortalıya ödemesi gerektiğini içtihat etmiştir. Bkz. Y.11.HD., 03.03.2005, E.2004/5270, K.2005/2024 sayılı kararında “*Ayrıca, sigortacı kasko sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tazmin borcunu yerine getirirken sigorta ettirenin gerçek zararını gidermekle yükümlü olduğundan, aracın tamiri sonucu kanun gereği ödenmek zorunda bulunan ve bu nedenle sigorta ettirenin gerçek zararını oluşturan katma değer vergisinin de hesaplanarak ödenmesi gereken tazminat miktarına dahil edilmesi gerekirken, yazılı*

gereğince mükellefler, vergiye tabi işlemlerde kendilerine yapılan hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen faturalarda gösterilen katma değer vergisini indirmeye yetkilidirler. Ancak bu vergi indirimi bizzat mükellefe yani sigorta ettirene ait bir haktır. Dolayısıyla sigortacı, parça ve işçilik bedeline ek olarak bu hizmetlerin KDV tutarını da sigorta ettirene ödemekle yükümlüdür. Bunların onarım masrafları arasına dahil edilmesi hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

Bununla beraber uygulamada, araçtaki değer kaybının hesaplamaya dahil edilmediği görülmektedir. Nitekim Yargıtay kısmi hasar durumunda aracın tam hasarlı sayılabilmesi için gerekli olan hesaplamalarda değer kaybının bulunması halinde, hesaplamayı geçersiz saymakta ve yeni bir bilirkişiden bu yönde rapor alınması yoluna gitmektedir⁴²⁶.

Ancak kanaatimizce kısmi hasar sebebiyle aracın uğramış olduğu değer kaybının da sigorta eksperleri tarafından bu hesaplamaya dahil edilmesi gerekir. Zira Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2 maddesinin getiriliş amacı, sigortacının kısmi hasar halinde, aracın riziko anındaki rayiç değerinden fazlasını sigorta ettirene ödemesine engel olmaktır. Her ne kadar madde metninde onarım masraflarından bahsedilse de sigortalı aracın kısmi hasara uğraması durumunda araçta bir değer kaybının olduğu aşıkardır. Araç değer kaybı da sigortacının sigorta ettirene ödemesi gereken bir kalem olduğuna göre, sigorta eksperinin yapacağı hesaplamada aracın değer kaybını da sonuca dahil etmesi gerekir. Sonuç olarak tüm kalemlerin aracın riziko anındaki rayiç değerini aşması halinde, sigortacı aşan değerlerden sorumlu olmayacak, yalnızca aracın riziko anındaki rayiç değerini sigortalıya ödeyerek borcundan kurtulacaktır. Böylelikle esasında sigortalının bir zarara uğraması söz konusu olmayacağı gibi, sigortacı da sorumlu olduğu bedelden fazlasını ödememiş olacaktır.

Aracın tam hasara uğraması halinde bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise, hasara uğramış araç hurdasının veya pert aracın akıbetinin ne olacağıdır. Zira araç her ne kadar tam hasara uğramış olsa dahi hurdasının bir ekonomik değeri bulunmaktadır. Yine araç kısmi hasara uğramış olabilir fakat onarılmasında artık

şekilde KDV'nin hesaplanmaması da kabul şekline göre doğru bulunmadığından, kararın bu nedenle de bozulması gerekmiştir.” (Ulaş, s.673).

⁴²⁶ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 24.05.2017, E.2016/12375, K.2017/5868 sayılı kararında “...Kabul edildiği gibi tamir masraflarına araçta meydana gelen değer kaybı eklenerek bulunacak rakamın rayiç değere oranında hesaba katılmaması gerekir. “(www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.05.2018).

ekonomik bir yarar bulunmuyorsa Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2 gereği tam hasarlı sayılır ve aracın pert halinin de bir ekonomik değeri bulunmaktadır. Bu ekonomik değer sovtaj bedeli olarak ifade edilmektedir.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.3.3.2.2 maddesinde bu hususa da yer verilmiştir. Buna göre, sigorta tazminatının tamamının sigorta ettirene ödenmesi halinde, aracın hurdasının yahut pert aracın kendisinin ve aksamının, talep edildiği takdirde sigortacının mülkiyetine geçtiği hükme bağlanmıştır. Böylelikle sigortacı, aracın hurdasını yahut pert aracı satarak elde ettiği gelir ile sigorta ettirene ödemiş olduğu sigorta tazminatının bir kısmını karşılamış olacaktır.

Bununla beraber, uygulamada yaşanan sıkıntılardan birisi de sigortacının kasko sigortası tazminatını sovtaj bedelini düşerek sigortalıya ödeyip ödeyemeyeceğidir. Esasında bu tartışma da B.3.3.2.2 maddesinde geçen “*talep ettiği takdirde sigortacının malı olur.*” ifadesinden kaynaklanmaktadır.

Sigorta şirketleri bazı durumlarda, bu hükme dayanarak sigorta ettirenden pert aracı yahut aracın hurdasını talep etmediklerini ileri sürmekte, bu sebeple de kasko sigortası tazminatı miktarından sovtaj bedelini düşerek bir ödeme yapmaktadırlar. Ancak yapılan bu ödeme açıkça Kasko Sigortası Genel Şartlarına aykırıdır. Zira sigortacının ödemekle yükümlü olduğu kasko sigortası tazminatı, aracın rizikonun gerçekleştiği andaki rayiç değeridir. Sigortacının peşinen rayiç değerden sovtaj bedelini düşerek yapacağı ödemenin sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını belirtmek gerekir. Fakat sigorta ettiren veya sigortalı, aracın hurdasını yahut pert halini sigortacıdan talep etmişse ve sigortacı da bu hususa onay vermişse, bu halde yapılacak olan sigorta tazminatı ödemesi geçerli olacak ve sigortacının sorumluluğu ortadan kalkacaktır⁴²⁷.

⁴²⁷ Bu hususa ilişkin bkz.Y.17.HD., 30.05.2016, E.2016/6982, K.2016/6504. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.05.2018); yine bu hususa ilişkin bkz. Y.11.HD., 02.03.2006, E.2004/15339, K.2006/2106 sayılı kararında “...Genel koşulların B.3.3.1.3. (yeni B.3.3.2.2) maddesi gereğince sigorta şirketi aracın tam değerini sigortalıya ödemek zorunda olup talep ettiği takdirde hurda aracın sigortalıya bırakılması gerekmektedir. Bu ifade biçiminden sigorta şirketinin talep etmediği takdirde hurda aracı sigortalının alma zorunluluğu bulunduğu sonucu çıkarmak mümkün olmadığı gibi, hurda değerinin de sigorta tazminatından düşülmesi mümkün değildir. Aracın poliçe teminatı kapsamında bulunan değeri sigortalıya ödendikten sonra eğer sigortalı hurda aracı almak isterse ve sigorta şirketince de bu talep yerinde görülürse hurda değerinin tazminattan düşülmesi mümkündür. Ancak somut olayda davacı sigortalının böyle bir talebi olmadığı gibi hurda araç davacı elinde olmadığından hurda değerinin tazminattan düşülmesi doğru görülmemiştir.” (Ulaş, s.666)

Nitekim sigortalının, araç hurdasının yahut pert aracın kendisinde bırakılmasına onay vermesi halinde⁴²⁸, sigortacı sovtaj bedelini tespit eder ve kasko sigortası tazminatından bu bedeli indirerek sigortalıya ödeme yapabilir. (KAKSGŞ B.3.3.2.2/3)

Doktrinde, özellikle sigortalı aracın pert olması halinde, artık aracın kendisinin ve aksamının sigortacının malı olacağına ilişkin hüküm eleştirilmektedir. Bu görüşe göre, kasko sigortası tazminatının ödenmesinden sonra pert aracın mülkiyetinin devri kendiliğinden gerçekleşebilecek bir durum değildir ve hükümden, sigortacının talebi halinde pert aracın kendiliğinden sigortacının malı olacağı gibi bir anlam çıkarılmaktadır⁴²⁹.

Gerçekten de araç pert hale gelse dahi, trafik tescil kaydının silinmesi gibi bir durum söz konusu değildir ve hala trafiğe çıkabilmesi mümkündür. Bununla beraber, trafik tescil kaydı bulunan bu araçların devir usulleri de KTK 20/d maddesinde belirlenmiştir ve mülkiyet devri yalnızca noter aracılığıyla olmaktadır. Dolayısıyla Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2 maddesinde sigortacının talebi halinde, sigortalı aracın sigortacının malı sayılacağı hükmünü şöyle anlamak gerekir. Şayet sigortalı araç pert olursa, kasko sigortası tazminatının sigortalıya ödenmesi karşılığında, pert olan araç KTK 20/d maddesindeki usul gerçekleştirilerek sigortacının mülkiyetine geçecektir.

Sigortalı aracın tam hasara uğraması halinde, sigortacının kasko sigortası tazminatını sigortalıya ödeyebilmesi için, Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2’de bir şart öngörülmüştür. Buna göre, sigortalı aracın hurdaya çıkması halinde KTY 39 uyarınca bir hurda tescil belgesi alınması gerekir. Sigortalı tarafından alınan bu hurda tescil belgesi sigortacıya ibraz edilmediği sürece sigortalıya kasko sigortası tazminatı ödenmeyecektir⁴³⁰.

Kanaatimizce böyle bir hükmün getiriliş amacı, KTY 39’da bahsi geçen durumlardan kaynaklıdır. Zira, aracın hurdaya ayrılması ve hurda tescil belgesi alabilmek için araç üzerinde herhangi bir vergi borcu, rehin, haciz, tedbir gibi

⁴²⁸ Doktrinde sigortalı yanında şayet sigortalı araç üzerinde rehin hakkı bulunan bir kimse varsa bu kimsenin de sigorta tazminatından sovtaj bedelinin indirilerek bakiye tutarın ödenmesi işlemine onay vermesi gerektiği ileri sürülmektedir. Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.95.

⁴²⁹ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.94.

⁴³⁰ Böyle bir belgenin sigortacıya ibraz edilmediği sürece sigortacının tazminatı ödemekten kaçınabileceği hususu, sigorta hukukuna yabancı bir koşul olmakla birlikte, doktrinde de eleştirilmektedir. Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.94.

kısıtlayıcı şerhlerin bulunmaması gerekir. Şayet araç üzerinde bu şekilde kısıtlayıcı şerhlerin varlığı halinde, sigortalının hurda tescil belgesi alması mümkün olmamaktadır ve öncelikle bu şerhleri kaldırması gerekmektedir. Dolayısıyla kanun koyucu, sigortalının borçlarını ödemediği hurda tescil belgesi almasını engellemiştir. Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.2 ile de sigortalının, araç üzerindeki bu tür kısıtlayıcı şerhleri kaldırmadan kasko sigortası tazminatını alması engellenmek istenmiştir⁴³¹.

Sigortalı aracın tam hasara uğraması halinde, kasko sigortası tazminatının belirlenmesi açısından değineceğimiz son husus ise TTK 1429 ve Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.3' de düzenlenen hükümlerdir.

Buna göre, sigorta ettiren, sigortalı yahut bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişiler, kasko rizikosunun gerçekleşmesine veya zarar miktarının artmasına kasten sebep oldukları takdirde bu sözleşmeden doğan hakları düşecek, sigortacının kasko sigortası tazminatını ödeme yükümlülüğü ortadan kalkacaktır. (TTK 1429/1, KAKSGŞ B.3.3.3/2)

Bununla beraber, sigortacı, sigorta ettirenin, sigortalının ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin ihmali surette davranışlarından kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdürler. (TTK 1429/1) Ancak bu durumun kasko sigortası sözleşmesinde aksinin kararlaştırılabileceğini de belirtmek gerekir.

Yine, sigorta ettirenin, TTK 1447-1448-1449 uyarınca yerine getirmekle görevli olduğu davranışlarını aksatması ve bu aksatmanın zarar miktarında bir artışa sebebiyet vermesi halinde de kusur oranına göre, kasko sigortası tazminatından bir indirim yapılır. (KAKSGŞ B.3.3.3/1)

Sonuç olarak yukarıda bahsettiğimiz tüm açıklamaları toplamak ve uygulamadaki usulden bahsetmek gerekirse, sigortalı araçta gerçekleşen rizikodan sonra sigorta ettiren bu hususu sigortacıya ihbar etmektedir. Sigortacı, zararın tayini, rizikonun tespiti gibi hususların netleşmesi için derhal sigorta eksperini görevlendirmektedir. Sigorta eksperisi aracın tam hasara uğradığına ya da onarım masraflarının ekonomik açıdan yarar getirmeyeceğine ve aracın pert hale geldiğine

⁴³¹ Nitekim sigortalının, hurda tescil belgesini sigortacıya ibraz etmediği sürece kasko sigortası tazminatını alamayacağı, araç üzerindeki takyidatlar kaldırılmadan da hurda tescil belgesinin alınmayacağına ilişkin bkz. Y.17.HD., 25.02.2016, E.2016/167, K.2016/2265 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.05.2018).

ilişkin raporunu düzenler. Ayrıca sigortalı aracın riziko anındaki rayiç değerinin araştırmasını yapar.

Sigortalı aracın riziko anındaki rayiç değerinin belirlenmesinde, kasko sigortası sözleşmesinde belirtilen yöntem referans alınır ki bu çoğu zaman TSB' nin hazırladığı kasko değer listesidir. Zararın miktarı ve bu değer ile birlikte raporunu hazırlayan sigorta eksperisi, en geç yedi iş günü içerisinde raporunu sigortacıya teslim eder. Sigortacı da rapordaki zarar miktarı, aracın rayiç değeri, sigortalının rizikonun gerçekleşmesinde kusuru gibi çeşitli parametreleri değerlendirerek en geç on iş günü içerisinde belirlediği kasko sigortası tazminatını sigortalıya ödemek için harekete geçer. (Ya da sigortacı, örneğin rizikonun teminat kapsamı dışında olduğu gibi bir sebep ileri sürerek sigorta tazminatını ödemeyi reddedebilir.) Çoğu zaman sigortalının ilk teklif ettiği kasko sigortası tazminatı sigortalı açısından düşük bulunur ve bir pazarlığa girilir. Şayet taraflar kasko sigortası tazminatının miktarı üzerinde bir anlaşmaya varırlarsa, sigortacı ibraname karşılığında sigorta tazminatını öder. Eğer anlaşmaya varılamazsa, sigortalı tarafından sigorta tahkimi yahut mahkemeye başvurularak sigorta tazminatı tahsil edilmeye çalışılır.

bb. Sigortalı Aracın Kısmi Hasara Uğraması

aaa. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası sözleşmesinde, sigortalı aracın kasko rizikolarından birinin gerçekleşmesi sonucu kısmi hasara uğraması da söz konusu olabilir. Bu durumda zenginleşme yasağı ilkesi çerçevesinde sigortacı, sigortalının yalnızca uğradığı zararlarını tazmin edecektir. (TTK 1459)

Aracın kısmi hasara uğraması halini, tam hasar halini açıklarken temel aldığımız açıklamaya yönelik olarak tanımlamak gerekir. Buna göre, sigorta eksperinin raporunda, aracın onarım kabul edebilir bir nitelikte olduğu tespit edilmişse ve onarım masrafları, rizikonun gerçekleştiği tarihteki aracın rayiç değerini aşmıyorsa, yani ekonomik bakımdan da aracın onarımının daha makul olması söz konusu ise, sigortalı araçta kısmi hasarın gerçekleştiğinden bahsedilir.

Sigortalı aracın, sigorta eksperinin raporuna göre ağır sayılabilecek nitelikte bir hasara uğraması ancak bununla beraber onarımının mümkün olması durumunda yine kısmi hasar söz konusu olacaktır. Fakat Kasko Sigortası Genel Şartlarında, bu halde kasko sigortası tazminatının ödenebilmesi için, tıpkı aracın hurdaya dönmesi durumundaki gibi özel bir usul öngörülmüştür. Buna göre, sigortalı aracın ağır hasara uğraması halinde, sigortalı tarafından KTY 41 uyarınca aracın trafikten çekildiğine ilişkin “*trafikten çekilmiştir.*” kaşeli bir tescil belgesi alınmalıdır. Bu tescil belgesi, sigortacıya ibraz edilmediği sürece, sigortacı kasko sigortası tazminatını ödemeyecektir⁴³². (KAKSGŞ B.3.3.2.2/2)

Kısmi hasarlı aracın onarımı için gerekli olacak çekilme yahut park gibi masrafların da sigortacı tarafından ödenmesi gerektiğini belirtmek gerekir. (TTK 1426, KAKSGŞ B.3.3.2.3)

Kısmi hasarın giderilmesi hususu özellikle kasko sigortası sözleşmeleri açısından taraflar arasında birçok uyuşmazlığın doğmasına sebebiyet vermektedir. Zira sigortalı aracın onarımının ne şekilde ve nerede yapılacağı, onarımda kullanılacak parçaların niteliği, onarım sonunda sigorta tazminatının ne miktarda ödeneceği sorularına verilecek yanıtlarda sigortacı ile sigorta ettirenin anlaşamaması halinde her iki taraf için de sıkıntılı bir süreç başlayacaktır.

Nitekim 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren ve sigortacı ile sigorta ettiren arasında yaşanması muhtemel tüm sorunları henüz doğmadan gidermeye yönelik olarak çıkartılan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile bu hususlarda da birtakım adımlar atılmıştır.

Buna göre, yukarıda bahsini ettiğimiz soruların cevapları artık kasko sigortası sözleşmesi akdedilirken verilecektir. Ayrıca kasko sigortası poliçesinde de hasarın tazmininin ne şekilde yapılacağı (onarım yerine tedarik, parçanın onarımı mümkün değilse tedarik vb.), tedarik yapılacaksa parça türünün orijinal mi yoksa eşdeğer parça mı olacağı, onarımın hangi serviste yapılacağı belirtilecektir.

⁴³² Öngörülen bu usul, sigorta sözleşmesine yabancı olması ve sigortacıya keyfi olarak bir angarya yüklenmesi sebebiyle doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.97.

bbb. Eşdeğer (Muadil) Parça ve Orijinal Parça Hususu

O halde ilk olarak, sigortalı aracın kısmi hasara uğraması durumunda, taraflar onarımın ne şekilde yapılacağını belirteceklerdir. Hasarlı parçanın serviste onarımını kararlaştırabilecekleri gibi, şayet hasarlı parçalar onarım kabul etmeyecek vaziyetteyse yeni bir parça tedarik ederek de hasarın giderilmesini sağlayabileceklerdir.

Örneğin, sigortalı aracın dış cephesinde meydana gelen çizikler yahut göçmeler herhangi bir parça tedarikine gerek kalmadan servis vasıtasıyla giderilebilir. Ancak gerçekleşen riziko sonucu aracın motorunda veya fren sisteminde bir arıza meydana gelirse, bunun onarımının ancak yeni bir parça tedariki ile söz konusu olması muhtemeldir. İşte bu halde, sigortacı artık aracın onarımını parça değişimi ile sağlayacaktır.

Tam da bu noktada aracın onarımında kullanılacak parçanın niteliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Buna göre, sigortalı araçta meydana gelen hasar, eşdeğer parça ile mi yoksa orijinal parça ile mi onarılacaktır? Bu soruya kasko sigortası poliçesinde yanıt verilecek ve böylelikle hasar anında taraflar arasında gerçekleşmesi muhtemel bir uyuşmazlığa karşı, en başından çözüm getirilecektir⁴³³.

⁴³³ Yargıtay 17.HD., 27.03.2014, E.2014/5137, K.2014/4478 sayılı kararında “Davacı vekili, davalı şirkete kasko sigortalı müvekkiline ait araca park halinde iken 3.kişiye ait bir başka aracın çarparak hasara uğrattığını, aracın davalının yetkili servisine teslim edildiğini ve onarımının yapıldığını, ancak tespit raporunda da belirtildiği gibi araca takılan parçaların orijinal olmadığını, muadil parçalarla tamir edildiğini, muadil parçaların sökölüp orijinal parçalarla tamiri için 4.109,50 TL masraf gerektiğini, ayrıca aracın 5 günlük tamir süresince ikame araç kiralama ücretinin 250 TL olduğunu müvekkilinin gerçek zararının karşılandığını belirterek 4.109,50 TL onarım gideri, 250 TL araç kiralama ücretinin temerrüt tarihinden işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsilini talep etmiştir. Davalı vekili aracın tamirinde kullanılan parçaların sertifikalı eşdeğer parçalar olduğunu, poliçe şartları gereği sigortacının orijinal parça takma zorunluluğunun bulunmadığını belirterek davanın reddini savunmuştur. Mahkemece, davanın kabulü ile 4.109,50 TL onarım gideri, 250 TL ikame araç kiralama bedeli toplamı 4.359,50 TL'nin 18.10.2012 temerrüt tarihinden işleyecek yasal faizi ile davalıdan tahsiline karar verilmiş; hüküm, davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde, özellikle oluşa uygun olarak düzenlenen uzman bilirkişi raporunda belirtilen maddi tazminata ilişkin hesaplamanın hükme esas alınmasında bir usulsüzlük bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA” karar vermiştir. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:04.05.2018) Kanaatimizce kasko sigortası poliçesinde davalının açıklamaları ışığında eşdeğer parçanın kullanılacağı, orijinal parça kullanılmasına ilişkin bir madde bulunmadığı söz konusuysa Yargıtay’ın vermiş olduğu karar yerinde değildir.

Eşdeğer (muadil) ve orijinal parça “*Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.2. Tanımlar*” başlıklı maddesinde tanımlanmıştır.

Buna göre, eşdeğer parça; bir motorlu aracın montajında kullanılan esas-orijinal parçaların değiştirilmesi amacıyla üretilen, ayrıca ilgili mevzuat ışığında belirlenen deney, muayene metotlarına göre kütle, boyut, malzeme, işlevsellik gibi yönlerden orijinal parçayla kıyaslanarak tespit edilen kriterlere uygunluğunun Hazine Müsteşarlığı’na belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yetkili kuruluşlar tarafından belgelendirildikleri parçalardır.

Orijinal parça ise; bir motorlu aracın üretiminde veya montajında kullanılan parçalarla aynı kalitede olan ve söz konusu motorlu aracın üretiminde veya montajında kullanılan parçaların veya yedek parçaların üretiminde tedarikçi tarafından getirilen ölçütlere ve üretim standartlarına göre üretilmiş yedek parçaları ifade etmektedir. Ayrıca aracın orijinal parçaları ile aynı üretim bandında üretilen yedek parçalar da orijinal parça olarak nitelendirilmektedir.

Sigortalı araç sahibi, aracında kısmi hasar meydana gelmesi durumunda doğal olarak onarımın orijinal parça ile gerçekleştirilmesi yolunu tercih etmektedir⁴³⁴. Kasko sigortası sözleşmesi ve kasko sigortası poliçesinde de bu hususun en başında gösterilmesi, rizikonun gerçekleştiği anda sigortacının, araçtaki onarımı ne şekilde gerçekleştirmesi gerektiğine de ışık tutacaktır.

Yine taraflar arasında hasarlı parçaların onarımının orijinal parçalar ile gerçekleştirileceğine yönelik bir madde bulunması halinde, şayet sigortacı bu maddeye aykırı şekilde bir tamir işlemi gerçekleştirirse, kullanılan parçalar arasındaki bedelden sorumlu olacaktır⁴³⁵.

⁴³⁴ Kasko sigortası sözleşmesinde hasarlı parçanın orijinal parça ile değiştirileceğine yönelik bir madde bulunmasına karşın, onarımın orijinal parçalarla yapılmaması sebebiyle davalı sigorta şirketinin sorumluluğunun devam ettiğine ilişkin bkz. Y.17.HD., 19.01.2017, E.2016/19293, K.2017/296. “*Taraflar arasında düzenlenen sözleşmenin 12. maddesi gereğince yetkili servis seçimi davalıya bırakılmış olmasına, taraflar arasında düzenlenen poliçe gereğince hasarlı parçaların orijinalleri ile değiştirileceğinin kararlaştırılmış olmasına ve davalı ... şirketince hasar bedelinin fatura karşılığında onarımı yapan dava dışı ... Otomotiv şirketine yapılmış olmasına göre taraflar arasındaki sözleşmeye aykırılık sebebi ile oluşan gerçek zarardan davalı ... şirketi sorumlu olup mahkemece işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:05.05.2018)

⁴³⁵ Sigortalı aracın onarımının orijinal parçalarla değil de yan sanayi parçalarıyla gerçekleştirildiği, iki parça türü arasında ciddi fiyat farkı bulunduğu ve aradaki farktan sigortacının sorumlu olacağına ilişkin bkz. Y.17.HD., 10.05.2017, E.2016/11885, K.2017/5338. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:05.05.2018).

ccc. Tamirin Hangi Serviste Yapılacağı Hususu

Kasko sigortası sözleşmesinde kısmi hasar durumunda önem arz eden bir diğer husus ise, onarımın nerede gerçekleştirileceğidir. Onarımın gerçekleştirileceği servisin belirlenmesi de yine kasko sigortası sözleşmesinde ve kasko sigortası poliçesinde gösterilecektir. O halde kasko sigortası sözleşmesine göre, kısmi hasara uğramış sigortalı aracın onarımı ya sigortacının belirleyeceği serviste ya da sigortalının belirleyeceği serviste gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak sigortalı aracın kısmi hasara uğraması halinde, sözleşmede ve kasko sigortası poliçesinde en baştan belirlendiği şekilde, aracın onarımı gerçekleştirilecek ve bunun sonucunda ortaya çıkacak olan onarım masrafları da sigorta şirketi tarafından ödenecektir.

Hemen belirtmek gerekir ki taraflar arasında kasko sigortası sözleşmesinde hasarın onarımının ne şekilde gerçekleştirileceğinin, hangi parçanın kullanılacağına yahut hangi serviste onarımın gerçekleştirileceğinin kararlaştırılmamış olması durumunda sigortalının tercih ettiği onarım şekli, parça türü ve servis dikkate alınacaktır⁴³⁶. (KAKSGŞ B.3.3.2.1.)

Uygulamada kasko sigortası sözleşmesinde, aracın hasara uğraması halinde onarımın sigortalının belirleyeceği bir serviste gerçekleştirileceğine ilişkin maddeler yer almasına rağmen, onarım sonucunda ortaya çıkan miktara sigorta eksperinin raporu doğrultusunda sigorta şirketleri itiraz etmekte ve aynı tür parça değişimi veya onarımın alternatif bir serviste daha ucuza gerçekleştirilebileceğini öne sürmektedirler. Bunun sonucunda sigortalının belirlediği serviste gerçekleştirilen onarım ücretinden ziyade, alternatif olarak gösterdikleri servisteki onarım ücretini sigorta tazminatı tutarı olarak ödemeyi kabul etmekte ve üzerindeki miktarı reddetmektedirler. Bu durumda sigortalı da sigortacının teklif ettiği tutarın üzerindeki miktarı kendi cebinden karşılamayı istememekte ve taraflar arasında yeniden bir uyuşmazlık doğmaktadır.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının getirdiği yeniliklerin amacını göz önüne alarak kanaatimizce, bu halde sigorta şirketi, sigortalının tercih ettiği servisteki onarım ücretini ödemelidir. Zira, yukarıdaki gibi, sigortalının tercih ettiği servisteki

⁴³⁶ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.96.

onarım ücretini değil de sigorta eksperinin raporu doğrultusunda alternatif bir servisteki onarım ücretinin ödenmesi gerektiğini kabul edersek bu durumda, kasko sigortası sözleşmesinde, onarımın hangi serviste gerçekleştirileceğini tarafların iradesine bırakmanın hiçbir fonksiyonu kalmayacaktır. Söz konusu durumda, kasko sigortası sözleşmesinde, araçtaki onarımın sigortalının tercih ettiği serviste gerçekleştirileceği yönünde bir madde işlevsiz kalacaktır.

ddd. Onarımdan Sonra Ortaya Çıkan Değer Artışı

Kasko Sigortası Genel Şartlarında yer alan bir diğer husus ise onarım sonucunda sigortalı araçta meydana gelen değer artışının, sigorta tazminatına ilişkin akıbetidir. Gerçekten de sigortalı araçtaki eskimiş parçaların hasar görmesi durumunda bunların yenileriyle değiştirilmesi, aracın değerinde bir artış meydana getirebilir⁴³⁷.

Buna göre, sigortalı araçta onarım sonucunda bariz bir değer artışı meydana gelirse, oluşan bu fark ödenecek kasko sigortası tazminatından indirilebilir⁴³⁸. Fakat bu şekilde bir indirim yapılabilmesi için hangi parçalara ne oranda indirim yapılacağının da kasko sigortası poliçesinde yazılması gerekir. (KAKSGŞ B.3.3.2.3/2)

Tıpkı sigortalı aracın tam hasara uğraması halinde, aracın hasarlı halinin sigortacının malı olacağına ilişkin hüküm gibi, sigortalı aracın kısmi hasara uğraması halinde de aracın onarımı yapıldıktan sonra hasarlı parçalar sigortacının malı olacaktır. (KAKSGŞ B.3.3.2.2/son cümle)

⁴³⁷ Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.97.

⁴³⁸ Bu hususa ilişkin bkz. Y.11.HD., 04.10.1996, E.1996/6071, K.1996/6398 sayılı kararında “...Bilirkişi raporunda değinildiği davalı sigorta şirketin ödemeye esas aldığı ekspertiz raporunda sigortalı araçtaki hasarlı parçaların değiştirilmesi sonucu %35 oranında değer kazanacağı açıkça belirlenmiş olması karşısında poliçe özel şartlarında yer alan %20 oranındaki araç yaşlanma teminatı gereğince %35 oranındaki değer kazanma oranından %20 oranında indirim yapılarak bakiye %15 oranında değer kazanma tenzilatı yapılarak sigorta bedelinin değerlendirilmiş olmasında herhangi bir aykırılık bulunmamakla beraber, temyiz itirazlarının reddi gerekmektedir.” (Ulaş, s.669).

b. Aracın Çalınması Halinde Tazminatın Belirlenmesi

Sigortalı aracın çalınması halinde kasko sigortası tazminatının belirlenmesinin ne şekilde olacağına da değinmek gerekir. Zira burada bir kısmi hasar yahut tam hasar halinden ziyade araç çalınmıştır ve dolayısıyla zarar miktarını tespit etmeye yönelik işlemler herhangi bir işlev göstermez.

Bununla beraber, çalınma rizikosu kasko sigortası sözleşmeleri açısından bir ana teminat niteliğindedir (KAKSGŞ A.1.e) ve hemen hemen her kasko sigortası sözleşmesinde de sigortalı araç çalınma rizikosuna karşı teminat altına alınmaktadır.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.3.3.4.2 maddesinde sigortalı aracın çalınmasına ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, sigortalı, çalınan aracının bulunması için ilgili makamlara başvurmuş ve ilgili makamlarca yapılan araştırma otuz gündür herhangi bir sonuç vermemişse kasko sigortası tazminatının kendisine ödenmesi için sigortacıya başvurabilir. Ancak sigortalının, sigortacıdan tazminatı talep ettiği sırada, ilgili makamlara aracının çalındığı hususunu bildirdiğini belge ile kanıtlaması gerekir. Bunun yanında araç kayıtlarına çalınma halini gösteren bir şerhin konduğunu ve aracın ilgili mevzuat uyarınca devrine engel teşkil edebilecek kısıtlamaların bulunmadığını gösteren belgelerin de sigortacıya verilmesi şarttır. (KAKSGŞ B.3.3.4.2)

Sigortalı aracın ilgili makamlara başvurulmasından itibaren otuz gün içerisinde bulunamaması durumunda sigortalı, sigortacıya ödeme için başvurabilecektir. Bu durumda, sigortacı, kasko sigortası tazminatı olarak sigortalı aracın çalındığı gündeki rayiç bedelini ödeyecektir. (KAKSGŞ B.3.3.2.4)

Burada kasko sigortası tazminatının muaccel hale gelmesi bakımından genel kuraldan farklı bir durum söz konusudur. Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki ilgili maddeye göre, sigorta tazminatı, sigortalı aracın çalındığının ilgili makamlara bildirilmesinden otuz gün sonra, hala bulunamamışsa, muaccel hale gelir.

Bununla beraber, ilgili makamlar tarafından, aracın çalınmasına ilişkin sigorta ettiren yahut sigortalı aleyhine cezai bir soruşturma başlatılmış ise, sigortacı soruşturmanın tamamlanmasına kadar kasko sigortası tazminatını ödemekten kaçınabilir. (KAKSGŞ 3.3.4.2/son)

Şayet, sigortalı araç, kasko sigortası tazminatı sigortalıya ödenmeden önce bulunursa, sigortalı artık aracı geri almak zorundadır. (KAKSGŞ B.3.3.4.2/2)

Sigortalı araç, çalındığı gündeki rayiç değeri sigortalıya ödendikten sonra bulunursa, sigorta ettiren yahut sigortalının, bu hususu derhal sigortacıya bildirmeleri gerekir⁴³⁹. Bu durumda akıbetin ne olacağı kasko sigortası sözleşmesi hükümlerine göre belirlenir⁴⁴⁰. Buna göre, sigortalının aldığı sigorta tazminatını sigortacıya iade etmesi söz konusu olabileceği gibi, sigorta tazminatını iade etmek yerine aracın mülkiyetini sigortacıya devretmesi de mümkün olabilecektir⁴⁴¹. (KAKSGŞ B.3.3.4.2/3)

Ancak ne olursa olsun, sigortalı araçta çalınma rizikosuna sebebiyle bir zarar meydana gelmişse, sigortacının bunu ödeyeceğini belirtmek gerekir. (KAKSGŞ B.3.3.4.2/4)

c. Kasko Sigortası Sözleşmesindeki Muafiyetler

Muafiyet, sigorta tazminatından belli bir oranın ya da belli bir miktarın sigorta ettiren üzerinde bırakılması, sigortacının bu tutardan sorumlu olmamasıdır⁴⁴².

Kasko sigortası sözleşmelerinde de taraflarca kararlaştırılan belli bir miktarın veya sigorta tazminatının belli bir yüzdesinin sigortacı tarafından tazmin edilmeyeceği kararlaştırılabilir. (KAKSGŞ A.6)

Kasko sigortası sözleşmesinde çeşitli muafiyetlerin öngörülmesinin amaçlarından biri çoğu zaman tüketici konumunda olan sigorta ettireni, kasko sigortası sözleşmesi yapmaya teşvik etmektir. Zira, sözleşmede belli bir oran yahut miktar üzerinde muafiyet tesis edilmesi, kasko priminin düşmesine sebep olmakta ve

⁴³⁹ Ancak çalınan aracın oto hırsızlık masasınca bulunup sigorta şirketine iade edilmesi durumunda, sigortalının doğal olarak bu hususu ihbar külfetinin bulunmadığına ilişkin bkz. Y.11.HD., 18.02.1999, E.1998/9341, K.1999/984. (Ulaş, s.675).

⁴⁴⁰ Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında ise, bu durum sigortalının inisiyatifine bırakılmıştı. Aracın, sigorta tazminatının ödenmesinden sonra bulunması halinde tazminatın iadesine ya da aracın mülkiyetinin devrine sigortalı karar vermekteydi. Bu hususta bkz. Ulaş, s.674; Taşyürek, s.129.

⁴⁴¹ Sigortalının anlaşma hükümlerine aykırı olarak sigorta tazminatını alıp ek olarak aracın mülkiyetini sigortacıya devretmemesi halinde sigortacının dava yolu ile bu hakkını kullanabileceğine ilişkin bkz. Y.11.HD., 23.05.1995, E.1995/3124, K.1995/4244. (Ulaş, s.674). Ancak kararda da belirtildiği üzere, sigortacı, yalnızca araç üzerindeki mülkiyet hakkının kendisine geçtiğinin tespitini isteyebilir. Trafik sicilinden aracın kaydının terkin ve tescil işlemleri birer idari işlem niteliğinden olduğunda bu konuda bir hükmün adli yargıda tesis edilmesi de mümkün olmayacaktır.

⁴⁴² Sigorta sözleşmelerinde muafiyete ilişkin olarak bkz. Ulaş, s.661 vd.; Taşyürek, s.132.

böylelikle sigorta ettiren daha az prim ödeyeceği düşüncesiyle kasko sigortası sözleşmesi akdetmeye yönelmektedir.

Fakat kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen muafiyetler ile hasarsızlık indirimi gibi kasko sigortası indirimlerini birbiriyle karıştırmamak gerekir. Her ikisi de kasko primini düşürme işlevi gösterebilir de kasko sigortasında muafiyet öngörülmesinin asıl amacı, belli bir oranda yahut miktarda zararı sigorta ettirenin üzerinde bırakmaktır.

Ayrıca kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen muafiyetin bir diğer işlev gösterdiği nokta da özellikle düşük hasarlarda sigortacıyı bununla uğraşmaktan ve zararın tespiti için yapacağı masraflardan (örneğin eksper ücreti) kurtarmasıdır⁴⁴³. Bununla beraber olası bir zarar durumunda, zararın bir kısmının kendi üzerinde kalacağını bildiğinden sigortalı araç sahibini, daha dikkatli araç sürmeye de yöneltir⁴⁴⁴.

Kasko sigortası sözleşmesinde öngörülebilecek muafiyetler sigorta ettirenin aleyhine bir durum yaratacağı için kasko sigortası poliçesinde en az on dört punto büyüklüğünde yazılmış olmaları gereklidir. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü sebebiyle, özellikle muafiyetler konusunda sigorta ettireni çok iyi şekilde bilgilendirmiş olması gerekir.

Bunun yanında muafiyetlerin açık ve anlaşılır şekilde belirtilmesi de sonradan yaşanabilecek uyuşmazlıklarda ispat bakımından sorun yaşanmaması adına önem taşır⁴⁴⁵. Bu hususta özellikle öngörülen muafiyet oranının hasar miktarı için mi yoksa ödenecek sigorta tazminatı için mi kararlaştırıldığı açıkça belirlenmelidir.

Kasko sigortası sözleşmesinde her bir riziko için ayrı ayrı muafiyet belirlenebileceği gibi, her riziko için tek bir muafiyet de belirlenebilir. Örneğin, sigortalı aracın sel rizikosu ile zarar görebileceği bir halde, zararın %25'inin sigorta ettiren üzerinde bırakılacağı⁴⁴⁶ yahut her bir kasko rizikosu için zararın %20'sinin sigorta ettiren üzerinde bırakılacağı⁴⁴⁷ gibi hükümler getirilebilir. Sigortalı aracın

⁴⁴³ Bkz. Taşyürek, s.133.

⁴⁴⁴ Bkz. Öçal, Kasko Sigortası, s.231.

⁴⁴⁵ Bu hususta bkz. Kender, s.299.

⁴⁴⁶ Bu şekilde bir muafiyet haline örnek olarak bkz. Y.17.HD., 08.11.2017, E.2016/19294, K.2017/10299. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:06.05.2018).

⁴⁴⁷ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 22.10.1998, E.1998/5408, K.1998/6949 sayılı kararında "... davalı ... şirketinin 27.11.1996 günlü sigorta poliçesi %20 muafiyetli kasko sigorta poliçesi olup kaza sebebiyle meydana gelen hasar tutarının tüm sigorta bedelinin %20'sini aşmadığı takdirde, riskin sigortalı

kiralık kullanımı halinde zararın %80'inin sigorta ettiren üzerinde bırakılabileceği muafiyetlerde kararlaştırılabilir⁴⁴⁸. Yine sözleşmeye “2.000 TL'ye kadar olan zararlar sigorta ettiren üzerinde kalacaktır.” şeklinde bir madde getirerek de muafiyet tesis edilmesi mümkündür. Bunun sonucunda rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortalıya ödenen kasko sigortası tazminatından sözleşmede belirtilen muafiyet miktarı yahut muafiyet oranında indirim yapılacaktır.

6. Kasko Sigortası Tazminatının Ödenmesinin Sonuçları

a. Sözleşme İlişkisine Etkisi

Kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan rizikolardan birinin gerçekleşmesi ile sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğünün doğduğunu yukarıda açıklamaya çalıştık. Tüm bu açıklamalarımıza ek olarak belirtmek gerekir ki kasko sigortası tazminatının sigortalıya ödenmesi beraberinde çeşitli sonuçları da doğurmaktadır⁴⁴⁹.

Bu hususta, gerçekleşen kasko rizikosunun sigortalı araç üzerinde tam hasara ya da kısmi hasara sebebiyet verme halleri ayrı sonuçlar doğurabilmektedir.

Öncelikle, kasko rizikosunun sigortalı araç üzerinde tam hasara sebebiyet vermesi halinde sigorta teminatı sona erecektir. Zira bu durumda sigorta konusu olan menfaat ortadan kalkmıştır ve dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi ilişkisi sona erecektir⁴⁵⁰. Ayrıca kasko sigortası teminatının sona ermesi ile beraber sigortacı, kasko priminin tamamına da hak kazanacaktır. (TTK 1431/3, KAKSGŞ B.4.1.)

üzerinde kalacağı taraflarca kararlaştırılmış bulunduğu; mahkemece bu husus üzerinde durulmaması bozmayı gerektirmiştir.” (Ulaş, s.661).

⁴⁴⁸ Sigortalı aracın rent a car şeklinde kiralık olarak kullanılması sözleşme akdedildiği sırada sigortacıya bildirilmelidir. Bu halde rizikonun gerçekleşme ihtimali çok yüksek olduğundan sigortacılar, ancak çok yüksek muafiyet oranları öngörerek kasko sigortası sözleşmesi yapmaya yanaşmaktadırlar. Bu şekilde bir muafiyet haline ilişkin bkz. Y.17.HD., 01.02.2017, E.2016/7921, K.2017/870. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:06.05.2018)

⁴⁴⁹ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.145.

⁴⁵⁰ Bu hususta bkz. Ulaş, s.686; Ayhan/Çağlar, s.257.

Kasko rizikosunun sigortalı araç üzerinde kısmi hasara sebebiyet vermesi halinde ise, sigorta bedeli, kasko rizikosunun gerçekleştiği andan itibaren, ödenen tazminat tutarı kadar eksilecektir⁴⁵¹. (TTK 1428/1, KAKSGŞ B.4.1/2)

Yukarıda da değindiğimiz gibi, kasko sigortası sözleşmelerinde sigorta bedeli belirli bir miktar olarak belirtilmez ve rizikonun gerçekleştiği anda sigortalı aracın değeri göz önüne alınarak bir belirleme yapılır. O halde sigortalı araçta kısmi bir hasarın gerçekleşmesi durumunda, sigortalıya uğradığı zarar kadar sigorta tazminatı ödenecektir. Şayet bu ödemeden sonra sigortalı araç üzerinde bir hasar daha meydana gelirse, sigortacının sorumlu olacağı azami miktar, ikinci rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı aracın değerinden, ödenen sigorta tazminatı çıkartılarak bulunacaktır.

Ancak sigorta ettirenin talebi olması durumunda, bu talebinden itibaren gün esası üzerinden prim farkı alınarak sigortacının ödeyeceği tazminat tutarındaki eksilme önlenip sigorta bedelinin yükseltilebilmesi mümkündür⁴⁵².

Sigortalı aracın kısmi hasara uğraması durumunda, kasko sigortası sözleşmesinde belirtilmesi koşuluyla, sigortacının kasko sigortası sözleşmesini feshetmesi de mümkündür⁴⁵³. (TTK 1428/2, KAKSGŞ B.4.2) Fakat sigortacı fesih hakkını kullanmak istiyorsa, öncelikle sigortalının uğramış olduğu zarara karşılık sigorta tazminatını ödemek zorundadır. Aksi halde bu fesih hakkını kullanamayacaktır.

Sigortacının kısmi hasar halinde sigorta tazminatını ödedikten sonra kasko sigortası sözleşmesini fesih hakkını kullanması durumunda sözleşme ileriye etkili olarak sona erecektir. Feshin hüküm ifade ettiği güne kadar olan kasko primine hak kazanan sigortacı, bu tarihten itibaren olan kasko prim tutarını ise şayet fazla olarak aldıysa sigorta ettirene iade edecektir⁴⁵⁴.

⁴⁵¹ Bu hususta bkz. Can, s.103; Ünan, Genel Hükümler, s.290 vd.

⁴⁵² Bu hususa ilişkin bkz. Y.11.HD., 04.10.1999, E.1999/5601, K.1999/7461 (Ulaş, s.686-687).

⁴⁵³ Kısmi tazminat ödemesinin sigorta sözleşmesine etkisine ilişkin bkz. Çeker, s.99-100.

⁴⁵⁴ Yine bu hususta bkz. Ulaş, s.687; Taşyürek, s.145.

b. Sigortacının Halefiyeti

aa. Ön Açıklamalar

Hukukumuzda kısaca sigortacının halefiyeti olarak bilinen ve zarar sigortalarına ilişkin önemli sonuçlar doğuran halefiyet ilkesi, temel olarak sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra sigorta ettirenin haklarına kanunen halef olmasını ifade etmektedir⁴⁵⁵. Esasında sigortacının halefiyeti, zarar sigortalarında hakim olan zenginleşme yasağı ilkesinin bir sonucudur⁴⁵⁶.

Sigortacının halefiyetine geçmeden önce, kısaca halefiyetten bahsetmek gerekir. Zira halefiyet esas olarak borçlar hukukuna ilişkin bir müessese olup TBK 127’ de iki bent halinde düzenlenmiştir. Bununla beraber aynı maddenin ikinci fıkrasında “*diğer halefiyet hallerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.*” denilerek biraz sonra değineceğimiz sigortacının halefiyetine de kanuni bir dayanak oluşturulmuştur.

Halefiyet, üç köşeli bir hukuki ilişkinin var olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır⁴⁵⁷. Buna göre, üçüncü kişinin, borçlu olan kimse adına, asıl alacaklıya karşı bir borcu ifa etmesi halinde kanunda belirtilen durumlarda halefiyet vücut bulmaktadır⁴⁵⁸. Nitekim kanun maddesinde de üçüncü kişinin, alacaklıya bir ifada bulunmasından bahsedilmektedir.

Bu açıklamalar ışığında, halefiyetin zarar sigortalarındaki yansıması ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır; sigorta ettiren, uğradığı bir zarar neticesinde üçüncü kişilere karşı herhangi bir hukuki sebebe dayanarak bir tazminat alacağına sahip ise,

⁴⁵⁵ Sigortacının halefiyetine ilişkin olarak ayrıntılı açıklamalar için bkz. Merih Kemal Omağ, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, Vedat Yayınları İstanbul, 2011, s.37 vd.; Ahmet Kılıçoğlu, **Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979, s.84 vd.; Ünan, Zarar Sigortaları, s.226 vd.; Kender, s.351 vd.; Bozer, 1965, s.212 vd.; Ulaş, s.224 vd.; Can, s.41 vd.; Çeker, s.164 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.86 vd.; ayrıca kasko sigortasında halefiyet için bkz. Taşyürek, s.155 vd.

⁴⁵⁶ Bu hususta bkz. Kender, s.351.

⁴⁵⁷ Bkz. Kılıçoğlu, Halefiyet, s.7; Kayıhan/Bağcı, s.86

⁴⁵⁸ Kılıçoğlu’ na göre halefiyet “*Başkasına ait bir borç dolayısıyla alacaklıyı tatmin eden kişinin, onun haklarını, kanunda belirtilen hallerde ve tatmin ettiği oranda kendiliğinden elde etmesidir.*” Bkz. Kılıçoğlu, Halefiyet, s.7.

sigortacı, kendisine bu tazminat miktarını ödediği miktarda sigorta ettirenin haklarına halef olur⁴⁵⁹.

Nitekim mal sigortaları açısından TTK 1472⁴⁶⁰'de açıkça bu husustan bahsedilmekte ve sigortacının sigorta tazminatını ödediğinde hukuken sigortalının yerine geçeceği hükme bağlanmaktadır. TTK 1472 yanında, bu hükme paralel olarak Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.4.3. maddesinde de kasko sigortası sözleşmelerinde sigortacının halefiyeti düzenlenmektedir.

Kasko sigortası sözleşmesi de bir mal sigortası olması sebebiyle TTK 1472'de belirtilen halefiyetin ilkesinin geçerli olacağı sigorta sözleşmesi türlerinden biridir. Bu halde, zarar gören sıfatıyla sigortalı araç sahibinin, zarar veren üçüncü kişilere karşı sahip olduğu tazminat alacağı hakkı, sigortacının kasko sigortası tazminatını ödediği miktar uyarınca sigortacıya geçecek, yani sigortacı kanuni olarak sigortalının⁴⁶¹ haklarına halef olacaktır.

Son olarak TTK 1472' nin TTK 1486/1 uyarınca emredici nitelikte olduğunu⁴⁶² ve sözleşmede sigortacının halefiyetini ortadan kaldırmaya yönelik sözleşme hükümlerinin bulunmasının sözleşmeyi geçersiz kılacağını belirtmek gerekir. Bununla beraber zenginleşme yasağı ilkesine aykırı olarak sigorta ettirenin zararını hem sigortacıdan hem de zarar veren üçüncü kişiden tazmin etmesine ilişkin getirilecek hükümler de TTK 1472'ye aykırılık oluşturur⁴⁶³ ve böylelikle kasko sigortası sözleşmesini geçersiz hale getirir⁴⁶⁴.

bb. Halefiyetin Gerçekleşme Şartları

Diğer tüm sigorta sözleşmesi türlerinde olduğu gibi kasko sigortası sözleşmesinde de sigortacının halefiyetinin söz konusu olabilmesi için bazı şartların

⁴⁵⁹ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.37.

⁴⁶⁰ Ayrıca bir bedelin değil bir zararın tazmin edileceği gerekçesiyle, maddede geçen “bedel” ifadesinin doktrinde eleştirildiğini belirtmek gerekir. Bkz. Kender, s.352.

⁴⁶¹ Maddede geçen “sigortalı” ifadesinin hatalı olduğu ve “sigorta ettiren” olarak yer alması gerektiğine ilişkin bkz. Kender, s.352.

⁴⁶² Sigortacının halefiyetinin emredici niteliğine ilişkin bkz. Omağ, Halefiyet, s.53 vd.

⁴⁶³ Bu hususa ilişkin olarak bkz. Kayıhan/Bağcı, s.89.

⁴⁶⁴ Sigorta sözleşmesinde TTK 1472'ye aykırı bir hükmün bulunması halinde sözleşmenin yalnızca o hükmünün değil de tamamının geçersiz sayılmasının doktrinde eleştirildiğini de belirtmek gerekir. Bkz. Ulaş, s.244.

varlığı aranır⁴⁶⁵. Ancak bu şartların varlığı halinde sigortacı, zarar veren üçüncü kişiye karşı, sigortalının haklarını talep ve dava edebilecektir.

aaa. Hukuken Geçerli Bir Kasko Sigortası Sözleşmesinin Varlığı

Sigortacının, sigorta ettirene kasko sigortası tazminatını ödeyip zarar veren üçüncü kişiye karşı TTK 1472 uyarınca rücu hakkını kullanabilmesi için öncelikle sigorta ettiren ile sigortacı arasında hukuken geçerli bir kasko sigortası sözleşmesinin bulunması gerekir. Zira taraflar arasında geçerli bir kasko sigortası sözleşmesi olmalıdır ki sigortacı, uğranılan zararı tazmin edebilsin⁴⁶⁶.

O halde, taraflar arasında geçerli bir kasko sigortası sözleşmesi bulunmaması halinde, kasko sigortası tazminatı ödenemeyeceği gibi, sigortacının halefiyetinin gerçekleşmeyeceği sonucuna da ulaşabiliriz. Zira, taraflar arasında geçerli bir kasko sigortası sözleşmesi bulunmadan, sigortacının bir tazminat ödemesinde bulunması ya hataen ya da maksadını açıklamak suretiyle zarar veren üçüncü kişinin borcunu ifa etmekle mümkün olabilir. Nitekim hataen yapılan bir tazminat ödemesinde sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanacağı gibi (TBK 77 vd.), ikinci durumda ise vekaletsiz işgörme yoluyla (TBK 526 vd.) zarar sorumlusuna rücu müessesesi uygulanacaktır⁴⁶⁷.

bbb. Kasko Sigortası Tazminatının Ödenmesi

aaaa. Ön Açıklamalar

Sigortacının halefiyeti için varlığı gereken ikinci şart ise, kasko sigortası tazminatının sigorta ettirene ödenmesidir⁴⁶⁸. Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.4.3.

⁴⁶⁵ Halefiyetin şartları açısından bkz. Kender, s.352 vd.; Omağ, Halefiyet, s.70 vd.; Taşyürek, s.156 vd.

⁴⁶⁶ Nitekim hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı, sigortacının tazminat ödeme borcunun hukuki sebebini oluşturmaktadır. Bkz. Omağ, Halefiyet, s.71.

⁴⁶⁷ Bu hususta bkz. Kender, s.354.

⁴⁶⁸ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.75 vd.; Kender, s.353 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.90 vd. Taşyürek, s.157-158.

maddesinden de açıkça görüleceği üzere, sigortacı, sigorta ettirene ödediği kasko sigortası tazminatı tutarınca halef olmaktadır.

Kasko sigortası tazminatının ödenmesi, halefiyetin “*onsuz olmaz*” (sine qua non) şartıdır⁴⁶⁹. Bununla beraber, sigorta ettiren, sigortacının usulüne uygun olarak yapacağı bir tazminat ödemesini kabul etmeyebilir. Nitekim bu durumda TBK 106 uyarınca alacaklının temerrüdüne düşmüş olur. Bu halde sigortacı, TBK 107 uyarınca kasko sigortası tazminatını hakimin belirleyeceği bir yere tevdi ederek ödemesini gerçekleştirmiş sayılır. Dolayısıyla sigortacı, sigorta tazminatını belirlenen yere tevdi ettiği anda sigorta ettirenin haklarına halef olur⁴⁷⁰.

Sigortacının halefiyetinin, rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlangıcı ile de bir bağlantısı bulunmaktadır. Buna göre, TTK 1421/1 uyarınca, sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü, sigorta ettirenin primin tamamını yahut ilk taksidini ödemesiyle başlar. Primin ödenmesine kadar geçen sürede, sigortacının herhangi bir kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Bunun en önemli sonucu da sigortacının, olası bir kasko rizikosunun gerçekleşmesi durumunda kasko sigortası tazminatını ödemekle yükümlü olmayacağıdır. Dolayısıyla sigortacının, sigorta ettirene halef olma olanağı da ancak kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün başladığı andan itibaren gerçekleşebilecektir⁴⁷¹.

bbbb. Ödeme Bakımından Özellik Arz Eden Durumlar

Sigortacının halefiyeti açısından önem arz eden noktalardan biri, sigortacının kasko sigortası tazminatını ödediği kimsedir. Buna göre, sigortacı, kasko sigortası tazminatını bizzat sigorta ettirene yapmalıdır⁴⁷².

Bu hususla yakından bağlantılı olarak örneğin, kasko sigortalı araç bir başka kimseye satıldıysa, Kasko Sigortası Genel Şartları C.5. maddesi gereği kasko

⁴⁶⁹ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.75. Ayrıca sigortacının, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçeceğine ilişkin bkz. Y.17.HD., 29.12.2016, E.2016/16668, K.2016/12157. (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:11.05.2018)

⁴⁷⁰ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.81; Kayıhan/Bağcı, s.91.

⁴⁷¹ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.79-80. Ayrıca Y.11.HD., 11.07.2006, E.2005/7942, K.2006/8258 sayılı kararında “... *Dava konusu olayda, kazanın meydana geldiği saatte henüz poliçenin düzenlenmediği, kazanın hemen sonrasında tanzim edildiği, teminatın başlamadığı anlaşıldığına göre, davalı ...'nın sorumlu tutulması doğru görülmemiştir. Bu sebeple davacı sigorta şirketinin, eTTK 1301.maddesi (TTK 1472) hükmüne dayalı olarak açtığı rücu davasının, yerel mahkemece kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.*”(www.kararara.com, E.T.:11.05.2018).

⁴⁷² Bkz. Omağ, Halefiyet, s.81; Kayıhan/Bağcı, s.91.

sigortası sözleşmesi kendiliğinden feshedilir. Ancak buna rağmen araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda, sigortacının sigorta ettiren sıfatıyla eski araç sahibine bir tazminat ödemesi yapması durumunda, ortada hukuken geçerli bir kasko sigortası sözleşmesi olmamasının yanında, ödemenin yetkili kişiye yapıp yapılmadığı hususu da söz konusu olmayacaktır. Bu halde sigortacının yaptığı ödeme karşılığında, kanuni halefiyetinin doğacağından bahsetmek mümkün olmayacak, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

aaaaa. Aracın Devri

Yine, sigortalı aracın bir başka kişiye devri sırasında, devrin KTK' nun 20/d maddesine uygun şekilde gerçekleştirilmemesi halinde hukuken geçerli bir araç devrinden söz edilemeyecektir. Bu durumda, kasko sigortası sözleşmesi halen taraflar arasında hüküm doğurmaya devam edecektir. Ancak sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortacının kasko sigortası tazminatını sigorta ettirene değil de aracı usulüne uygun olarak devralmayan üçüncü kişiye ödemesi durumunda, ödeme yetkili olan bir kimseye gerçekleştirilmediğinden dolayı yine sigortacının halefiyeti söz konusu olamayacaktır.

bbbbb. Ex Gratia Ödemeler

Kasko sigortası tazminatının ödenmesi, sigortacının halefiyeti bakımından bir şart olmakla birlikte, sigortacı tarafından sigorta ettirene yapılacak olan her türlü ödeme, halefiyetin kapsamına girmemektedir. Nitekim sigortacılık uygulamasında sigorta ettirene “ex gratia⁴⁷³” adıyla birtakım ödemeler yapılabilmektedir. Bu tür ödemeler, kasko sigortası sözleşmesinde yer almadıkları gibi sigortacının ödemekle yükümlü olduğundan da söz edilemez. Bu tür ödemeler, bir tür lütuf ödemesi

⁴⁷³ Ex gratia ödeme doktrinde “Gerek sözleşmenin yazılış tarzı, gerekse hasarın oluş şekli itibarıyla, hasarın, sigorta teminatı dışında kalmasından dolayı sigortalıların, poliçe özel ve genel şartlarına ters düşen tazminat talepleriyle, ekspertiz sonuçlarına vaki itirazlarının değerlendirilerek yapılan fazla ödemeler” olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Omağ, Halefiyet, s.85.

olmakla birlikte, temel olarak müşteriye hoş görünmek ve gelecekte iyi ilişkiler kurmak amacıyla yapılmaktadırlar⁴⁷⁴.

Fakat ex gratia ödemeler, bir kasko sigortası tazminatı ödemesi niteliğinde olmadıklarından, sigorta ettirene ödenmiş olsalar dahi, TTK 1472 uyarınca sigortacının halefiyeti kapsamında zarar veren üçüncü kişiden talep ve dava edilemezler. Nitekim doktrin⁴⁷⁵ ve Yargıtay içtihatlarında da⁴⁷⁶ bu husus açıkça belirtilmektedir.

ccc. Sigortalının Zarar Sorumlusuna Karşı Bir Dava Hakkına Sahip Olması

TTK 1472’de açıkça hüküm altına alındığı üzere, sigortacının halefiyeti için gereken son şart, sigortalının zarar veren üçüncü kişiye karşı bir dava hakkına sahip olmasıdır⁴⁷⁷. Nitekim Yargıtay da sigortacının halefiyeti adına sigorta ettirene sigorta tazminatını ödemesinin yeterli olmadığını içtihat etmiştir⁴⁷⁸.

Böylelikle sigortacının, sigorta ettirene yapacağı kasko sigortası tazminatı ödemesi ile beraber, sigorta ettirenin üçüncü kişilere yönelik olarak bir dava hakkı var ise bu hak ödenen sigorta tazminatı oranında sigortacıya geçmektedir.

⁴⁷⁴ Bu hususa ilişkin olarak bkz. Said Selçuk, “Ex Gratia Ödemeleri”, **Sigorta Dünyası**, S.180, 1974, s.3; Omağ, Halefiyet, s.85 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.91;

⁴⁷⁵ Ex gratia ödemelerin sigortacının halefiyeti kapsamında üçüncü kişiden talep edilemeyeceğine ilişkin bkz. Omağ, Halefiyet, s.86; Kayıhan/Bağcı, s.91; aksi görüşte bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.244.

⁴⁷⁶ Bkz. Y.11.HD., 08.05.2017, E.2015/15576, K.2017/2669 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:11.05.2018); Y.11.HD., 05.10.2004, E.2004/224, K.2004/9359 sayılı kararında “*Sigortacı ancak sigortalısına sigorta bedelini ödedikten sonra halefiyet hakkını kazanabilir. Ancak sigortacının poliçe hükümlerine ters düşen bir ödeme yapması halinde -ki bu ödemeye doktrinde ve uygulamada ex gratia ödeme denilmekte olup- sigortacının halefiyet hakkını kazanması, dolayısıyla da zarar sorumlusuna rücu edebilmesi olanaklı değildir.*” (Omağ, Halefiyet, s.86)

⁴⁷⁷ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.88; Kender, s.352; Taşyürek, s.158; Kayıhan/Bağcı, s.92; Bozer, 1965, s.214.

⁴⁷⁸ Bu hususta bkz. Y.HGK., 05.04.2000, E.2000/11, K.2000/734 sayılı kararında “... *Sigortacının, yasal halefiyet nedeniyle üçüncü kişi aleyhine rücu davası açabilmesi için sadece sigortalısına sigorta bedelini ödemesi yeterli olmayıp; ayrıca sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahsa dava hakkı mevcut olması gerekir.*” (www.kazanci.com.tr, E.T.:11.05.2018).

cc. Halefiyetin Hükümleri

Kasko sigortası sözleşmesi ilişkisinde, yukarıda değindiğimiz şartların varlığı halinde sigortacının halefiyeti vuku bulacaktır. Bu durumda sigortacının halefiyetinin sigorta ettiren, sigortacı ve zarar sorumlusu açısından çeşitli hüküm ve sonuçları olacaktır.

aaa. Sigorta Ettiren Açısından

İlk olarak belirtmek gerekir ki sigortacı tarafından sigorta ettirene kasko sigortasının ödenmesi halinde dahi, sigorta ettirenin birtakım külfetleri bulunmaktadır. Nitekim sigorta ettiren, riziko gerçekleştikten sonra sigortacının rücu haklarını koruma külfeti altındadır. (TTK 1448, KAKSGŞ B.2.) Bunun yanı sıra sigortacının açabileceği davaya ilişkin yararlı bilgi ve belgeleri de sigortacıya temin etmek durumundadır. (TTK 1447, KAKSGŞ B.4.3)

İkinci olarak ise sigorta ettiren, sigortacının halefiyete konu olan haklarını ihlal edici davranışlarından kaçınmakla görevlidir⁴⁷⁹. Şayet sigorta ettiren, sigortacının halefiyete konu olan haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumluluğu doğar. (TTK 1472/2)

O halde, sigorta ettirenin, zarar veren üçüncü kişi ile yapacağı anlaşmalarda, sigortacının halefiyet hakkını ihlal eden hükümler bulunuyorsa, sigortacıya karşı sorumluluğu doğacak ve sigortacının ödemiş olduğu kasko sigortası tazminatını kendisine iade etmek durumunda kalacaktır⁴⁸⁰. Bu bağlamda sigorta ettiren, sigortalı aracına zarar veren üçüncü kişiyi ibra edemeyeceği gibi⁴⁸¹, zarar veren üçüncü kişiye karşı açtığı dava hakkından da feragat edemez⁴⁸².

Bu hususta uzlaşma müessesesine de kısaca değinmek gerekir. Buna göre, uzlaşma Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde düzenlenmiştir. Ceza yargılamasındaki iş yükünü azaltmak amacına hizmet eden bu hukuki müessesede CMK 253/1'de yer alan suçlar uzlaştırmaya tabidirler.

⁴⁷⁹ Sigorta ettirenin halefiyeti ihlal edici hareketlerine ilişkin olarak bkz. Kender, s.360 vd.

⁴⁸⁰ Bu hususta bkz. Ulaş, s.240; Kayıhan/Bağcı, s.96.

⁴⁸¹ Bkz. Kender, s.364.

⁴⁸² Bkz. Taşyürek, s.159.

Sigortalı aracın bir kazaya karışması durumunda mala zarar verme (TCK 151 vd.), taksirle yaralama (TCK 89) gibi suçlar meydana gelebilir. Bu tür suçlar da uzlaşmaya tabidir ve zarar gören ile zarar verenin uzlaştırılmasına gidilebilir.

Burada önem arz eden madde CMK 253/19'dur. Zira taraflar arasında uzlaşma sağlanırsa, soruşturma konusu olan suç nedeniyle bir tazminat davası açılmaz, açılan bir dava var ise zarar gören bu davadan feragat etmiş sayılır. İşte tam da bu noktada, sigorta ettirenin uzlaşma talebini kabul etmesi halinde zarar veren üçüncü kişi aleyhine bir tazminat davası açılmayacaktır. Ancak sigortacı kasko sigortası tazminatını sigorta ettirene ödemek durumundadır.

O halde, sigorta ettiren uzlaşma talebini kabul ederse, halefiyet ilkesi çerçevesinde sigortacının da zarar veren üçüncü kişiye karşı bir tazminat davası açabilmesi söz konusu olmayacaktır. Bu da sigorta ettirenin halefiyet ilkesine aykırı bir davranışta bulunması anlamına gelmektedir. Bu sebeple kanaatimizce uzlaşma müessesesinin amacı da göz önüne alınarak bir an önce CMK 253/19 maddesinin tekrardan gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Uygulamada sigorta ettirenin, kasko sigortası tazminatını sigortacıdan tahsil etmesine rağmen zarar veren üçüncü kişiye karşı da zararın tazmini için dava açtığı durumlar görülebilmektedir. Bu husus açıkça zenginleşme yasağı ilkesine aykırı olmakla birlikte, sigorta ettiren ikinci defa bir ödeme almaya çalışmaktadır. Ancak Yargıtay, sigorta ettirenin bu davranışını, TTK 1472/2 uyarınca sigortacının rücu hakkını ihlal edecek nitelikte görmekte ve içtihatlarını da bu yönde devam ettirmektedir⁴⁸³.

Fakat hemen belirtmemiz gerekir ki, kasko sigortası sözleşmesinin teminat kapsamına dahil olmayan zararların tazmini için zarar veren üçüncüye kişiye açılacak olan dava ve talep hakları, sigorta ettirendedir. Zira sigortacı kasko sigortası

⁴⁸³ Bkz. Y.17.HD., 11.09.2014, E.2014/9583, K.2014/11578 sayılı kararında "...Gerçekten hem 6102 sayılı TTK'nın 1472/II. fıkrası gereğince hem de sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince halefiyet ilkesinin ihlaline sebep olacak biçimde hukuki işlemde bulunan sigortalı, sigortacıya karşı sorumlu olabilecektir. Somut olayda dosya kapsamından yer alan ihbar edilen S.. A..'ye hitaben düzenlenen ekspertiz raporunda kasko sigortalı araçta meydana gelen hasar, yedek parça ve işçilik bedeli toplam 7.206,29.-TL olarak, yine sigortalı araç üzerinde monte edilmiş olan portbagaj hasarı nedeni ile 1.471,70.-TL zarar belirlendiği, söz konusu zararın S.. A.. tarafından 02.03.2012 tarihinde davalı C.. O..'a ödendiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan davalı C.. O..'ın kasko sigortalı araçta meydana gelen hasar nedeni ile hem davacı A.. A...'den hem de ihbar edilen S.. A..'den tahsil ettiği tutar portbagaj hasar tutarı düşüldüğünde 7.206,29.-TL olup buna göre mahkemece 7.206,29.-TL maddi tazminatın davalı C.. O..'dan tahsiline karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir." (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:11.05.2018).

sözleşmesinin teminat kapsamında olmayan zararlar için herhangi bir tazminat ödeme yükümlülüğü altında değildir. O halde, sigorta ettirenin, teminat kapsamına dahil olmayan zararlar için zarar veren üçüncü kişiye açacağı davalar, sigortacının rücu hakkını ihlal edici nitelik taşımamaktadırlar⁴⁸⁴.

Ayrıca sigortacı rücu hakkını ihlal edici davranışta bulunan sigorta ettirene karşı, ancak rücu hakkını engellediği oran ve miktar bakımından rücu edebilme hakkına sahiptir⁴⁸⁵. Bu husus TTK 1472/2 maddesinin son cümlesi ile de yakından bağlantılıdır. Nitekim sigortacı, sigorta ettirenin sigortalı aracı üzerinde gerçekleşen zararını kısmen tazmin etmişse, ancak kısmen tazmin edilen tutar oranında sigorta ettirenin haklarına halef olacaktır. Buna mukabil, kalan kısımdan dolayı zarar sorumlularına karşı sahip olunan dava hakkı hala sigorta ettirenin üzerinde olacaktır.

Şayet, sigorta ettiren, zararlarını kendi kasko sigortacısından yahut zarar veren üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısından tazmin ettiyse, bu durumda artık zarar sorumlusuna karşı herhangi bir talep ve dava hakkı kalmayacaktır⁴⁸⁶.

bbb. Sigortacı Açısından

Halefiyetin yarattığı sonuçlar açısından belki de en önemlisi sigortacının bünyesinde gerçekleşmektedir⁴⁸⁷. Zira sigortacı, kasko sigortası sözleşmesi uyarınca sigortalı araç sahibine ödediği kasko sigortası tazminatı tutarında, onun haklarına halef olmaktadır. Böylelikle TTK 1472 ve Kasko Sigortası Genel Şartları B.4.3. maddeleri uyarınca da kanunen tazmin ettiği bedel kadar zarar veren üçüncü kişiye karşı bir dava hakkına sahip olmaktadır⁴⁸⁸.

Sigorta ettiren ile sigortalı araca zarar veren üçüncü kişi arasında bir borç ilişkisi doğmaktadır. Esasında sigortacı da kasko sigortası tazminatını ödeyerek

⁴⁸⁴ Bu hususta bkz. Ulaş, s.240-241.

⁴⁸⁵ Bkz. Y.11.HD., 01.05.1995, E.1995/3051, K.1995/3936 sayılı kararında “...Davacı sigorta şirketi davalı sigorta ettirene 15.058.758 lira ödemiş ve davalı sigorta ettiren de zarar sorumlusu üçüncü kişiden 9.118.000 lira almıştır. Böylece davalı taraf, davacının 9.118.000 liralık rücu hakkını önlemiştir. Mahkemece bu son miktara göre karar vermek gerekirken, yazılı olduğu biçimde davalı sigorta ettirenin 15.058.758 liranın tamamından sorumlu tutulması yerinde görülmemiştir.” (Ulaş, s.241).

⁴⁸⁶ Bu hususta bkz. Ulaş, s.242; Taşyürek, s.160.

⁴⁸⁷ Halefiyet hükümlerinin sigortacı açısından doğurduğu sonuçlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, Halefiyet, s.127 vd.

⁴⁸⁸ Ancak hemen belirtmek gerekir ki sigortacının sigorta ettirene fazladan ödemiş olduğu miktar bakımından zarar sorumlusuna karşı rücu hakkı doğmaz. bkz. Ulaş, s.237; Kayıhan/Bağcı, s.93-94.

sigorta ettirenin zarar veren üçüncü kişiden olan tazminat alacağını karşılamaktadır. Doktrinde, sigorta ettiren ile zarar veren üçüncü kişi arasındaki bu borç ilişkisinin haksız fiilden, kanundan veya sözleşmeden doğması arasında hiçbir fark olmadığı da ileri sürülmektedir⁴⁸⁹. Kasko sigortası sözleşmeleri açısından ise sigorta ettiren ile zarar veren üçüncü kişiler arasındaki borç ilişkilerinin çoğunlukla haksız fiilden doğduğunu belirtebiliriz.

Sigortacı açısından halefiyet hükümlerinin doğurduğu sonuçlardan bahsederken, halef olduğu alacak hakkının kapsamını da belirtmek gerekir⁴⁹⁰. Buna göre, öncelikle sigorta ettiren ile zarar sorumlusu arasındaki borç ilişkisinden doğan tazminat alacağının tamamının, sigortacı tarafından sigorta ettirene ödenmesi ile birlikte, başka hiçbir işlem gerekmeksizin tazminat alacağı hakkı kanunen sigortacıya geçer. Ancak sigortacı tarafından kısmi bir ödeme yapıldıysa, sigorta ettiren de sigortacı ile birlikte zarar sorumlusuna karşı tazminat alacaklısı sıfatını sürdürür⁴⁹¹.

Sigortacının alacak hakkının kapsamına tazminat alacağı yanında buna bağlı olan fer'i haklar da girmektedir. Fer'i haklar bakımından ise en önemli kalem faizlerdir. Faizin türü sigorta ettiren ile zarar sorumlusu üçüncü kişi arasındaki ilişkinin niteliğine göre belirlenecektir. Bununla beraber doktrinde⁴⁹², tazminat alacağına bağlı olan bu faizlerin, sigortacının sigorta ettirene ödemede bulunduğu tarihten itibaren hesaplanması gerektiği, ödeme tarihine kadar olan faiz tutarının ise sigorta ettirene ait olduğu ileri sürülmektedir⁴⁹³.

Son olarak değinilmesi gereken bir husus ise, sigortacının sigorta ettirene ödediği kasko sigortası tazminatının, sözleşmede teminat altına alınan kasko

⁴⁸⁹ Bkz. Omağ, Halefiyet, s.149 vd.; Taşyürek, s.161; Ulaş, s.238.

⁴⁹⁰ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.161 vd.

⁴⁹¹ Bkz. Omağ, Halefiyet, s.161.

⁴⁹² Bu yönde bkz. Omağ, Halefiyet, s.162-163; Çeker, s.177.

⁴⁹³ Nitekim Y.11.HD., 19.01.2006, E.2005/206, K.2006/267 sayılı kararında "...Dava, kasko sigortası sözleşmesine dayalı, rücuen tazminat istemine ilişkindir. ... Buna göre, zarar sorumlularının sorumluluğu bakımından, temerrüt faizinin başlangıcı, davacı sigorta tarafından asıl zarar gören sigortalısına yaptığı ödemenin tarihidir. Esasen, asıl zarar gören bakımından, haksız fiilden doğan bu borç kanundan doğan bir borç olduğundan, olay tarihinden itibaren temerrüt faizi istenebilecekken, davacı sigorta için bu hak, eTTK' nun 1301. maddesi (TTK 1472) gereği ödeme ile doğduğundan, bu davada, davalı bakımından daha lehe olarak, sigortacının sigortalıya yaptığı ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi gerekir." (Çeker, s.177), Y.11.HD., 28.10.2004, E.2004/431, K.2004/10485 sayılı kararında "...Sigorta şirketinin sigortalısına sigorta bedelini ödedikten sonra halefiyet hakkını kazanacağı hususu göz önüne alındığında, sigorta şirketi lehine temerrüt faizinin de ödeme tarihinden itibaren hesaplattırılması gerekirken, takibe ilişkin ödeme emrindeki faiz miktarına hükmedilmesi doğru görülmemiştir." (Omağ, Halefiyet, s.163)

rizikolarından biri ile gerçekleşmesi gerektiğidir. Zira, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmamış bir riziko sebebiyle araçta meydana gelen zarardan sigortacı sorumlu değildir. Sorumluluğu bulunmamasına rağmen sigorta ettirene bir ödemede bulunması halinde, sigorta ettirenin zarar veren üçüncü kişiye karşı sahip olduğu haklara TTK 1472 uyarınca halef olamayacaktır⁴⁹⁴.

Yine aynı şekilde, kasko sigortası sözleşmesinde belirlenen muafiyet miktarları içerisinde kalan kısım için de sigortacı, sigorta ettirene halef olamayacak ve bu tutarı zarar sorumlusu üçüncü kişiden talep edemeyecektir.

ccc. Zarar Sorumlusu Açısından

Mal sigortalarındaki halefiyet ilişkisinde, zarar gören sigorta ettiren ve sigortacı dışında bir de zarar veren ve bu zarardan sorumlu olan üçüncü kişi bulunmaktadır. Zarar veren üçüncü kişi, kasko sigortalı araca verdiği zararı tazmin etmek durumundadır.

O halde, zarar veren üçüncü kişinin, zararın tazmini için ödeme yapacağı kişinin kim olacağı sorusuna yanıt vermek gerekir. Burada ikili bir ayrım söz konusudur. Ayrım zarar sorumlusu üçüncü kişinin, sigorta ettiren ve sigortacı arasında bir kasko sigortası ilişkisi olduğunu bilip bilmemesine göre yapılmaktadır⁴⁹⁵.

Şayet, zarar veren üçüncü kişi, taraflar arasında bir kasko sigortası ilişkisi olduğundan haberdar değilse ve iyiniyetli olarak sigorta ettirene bir ödemede bulunursa sorumluluktan kurtulmaktadır⁴⁹⁶.

Bununla beraber, zarar veren üçüncü kişinin borcunu sigortacıya mı yoksa sigorta ettirene mi ödeyeceği hususunda uyuşmazlık veya duraksama yaşanması oldukça muhtemeldir. Bu tür durumlarda doktrinde, zarar sorumlusunun TBK 187 ve TBK 113 maddeleri çerçevesinde mahkemeden bir tevdi yeri belirlenmesini

⁴⁹⁴ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.161.

⁴⁹⁵ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.96; Ulaş, s.243; Taşyürek, s.161-162.

⁴⁹⁶ Bu hususta bkz. Kılıçoğlu, Halefiyet, s.127 vd.; Omağ, Halefiyet, s.141-142. Nitekim 18.01.1972 tarihli E.1970/2, K.1972/1 sayılı *Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında* sigortacının halefiyetinin, hakkın genişletilmesine ve sorumlu üçüncü şahsın durumunun ağırlaştırılmasına sebep olamayacağı içtihat edilmiştir. Bkz. Ulaş, s.243.

isteyebileceği ve borcunu belirtilen yere tevdi etmekle bu borcundan kurtulacağı kabul edilmektedir⁴⁹⁷.

Zarar sorumlusu açısından önemli olan bir diğer nokta ise, sigortacının rücu hakkına karşılık olarak ileri sürebileceği def'i ve itirazlardır. Sigortacı, halefiyet çerçevesinde sigorta ettirenin haklarına halef oluyorsa, bu durum zarar sorumlusu açısından da sigorta ettirene karşı ileri sürülebilecek def'i ve itirazların sigortacıya karşı da ileri sürülebileceği sonucunu doğurur⁴⁹⁸. Fakat ileri sürülebilecek bu savunma vasıtaları kasko sigortası tazminatı alacağı ile bağlantılı olmalıdır.

O halde, zarar veren üçüncü kişi tarafından sigorta ettiren ile akdedilen bir ibra sözleşmesi, sorumluluğa ilişkin ödemede bulunulduğu itirazı, tazminat alacağının zamanaşımına uğradığına ilişkin def'i, rizikonun gerçekleşmesinde kendisinin bir kusurunun bulunmadığı itirazı, takas ve mahsup def'i gibi savunmalar, sigorta ettirene ileri sürülebileceği gibi, sigortacıya da halefiyet ilkesi çerçevesinde ileri sürülebilecektir⁴⁹⁹.

Bununla birlikte, zarar veren üçüncü kişi açısından doktrinde tartışma konusu olan bir durum söz konusudur. Sigortalı araç üzerinde meydana gelen zararın sorumlusu, sigorta ettirenin yakını⁵⁰⁰ ise, acaba kasko sigortası tazminatını sigorta ettirene ödeyen sigortacı, sigorta ettirenin yakınına halefiyet ilkesi çerçevesinde başvurabilir mi? Doktrindeki bir görüşe göre, böyle bir durumda karine olarak sigorta ettirenin yakınlarına sigortacı tarafından rücu edilmemesi daha uygundur⁵⁰¹. Doktrindeki görüşe katılmakla birlikte, karine olarak altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlere sigortacının halefiyet ilkesi çerçevesinde başvuramaması gerektiğini, böylelikle kasko sigortası tazminatının sigorta ettirenin bir cebinden girip öteki cebinden çıkmasına engel olunacağı düşüncesindeyiz.

⁴⁹⁷ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.173 vd.; Kılıçoğlu, Halefiyet, s.130 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.96.

⁴⁹⁸ Bu hususta bkz. Ulaş, s.243.

⁴⁹⁹ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.162.

⁵⁰⁰ Doktrinde bu kavram "Sigorta olmasaydı, zarara sigorta ettirenin kendisinin katlanıp zarar verene rücu etmeyecek olduğu kişiler" olarak nitelendirilmektedir. Bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.249.

⁵⁰¹ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.248 vd.

dd. Sigortacının Zarar Sorumlusuna Karşı Rücu Davası

Sigortacının, sigorta ettirene kasko sigortası sözleşmesi uyarınca ödemiş olduğu kasko sigortası tazminatı karşılığında TTK 1472 uyarınca sigorta ettirenin haklarına halef olduğuna, halef olduğu bu hakları zarar sorumlusu üçüncü kişiden talep ve dava hakkına sahip olduğuna yukarıda değindik. İşte sigortacının halefiyet çerçevesinde sahip olduğu alacak hakkına ulaşabilmek için zarar sorumlusu üçüncü kişiye karşı açacağı davaya doktrinde⁵⁰² sigortacının rücu davası denmektedir.

Sigortacının rücu davasında, sigortacı, kasko sigortası sözleşmesi uyarınca sigorta ettirene ödemiş olduğu kasko sigortası tazminatını, bu alacak hakkına halef olduğundan zarar sorumlusu üçüncü kişiden tahsil etmeye çalışacaktır. Ancak dava, halefiyet ilkesi çerçevesinde, sigorta ettiren ile zarar sorumlusu üçüncü kişi arasındaki usul ve esaslara tabi olacaktır⁵⁰³.

Sigortacının rücu davasında usul hukukuna ilişkin olarak önem arz eden mesele özellikle görevli ve yetkili mahkemelerin belirlenmesi açısından olacaktır ki bu hususa ilişkin olarak son bölümde birtakım açıklamalar yapacağız⁵⁰⁴.

Sigortacının rücu davasının hukuki niteliklerine baktığımızda ise, bu davanın bir eda davası olduğunu söyleyebiliriz⁵⁰⁵. Zira sigortacı, bu dava ile birlikte davalı zarar sorumlusunu belirli bir edimin, yani tazminat alacağının ifasına zorlayabilmektedir. Ayrıca sigortacının rücu davası bir tazminat davası niteliğindedir ve dolayısıyla sigortacının, açtığı rücu davasında davalı zarar sorumlusunun kusurunu ve sigorta ettirenin uğradığı zararını ispat etmesi gerekmektedir⁵⁰⁶.

Sigortacı, rücu davası ile, sigorta ettirene ödediği ve uğranılan gerçek zararı ifade eden kasko sigortası tazminatını ve sigorta ettirenin, zarar sorumlusundan talep edebileceği temerrüt faizini talep edebilir. Nitekim TTK 1472'den de açıkça görüldüğü üzere, sigortacının zarar sorumlusuna yönelik rücu hakkının çerçevesi

⁵⁰² Sigortacının rücu davasına ilişkin olarak bkz. Omağ, Halefiyet, s.185 vd.; Ulaş, s.244 vd.

⁵⁰³ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.189.

⁵⁰⁴ Bkz. §6, I, A; §6, I, B.

⁵⁰⁵ Bkz. Omağ, Halefiyet, s.186-187.

⁵⁰⁶ Bkz. Ulaş, s.245.

tazmin ettiği bedel ve sigorta ettirenin sorumlulara karşı olan dava hakkı ile sınırlandırılmıştır⁵⁰⁷.

Bununla birlikte, sigortalı araç üzerinde gerçekleşen kasko rizikoları çoğu zaman haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Haksız fiil durumunda da zarar sorumlusu üçüncü kişi, herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. (TBK 117/2) O halde, sigorta ettiren, haksız fiilin gerçekleştiği andan itibaren zarar sorumlusu üçüncü kişiden temerrüt faizi talep edebileceğinden, sigortacı da zarar sorumlusu üçüncü kişiden bu temerrüt faizini talep edebilecektir. Ancak burada TTK 1472' den kaynaklanan bir farklılık söz konusudur. Buna göre, sigortacı, zarar sorumlusu üçüncü kişiden isteyebileceği temerrüt faizini, sigorta ettirene kasko sigortası tazminatı ödediği tarihten itibaren işletebilecektir⁵⁰⁸. Nitekim Yargıtay da içtihatlarında bu hususu vurgulamaktadır⁵⁰⁹.

Sigortacının rücu davasında talep edeceği temerrüt faizinin adi veya ticari temerrüt faizi olarak belirlenmesi açısından da zarar gören ile zarar sorumlusu arasındaki işin niteliği önem taşıyacaktır⁵¹⁰.

Bununla beraber, sigortacının TTK 1426 uyarınca ödediği eksper ücreti gibi giderlerin rücu davası çerçevesinde zarar sorumlusundan talep edilemeyeceğini de belirtmek gerekir⁵¹¹.

Sigortacının açacağı rücu davası ile alakalı son olarak değineceğimiz husus ise zamanaşımı konusudur. TTK 1420 uyarınca sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler, alacağın muaccel hale gelmesinden itibaren iki yıl içinde zamanaşımına uğramaktadır. Ancak sigortacının rücu davasının konusu, sigorta sözleşmesinden değil, sigorta ettiren ile zarar sorumlusu üçüncü kişi arasındaki haksız fiilden

⁵⁰⁷ Bu hususta bkz. Ulaş, s.245. Nitekim “Hiç kimse sahip olduğu haktan daha şümulü bir hakkı başkasına devredemez.” Omağ, Halefiyet, s.190 dn.15.

⁵⁰⁸ Bu hususta bkz. Omağ, Halefiyet, s.197; Ulaş, s.250.

⁵⁰⁹ Bkz. Y.11.HD., 11.10.2004, E.2004/570, K.2004/9618 sayılı kararında “... Dava, kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan alacağın rücu tahsili istemine ilişkindir. Rücu tazminat davasında davacı sigortacının halefi olduğu sigortalısının aracı ticari araç olduğu gibi, davalı tarafın aracı dahi ticari araçtır. Bu durumda asıl zarar görenin isteyebileceği ticari temerrüt faizini onun halefi sıfatıyla hareket eden davacı sigortacı da isteyebilecektir. Dava dilekçesiyle, TCMB’ nın kısa vadeli kredilere uygulanan avans faizi türünden temerrüt faizi talep edildiğine göre mahkemece bu yöne ilişkin talebi de kabulü gerekir. Ayrıca sigortacının üçüncü şahıslara rücu edebilme tarihi, sigorta ettirene ödeme yaptığı tarihtir. Kanundan kaynaklanan bu temerrüt hali için ayrıca bir ihtara gerek yoktur. Bu durum karşısında mahkemece, davacının ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizi yürütülmesi talebinin de kabulüne karar verilmek gerekir.” (Omağ, Halefiyet, s.164).

⁵¹⁰ Bkz. Ulaş, s.251.

⁵¹¹ Bkz. Omağ, Halefiyet, s.198.

kaynaklanmaktadır. Bu durumda, sigortacının rücu davası açısından TTK 1420’de bahsi geçen zamanaşımı süresinin geçerli olmayacağı aşikardır⁵¹².

Çoğu zaman haksız fiilden kaynaklanan bu davada zamanaşımı süresi TBK’ nun 72. maddesinde düzenlenmiştir. Sigortacının rücu davasında da sigorta ettirenin zarar sorumlusu üçüncü kişi aleyhine açabileceği davanın usul ve esasları geçerli olduğuna göre, TBK 72 burada işlev gösterecektir. O halde, zarar gören sigorta ettirenin, zararı ve zarardan sorumlu üçüncü kişiyi öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde haksız fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl geçmekle sigortacının rücu hakkı zamanaşımına uğrayacaktır⁵¹³.

E. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Sigortacının bir diğer yükümlülüğü, Kasko Sigortası Genel Şartları C.7. maddesinden kaynaklanan sır saklama yükümlülüğüdür. Sigortacının bu yükümlülüğü TTK’ da düzenlenmemiştir. Fakat sigorta sözleşmesinin barındırdığı özelliklerden biri, bünyesinde iyi niyet ve dürüstlük kurallarının geniş bir şekilde uygulama alanına sahip olduğudur.

Sır saklama yükümlülüğü çerçevesinde davranışlarında özen göstermesi gerekenler, genel şartlarda sigortacı ve sigortacı adına hareket eden kimseler olarak gösterilmiştir. Buna göre sigorta şirketi yanında, kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde sigorta şirketine yardımcı olan acente açısından da sır saklama yükümlülüğünün bulunduğu söylenebilir.

Kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesi amacıyla gerçekleşen görüşmelerde, sigortacı tarafından, sigorta ettiren, sigortalı ve sigorta koruması sağlanacak araç hakkında bazı bilgiler talep edilir, zira bu durum rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinin doğru saptanabilmesinde ve bu doğrultuda kasko primlerinin belirlenmesinde işlev teşkil eder. Yani kasko sigortası sözleşmesi kurulabilmesi adına belli başlı kişisel bilgileri vs. verecek taraf sigorta ettirendir.

⁵¹² Bu hususta bkz. Ulaş, s.277 vd.; Omağ, Halefiyet, s.198 vd.; Taşyürek, s.164.

⁵¹³ Bu hususla ilgili olarak bkz. Y.İBK., 17.01.1972, E.1970/2, K.1972/1 sayılı kararında “... Sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, zarara sebebiyet veren aleyhinde sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhinde açabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte başlayacağına oy çoğunluğu ile karar verilmiştir.” (Ulaş, s.283).

Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.7. maddesi ile de kasko sigortası sözleşmesi yapmak amacıyla elde edilen bilgilerin saklanması amaçlanmaktadır.

Şayet sigorta şirketi veya sigorta şirketinin yardımcıları tarafından sır saklama yükümlülüğü ihlal edilirse, doğacak zararlardan sigortacının sorumlu olacağı da madde hükmünde yer almaktadır.

Madde metninde sır saklama yükümlülüğünün bir istisnası belirtilmiştir. İstisna hali bilgilerin Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi ile paylaşılmasıdır. Bu durumun istisna olarak kabul edilmesi Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'nin faaliyetleri incelendiğinde anlaşılabacaktır. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi⁵¹⁴ kısaca tüm sigorta şirketlerinin üye olduğu, yanlış sigorta uygulamalarını ve risk değerlendirmelerini analiz etmek amacıyla sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan herkesin bilgilerinin toplandığı bir merkez kurum olarak tanımlanabilir. Her ne kadar tüm bilgiler ilgili kurumun sisteminde toplanmaktaysa bu merkezde yapılan işlem ve kayıtlar tamamen gizlidir ve buradan elde edilen bilgilerin şahsi veya ekonomik çıkar amacıyla kullanılmaları tamamen yasaktır. Dolayısıyla edildiği amaç göz önünde bulundurulduğunda, sigortacının kasko sigortası sözleşmesi uyarınca sigorta ettiren veya sigortalı nezdinde öğrendiği bilgileri Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi ile paylaşması sır saklama yükümlülüğünün ihlali niteliğini taşımayacaktır.

F. GİDERLERİ ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Ön Açıklamalar

Son olarak sigortacının yükümlülüğü kapsamında değerlendireceğimiz husus TTK 1426' da düzenlenmektedir. Bu yükümlülük özellikle zarar sigortaları açısından ve dolayısıyla kasko sigortası açısından önem arz etmektedir. Sigortacı, kasko sigortası sözleşmesi kapsamında bir rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalının gerçek zararını ödeyecektir. Fakat sigorta tazminatının ödenmesine kadar geçen sürede, sigorta ettiren veya sigortalı tarafından rizikonun saptanmasına veya tazminatın belirlenmesine ilişkin olarak birtakım giderler yapılabilir. Bu tür yapılan

⁵¹⁴ Bu hususta bkz. 09.08.2008 tarihli 26962 sayılı RG' de yayımlanan Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi Yönetmeliği.

giderlerin özünde sigortacının yararına yapıldığı açıktır. Zira örgütlenmesi ve organizasyon yapısı ile birlikte düşünüldüğünde zarar tutarının tespitinin sigortacı tarafından yapılması gerekmektedir. İşte ilgili madde uyarınca sigorta ettiren veya sigortalı tarafından yapılan bu giderler, daha sonradan sigortacı tarafından karşılanacaktır. Fakat bu halde sigorta ettiren yahut sigortalı tarafından yapılan hangi tür giderlerin karşılanacağı sorusu akla gelir.

Bu soruya cevap vermeden önce, TTK 1426' da hükme esas alınan bu maddenin emredici nitelikte olduğunu, kasko sigortası sözleşmesi öncesi veya sözleşme süresi içerisinde sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine değiştirilemeyeceğini belirtmek gerekir.

2. Yükümlülüğün Kapsamı ve Özellikle Çekici Hizmetleri

TTK 1426' yı incelediğimizde sigorta ettiren veya sigortalının rizikonun saptanmasına yahut sigorta tazminatının belirlenmesine ilişkin yapacağı makul giderlerin karşılanacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki soruya yönelik verilecek ilk cevap yapılan giderlerin rizikonun saptanmasına veya sigorta tazminatının belirlenmesine ilişkin olmasıdır.

Örneğin sigortalı araçta bir rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortalının bir eksper çağırması ve ona ödenen ücret TTK 1426. madde kapsamında bir giderdir. Zira riziko gerçekleşir gerçekleşmez sigortalı bir eksper çağırması, rizikonun saptanmasına ve sigorta tazminatının belirlenmesine yönelik bir fiilde bulunmuştur. Ayrıca bir ekspere ödeyeceği giderler makul seviyededir. Dolayısıyla eksperin sigortalı araç üzerinde yapacağı faaliyetlerin faydasız kalmasının bir önemi de bulunmamaktadır⁵¹⁵. Kaldı ki Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.9. maddesinde tam da bahsettiğimiz hususa ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır.

Uygulamada taraflar arasında en çok tartışma yaratan ve bizce de değerlendirilmesi gereken bir husus rizikonun gerçekleşmesi sonrasında sigortalı aracın çekici ile çekilmesi ve çekiciye yapılan masrafların TTK 1426 kapsamına dahil olup olmadığıdır.

⁵¹⁵ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 25.01.2016, E.2016/58, K.2016/693 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:14.05.2018).

Bazı sigorta şirketleri, Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.4. maddesinin son fıkrasındaki hükme dayanarak daha fazla müşteri çekebilmek adına “asistans hizmetler” başlığı altında çeşitli ek teminat halleri belirlemektedirler. Sigortalı araçta riziko gerçekleşmesi halinde çekici hizmeti verileceği de bu ek teminat hallerinden biri olarak belirlenmektedir. Dolayısıyla sigorta ettiren veya sigortalının, riziko gerçekleşen sigortalı aracı servise veya tamirhaneye götürmesi adına çağırdığı çekiciye ödediği ücretin talebini, sigorta şirketleri bu hususta ek teminat verilmediği iddiasıyla reddetmektedir.

Yine bu kapsamda değerlendirilebilecek bir diğer durum özellikle pert hale gelmiş araçların sigorta tazminatının belirlenmesine kadar geçen sürede tutuldukları otopark ücretleri konusunda karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de rizikonun saptanabilmesi ve sigorta tazminatının belirlenebilmesi açısından tıpkı çekici hizmetinde olduğu gibi, sigortalı aracın inceleneceği zamana kadar geçen sürede barındırılması da kanaatimizce sigortacının yan yükümlülüklerinden biridir. Ciddi hasar almış sigortalı araç bu gibi hallerde sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bir otoparkta yahut bir yediemin deposunda tutulmaktadır. Dolayısıyla sigortalının veya sigorta ettirenin bu kapsamda ödeyecekleri ücretler de makul olmaları kaydıyla sigortacı tarafından karşılanmalıdır⁵¹⁶.

Kanaatimizce sigorta ettiren veya sigortalı tarafından, rizikonun gerçekleşmesinden sonra çağrılan çekici, rizikonun saptanmasında ve sigorta tazminatının belirlenmesi kısmında önemli bir rol oynamaktadır. Zira sigortacı sigortalıya sigorta tazminatını ödeyecektir ve bunun için de gerçek zararın belirlenmesi gerekmektedir. Hasar görmüş aracın ilgili servise yahut tamirhaneye götürülmesi ve hangi oranda zarar gördüğünün belirlenmesi adına, mutlaka bir çekici yardımına gereksinim duyulacaktır. Bu yönüyle gerçek zararın tespiti adına sigortalı

⁵¹⁶ Yargıtay otopark masrafına ilişkin bir fatura veya makbuzun sigortacıya verilmesi gerektiğini belirtiyor. Ancak bu halde dahi otopark ücretinin makul olup olmadığı önem taşımaktadır. Bu yönde bkz. Y.17.HD., 21.12.2015, E.2015/7042, K.2015/14667 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:14.05.2018). Kanaatimizce, çekici masrafı için de bir makbuz veya faturanın sigortacıya ibrazı gerekmektedir.

Yine davalı sigortacının, otopark ve yediemin ücretlerinin dolaylı gider olduğu yönündeki iddiasına karşın, Yargıtay’ın bu tür iddiaları kabul etmediğine ilişkin bkz. Y.17.HD., 30.10.2017, E.2016/18464, K.2017/9803 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:14.05.2018).

aracın çekici ile ilgili servise yahut tamirhaneye götürülmesi sigortacı açısından bir yan edim yükümlülüğüdür⁵¹⁷.

Dolayısıyla çekici hizmetinin sigorta tazminatının belirlenebilmesi açısından bir yan edim yükümlülüğü olması, bu hizmetin Kasko Sigortası Genel Şartları A.4/son uyarınca bir ek teminat hali olarak belirlenemeyeceğini sonucunu doğurur. Bu hizmetin tamamen sigortacının himaye yükümlülüğü ile bağlantılı olması sebebiyle kural olarak her olay bakımından karşılanması gerektiği kanaatindeyiz⁵¹⁸.

Fakat her ne kadar çekici hizmetinin bir yan edim yükümlülüğü olduğunu belirtsek de bu masrafların da makul oranda olması gerekir. Aksi takdirde makul sınırın üzerindeki masraflar sigorta ettiren veya sigortalının üzerinde kalacaktır⁵¹⁹.

3. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü Açısından Makul Sınır

Sigortacının hangi tür giderleri karşılayacağına ilişkin yukarıda bahsettiğimiz sorunun bir diğer cevabı ise bu kapsamda yapılan giderlerin makul olmasıdır. Makul ifadesi çok muğlak bir ifade olmakla beraber, ilgili maddenin gerekçesine bakıldığında sigorta ettiren veya sigortalının iyi niyeti ile bir bağlantı kurulmuştur. Dolayısıyla sigorta ettiren veya sigortalının, iyi niyetli hareket ederek yapmış oldukları giderler makul sınırlar içerisinde değerlendirilmelidir.

Giderlerin ödenmesi adına sigorta ettiren ve sigortalı lehine getirilen bir diğer kıstas ise makul nitelikte giderlerin faydasız kalıp kalmamasının bir önem teşkil etmemesidir. Yani yapılan giderler faydasız kalsalar dahi, sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalı tarafından yapılan bu giderleri karşılamak mecburiyetindedir. Yine ilgili maddenin gerekçesinde ise bu durum şöyle ifade edilmiştir. Giderlerin ödenmesi için sınırın makul seviyede olması, sınırın makul seviyede olabilmesi için de gider yapan kimsenin iyi niyeti gerekmektedir. İyi niyetli olan bir kimsenin de masraflarının faydalı olup olmadığını değerlendirmek bir önem arz etmemektedir.

⁵¹⁷ Yan edim yükümlülüğü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.32 vd.

⁵¹⁸ Nitekim uygulamada da sigorta şirketinin bu yönde bir ek teminat verilmediğine ilişkin savunmalarına rağmen, sigortalı tarafından talep edilen çekici ücretlerine Yargıtay tarafından sigortalı lehine kararlar verilmektedir. Bu yönde bkz. Y.17.HD., 18.02.2016, E.2015/13283, K.2016/1894; Y.17.HD., 20.02.2017, E.2016/7937, K.2017/1667 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:14.05.2018).

⁵¹⁹ Çekici masraflarının makul olması gerektiğine ilişkin bkz. Y.17.HD., 07.05.2015, E.2015/110, K.2015/6835 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:14.05.2018).

Dolayısıyla yapılan makul giderler faydasız kalsalar dahi, sigortacı tarafından karşılanacaktır⁵²⁰.

Tüm bu açıklamalarımızın mefhum-u muhalifinden sigorta ettiren veya sigortalının rizikonun saptanması veya sigorta tazminatının belirlenmesi dışında yapacakları giderler ya da kötü niyetli olarak yapacakları makul seviyenin üzerindeki giderlerin sigortacının sorumluluğunda olmadığını çıkartmak mümkündür.

Şayet sigortalı araçtaki zarar tutarına ek olarak kasko rizikosunun saptanmasında ve sigorta tazminatının belirlenmesinde sigorta ettiren veya sigortalının yapmış olduğu giderlerin toplamı sigortalı aracın rayiç değerini aşarsa, bu durumda dahi sigortalı aracın rayiç değerine ek olarak aşan kısımdaki giderler de sigortacı tarafından ödenmelidir⁵²¹.

III. SİGORTA ETTİRENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Sigorta ettirenin de kasko sigortası sözleşmesinden doğan birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Bunların en başında kasko primlerini ödeme yükümlülüğü (TTK 1430 ila 1434) gelmektedir. Ayrıca TTK 1449 ile sigorta ettirene birtakım sözleşmesel yükümlülüklerin yüklenebileceği de hüküm altına alınmıştır.

A. PRİM ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Ön Açıklamalar

Sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan asli edim yükümlülüğü kasko primlerini sigortacıya ödemesidir⁵²². Sigortacının kasko rizikolarını üstlenmesi ve sigortalı araç üzerinde bir himaye sağlaması kasko primlerine hak kazanabilmek içindir. Dolayısıyla taraflar aralarında bir kasko primi

⁵²⁰ Nitekim sigorta ettirenin, zararın önlenmesi, zararın azaltılması ve sigortacının rücu haklarını korumaya ilişkin olarak yaptığı makul giderler de faydasız kalmış olsalar dahi sigortacı tarafından karşılanmak mecburiyetindedirler. (TTK 1448/3)

⁵²¹ Bu yönde bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.258.

⁵²² Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğüne ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Ayli, **Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2003.; Şaban Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004, s.94.; Kender, s.235 vd.; Arseven, s.95 vd.; Bozer, 1965, s.237 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.316 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.206 vd.; Taşyürek, s.58 vd.

belirlemedikleri sürece, kasko sigortası sözleşmesinin de kurulduğundan söz edilemez. Bununla beraber sigorta sözleşmesinde primin belirlenmemesi ile belirlenmeyen primin belirlenebilir olması farklı şeylerdir. Şayet sigorta sözleşmesinde prim belirlenmemişse fakat belirlenebilir durumda ise, sigorta sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş sayılır⁵²³.

Sigortacının kasko rizikolarını üstlenme yükümlülüğü, kural olarak sigorta ettiren tarafından kasko primlerinin tamamının veya ilk taksidinin ödenmesi ile anlam ifade etmeye başlar. (TTK 1421, KAKSGŞ C.1.) Bu yönüyle sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünün kasko sigortası sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri olduğu çıkarımı yapılabilir.

Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü TTK 1430 ila 1434. maddelerinde ve Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.1. maddesinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla prime ilişkin açıklamalarımızda TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartlarına ilgili yerlerde yollama yapacağız.

2.Prim Kavramı

Her ne kadar TTK’ nda bir yükümlülük olarak düzenlenmiş olsa da prim kavramının bir tanımı yapılmamıştır. Fakat sigortacılık tekniği ve TTK’ nda düzenlenen maddeler bir arada değerlendirildiğinde doktrinde belirtildiği üzere primin tanımını şu şekilde yapmak mümkündür:

“Prim, rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigorta bedelini veya tazminatını karşılamak üzere sigorta ettiren tarafından sigortacıya peşin olarak veya taksitle ödenen sigorta ücretidir⁵²⁴.”

Gerçekten de sigorta müessesesi sigortalıların ödemiş oldukları primlerin bir organizasyonda toplanması ve bu organizasyonun rizikonun gerçekleşmesi sonucu önceden toplanan primlerle bünyesinde zarar gerçekleşen kişilerin tatminine dayanmaktadır. Bu açıdan sigorta ettirenin ödemiş olduğu prim kasko rizikolarının sigortacı tarafından üstlenilmesi adına oldukça önemlidir.

⁵²³ Bkz. Y.11. HD., 11.09.1973, E.1973/2810, K.1973/3314 (Ayli, s.6).

⁵²⁴ Bkz. Ayli, s.5, Yine doktrinde prime ilişkin tanımlardan “*Prim, sigortacının sigorta himayesini üstlenmesine karşılık olmak üzere, sigorta ettirenin ifa etmesi gereken karşı edimdir.*” bkz. Kayıhan, s.94.

3. Prim Alacaklısı

Kasko sigortası sözleşmesi gereğince sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğünü sigortacıya gerçekleştirmesi gerekir.

Sigortacıdan kasıt kasko sigortası sözleşmesi yapmaya ehil bir sigorta şirkettir. Fakat sigorta şirketinin kasko sigortası sözleşmesi yapılmasına yardımcı olabilecek çeşitli araçları bulunmaktadır. Bunlara acenteler örnek olarak verilebilir. Fakat kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde bizzat sigorta şirketi değil de acenteler görev aldıysa bunların prim alacağını tahsil etmeye yetkisi olup olmadığı sorusu akıllara gelebilir. Şayet acente bakımından bir değerlendirme yapılacak olursa, burada bahse konu olan TTK 107 kapsamında özel bir yetkisi bulunan akitçi acentedir. Şayet kasko sigortası sözleşmesi akitçi acente aracılığıyla gerçekleşmişse, ilgili acente primleri tahsil yetkisine de sahiptir. Fakat TTK 107 kapsamında özel bir yetkisi bulunmayan aracı acenteler sigorta ettirenler ile bir kasko sigortası sözleşmesi akdedemeyecekleri gibi doğal olarak kasko primlerini tahsil etmeye de yetkili olamayacaklardır.

4. Prim Borçlusu

Kasko sigortası sözleşmesinde prim borçlusu, sigortacı ile kasko sigortası akdetmiş sigorta ettirendir⁵²⁵. (TTK 1430/1, KAKSGŞ C.1.)

Yine kasko sigortası sözleşmesinde aynı sigortalı araç üzerinde birden fazla sigorta ettiren bulunmaktaysa, her biri prim borcunun tamamından birlikte sorumludurlar.

Sigortalı aracın bir tüzel kişiliğe ait olduğu durumlarda sigorta ettiren tüzel kişinin bizzat kendisidir, yoksa tüzel kişiliğin temsilci organları değildir. Örneğin bir limited şirket bünyesindeki kamyonun kasko sigortası sözleşmesi ile himaye altına alınması halinde, prim borçlusu bizzat limited şirketin kendisidir, yoksa müdürler prim borçlusu sıfatına sahip değildirler.

Fakat kasko sigortası sözleşmesinin bir temsilci vasıtasıyla kurulması da mümkündür. Bir kimse sigorta ettireni temsil ederek onun adına ve hesabına kasko

⁵²⁵ Bu hususta bkz. Ayli, s.43 vd.; Kayıhan, s.137 vd.

sigortası sözleşmesi akdedebilir. Bu durumda da yine sigorta ettiren prim borçlusu olacaktır. Fakat temsilcinin yetkisiz olması durumunda ilk sigorta döneminin primlerinden yetkisiz temsilci sorumlu olacaktır. (TTK 1406/1)

Yine başkası lehine bir kasko sigortası sözleşmesi yapıldığı hallerde, kasko sigortası sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya ait olacaktır fakat prim borçlusu sıfatı hala sigorta ettiren üzerinde kalmaya devam edecektir. (TTK 1454)

Kasko sigortası sözleşmesinde sigortalı araç üzerinde kurulan menfaat sigorta ettirilmektedir. Fakat sigortalı aracın sahibinin el değiştirmesi durumunda sözleşmeye konu menfaat ortadan kalkacaktır. Her ne kadar TTK 1470’te sigorta edilen menfaatinin sahibinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin devam edeceği belirtilmekteyse de kasko sigortası sözleşmeleri açısından bu hükmün uygulama alanı yoktur. Zira sigortalı aracın menfaat sahibi değiştiği anda sözleşme re’sen feshedilmiş olur. (KAKSGŞ C.5/1) Dolayısıyla sigortalı aracın yeni sahibi prim borçlusu sıfatına kavuşmayacağı gibi kasko sigortası sözleşmesi feshedildiğinden borçlu sıfatını sigorta ettiren de taşımaz.

Kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin ölümü halinde de yine sigortalı araç üzerinde menfaat sahibi değişikliği meydana gelir, ancak ölüm halinde sözleşme devam ettiğinden, bu durumda sigorta ettirenin halefi olan mirasçıları prim borçlusu konumuna gelir. (KAKSGŞ C.5/2)

5. Primin Ödenme Şekli

Kasko primlerinin ödenme şekli açısından taraflar arasından çeşitli usuller kararlaştırılabilir. Buna göre kasko primleri peşin ödenebileceği gibi taksitler halinde ödenebileceği de kararlaştırılabilir. Bunun yanında kasko primlerinin nakit olarak ödenmesi dışında farklı bir şekilde ödenebileceği de kararlaştırılabilir.

a. Peşin – Taksitle Ödeme

Öncelikle sigorta hukukunda primin peşin ödeneceği esastır. Nitekim bu husus hem TTK 1430 hem de Kasko Sigortası Genel Şartları C.1. maddelerinde hükme alınmıştır. Fakat maddelerden de anlaşılacağı üzere primin peşin ödenmesi emredici bir kural değildir. Kasko sigortası sözleşmesinin tarafları sözleşmeye

getirecekleri bir madde ile kasko primlerinin taksitler halinde ödenebileceğini kararlaştırabilirler.

b. Para – Diğer Ödeme Araçları ile Ödeme

Kasko primlerinin kural olarak nakit ödenmesi gerekir. (TTK 1430/2) Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi ekonomik sebepler gereği kasko primlerinin nakden yani para ile ödenmesi sigorta ettireni zorlayabilir. Emredici olmayan bu hüküm gereği, sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasında nakit ile ödeme dışında da ödeme usulleri kararlaştırılabilir. Kasko primlerinin en yaygın ödeme usulü olarak kredi kartı ile ödeme örnek gösterilebilir. Bununla beraber kasko primlerinin kambiyo senedi ile ödenmesi⁵²⁶ de söz konusu olabilir.

Kasko primleri kural olarak Türk Lirası olarak ödenir. Ancak taraflar kararlaştırdığı takdirde primlerin yabancı para olarak ödenmesi de mümkündür⁵²⁷. (TBK 99)

6. Primin Ödenme Zamanı

Kasko primlerinin ödenme şekli taraflarca serbestçe belirlenebildiğinden primlerin ödenme zamanı bakımından peşin yahut taksitli ödeme şeklinde ikili bir ayrıma gitmek gerekir. Şayet taraflarca kasko priminin peşin ödeneceği kararlaştırılmışsa, primin kasko sigortası sözleşmesi yapılır yapılmaz ve kasko sigortası poliçesinin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. (TTK 1431/1, KAKSGŞ C.1.)

Fakat kasko primlerinin taksitli olarak ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde ilk primin ve sonraki primlerin ödenme zamanları açısından bir ayrıma gitmek gerekir. (TTK 1431, KAKSGŞ C.1.)

⁵²⁶ Bu hususta bkz. Huriye Kubilay, “Prim Borcu için Kambiyo Senedi Verilmesi ve Zamanaşımı Sebebiyle Bedelsizlik Def’i”, **İzmir Barosu Dergisi**, S.3, 1992, s.85 vd.

⁵²⁷ Bu hususta bkz. Kayıhan, s.178 vd. Primlerin yabancı para birimi üzerinden ödeneceğinin kararlaştırılması özellikle sigorta ettirenin temerrüde düşmesi halinde TBK 99/3’ün uygulanması açısından önem arz etmektedir.

a. Primin İlk Taksidinin Ödenme Zamanı

Kasko priminin ilk taksidinin ödenme zamanı ile kasko priminin peşin olarak alındığı durum arasında bir fark bulunmamaktadır. Tıpkı peşin ödemede olduğu gibi primin ilk taksidinin de kasko sigortası sözleşmesi akdedilir akdedilmez ve kasko sigortası poliçesi sigorta ettirene teslim edildiği anda ödenmesi gerekir. (TTK 1431/1, KAKSGŞ C.1.)

TTK 1452/3 uyarınca TTK 1431/1 maddesinin sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla nispi emredici olan bu madde ile taraflar primin ilk taksidinin kasko sigortası poliçesinin verilmesinden sonraki bir zamanda da ödenebileceğini kararlaştırabilir.

Hemen şunu da belirtmek gerekir. Kasko sigortası sözleşmesi yapıldığı anda aslında sigorta ettirenin de prim borcu doğmuş olur. Kasko sigortası poliçesinin sigorta ettirene verilmesi borcu muaccel hale getirme açısından işlev göstermektedir⁵²⁸.

b. Sonraki Prim Taksitlerinin Ödenme Zamanı

Sonraki primler olarak bahsedilen primler ilk prim taksidini izleyen diğer taksitlerdir. İlk taksidi izleyen taksitlerin hangi tarihte ve hangi tutarda ödeneceği kasko sigortası poliçesi üzerinde açıkça gösterilmelidir. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.1. maddesinde de bu husus açıkça belirtilmektedir. Peşinatı takip eden bu primlerin ödenmemesi halinde sigorta ettirenin ne gibi durumlarla karşı karşıya kalacağı da tarih ile birlikte belirtilmelidir. (TTK 1431/2)

Uygulamada da kasko sigortası poliçesi üzerine veya ayrı bir kağıda yazılı olarak müteakip primlerin vadeleri, miktarları ve bu primlerin ödenmemeleri durumunda sigorta ettirenin karşı karşıya kalacağı hukuki prosedürler yazılmaktadır.

⁵²⁸ Sigorta ettirenin, akdedilen sigorta sözleşmesinden doğan haklarını savunabilmesi için en azından eline ispat işlevi bulunan bir sigorta poliçesi verilmesi adına böyle bir usul kararlaştırılmıştır. Böylelikle sigortacı sigorta poliçesini düzenleyip sigorta ettirene vermediği sürece, ondan prim de talep edemeyecektir. Bu hususta ayrıntılı olarak bkz. Ayli, s.59.

7. Primin Ödenme Yeri

Her ne kadar Kasko Sigortası Genel Şartlarında kasko primlerinin ödenme yerine ilişkin bir hüküm bulunmasa da TTK 1432’ de sigorta primlerinin ödenme yerine ilişkin genel bir madde kaleme alınmıştır.

Buna göre, kasko primi, kural olarak sigorta ettirenin, sözleşmede gösterilen adresinde ödenir⁵²⁹. Fakat sözleşmede farklı bir adres gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta ettiren kasko primlerini fiilen farklı bir adreste gerçekleştiriyorsa genel kural yok sayılır ve kasko primleri fiilen ödenen adreste ödenmeye devam eder.

Sigorta ettirenin kasko primini ödemediği temerrüde düşmesi durumunda ise, eğer prim temerrüde düştükten sonra ödenecekse, artık sigortacının veya acentenin sözleşmede belirtilen yerleşim yerinin ödeme yeri olarak kabul edileceği belirtilmelidir⁵³⁰.

Şayet taraflar kasko sigortası sözleşmesinde kasko primlerinin ödeneceği yere ilişkin bir adres getirirlerse, primlerin ödeme yeri sözleşmede belirtilen yer olacaktır.

8. Primin Bölünebilirliği

Kasko sigortası sözleşmesi karşılıklı borç doğuran bir sözleşmedir. Bu sebeple tarafların birbirlerine karşı yükümlülükleri bulunmakta ve bir tarafın yükümlülüğü diğer tarafın hakkını oluşturmaktadır. Sözleşme çerçevesince tarafların edimlerinin her biri, diğerinin sebebinin oluşturmaktadır. Bu durum kasko sigortası sözleşmesinde, tıpkı diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi, primlerin bölünebilirliğini sağlamaktadır⁵³¹.

Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi süresinden önce sona ererse, sigortacının sigorta himayesi sağlama hali ortadan kalkacak, kasko primleri karşılıksız hale gelecektir. Şayet kasko primleri peşin ödenmişse, kasko sigortası

⁵²⁹ Aslında bu madde ile TBK 89’a zıt bir hal öngörülmüştür. Nitekim kasko primi, sigorta ettiren açısından bir para borcudur ve para borçları kural olarak alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödenirler. Yine bu hususta bkz. Kayıhan, s.159. Genel kuraldan farklı bir esas öngörülmesinin nedenlerinden biri de sigorta ettirene bir tür kolaylık sağlayarak, onları sigorta sözleşmesi yapmaya teşvik etmektir. Bu hususta bkz. Ayli, s.73.

⁵³⁰ Bkz. Taşyürek, s.65.

⁵³¹ Bu hususta bkz. Ayli, s.35.; Kayıhan, s.120.

sözleşmesinin sona ermesinden sonraki primler sigorta ettirene iade edilecek, taksit ile ödenmekteyse sonraki prim taksitleri karşılıksız kalacaktır.

Buna ilişkin olarak Kasko Sigortası Genel Şartlarında bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Kasko Sigortası Genel Şartları C.5/1 uyarınca sigortalı araç üzerindeki menfaatin sahibi değişirse, kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden feshedilmiş olur. Dolayısıyla feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar olan primler sigortacıda kalmaya devam eder fakat fesihten sonraki günlere ait olan primler hesaplanır ve şayet sigortacının yedinde ise sigorta ettirene iade edilir.

Yine Kasko Sigortası Genel Şartları C.5/2 uyarınca sigortalı araç sahibinin ölmesi durumunda, taraflara verilen sözleşmeyi fesih hakkını, sekiz gün içinde iki taraftan birisi kullanırsa, primlerin bölünebilirliği ilkesi gereği sigortacı yedindeki fazlaya ilişkin primler sigorta ettirenin mirasçılarına iade edilir.

Kasko Sigortası Genel Şartları C.1/3 uyarınca sigorta ettiren, kasko sigortası primlerini ödemede temerrüde düşerse, sigortacının sözleşmeyi feshetmesi halinde primin bölünebilirliği ilkesi uygulama alanı bulacaktır.

Sigortalı aracın başka bir kimseye satılması yahut sigortalı araç sahibinin ölmesi ve mirasçılarının kasko sigortası sözleşmesini feshetmesi gibi durumlar tamamen sigorta şirketi dışında gelişen ve primin bölünebilirliği ilkesi gereğince elde edilen fazlaya ilişkin primlerin sigorta ettirene iade edilmesinin gerektiği hallerdendir.

9. Primin İndirilmesi

Kasko sigortası sözleşmesi kurulurken taraflarca rizikonun ağırlaşması sebebi olarak görülmüş bir husus, sözleşme hüküm doğurmaya devam ederken ortadan kalkmış olabilir. Bu durum sigortalı araçta gerçekleşebileceği gibi sigortalı araç sahibinin bünyesinde de gerçekleşebilir. Böyle durumlarda doğal olarak başlangıçta belirlenen kasko priminin indirilmesi söz konusu olacaktır.

Nitekim TTK 1433'te konu ile alakalı bir madde düzenlenmiştir. Buna göre, sözleşme süresi içerisinde rizikonun hafiflemesini gerektiren değişikliklerin yahut kasko sigortası sözleşmesinin kurulması esnasında sigorta ettiren tarafından yanılma suretiyle rizikoyu ağırlaştırıcı sebep olarak görülen fakat aslında rizikoyu ağırlaştırıcı

nitelikte olmayan hususların ortaya çıkması halinde, sigorta ettiren sigortacıdan primin indirilmesini isteyebilir. Bu halde fazlaya ilişkin olarak ödenen primler sigorta ettirene iade edilir. Bu hüküm emredici nitelikte olup kasko sigortası sözleşmesine bu hususta sigorta ettirenin aleyhine bir hüküm koyulması mümkün değildir.

Her ne kadar yürürlükten kaldırılan eski Kasko Sigortası Genel Şartlarında primin indirilmesine ilişkin bir hüküm⁵³² düzenlenmişse de Kasko Sigortası Genel Şartlarında bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat somut durumda herhangi bir değişiklik olmamıştır, zira TTK 1433 ile sigorta ettirenin bu hakkı hala sabittir.

Bunun dışında henüz kasko sigortası sözleşmesinin kuruluş müzakereleri aşamasında da sigorta şirketleri belirlemiş oldukları kasko sigortası tarifelerindeki primlerden bir miktar indirim yapmaktadırlar. Kasko primlerinde yaptıkları bu indirimler serbest piyasadaki rekabet gereği müşteriye kasko sigortası sözleşmesi yapmaya teşvik etmek amacıyla.

a. Hasarsızlık İndirimi

Kasko sigortalı araçlarda rizikoların gerçekleşme oranı oldukça yüksektir ve sigorta şirketlerince toplanan kasko primlerinin çoğu, sigortalı araçlarda oluşan zararlara gitmektedir. Bu sebeple sigorta şirketleri de daha az masraflı müşterileri bulabilmek adına bu tür indirimli prim uygulamaları geliştirmektedirler. Bu sebeple müşteri profili açısından, sigortalı araçta zarar gerçekleşme olasılığı daha düşük olan kimselere çeşitli indirimler yapmaktadırlar⁵³³.

Kasko sigortası indirimleri arasında belki de en yaygın olarak bilineni hasarsızlık indirimidir. Hasarsızlık indirimine hak kazanabilmek için öncelikle kasko sigortası sözleşmesi süresince sigortalı araca ilişkin herhangi bir kasko hasarı talebinde bulunulmamalıdır. İkinci olarak da sözleşme bittikten sonra kesintisiz şekilde yine aynı kişi adına yenilenmelidir. Bu iki şart gerçekleştiği takdirde kasko primine belli bir oranda indirim yapılır.

⁵³² Bkz. **KTSGS C.3.2.**” *Değişiklik, rizikoyu hafifletici nitelikte ve daha az prim uygulamasını gerektirir hallerden ise: Sigortacı, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesap edilecek prim farkını sigorta ettirene geri verir.”*

⁵³³ Bkz. Çeker, s.220-221.

Sigortalı bu şartları her yıl tekrarladığında, bir önceki yıla göre daha fazla oranda hasarsızlık indirimine hak kazanır. Böylelikle sigorta şirketleri de sürekli olarak kasko sigortası sözleşmesini yenileyen ve kendisinden bir tazminat talebinde bulunmayan müşterisini bünyesinde tutmaktadır⁵³⁴.

Bazı durumlarda sigortalı araç zarar gördüğü halde, sırf hasarsızlık indiriminden yararlanılamayacağı için gerçeğe aykırı beyan verildiği görülmektedir. Bu durumlarda Yargıtay'ın da kabul ettiği ölçüde tazminattan belli bir miktarda indirim yapılması gibi yaptırımlar uygulanmaktadır⁵³⁵.

b. Diğer Kasko Primi İndirimleri

Hasarsızlık indirimi dışında karşılaşılan kasko sigortası indirimlerine örnek vermek gerekirse, 35 yaş üstü evli erkek indirimi, bayan sürücü indirimi, alarm indirimi, araç çokluğu indirimi, resmi daire ve kamu kurumu indirimi, yeni araç indirimi, avukat-doktor-öğretmen indirimi veya hasarsızlık indirimi verilebilir. Görüldüğü gibi sigortalanacak aracın bünyesinden yahut sigortalı araç sahibinin şahsından kaynaklanan çeşitli kasko sigortası indirimleri bulunmaktadır.

10. Primin Ödenmesinde Temerrüt

Öncelikle belirtmek gerekir ki sigorta sözleşmesi uyarınca sigorta ettirenin prim borcunda temerrüde düşmesi halinde, 6762 sayılı TTK' daki hükümlerle alakalı olarak birçok sıkıntı doğmaktaydı. Anayasanın ilgili hükümlerin bir kısmını iptal etmesi ve bu hususta yayınlanan 537 sayılı KHK ile sıkıntılar çözülmeye çalışılmaktaydı. Nitekim bu durum doktrinde çeşitli tartışmalara da yol açmaktaydı⁵³⁶.

⁵³⁴ Bkz. Çeker, s.222.

⁵³⁵ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 18.10.2001, E.2001/4512, K.2001/7448 (Çeker, s.222).

⁵³⁶ Bkz. bu hususta kasko sigortası sözleşmelerine ilişkin olarak Taşyürek, s.65 vd. Sigorta sözleşmelerine ilişkin olarak Kayıhan, s.198 vd.; Ayli, s.170 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.356-363; Mertol Can, "Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları", **Batider**, C.23, S.1., 2005, s.155 vd.

Fakat 6102 sayılı TTK' nun 1434. maddesi ile TBK 117 ve devamındaki borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerine paralel bir düzenleme getirilmiş⁵³⁷ ve yürürlükten kalkan eTTK' nun yol açtığı birçok sıkıntı giderilmeye çalışılmıştır. Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.1. maddesi ile de sigortalı araç sahibinin prim ödemede temerrüde düşmesi durumunda TTK 1434'e yollama yapılmıştır.

Hemen belirtmelidir ki TTK 1434, TTK 1452/3 gereği nispi emredici bir hüküm olup sigorta ettiren, sigortalı aleyhine değiştirilmesi söz konusu olamaz.

Sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi çerçevesinde sigortacıya prim ödemekle yükümlüdür. Fakat ifası talep edilebilir hale gelmiş muaccel bir prim borcunun, sigorta ettiren tarafından belirtilen sürede yerine getirilmemesi, yani prim ödemesinin gecikmesi durumunda sigortacının yapacağı ihtar sonucu sigorta ettiren temerrüde düşer⁵³⁸. Bunun sonucunda sigortacı TBK 117 vd. ve TTK 1434 çerçevesinde bazı haklara sahip olur.

Esasında sigorta ettiren, prim borcunu yalnızca zamanında ödememiştir, yoksa gecikme bulunmasına rağmen hala prim borcunun ifası gerçekleştirilebilir. Sigorta ettiren, gecikmeye rağmen primi öderse bu halde borç sona ermiş olur, ancak bu durum sigorta ettirenin prim borcunu süresinde ödemediği gerçeğini değiştirmez⁵³⁹.

Sigorta ettirenin kasko primini ödemede temerrüde düşmesi için öncelikle kasko prim borcunun muaccel hale gelmesi gerekir. Prim borcunun muaccel hale gelmesi açısından ikili bir ayrıma gitmek gerekir. İlk olarak kasko primlerinin peşin ödenmesi kararlaştırıldıysa, kasko sigortası sözleşmesi akdedilir akdedilmez ve kasko sigortası poliçesi sigorta ettirene teslim edildiği anda sigorta ettirenin prim borcu muaccel hale gelir. (TTK 1431/1)

Şayet kasko priminin taksitler halinde ödenmesi kararlaştırılmışsa, bu durumda da sanki peşin kararlaştırılmış gibi bir durum söz konusu olur, fakat kasko

⁵³⁷ TTK 1434 ile yalnızca sigorta hukukuna ilişkin olarak temerrüt halinde bazı özel sonuçlar öngörülmüştür. Yoksa düzenlenen bu madde sigorta hukukuna yönelik özel bir temerrüt hali vb. değildir. Bu yönde bkz. Barış Demirsatan, "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü", **İÜHFM**, C.75, S.1, 2017, s.373.

⁵³⁸ Borçlunun temerrüdüne ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.1089-1128.

⁵³⁹ Bkz. Nami Barlas, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1992, s.15.

sigortası poliçesinin sigorta ettirene verilmesiyle yalnızca primin ilk taksidi muaccel hale gelmektedir. (TTK 1431/1)

Kasko priminin taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırıldığı durumda, ilk taksidi takip eden diğer taksitler içinse şöyle bir durum söz konusudur. Kasko sigortası poliçesinde veya ayrı bir kâğıtta yazılı olarak müteakip taksitlerin ödeme zamanı ve ödeme miktarı belirtilir. Dolayısıyla müteakip prim taksitleri, kasko sigortası poliçesinde veya ayrı bir kâğıtta yazılı olan ödeme tarihi geldiğinde muaccel hale gelmiş olurlar. (TTK 1431/2)

Yine TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartlarında prim borcunun muacceliyeti ile ilgili ortak bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, kasko sigortası priminin taksitle ödeneceği kararlaştırılmışsa, kasko rizikosu gerçekleştiği anda zarar oranında ödenecek tazminata ilişkin kasko primlerinin tümü muaccel hale gelir. (TTK 1431/3, KAKSGŞ C.1/2) Fakat bu hüküm emredici bir hüküm değildir, dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesinde bu hususun aksi kararlaştırılabilir.

Prim ödemede temerrüt açısından ihtar konusuna da değinmek gerekir. Borç muaccel hale gelse dahi, borçlu ancak alacaklının ihtarını ile temerrüde düşer. (TBK 117) Her ne kadar genel kural borçlunun temerrüde düşmesi için ihtarın şart olduğu ise de bu hususta bazı istisnalar bulunmaktadır⁵⁴⁰.

Bu istisnalardan ilki, taraflar arasında ödeme günü belirlenmişse, yani belirli bir vade söz konusuysa alacaklı tarafından bir ihtarla gerek olmamasıdır. Belirlenen sürenin gelmesi ile borçlu mütemerrit olacaktır.

Primin tamamının yahut primin ilk taksidinin muaccel hale geldiği an, kasko sigortası poliçesinin sigorta ettirene verildiği andır. Nitekim bu husus açıkça TTK 1431/1 ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.1.' de hükme bağlanmıştır. O zaman buradan şu sonuç çıkmaktadır. Kasko priminin tamamının yahut primin ilk taksidinin kasko sigortası poliçesinin sigorta ettirene verildiği anda ödenmesi gerekir. Aksi takdirde sigortacının ihtarını gerektirmezsiniz sigorta ettiren mütemerrit olur.

Sonraki primlerin ödenmemesi hali içinse şöyle bir durum söz konusudur. Taraflar primin taksitle ödenmesini kararlaşırlarsa, sonraki prim taksitlerinin ödeme zamanı ve bu primlerin ödenmemesi halinde ne gibi sonuçlarla karşı karşıya kalınacağı kasko sigortası poliçesi veya yanında ayrı bir kâğıda yazılır. (KAKSGŞ

⁵⁴⁰ Bu hususta bkz. Ayli, s. 133 vd.

C.1.) Böyle bir durumda primlerin ödeme zamanı zaten taraflar arasında belirli bir vadeye bağlanmıştır. Dolayısıyla kasko sigortası poliçesinde yazılı vadenin gelmesi ile beraber herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın sigorta ettiren mütemerrit olur.

Sigorta ettirenin prim borcunu ödememesinden dolayı temerrüde düşmesi için kusurlu olması şart değildir. Herhangi bir kusuru bulunmasa dahi, aşağıda belirteceğimiz şartların varlığı halinde sigorta ettiren temerrüde düşecektir⁵⁴¹.

11. Temerrüdün Hukuki sonuçları

Sigorta ettirenin prim borcunda temerrüdüne ilişkin TTK' nun 1434. maddesinin 2 ve 3. fıkralarında ise TBK' ndaki borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlere ek olarak sigorta hukukuna yönelik özel sonuçlar hükme alınmıştır. Primin tamamının veya taksitle ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde sigorta ettirenin temerrüde düşmesi durumunda sigortacının cayma hakkı, müteakip primlerin ödenmesinde sigorta ettirenin temerrüde düşmesi durumunda fesih hakkı düzenlenmiştir.

a. Primin tamamının veya ilk taksidinin ödenmemesi

TTK 1434/2'ye göre kasko priminin tamamı yahut kasko priminin ilk taksidinin zamanında ödenmemesi durumunda sigortacı üç ay içinde sözleşmeden cayabilir. Bir alt başlıkta sözleşmenin sona erme hali olarak fesih öngörülmüşken, burada sigortacının sözleşmeden cayabileceği düzenlenmektedir. Mevcut hukuki durum tamamen sigortacının kasko himayesi sağlama sorumluluğunun henüz başlamaması ile alakalıdır. Sigortacı tarafından henüz bu yükümlülük yerine getirilmediği için, kasko sigortası sözleşmesi taraflar arasında bir süreklilik durumu arz etmemiştir. Dolayısıyla sigortacı, üç ay içerisinde herhangi bir zamanda⁵⁴² kasko sigortası sözleşmesinden cayabilir.

Şayet sigortacı, üç aylık süre boyunca primini bir dava yahut icra takibi ile tahsil etme yoluna gitmezse, kasko sigortası sözleşmesinden caymış sayılır.

⁵⁴¹ Bkz. Eren, s.1098; Kayıhan, s.227.

⁵⁴² Bu hususta bkz. Demirsatan, s.377, d.n.79.

Görüldüğü gibi sigortacının hareketsiz kalmasına kanun koyucu bir hüküm bağlamıştır⁵⁴³.

Sigortacının kasko sigortası sözleşmesinden cayma hakkını kullandığı takdirde, sözleşme geçmişe etkili olarak sona erecektir. Şayet sigorta ettiren kısmi olarak bir prim ödemesinde bulunduysa, sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde sigortacı kısmi ödemeyi sigorta ettirene iade edecektir⁵⁴⁴.

Son olarak her ne kadar ilgili madde fıkrasında TTK 1434/3'ün son cümlesindeki gibi bir ifade bulunmasa da sigortacının borçlunun temerrüdüne ilişkin genel hükümler çerçevesindeki haklarının saklı olduğunu belirtebiliriz.

b. Müteakip Primlerin Ödenmemesi

TTK 1434/3 uyarınca kasko priminin taksit ile ödenmesinin kararlaştırıldığı durumlarda taksidin ilk priminin ödenmemesi durumunda sigortacının sahip olduğu haklarını yukarıda açıklamıştık. Burada ise söz konusu olan hal, ilk primin ödenip onu izleyen sonraki primlerden herhangi birinin zamanında ödenmemesidir.

Böyle bir durumda sigortacı, sigorta ettirene bir ihtar çekecektir. Her ne kadar ihtara ilişkin Kasko Sigortası Genel Şartları C.6.'da bir şekil öngörülmüşse de kanaatimizce ihtarın sözlü olarak dahi yapılabilir. Zira Kasko Sigortası Genel Şartları C.6 maddesi TTK 1452/3 uyarınca TTK 1416'ya aykırı bir hükümdür⁵⁴⁵. Ancak bununla beraber ispatta kolaylık açısından sigortacının ihtarı yazılı yahut güvenli elektronik imzasının bulunduğu bir elektronik posta yoluyla çekmesi yararına olacaktır.

Yine ilgili madde fıkrasının son cümlesinde sigortacının, sigorta ettirenin prim borcunda temerrüde düşmesi nedeniyle TBK'ndan doğan haklarının saklı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla sigortacı, ihtar çekip kasko sigortası sözleşmesini fesih yoluna gitmek yerine, kasko primini, kasko primlerinden işleyen

⁵⁴³ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.366.

⁵⁴⁴ Bkz. Demirsatan, s.378.

⁵⁴⁵ Nitekim doktrinde de bulunulan çağın iletişim olanakları ve sigorta sektörünün sahip olduğu imkanlara karşın fesih iradesinin yalnızca bu iki araçla sınırlandırılmasının yerinde olmadığı belirtilmektedir. Bkz. Demirsatan, s.381

temerrüt faizini⁵⁴⁶ ve yaşanan gecikme nedeniyle uğradığı zararları isteyebilir⁵⁴⁷.(TBK 118)

Dikkat edilirse, TTK 1434/2’ de sigortacının caymasından bahsedilmektedirken TTK 1434/3’ te sigortacının sözleşmeyi feshi söz konusudur. Aslında bu durum tamamen sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü ile alakalıdır. Zira TTK 1434/3’ te bahse konu olan prim borcu müteakip primlerdir. Sigorta ettiren primin ilk taksidini veya birkaç taksidi ödemiştir. Dolayısıyla sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü de başlamıştır. Sigortacının bu yükümlülüğü kasko sigortası sözleşmesi süresince süreklilik arz eder. Tam da bu nedenle kasko sigortası sözleşmesinin sona erdirilmesi bakımından TTK 1434/3 ile bir dönme hali değil fesih hali öngörülmüş, sözleşme ileriye etkili olarak sona erdirilmiştir⁵⁴⁸.

Son olarak değineceğimiz husus ise TTK 1434/4’ te düzenlenen hukuki durumdur. Kira hukukundaki iki haklı ihtardan esinlenilerek sigorta hukukuna uyarlanan bu madde uyarınca, bir üst fıkrada belirtilen ihtar, bir sigorta dönemi içinde iki defa çekilmişse, sigorta dönemi sonunda işlev gösterecek şekilde sigortacı kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir⁵⁴⁹.

B. SÖZLEŞMESEL YÜKÜMLÜLÜKLER

1. Ön Açıklamalar

Sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü, temelini TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartlarından almaktadır. Fakat sigorta ettirenin yükümlülüğü kasko primini ödemek ile sınırlıdır demek yanlış olur⁵⁵⁰. Bu kapsamda TTK ile beraber sigorta

⁵⁴⁶ Buradaki temerrüt faizi 3095 sayılı kanunun 2/2. maddesine göre istenebilir.

⁵⁴⁷ Bkz. Demirsatan, s.380.

⁵⁴⁸ Bu hususta bkz. Demirsatan, s.379.

⁵⁴⁹ Fakat kira sözleşmesi ile sigorta sözleşmesi sona erme bakımından birbirinden tamamen farklı niteliktedirler. TTK 1411 uyarınca sigorta sözleşmeleri aksi kararlaştırılmadıkça zaten bir yıllık süreler için yapılmakta ve süre bittiğinde kendiliğinden sona ermektedir. Dolayısıyla sigortacı, herhangi bir irade beyanında bulunmadıkça sözleşme zaten sona ereceğinden böyle bir hükmün getirilmesi son derece gereksiz olmuştur. Kaldı ki ilgili hüküm kasko sigortası sözleşmeleri bakımından daha da gereksiz bir haldedir. Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.379. Yine bu hususa ilişkin bkz. Demirsatan, s.382-383.

⁵⁵⁰ Gerçekten de sigorta sözleşmesinde taraflara ait yükümlülüklerin hepsinin kanunda belirtilmesi pek mümkün gözükmemektedir. Nitekim TTK’ nda da yalnızca önem arz eden yükümlülükler hükme bağlanmıştır. Kanunda öngörülmemiş ve sigorta sözleşmesinde tarafların belirlediği yükümlülükler için ise TTK 1449 düzenlenerek bahsi geçen yükümlülüklerin tabi olduğu kurallar belirlenmiş ve

hukuku mevzuatımıza giren bir hükümden bahsetmek gerekir. TTK 1449'a göre kanunda sayılan yükümlülükler dışında, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettirene birtakım yükümlülükler yüklenebileceği kararlaştırılabilir. Böylelikle sigorta ettiren, kanundan doğan yükümlülükler dışında kasko sigortası sözleşmesinden doğan yükümlülüklerden de sorumlu olacaktır⁵⁵¹.

Kasko sigortası sözleşmesinde belirlenen yükümlülükleri yerine getirmek zorunda olan kişi sigorta ettirendir. Zira Kanunda da açık şekilde bahsi geçen yükümlülüklerin sigortacıya karşı yerine getirilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Fakat sigorta ettiren dışında örneğin başkası lehine yapılmış bir kasko sigortası sözleşmesinde sigortalının da sözleşmesel yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sigortalının sözleşmesel yükümlülükleri ihlali, sigorta ettirenin ihlali gibi sonuç doğurur⁵⁵².

Sözleşmesel yükümlülüklerin kapsamına geçmeden önce, uygulamada kasko sigortası sözleşmelerini ve kasko sigortası poliçelerini incelediğimizde bu yönde bir madde getirildiğine rastlamadığımızı ifade etmek gerekir. Kanaatimizce bu durum TTK ve sair mevzuatta düzenlenen yükümlülüklerin genel anlamda yeterli olduğu ve TTK 1449'un henüz mevzuatımız açısından çok yeni bir hüküm olması ile açıklanabilir.

2. Yükümlülüğün Kapsamı

Kasko sigortası sözleşmesine konulabilecek yükümlülüklerin mahiyetinin ne olabileceğini saptamak gerekir. TTK 1449 uyarınca sigorta sözleşmesinde sigorta ettirene yüklenebilecek yükümlülükler yan edim yükümlükleri mi yoksa yan yükümlülükler midir? Bu soruya cevap vermeden ve TTK 1449'un kapsamına giren yükümlülüklerden bahsetmeden önce sözleşmeler hukukuna ilişkin kısa bir açıklama yapmak gerekir.

doğması muhtemel kanun boşluğunun önüne geçilmiştir. Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.524.

⁵⁵¹ Sigorta ettirenin sözleşmesel yükümlülüklerine ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.524 vd.; Ayhan/Çağlar, s.231 vd.

⁵⁵² TTK 1412 uyarınca sigorta sözleşmesini bilmesi şartıyla sigortalının ve davranışları sigorta ettirenin davranışlarına bağlanan hüküm ve sonuçlara tabi tutulmuştur. Ünan, acaba sözleşmesel yükümlülükler bakımından da TTK 1412 uygulanabilir mi? sorusuna uygulanabileceği yönünde kanaat belirtmiştir. bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.530.

Sözleşme özerkliği prensibi gereğince tarafların sözleşmede, asli edim yükümlülükleri dışında, yan edim yükümlülükleri belirlemesinde herhangi bir sakınca yoktur. Kanundan doğan yan edim yükümlülükleri dışında, taraflar sözleşmeye diledikleri gibi bir yan edim yükümlülüğü getirebilirler.

Sözleşmede asli edim yükümlülüğü ve yan edim yükümlülüğü dışında bir de yan yükümlülükler bulunmaktadır. Koruyucu yan yükümlülükler ve ifaya yardımcı yan yükümlülükler olarak ikiye ayrılan yan yükümlülükler nitelikleri gereği edim yükümlülüğüne bağlıdırlar. Bunun sonucu olarak yan yükümlülükler, ihlal edilmeleri halinde ifanın yerine getirilmesi için bağımsız şekilde dava edilemezler. Yalnızca borçlunun yan yükümlülüğü ihlal etmesi sebebiyle uğranılan zararların dürüstlük kuralı çerçevesinde tazmini istenebilir. Şayet kanunda veya sözleşmede alacaklıya birtakım haklar bahsedilmişse, yan yükümlülüklerin ihlali halinde bu haklar da kullanılabilir⁵⁵³.

Bu açıklamalarımız ışığında kasko sigortası sözleşmesine getirilebilecek ve TTK 1449 uyarınca sözleşmesel yükümlülük olarak işlev gösterecek yükümlülükler yan edim yükümlülükleri, koruyucu yan yükümlülükler ve ifaya yardımcı nitelikteki yan yükümlülüklerdir. Ancak buradaki yan edim yükümlülüklerinin TTK ve diğer kanunlarda yer alan özel düzenlemelerden⁵⁵⁴ olmaması gerekir. Aksi takdirde sözleşmesel yükümlülüğünden bahsedilemez. Dolayısıyla TTK’ nda düzenlenen sigorta ettirene ilişkin yükümlülükler, TTK 1449’un kapsamının dışındadır⁵⁵⁵.

Açıklamalarımızı somutlaştırmak gerekirse, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü prim ödeme borcudur. Bunun dışında TTK 1435 ile TTK 1448 maddeleri arasında sigorta ettirenin çeşitli yan edim yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sigortacı ile sigorta ettirenin akdettiği kasko sigortası sözleşmesinde sözleşmesel yükümlülüklerden bahsedebilmemiz için sözleşmede belirlenen yan edim yükümlülüğünün bahsi geçen maddelerde ve diğer kanunlarda özel olarak düzenlenmemesi gerekmektedir. Yine bunun dışında sigorta ettiren tarafından sigortalı araca özen göstermek amacıyla rizikonun gerçekleşme ihtimalini

⁵⁵³ Bu hususta bkz. Eren, s.37 vd.

⁵⁵⁴ Doktrinde “diğer kanunlarda yer alan özel düzenlemeler” ifadesi ile ne anlatılmaya çalışıldığı yahut kapsamının neyi ihtiva ettiğine yönelik soru işaretleri bulunmaktadır. bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.536. Kanaatimizce ifade edilmeye çalışılan husus, TTK dışında diğer kanunlarda düzenlenen sigorta ettirenin yükümlülüklerinin de TTK 1449 kapsamında değerlendirilemeyeceğidir.

⁵⁵⁵ Bu hususta Ünan, Genel Hükümler, s.533.

veya meydana gelen zararın artmasını önlemeye yönelik koruyucu yan yükümlülükler getirilebilir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigortacının ifasına yardımcı olması amacıyla bazı ifaya yardımcı nitelikteki yan yükümlülükler de getirilebilir.

Kasko sigortası sözleşmesinde sözleşmesel yükümlülüklerin hangi zamana ilişkin olarak düzenlenebileceği de net değildir. Dolayısıyla sözleşmesel yükümlülük rizikonun gerçekleşmesinden önceki bir zamana ait olabileceği gibi riziko gerçekleştikten sonraki bir zaman için de söz konusu olabilir⁵⁵⁶.

Sözleşmesel yükümlülüklerin kasko sigortası sözleşmesine getirilip işlev gösterebilmesi bakımından çok önemli bir esas daha bulunmaktadır. Buna göre, tarafların TTK ve diğer kanunlarda bulunmayan bir yükümlülüğü kasko sigortası sözleşmesine eklemeleri TTK 1449 açısından yeterli değildir. Bu sözleşmesel yükümlülüğe ayrıca bir yaptırım da bağlanmalıdır. Yani sigortacı, sözleşmesel yükümlülüğün ihlali halinde kasko sigortası sözleşmesini kısmen veya tamamen feshedebileceğine ilişkin bir yaptırımı da madde metnine eklemek durumundadır. Aksi takdirde sözleşmesel yükümlülük kasko sigortası sözleşmesinde belirtilse bile herhangi bir sonuç doğurmayacaktır⁵⁵⁷.

Sözleşmesel yükümlülük belirtilmiş ve bir yaptırıma tabi tutulmuş fakat tabi tutulan yaptırım aşağıda bahsedeceğimiz üzere sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine ise geçersiz sayılacağından yine sözleşmesel yükümlülük maddesinin işlev göstermeyeceği sonucuna varmak mümkündür.

Sözleşmesel yükümlülük rizikonun gerçekleşmesinden önceki bir döneme aitse öngörülecek yaptırım ile rizikonun gerçekleşmesinden sonraki döneme aitse öngörülecek yaptırım arasında da fark olacaktır. Zira rizikonun gerçekleşmesinden önceki döneme ait olan sözleşmesel yükümlülüğün ihlali halinde henüz sigortacının sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü doğmamış olacaktır. Bu sebeple sigortacı kasko sigortası sözleşmesini feshedebileceğine ilişkin bir yaptırımı sözleşmede

⁵⁵⁶ Esasen sözleşmesel yükümlülükler rizikonun gerçekleşmesinden önceki zamanda işlev göstermektedir. Zira rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin temel olarak yükümlülük altında bulunduğu haller TTK 1447 ve TTK 1448’ de emredici olarak düzenlenmişlerdir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonraki zamana ilişkin bahsi geçen iki yükümlülük dışında pratikte başka bir sözleşmesel yükümlülük pek söz konusu olmayacaktır. Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.533.

⁵⁵⁷ Alman hukukunda sözleşmesel yükümlülük belirtilmesine rağmen buna bir yaptırım bağlanmaması hali, yine sözleşmesel yükümlülük hükmü içerisinde değerlendirilmiş ve tamamen geçersiz sayılmamıştır. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.533.

öngörebilir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonraki döneme ait bir sözleşmesel yükümlülüğün ihlali halinde ise, sigortacının sigorta tazminatını ödemekten kurtulacağı yönünde bir hüküm getirilebilir.

3. Yükümlülüğün İhlali

Sigorta ettirenin TTK' nda sayılan yükümlülükleri hükme bağlanırken bu yükümlülüklerin ihlali halinde kusur esası benimsenmiş, şayet sigorta ettiren yükümlülüğünü kasten ihlal etmişse sigortacının sorumluluğunun ortadan kalkacağı belirtilmiştir. Ancak sigorta ettiren yükümlülüğünü ağır veya hafif kusur ile ihlal ettiyse, sigortacının sorumluluğu ortadan kalkmamakla birlikte, sigorta tazminatından kusur oranında bir indirim söz konusu olmaktadır.

TTK 1449 ile kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen sözleşmesel yükümlülüklerin ihlali halinde ise kusur esastan başka bir prensip benimsenmiştir. Buna göre, sigorta ettiren sözleşmede öngörülen yükümlülüğü hafif kusuru ile dahi olsa ihlal etmişse, sigortacı sözleşmeyi kısmen⁵⁵⁸ veya tamamen feshederek ifadan kurtulabilir. (TTK 1449/1) Görüldüğü gibi yasal olarak düzenlenen yükümlülüklerin sigorta ettiren tarafından kusurlu olarak ihlali halinde sigorta tazminatından indirim söz konusu oluyorken, kasko sigortası sözleşmesinde öngörülen sözleşmesel yükümlülüklerin kusurlu olarak ihlali halinde sigortacının sözleşmeyi tamamen feshetmesi gibi bir durum söz konusu olmaktadır⁵⁵⁹. Kusurun oranında herhangi bir ayrıma gidilmemiş, sözleşmesel yükümlülüğün hafif ihmal ile ihlali halinde dahi sigortacıya böyle bir imkân sunulmuştur.

Fakat sözleşmesel yükümlülüğünün sigorta ettiren veya sigortalı tarafından ihlal edildiğini, ihlalde kusurun bulunduğunu ispat yükü sigortacının üzerindedir⁵⁶⁰.

Sigortacının, sözleşmesel yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle başvuracağı fesih hakkına ilişkin düzenleme ise TTK 1449/2'de yer almaktadır. Buna göre, sözleşmesel yükümlülüğün kusurlu olarak ihlal edildiğinin öğrenilmesinden itibaren

⁵⁵⁸ Burada kısmen fesih halinin ne tür sonuçlar doğuracağının zamanla sigortacının uygulamadaki hareketleri ile şekilleneceği belirtilmektedir. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.541.

⁵⁵⁹ Doktrinde bu durum eleştirilmekte, yasal olarak düzenlenen yükümlülüklerin ihlaliindeki kusur esasının burada da geçerli olması gerektiği ileri sürülmektedir. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.542.

⁵⁶⁰ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.542.

bir aylık süre⁵⁶¹ içerisinde sigortacı, kasko sigortası sözleşmesini feshettiğini sigorta ettirene bildirmek zorundadır⁵⁶². Bir aylık süre hak düşürücü niteliktedir ve bir ay içerisinde kullanılmayan fesih hakkı düşer. Kasko sigortası sözleşmesi aynı şekilde hüküm doğurmaya devam eder.

TTK 1449/3'te ise sigortacının, sözleşmesel yükümlülüğün kusurlu olarak ihlali nedeniyle kasko sigortası sözleşmesini feshedebilmesi için gerekli olan bir şart yer almaktadır. Buna göre, sigorta ettiren veya sigortalı sözleşmesel yükümlülüğü kusurlu olarak ihlal etseler dahi, ihlalin rizikonun gerçekleşmesine⁵⁶³ veya sigortacının yerine getirmesi gereken edimin kapsamına etki etmesi⁵⁶⁴ gerekir. Aksi takdirde sigortacı, salt olarak sözleşmesel yükümlülüğün ihlali sebebiyle kasko sigortası sözleşmesini feshedemez.

Son olarak belirtmek gerekir ki TTK 1449 hükmü TTK 1452/3 uyarınca nispi emredici nitelikte bir hüküm olup sigorta ettiren yahut sigortalı aleyhine değiştirilmesi söz konusu olamaz. Ancak görüldüğü gibi, sigorta ettirenin sözleşmesel yükümlülüğünü hafif ihmal ile ihlal etmesi halinde bile sigortacı, kasko sigortası sözleşmesini feshedebilmektedir. Dolayısıyla mevcut durum zaten olabildiğince sigorta ettiren veya sigortalı aleyhinedir. Hükmün işlev göstermesi bakımından belki sözleşmesel yükümlülüklerin ihlalinde de tıpkı kanunda belirtilen yükümlülüklerin ihlalinde olduğu gibi bir kusur esası benimsenebilir.

⁵⁶¹ TTK 1449/2' nin son kısmında "Meğerki kanun, farklı bir süre öngörmüş olsun" ifadesi geçmektedir. Öncelikle sözleşmesel yükümlülüklerle ilişkin tek madde TTK 1449'dur. Dolayısıyla şu an için kanunda bu yönde herhangi bir madde bulunmamaktadır. Kaldı ki TTK 1449 yeni bir düzenleme olduğundan eTTK' nda da bu yönde bir süre öngörülmemiş idi. Bununla beraber zaten ilgili madde adı üzerinde kanun bazında düzenlenmeyen yükümlülükler açısından hüküm doğurmaktadır. Bu tür yükümlülüklerin kanunda düzenlenmesi ve bunlara bir fesih süresi bağlanması halinde mevzu bahis hüküm sözleşmesel yükümlülük olmaktan çıkacaktır.

⁵⁶² Buradaki fesih bildirimi herhangi bir şekle tabi değildir. Sözlü olarak yapılabileceği gibi, yazılı veya elektronik posta yoluyla da gerçekleştirilebilir. Ancak ispat açısından yazılı yapılmasında fayda vardır.

⁵⁶³ Esasen rizikonun gerçekleşmesine etkili olan sözleşmesel yükümlülüğün ihlali Ünan' ın belirttiğinin aksine rizikonun gerçekleşmesinden önceki döneme ait olan ihlallerdir. Zira bu rizikonun gerçekleşmesinden önce bir ihlal olmuştur ki riziko bu ihlal sebebiyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla TTK 1447-1448 rizikonun gerçekleşmesinden önceki döneme ait yükümlülükler olmadığından TTK 1449/3' ün bu husus açısından işlev gösterebileceğini düşünmekteyiz. Bu hususta Ünan' ın görüşü için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.545.

⁵⁶⁴ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.545-546.

IV. SİGORTA ETTİRENİN KÜLFETLERİ

A. İHBAR KÜLFETİ

1. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası sözleşmesi ile sigortacı, sigortalı araç üzerinde gerçekleşecek birtakım kasko rizikolarına karşı sigorta ettirene teminat vermektedir. Ancak özellikle zarar sigortaları açısından, sigortacının taşıyacağı rizikonun sigorta ettirenin ödeyeceği primlerle en azından denk düşmesi son derece önemlidir. Dolayısıyla ilk olarak sigortacının rizikoyu tam olarak saptayabilmesi, bunun için de sigortalanacak araç ile sigortalıya ilişkin tüm bilgi ve belgelere sahip olması gerekir.

Ancak sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü kasko sigortası sözleşmesi süresince devam etmektedir. Şayet riziko gerçekleşmiş ise bu yükümlülük sigorta himayesi sağlama yükümlülüğüne dönüşmektedir. Yani sigortacının sürekli bir borcu bulunmaktadır. Fakat teminat altına alınmış riziko sözleşme süresi içerisinde ağırlaşmış yahut hafıflemiş olabilir. Bu durumlarda taşınan riziko ile primin denk düşmesi için, sigortacının, sigortalı araç ile sigortalıya ilişkin bilgi ve belgelere yine sahip olması gerekir.

İşte tam da bu noktada sigortacının, sigorta ettirenin yardımına ihtiyacı vardır. Zira sigorta konusu araç sigorta ettiren yahut sigortalının zilyetliğindedir. Sigortacının, sigortalı araçta rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğini yahut rizikonun ağırlaşp ağırlaşmadığını saptaması mümkün değildir. Sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi akdedilmeden önce rizikonun tam olarak tayin edilebilmesini, sözleşme süresi içerisinde teminat altına alınan rizikoda bir değişiklik olup olmadığını yahut rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirmelidir⁵⁶⁵.

Sigorta ettirenin bahsi geçen hususları ihbar külfeti TTK 1435 ile TTK 1446 arasında “Beyan Yükümlülüğü” başlığı altında hükme bağlanmıştır. Üç kısım halinde düzenlenen bu külfetin, TTK 1435 ile TTK 1443 arasında kalan maddeleri sigorta sözleşmesi akdedilmeden önceki ihbar külfetini, TTK 1444 ve TTK 1445

⁵⁶⁵Bkz. Kender, s.253.

sigorta sözleşmesi esnasındaki ihbar külfetini, TTK 1446 ise rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetini düzenlemektedir⁵⁶⁶.

TTK’ nda sigorta ettirenin ihbar külfetini düzenleyen tüm maddeler TTK 1452/3 uyarınca nispi emredicidir. Maddelerde düzenlenen ihbar külfetlerinin sigorta ettiren yahut sigortalı aleyhine değiştirilmeleri mümkün değildir.

Bunun yanında Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.2. ve C.3. maddelerinde de TTK’ ya paralel şekilde kasko sigortası sözleşmesinde ihbar külfeti ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır. Yeri geldiğinde hem Kasko Sigortası Genel Şartları hem de TTK’ ya atıf yaparak konuyu ele almaya çalışacağız.

2. Yükümlülük(Borç) – Külfet Sorunu

Sigorta ettirenin ihbar külfetini açıklamaya geçmeden önce, TTK 1435 ile 1446 arasında “Beyan yükümlülüğü” başlığı altında düzenlenen bu davranışların hukuki mahiyetinin ne olduğu konusuna değinmek gerekir. Sigorta ettirenin ihbar davranışları gerçekten de kanunda bahsedildiği gibi bir yükümlülük müdür yoksa bir külfet midir? Bu soruya verilecek cevap açısından yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalarımız önemlidir⁵⁶⁷.

Her ne kadar TTK’ nda “Beyan yükümlülüğü” olarak başlığa tabi tutulmuşsa da sigorta ettirenin ihbar niteliğindeki davranışlarının bir yükümlülük değil, bir külfet niteliğinde olduğunu belirtmemiz gerekir. Zira sigorta ettirenin bu davranışını yükümlülük olarak değerlendirdiğimizde, bu yükümlülüğün ihlali halinde, sigortacının beyan yükümlülüğünün aynen ifasını ve hatta tazminini talep edebilmesi gerekir. Ancak kanun koyucu beyan yükümlülüğünün ihlaline tazminat veya aynen ifa sonucu yüklememiştir. Hatta sigorta ettirenin bu davranışını yerine getirmediği durumlarda, sahip olacağı sigorta tazminatında bir indirime gidildiğini yahut tamamen sigorta tazminatını kaybetmeye yönelik hükümler getirildiğini görmekteyiz. Bu durum tamamen sigorta ettirenin ihbar davranışlarının külfet

⁵⁶⁶ Sigorta ettirenin ihbar külfetine ilişkin bkz. Kender, s.259 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.402 vd.; Ayhan/Çağlar, s.216 vd.; Taşyürek, s.78 vd.; Arseven, s.104 vd.; Bozer, 1965, s.219 vd.

⁵⁶⁷ Külfet ve yükümlülüğe ilişkin bkz. §3, I.

niteliğinde olduğunun, bu davranışları yerine getirmemesi sebebiyle de sahip olabileceği haklardan yararlanamadığının kanıtıdır⁵⁶⁸.

Dolayısıyla biz sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü terimini kullanmak yerine sigorta ettirenin ihbar külfeti terimini kullanmayı ve başlığımızı buna göre oluşturmayı uygun görmekteyiz.

3. Sözleşme Akdedilmeden Önceki İhbar Külfeti

Sigorta ettirenin ihbar külfeti, kasko sigortası sözleşmesinin akdedilmesinden önce, daha müzakere aşamasında başlamaktadır. Özellikle sigortacının taşıyacağı rizikolar karşılığında talep edeceği prim miktarını saptayabilmek açısından önem arz eden bu bildirimlerle alakalı Kasko Sigortası Genel Şartları C.2. ve TTK 1435 ile 1443 maddelerinde çeşitli hükümler düzenlenmiştir⁵⁶⁹.

Sözleşmenin kurulması aşamasındaki bu ihbar külfetinin amacı, esas anlamda sigortacının teminat altına alacağı rizikoları tartıp ona göre bir prim tutarı belirlemesine yöneliktir. Bununla beraber sigortalı araç yahut araç sahibinin nitelikleri çerçevesinde sigortacı kasko sigortası sözleşmesi yapıp yapmayacağını da değerlendirme imkanına kavuşmuş olur⁵⁷⁰.

a. İhbarın Kapsamı

Sigortacının, sigortalı araç üzerinde üstlendiği rizikolara karşı kasko primi ile tatmin edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple primin doğru belirlenebilmesi son derece önemlidir. Primin belirlenmesinde işlev gösteren husus ise sigorta ettirenin kendisi

⁵⁶⁸ Yine sigorta ettirenin ihbar davranışlarının külfet olduğuna ilişkin bkz. Kender, s.257; Bozer, 1965, s.222.

Hatta Kender' e göre ihbar davranışlarının yükümlülük(borç) mahiyetinde olamayacağının bir diğer kanıtı da ihbar külfetinin yalnızca sigorta ettiren değil sigortalı üzerinde de olmasıdır. Zira bu davranışlar bir beyan yükümlülüğü olarak değerlendirilseydi, yükümlülükler üçüncü kimselere yani sigortalılara yüklenemezdi. Sigorta sözleşmesinin tarafları sigortacı ve sigorta ettiren olduğundan, beyan yükümlülüğü sadece sigorta ettirenin şahsı ile sınırlı kalırdı.

⁵⁶⁹ Yine sözleşmenin kurulmasından önceki ihbar külfetine ilişkin olarak bkz. Fırat Öztan, **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1966; İbrahim Ağsaka, **Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları**, Sözcü Yayınları, İstanbul, 2015; Ünan, Genel Hükümler, s.408 vd.

⁵⁷⁰ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.219.

ve sigortalı araç hakkında gerçeğe uygun olarak ihbarda bulunmasıdır⁵⁷¹. Sigortacı bu ihbara göre rizikonun içeriğini ve gerçekleşip gerçekleşmeme ihtimalini saptayarak talep edeceği prim tutarını belirler yahut kasko sigortası sözleşmesi yapmaktan vazgeçer. Sigorta ettirenin ihbar külfetini gerçeğe uygun yapmaması durumunda olması gereken prim tutarı belirlenemez ve sigortacı, belki de gerçekleşmesi çok yüksek olan bir riziko için çok düşük tutarda bir prim alarak sigorta tazminatını ödemek zorunda kalacaktır.

Çoğu zaman sigortacının sigortalı aracı bir eksper vasıtasıyla incelemesi pek mümkün olmamaktadır⁵⁷². Zira kasko sigortası ile koruma altına alınacak her aracın bu şekilde bir prosedüre tabi tutulması hem teknik hem de mali açıdan sigortacı açısından oldukça güçtür. Bu noktada kasko sigortası sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettirenin beyanları primi belirleme açısından temel dayanak olmaktadır.

Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettirenin ihbar külfetinin bu denli belirleyici bir fonksiyonunun olması kanunen ayrıntılı olarak düzenlenmesini de beraberinde getirmiştir. Peki sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesinin kurulması aşamasında hangi hususları ihbar etmekle görevlidir?

Sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesinin kurulması aşamasında, bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle görevlidir. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, şayet sözleşmenin yapılmamasını veya farklı şartlarla yapılmasını gerektirecek nitelikte ise önemli sayılırlar. Ayrıca sigortacının yazılı veya sözlü olarak sorduğu sorular da aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılırlar. (TTK 1435, KAKSGŞ C.2/1)

Kasko sigortası sözleşmesi açısından sigortacının sözleşmeyi yapmamasını gerektirecek halleri incelediğimizde, bu hususun genellikle sigorta ettirenin şahsından kaynaklandığını belirtebiliriz. Sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesinin kurulduğu sırada kendisiyle veya Kasko Sigortası Genel Şartları A.7. maddesi ile özel belirlemeler sonucu aracı kullanacak kimse hakkında gerçeğe uygun bildirimde bulunmadığı takdirde, sigortacı çoğu zaman kasko sigortası sözleşmesini akdetmeye yanaşmayacaktır. Bu tür sigorta ettirenin şahsı ile alakalı durumlarda, sigortacı açısından prim tutarının artmasından ziyade kasko rizikosunun teminat altına alınıp alınmaması söz konusudur. Çoğunlukla sigortacı, sigorta ettiren tarafından şahsı ile

⁵⁷¹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.220.

⁵⁷² Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.423; Kayıhan/Bağcı, s.219.

alakalı gerçeğe aykırı verdiği bilgileri öğrenmesi halinde kasko sigortası sözleşmesini yapmaktan vazgeçer. Doktrinde sigorta ettirenin şahsı ile alakalı olup sözleşmenin hiç yapılmamasına etki edebilecek bu unsurlara “sübjektif faktörler” denilmektedir⁵⁷³.

Örneğin, sigorta ettirenin daha önce hız sınırını aşması nedeniyle ehliyetine defalarca el konulması, araç çevirmelerinde alkollü olarak yakalanması ya da alkollü araç kullanması sebebiyle kazaya karışması gibi durumlar sigortacı açısından önemli sayılan hususlardır ve mutlaka sözleşme akdedilmeden bilinmeleri gerekir. Sigorta ettirenin bu hususlardan birini saklaması ve sigortacının sonradan durumu öğrenmesi halinde kasko sigortası sözleşmesini sigorta ettirenle hiç yapmak istemeyeceğinden bahsedilebilir⁵⁷⁴.

Ancak sigorta ettirenin şahsı ile alakalı gerçeğe aykırı bildirimde bulunması hususundan, her şartta sigortacı tarafından akdin hiç yapılmayacağı sonucunu çıkartmamak gerekir. Örneğin sigorta ettirenin öğretmenlere uygulanan muafiyetten yararlanabilmek için öğretmen olduğu yönünde beyanda bulunması ancak bir serbest meslek erbabı olduğunun sigortacı tarafından öğrenilmesi halinde, sigortacı kasko sigortası sözleşmesini yapmamaktan ziyade kararlaştırılardan daha yüksek tutarda bir prim talep etmeyi düşünebilir.

Kasko sigortası sözleşmesinin kararlaştırılardan daha farklı ve çoğu zaman da daha ağır şartlarda gerçekleşmesini gerektirecek halleri incelediğimizde ise, bu hususun prim tutarlarıyla alakalı olduğunu belirtebiliriz. Sigorta ettiren, şahsından ziyade özellikle kasko sigortası ile koruma altına alınacak araç ile alakalı gerçeğe uygun bildirimler vermediği takdirde, kasko priminin kararlaştırılardan farklı bir tutarda olacağını söylemek gerekir. Örneğin kasko sigortası ile koruma altına alınacak aracın özelliklerinde, kullanılma amacında⁵⁷⁵ veya trafik siciline kayıtlı olduğu yer hususunda gerçeğe aykırı bilgiler verilmesi durumunda sigortacının kararlaştırılardan daha yüksek bir tutarda prim talep edebileceğini söyleyebiliriz.

⁵⁷³ Bkz. Öztan, İhbar, s.88.

⁵⁷⁴ Bu hususta bkz. Kender, s.260, dn.205. “Fransız Temyiz Mahkemesince kasko sigortası yapılırken, sigorta ettiren o tarihten önceye doğru belirli bir süre içinde kaç defa kaza yaptığı sorusuna, iki defa cevabını verdikten sonra, on bir defa kaza yaptığı tespit edilirse, bu durumda ihbar külfetinin ihlal edildiği kabul edilmiştir.”

⁵⁷⁵ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 14.02.1978, E.1978/237, K.1978/568 sayılı kararında “...Sigorta sözleşmesi yapılırken “taksi” olan aracın “özel otomobil” olarak bildirilmesinde sözleşmenin daha ağır şartlarla yapılması hususunun varlığı kabul edilmiştir.” (Kender, s.260, dn.207.)

Örneğin kiralık kullandırılan (rent a car şeklinde) bir aracın kasko sigortası sözleşmesi yapılırken hususi kullanıma ait olarak gösterilmesi ve müşterilere sunulacağından bahsedilmemesi durumunda sigortacı tarafından çok daha yüksek bir prim belirlenmesi gerekirken daha düşük bir prim belirlenecektir. Dolayısıyla aracın kiralık kullandırılması hususu görüldüğü gibi TTK 1435 uyarınca önemli husustur⁵⁷⁶. Nitekim çoğu zaman rent a car şeklinde aracın kiralık olarak kullandırılması sigorta şirketleri tarafından kasko sigortası teminatı dışında bırakılmakta, bu tür araçlara kasko sigortası yapılması halinde ise daha yüksek prim tutarları belirlenmektedir. Doktrinde sözleşmenin bu şekilde daha ağır şartlarda yapılmasına etki eden unsurlar “objektif faktörler” olarak adlandırılmaktadır⁵⁷⁷.

b. İhbar Külfetini Yerine Getirecek Kişi

TTK 1435 ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/1 maddelerinden açıkça görüleceği üzere kasko sigortası sözleşmesinin kurulması aşamasında ihbar külfetini kural olarak sigorta ettiren yerine getirecektir. Dolayısıyla bir kimse ister kendi aracı üzerinde kasko sigortası tesis etsin ister başkası lehine bir kasko sigortası sözleşmesi akdetsin sigorta ettiren sıfatı üzerinde olacağından ihbar külfetini yerine getirmekle görevlidir.

⁵⁷⁶ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 26.11.2015, E.2015/5491, K. 2015/12855 sayılı kararında “...Sigorta şirketinin yaptırdığı ve delil olarak dayandığı hasar dosyası içeriğine göre davacı araç kiralama işi yapmaktadır. Mahkeme de gerekçeli kararında sigorta poliçesinde dava konusu aracın kiralanmayacağına ilişkin herhangi bir ibarenin olmadığı gibi kiralanması halinde sigorta poliçesinin uygulanmayacağına ilişkin herhangi bir şart bulunmadığından tazminata hükmetmiştir. Tazminata hükmedilmesi doğru ise de sigortalı, aracını sigorta ettirirken özel araç olarak sigortalatmış fakat kiralık araç olduğunu beyan etmemiştir. Kasko Sigortası Genel Şartlarında özel aracın, sigortacının bilgisi dışında ticari olarak kullanması teminat dışı bir hal olarak düzenlenmemiştir. Bu maddenin amacı sigorta primini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Gerçekten de TTK 1290-1291. (yeni TTK 1435-1436 vd.) maddeleri Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.3 maddesinin ilk fıkrasında sözleşme yapılmasından sonra aracın poliçede belirtilen kullanım tarzının sigortacının muvafakati alınmadan değiştirilmesi halinde sigortacıya sözleşmeyi fesih hakkı tanınmış, aynı genel şartların 3.3 maddesinde ise sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarda yapmasını gerektiren hallerde fesihden önce rıziko gerçekleşmiş ise sigortacının tazminatı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre (proporsiyon) ödeneceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Somut olayda TTK sigortalının kastı da (kötüniyet) bulunmadığına göre özel araç olarak ödenen pirim ile rant a car aracı olarak ödenmesi gereken pirim oranına göre proporsiyon hesabı yaptırılarak tazminat miktarının belirlenmesi için bilirkişiden ek rapor alınması gerekmektedir. Yazılı olan miktarda tazminata hükmedilmesi isabetli olmamıştır.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:16.01.2018).

⁵⁷⁷ Bkz. Öztan, İhbar, s.41.

Doktrinde kasko sigortası sözleşmesinin başkası lehine tesis edildiği durumlarda sigortalının da ihbar külfetini yerine getirmekle görevli olduğu belirtilmektedir⁵⁷⁸. Bu durum ihbar davranışının bir yükümlülük değil külfet olmasından kaynaklanmaktadır. Kasko Sigortası Genel Şartlarında sözleşmenin kurulması aşamasındaki ihbar külfetini düzenleyen C.2. maddesinin başlığında ise hem sigorta ettiren hem de sigortalı geçmektedir. Sigortalının ihbar külfetini yerine getirmekle görevli olduğu sonucuna buradan da ulaşabilmek mümkündür.

Bunun dışında kasko sigortası sözleşmesi bir temsilci vasıtasıyla da yapılabilir. Temsilci vasıtasıyla akdedilen kasko sigortası sözleşmesinde, sözleşmenin kurulması aşamasında ihbar külfetini yerine getirecek kişilerden biri de temsilcidir⁵⁷⁹. Örneğin bir limited şirkete ait kamyonun kasko sigortası ile koruma altına alınmak istenmesi halinde kasko sigortası sözleşmesini yapacak kişi, şirketin temsil organı niteliğindeki müdür olacaktır. Yine sigorta ettiren sıfatına sahip kimsenin kanuni temsilcisi bulunmaktaysa, ihbar külfetine muhatap olan kimse de sigorta ettirenin kanuni temsilcisi olacaktır⁵⁸⁰.

Nitekim tüm bu bahsi geçen hususlarda sigortalının, temsilcinin veya sigorta ettirenin kanuni temsilcisinin ihbar açısından görevli olmasında TTK 1412' nin payı bulunmaktadır. Zira TTK 1412 ile sigorta ettirenin kanunda bilgisine ve davranışına bir hukuki sonuç bağlanmışsa, sigortadan haberi olması şartıyla sigortalı veya temsilcisinin de bu bilgi ve davranışlarla bağlı olduğu belirtilmektedir⁵⁸¹.

⁵⁷⁸ Bkz. Arseven, s.108; Kender, s.261; Kayıhan/Bağcı, s.223. Kanaatimizce sigortalının ihbar külfetini yerine getirmesi gereken haller aracının kasko sigortası ile koruma altında olduğunu bildiği durumlar ile sınırlıdır. Zira başkası lehine kasko sigortasının söz konusu olduğu durumda sigortalının bu durumdan haberi olmayabilir. Bu sonuca TTK 1412'den varmakta mümkündür. Ancak sigortalının, kasko sigortası sözleşmesi akdedildiğini öğrendiği andan itibaren bildiği tüm önemli hususları sigortacıya bildirmesi gerekir.

⁵⁷⁹ Bkz. Kender, s.262; Ünan, Genel Hükümler, s.421.

⁵⁸⁰ Bkz. Kender, s.262, Ünan, Genel Hükümler, s.422.

⁵⁸¹ eTTK döneminde TTK 1412 gibi bir hükmün bulunmaması, ihbar külfetinin yalnızca sigorta ettiren açısından söz konusu olması ve bunun emredici olması dolayısıyla sigortalıya izafe edilememesi sebebiyle sigortacılar bakımından olumsuz bir durum söz konusuydu. TTK 1412 ile sigorta ettirene yüklenen yükümlülükler ve külfetler, sigortalı ve temsilci açısından da söz konusu olmaktadır. Bu hususta bkz. Taşyürek, s.80-81 ve aynı hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.224.

c. İhbarın Usulü

aa. İhbarın Şekli

Kasko sigortası sözleşmesi kurulması aşamasında yerine getirilecek ihbar külfetinin beyan usulüyle veya liste usulüyle yapılması söz konusudur. Bu sebeple iki usul için ihbarın şekli açısından farklı değerlendirme söz konusudur.

Kanaatimizce liste usulü başlı başına bir ihbar şeklidir. Listedeki soruların cevaplanması ile beraber ihbar külfeti yerine getirilmiş olacaktır.

Ancak kasko sigortası sözleşmesinin kurulması aşamasında ihbar külfeti beyan usulüyle yerine getirilecekse ihbarın şeklini tartışmak gerekir. Zira burada sigorta ettiren tarafından sigortacıya bir bildirimde bulunmaktadır. Üstelik TTK 1435'te düzenlenen beyan usulüne yönelik herhangi bir ihbar şekli de öngörülmemiştir.

Kanaatimizce sigorta ettiren, ihbar külfetini beyan usulü ile yerine getirecekse her ne kadar Kasko Sigortası Genel Şartları C.6. maddesinde bir şekil şart öngörülmüşse de bu hüküm TTK 1452/3 maddesine bir aykırılık içermektedir. Zira TTK 1416'da sigorta ettirenin sigortacıya ihbarları bakımından bir usul öngörülmemiştir. O halde sigorta ettiren, ihbar külfetini ister sözlü ister yazılı olarak yerine getirebilir. TTK 1416, TTK 1452/3' de sayılan ve sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek hükümlerden biridir ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.6. açıkça sigorta ettirenin aleyhine bir hükümdür. Bununla beraber tarafların kasko sigortası sözleşmesinde tebliğ ve ihbarlara ilişkin olarak öngörecekları usuller de bu sebeple geçersiz olacaktır. Fakat sigorta ettirenin, herhangi bir uyuşmazlık halinde, sözleşme öncesi ihbar külfetini yerini getirdiğini ispatla yükümlü olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu durumda, ihbar külfetini yazılı olarak yahut elektronik posta yolu ile gerçekleştirmesinin yararına olacağını söyleyebiliriz.

bb. İhbarın Zamanı

Sigorta ettiren, sözleşme öncesi ihbar külfetini kasko sigortası sözleşmesi akdedilirken yerine getirecektir⁵⁸². Zira sözleşme öncesi ihbar külfetinin amaçlarından biri sigortacı tarafından rizikoların tam olarak saptanıp prim tutarının belirlenebilmesidir. Bu iki yükümlülük de kasko sigortası sözleşmesinin asli edim yükümlülükleri olduğundan sözleşmede kararlaştırılmadıkları sürece kasko sigortası sözleşmesinin kurulduğundan da bahsedilemeyecektir.

Ayrıca sigorta ettirenin icabı ile sigortacının kabulü arasında geçen sürede ihbarda bulunulan hususlar ile alakalı bir değişiklik meydana gelmişse, bu değişikliklerin de sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir⁵⁸³. (TTK 1443) Zira bu hükümde sigorta teklifinin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikler hakkında da sözleşme öncesi ihbar külfetine dair hükümlere atıf yapılmış ve bu hükümlerin bahsi geçen süre aralığında da uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir.

d. Külfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları

aa. İhlal

Sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesi yapılmadan önceki ihbar külfetini çeşitli davranışlarla ihlal edebilir. Buna göre sigorta ettiren, bildiği veya bilmesi gerektiği bir önemli hususu sigorta ettirene hiç bildirmemişse, yani susmuşsa ihbar külfetini ihlal etmiştir. (TTK 1439, KAKSGŞ C.2/3)

Sigorta ettiren, önemli bir hususu sigortacıya eksik şekilde bildirmişse, yine ihbar külfetini ihlalden bahsedilebilir. (TTK 1435) Zira sigorta ettiren ihbar külfetini, gerçeğe uygun ve tam şekilde gerçekleştirmelidir.

Sigorta ettirenin, önemli hususları sigortacıya gerçeğe aykırı şekilde, yani yanlış biçimde ihbar etmesi halinde de ihbar külfetini ihlal ettiğinden söz edebiliriz. (TTK 1439, KAKSGŞ C.2/3)

⁵⁸² Bkz. Kender, s.262

⁵⁸³ Bkz. Kender, s.262.

Bununla beraber TTK 1438’de sigorta ettiren lehine bir hüküm getirilmiştir. Şayet, sigortacı, sigorta ettiren tarafından bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun gerçek durumunu, doğrusunu biliyorsa aşağıda bahsedeceğimiz yaptırımları sigorta ettirene karşı uygulayamayacaktır. Böyle bir durumda sigorta ettirenin, ihbar külfetini ihlal ettiğinden de bahsedilemeyecektir. Ancak sigortacının, yanlış veya eksik bildirilen bir hususun doğrusunu bildiğini ispatı sigorta ettirene yüklenmiştir⁵⁸⁴.

bb. İhlalin Hukuki Sonuçları

TTK 1439’da “yaptırım” başlığı ile düzenlenen madde sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal etmesi halinde kendisine uygulanacak yaptırımlara yer vermektedir. Buna göre, sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlal edilmesi halinde sigorta ettirene hangi yaptırımların uygulanacağı konusunda kanun koyucu ikili bir ayrıma gitmiştir. Ayrıma konu kriter sigortacının, sigorta ettirenin bu ihlalin ne zaman öğrendiğidir. Şayet sigortacı, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiğini, rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenmişse TTK 1439/1, rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenmişse TTK 1439/2 uygulama alanı bulacaktır.

Kasko Sigortası Genel Şartları açısından da TTK’ ndaki sistematik aynen korunmuş, rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenilen ihlal halinde Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/3, rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilen ihlal halinde Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/4 düzenlenmiştir.

Kasko sigortası sözleşmesinin kurulmasından önceki aşamada sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlal ettiği durumlarda kendisine uygulanabilecek yaptırımlara geçmeden önce, bir hususta değerlendirmek yapmak gerekir. Şöyle ki acaba culpa in contrahendo sorumluluğu, kasko sigortası sözleşmesinin müzakere aşamasında uygulama alanı bulabilecek midir⁵⁸⁵?

⁵⁸⁴ Yine Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/3’ ün son cümlesinde de TTK 1438’de geçen hüküm aynı şekilde yerini almıştır.

⁵⁸⁵ Culpa in contrahendo sorumluluğunun sigorta hukukundaki sözleşme öncesi ihbar külfeti ile karşılaştırılması hususunda bkz. Oğuzhan Hacıömeroğlu, “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **TFMHD**, C.1, S.2, 2015, s.49 vd.

Kanaatimizce, yukarıda da belirtildiği gibi, kanunda beyan yükümlülüğü olarak düzenlenmesinin aksine, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbarı bir külfet niteliğindedir. Bu külfetini yerine getirmemesi halinde sigorta ettiren birtakım haklardan mahrum kalmaktadır, ancak ihbar davranışının ifasına zorlanamaz. Bunun yanında TTK 1439’da sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlal etmesi halinde doğabilecek hukuki sonuçlar zaten düzenlenmiştir. Tüm bu sebeplerle, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiği durumlarda ek olarak culpa in contrahendo sorumluluğuna da tabi tutulamayacağı kanaatindeyiz⁵⁸⁶.

Yine doktrinde tartışılmış hususlardan bir diğeri TBK 30 vd. maddelerinde düzenlenen irade sakatlığı hallerine ilişkin hükümlerin sigorta sözleşmesi öncesi ihbar külfeti ile birlikte değerlendirilip uygulama alanı bulup bulamayacağıdır. Acaba sigortacı, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini gereği gibi yerine getirmediğini ve bu nedenle hataya düştüğünü yahut hile ile sözleşmeyi yapmak durumunda bırakıldığını ileri sürerek TBK’ ndaki irade sakatlığı hükümlerine dayanıp sigorta sözleşmesini feshedebilir mi?

Kender⁵⁸⁷ e göre, TTK 1439 maddesi ile sigortacıya, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini gereği gibi yerine getirmediği durumlarda birtakım haklar özel hüküm ile bahşedilmiştir. Dolayısıyla bu özel hükme ek olarak, bir de TBK’ ndaki irade sakatlıklarına bağlanan hükümlerden yararlanılması, kanun koyucunun ilgili hususu özel olarak TTK’ nda düzenleme amacına ters düşecektir. O halde tıpkı culpa in contrahendo sorumluluğunda olduğu gibi, sigortacının hata veya hile ile sigorta sözleşmesini yapması durumunda TBK’ ndaki irade sakatlıklarına dair hükümlere başvurusu mümkün olmayacak, sigortacı TTK 1439’ da kendisine sunulan iki seçimlik haktan birini kullanacaktır⁵⁸⁸.

⁵⁸⁶ Bu görüşte bkz. Kender, s.263; Bozer, 1965, s.222; Öztan, İhbar, s.129-130.

⁵⁸⁷ Bu hususta bkz. Kender, s.271.

⁵⁸⁸ Yine bu hususa ilişkin olarak Öztan, sigortacıya bir de hile sebebiyle akdin iptali yolunu açmanın sigorta ettirenin durumunu bir kat daha arttıracakını, kaldı ki kanun koyucunun böyle bir düşüncesi olsa, ilgili maddede TBK’ ndaki irade sakatlığı hallerini de saklı tutabileceğini belirtmektedir. bkz. Öztan, İhbar, s.156.

aaa. Rizikonun Gerçekleşmesinden Önce

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini hiç ya da gereği gibi yerine getirmedeği, yani bu külfetini ihlal ettiği durumlarda, sigortacı, bu ihlali rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenmişse TTK 1439/1 ya da bu hükme paralel olan Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/3 uygulama alanı bulur.

Buna göre, sigortacı için önemli olan bir hususun bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olması halinde, sigortacı on beş gün içerisinde kasko sigortası sözleşmesinden cayabilir. Bunun yanında sözleşmeden caymak yerine prim farkı da isteyebilir. Şayet sigortacı prim farkı isterse fakat istenilen prim farkı on gün içerisinde sigorta ettiren tarafından kabul edilmezse sözleşmeden cayıldığı kabul edilir. (TTK 1439/1)

Buradaki caymanın hukuki niteliğinden bahsetmek gerekirse⁵⁸⁹, sigortacının cayma hakkını kullanması, esasen kasko sigortası sözleşmesinden döndüğü anlamına gelmektedir. Dolayısıyla sözleşmeden cayma ile beraber sözleşmenin feshinden farklı bir sonuç doğacaktır. Yani kasko sigortası sözleşmesinin sona erdirilmesi ileriye değil geçmişe etkili olacaktır. İhlal, rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenildiği için kural olarak bu aşamada kasko sigortası tazminatı sigorta ettirene ödenmemiştir. Fakat sigorta ettiren, sigortacıya prim ödemeye başlamış olabilir. Bu halde sigortacı, cayma hakkını kullanıp sözleşmeden döndüğü takdirde, kural olarak kasko primini sigorta ettirene iade etmek zorundadır. Bu husus cayma hakkının hukuki niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Kasko sigortası sözleşmesinden cayılması durumunda, sigortacının kasko primini sigorta ettirene iade etmesinin bir istisnası bulunmaktadır. Buna göre, sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi öncesi önemli hususları sigortacıya ihbar külfetini kasten ihlal etmişse, sigortacı, rizikoları taşıdığı süreye ait olan kasko primine hak kazanmış olur. Şayet prim elindeyse, bunu sigorta ettirene iade etmez. (TTK 1441, KAKSGŞ C.2/6) Esasen burada sigorta ettirene özel bir ceza verilmektedir. Kötü

⁵⁸⁹ Yine bu hususta bkz. Kender, s.264. Ayrıca TTK 1441'deki hükümde sigorta ettirenin kasıtlı olarak ihbar külfetini ihlal ettiği durumlarda sigortacının rizikoyu taşıdığı süreye ilişkin prime hak kazanacağı belirtilmektedir. Buradan sigorta ettirenin kusurlu olması halinde dahi, primleri iade alacağı sonucu çıkmaktadır ki bu husus da esasen caymanın sözleşmeyi geriye etkili olarak sona erdireceğine ilişkindir.

niyetli olarak kasten ihbar külfetini ihlal ettiği için, sigortacıya arada kalan süredeki kasko primini bırakmak durumunda kalmaktadır.

Sigorta ettiren, sigortacı açısından önemli sayılan bir hususu kendi kusuru ile öğrenememiş olabilir ya da o hususu kendi açısından önemli saymadığı için sigortacıya ihbar etmemiş olabilir. Örneğin kilometresi düşürülmüş bir aracı satın aldıktan sonra sigortacıya araçta görünen kilometrenin söylenmesi ancak sonradan kilometrenin çok daha yüksek çıkması durumunda sigorta ettirenin bir kusurundan söz edilebilir. Bunun yanında araçta tüplü gaz sisteminin olmasına rağmen önemli bir husus olmadığı düşünülüp sigortacıya ihbar edilmemesi söz konusu olabilir.

Sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinde herhangi bir kusur aranmamıştır. Şayet bu külfet ihlal edildiyse, sigorta ettirenin kusurlu olup olmamasına bakılmaksızın sigortacı cayma hakkını kullanabilecektir yahut prim farkı talep edebilecektir⁵⁹⁰.

Kanaatimizce bu durum sigorta ettiren açısından pek hakkaniyetli olmamaktadır. Zira sigorta ettirenin örneğin iyi niyetli olması ve herhangi bir kusuru bulunmadan ihbar külfetini ihlal etmesi durumunda dahi sigortacı kasko sigortası sözleşmesinden cayma hakkını kullanabilmekte ve kasko himayesinden sigorta ettireni mahrum bırakabilmektedir. Bu durum da açıkça sigorta ettirenin aleyhine olmakla birlikte sigorta müessesesine ters düşmektedir. Tüketiciyi korumaya yönelik olarak TTK 1439'a, sigorta ettirenin iyi niyetli olması durumunda sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinden cayılamayacağı, yalnızca prim farkı istenebileceğine ilişkin bir madde getirilerek daha sağlıklı bir yapı kurulması söz konusu olabilir.

Cayma hakkının kullanılabilmesi için mutlaka sigorta ettirene kasko sigortası sözleşmesinden cayıldığına ilişkin bir ihbarın yapılması gerekir. Cayma ihbarı, sigortacının sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren on beş gün⁵⁹¹ içerisinde yapılmalıdır. (TTK 1440) Buradaki on beş günlük

⁵⁹⁰ Doktrinde bu husus eleştirilmektedir. Özellikle sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini herhangi bir kusuru olmadan ihlal etmesi durumunda en azından sözleşmeden cayılmasından ziyade prim farkı istenilmesi yönünde bir madde olması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.225; Kender, s.266. Fakat yine de sigortacı, özellikle sigorta ettirenin kusurunun bulunmadığı durumlarda sözleşmeden caymak yerine prim farkı isteyerek sözleşmeyi ayakta tutma yoluna gitmeli ve sigorta tüketicilerinin bu şekilde korunması sağlanmalıdır. Bkz. Kender, s.266.

⁵⁹¹ eTTK döneminde cayma hakkının kullanılması bakımından bir aylık bir hak düşürücü süre öngörülmekteydi. Bkz. Taşyürek, s.84, dn.106. Kanaatimizce bir aylık sürenin on beş güne

süre hak düşürücü süre olup şayet sigortacı, ihlalin öğrenilmesinden itibaren bir cayma ihbarında bulunmazsa kasko sigortası sözleşmesi aynı şekilde devam eder⁵⁹².

Fakat ilgili maddede cayma ihbarının ne şekilde yapılacağına ilişkin bir husus bulunmamaktadır. Bu durumda cayma ihbarı şekle bağlı tutulmadığından sözlü veya yazılı şekilde yapılabileceği kanaatindeyiz⁵⁹³. Ancak ispat açısından ihbarın yazılı şekilde yapılması yerinde olacaktır.

Son olarak cayma hakkının kullanılmasından sigortacı açıkça veya zımnen vazgeçmişse, caymaya yol açan ihlale bizzat sigortacının kendisi sebebiyet vermişse veya sorulan sorular sigorta ettiren cevap vermemesine rağmen sigortacı kasko sigortası sözleşmesini akdetmişse cayma hakkının sigortacı tarafından kullanılamayacağını belirtmek gerekir. (TTK 1442)

bbb. Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini hiç ya da gereği gibi yerine getirmedeği, yani bu külfetini ihlal ettiği durumlarda, sigortacı, bu ihlali rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenmişse TTK 1439/2⁵⁹⁴ ya da bu hükme paralel olan Kasko Sigortası Genel Şartları C.2/4 uygulama alanı bulacaktır.

Uygulamada, sigortacının, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiğini öğrenmesi çoğu zaman rizikonun gerçekleşmesinden sonra gerçekleşmektedir. Zira sigortacının, riziko gerçekleşmeden önce bu külfetin ihlal edildiğini öğrenmesi kasko sigortası gibi halk arasında yoğun rastlanılan bir sigorta

indirilmesi yerindedir. Nitekim sigortacı ihlali öğrendikten sonra şayet sözleşmeden cayacaksa bu hakkını bir an önce kullanma yolunu seçer. Bu yüzden bir ay gibi uzun bir sürenin on beş güne düşürülmesi isabetli olmuştur.

⁵⁹² On beş günlük sürenin hak düşürücü olması sebebiyle mahkemeler tarafından re'sen nazara alındığını da belirtmek gerekir. Bu hususta bkz. Y.11.HD., 11.03.2015, E.2014/16122, K.2015/3364 sayılı kararında "...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davacı aleyhine açılan tazminat davasının varlığı karşısında bu davada davacının hukuki yararının bulunduğu, davalı tarafından kullanılan cayma hakkının TTK' nun 1440/2. maddesi gereğince 15 günlük süresi içerisinde kullanılmadığı..." (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:16.01.2018).

⁵⁹³ Nitekim eski Kasko Sigortası Genel Şartları döneminde de taraflar arası ihbarlara ilişkin C.6. maddesi bulunmaktaydı, fakat doktrinde buradaki cayma ihbarının sözlü yapılabileceğine ilişkin kanaat hakimdi. Bkz. Taşyürek, s.84.

⁵⁹⁴ Maddenin ifade ediliş biçiminde bir sıkıntı vardır. Sanki "sözleşme öncesi ihbar külfeti, riziko gerçekleştikten sonra ihlal edilmiştir." gibi bir anlam çıkmaktadır. Fakat bir an için bunu kabul edecek olsak bile TTK 1408 uyarınca, sigorta sözleşmesinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra akdedilmesi geçersiz sayılmasına neden olur. Bu sebeple maddeyi değerlendirmelerimiz ışığında anlamak gereklidir. Nitekim TTK 1439/2' nin gerekçesinde de bu husus açıkça belirtilmektedir.

türü için çok düşük ihtimal olarak kalacaktır. Nitekim ihbar külfetinin ihlal edildiğini öğrenme hususu da zaten rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle açığa çıkmaktadır.

Sigortacı, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiğini riziko gerçekleştikten sonra öğrenmesi halinde, sigorta ettirenin kusuru TTK 1439/1’de düzenlenen maddeden daha fazla işlev gösterecektir. Zira TTK 1439/1’ de sigorta ettirenin kusurlu olmaması yahut ağır kusurlu olması arasında herhangi bir fark belirtilmemiş, kastının bulunmasının da sigorta primlerinin iadesi bakımından sonuç doğuracağı belirtilmiştir. TTK 1439/2’ de ise sigorta ettirenin kusur derecesi kendisine uygulanacak yaptırım bakımından oldukça önemlidir⁵⁹⁵.

Buna göre, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal etmesi bir ihmale dayanıyorsa ve bu ihmal sigorta tazminatının ya da kasko rizikosunun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, sigorta ettirenin bu ihmalinin derecesi oranında sigorta tazminatından indirim yapılacaktır.

Şayet sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal etmesi bir ihmale dayanmakla beraber, bu ihmal ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bir bağlantı bulunmuyorsa sigortacı sözleşmeden cayabilecektir, ancak yine de sigorta tazminatını ödemek durumundadır⁵⁹⁶.

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal etmesi bir kasta dayanıyorsa ve kasıtlı olarak ihbarda bulunmadığı bu husus ile gerçekleşen kasko rizikosu arasında bir bağlantı^{597, 598} varsa, sigortacı kasko sigortası tazminatını ödemekten kurtulur.

Fakat kasıtlı olarak ihbarda bulunmadığı bu hususun, gerçekleşen kasko rizikosu ile arasında herhangi bir bağlantı bulunmuyorsa, sigortacının sigorta

⁵⁹⁵ Nitekim bu hususa ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ezgi Başak Demirayak, “Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı”, **İÜHFD**, C.2, S.2, 2011, s.488 vd.

⁵⁹⁶ Bu hususta bkz. Demirayak, s.488.

⁵⁹⁷ Aradaki bağlantı kavramı TTK 1437’de bir hükme bağlanmıştır. Buna göre, bağlantı, esasen TTK 1439/2’ de geçtiği şekilde tazminat ödemesinde, bildirilmeyen yahut yanlış bildirilen bir husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bir bağın olması olarak anlaşılmalıdır. Esasen buradaki bağlantı illiyet bağıdır. Yani sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini yerine getirirken kasıtlı olarak ihlal ettiği husus ile gerçekleşen riziko arasında bir illiyet bağının olup olmaması meselesidir. Yoksa bağlantı kavramından kasıt ihbar külfetinin ihlali ile sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmayacağına ilişkin kararı üzerindeki etkisi değildir. Ayrıca TTK 1437’ nin gereksiz bir hüküm olduğu ile ilgili olarak bkz. Demirayak, s.491-492; Ünan, Genel Hükümler, s.433.

⁵⁹⁸ TTK 1437’ de belirtilen bağlantı kavramının yalnızca zarar sigortalarında uygulanabileceğine ilişkin bkz. Kender, s.266.

tazminatını ödeme yükümlülüğü devam etmekle beraber tazminattan kasıtlı olarak bildirilmeyen hususun prime oranı dikkate alınarak bir miktar indirim yapılır.

Tüm bu açıklamalarımıza bir örnek vermek gerekirse, sigorta ettirenin aracını kasko sigortası sözleşmesi ile koruma altına aldığını, sözleşme öncesi aracın motor kısmındaki ciddi arızadan bilerek bahsetmediğini varsayalım.

Sigorta ettiren, kısa bir sürede marketten su alabilmek için aracı stop ettirmeden araçtan indiği sırada sigortalı aracın aniden dumanlar çıkarması ve yanmaya başlaması halinde Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1-d bendi uyarınca yanma rizikosu gerçekleşmiştir ve bu rizikoya karşı çoğu zaman sigortacı teminat sağlamaktadır.

Sigortacı tarafından gönderilen eksperin yaptığı araştırmalar sonucunda yanmanın motordaki arızalardan kaynaklandığını, ancak motordaki bu arızanın kolay kolay yanmaya sebebiyet vermeyeceğini, arızanın uzun süreden beri var olması sebebiyle böyle bir rizikonun gerçekleştiğini varsayalım.

O halde sigorta ettirenin sözleşme öncesinde araçtaki motor arızasından kasıtlı olarak bahsetmemesi ihbar külfetinin ihlalidir. Sigortacı, bu ihlali yanma rizikosu gerçekleştikten sonra öğrenmiştir. Sigorta ettirenin kasıtlı olarak sakladığı bu husus ile gerçekleşen riziko arasında da TTK 1437 bağlamında bir illiyet bağı bulunmaktadır. Dolayısıyla sigortacı TTK 1439/2 uyarınca sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulacaktır.

4. Sözleşme Süresi İçindeki İhbar Külfeti

Sigorta ettirenin ihbar külfeti, kasko sigortası sözleşmesi kurulmasından önce başlar ancak sözleşmenin kurulması ile beraber sona ermez. Sözleşme süresi içinde de sigorta ettiren kanunda belirtilen bazı hususları sigortacıya ihbar etmekle görevlidir.

Nitekim TTK' nun 1444. maddesinde sigorta ettirenin bu külfeti açık bir şekilde düzenlenmiştir. Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.3 maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında da TTK 1444'ün aynı şekilde yer aldığı görülmektedir.

Sözleşme süresi içerisinde, sigortalanan menfaat üzerinde rizikoların gerçekleşme ihtimalinin zaman içinde değişmesi pek doğaldır ve böyle bir değişimin

meydana gelmesi halinde, sigortacının taşıdığı kasko rizikoları ile buna binaen kazandığı primler arasındaki denge bozulmuş olacaktır. İşte tam da bu noktada sigortacının, değişen hususlardan haberi olması gerekmektedir. Sigortacının, rizikoda meydana gelen değişikliklerden haberinin olması, rizikoların ağırlaşması sebebiyle mevcut durumu tekrardan değerlendirebilmesi ve buna göre TTK 1445 uyarınca sahip olduğu hakları kullanabilmesi, sigorta ettirenin bu yönde ihbarı ile gerçekleşme imkânı bulacaktır⁵⁹⁹.

a. İhbarın Kapsamı

TTK 1444'ün içeriğine baktığımızda sözleşme süresi boyunca sigorta ettirene rizikonun ağırlaşması ile ilgili olarak birtakım külfetler getirilmiştir. Buna göre, sigorta ettiren, sigortalanan menfaat üzerinde rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırıcı davranışlarda bulunamaz, diğer bir deyişle sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama külfeti bulunmaktadır.

Ancak riziko, bir şekilde sözleşmenin akdedildiği zamandan daha ağırlaşmışsa, bu noktada sigorta ettirenin rizikonun ağırlaştığını sigortacıya ihbar külfeti bulunmaktadır. TTK 1444 genel anlamda sigorta ettirenin bu külfetlerini düzenlemiştir. Bu sebeple kasko sigortası sözleşmesi süresi içerisinde hangi durumların rizikonun ağırlaşması olarak değerlendirilebileceğini belirlemek sigorta ettirenin bu aşamadaki ihbar külfetinin kapsamını çizmek açısından önem teşkil eder.

aa. Genel Olarak Rizikonun Ağırlaşması

Doktrinde rizikonun ağırlaşması⁶⁰⁰, “*tehlike durumunun tüm olarak sigortacı için uygun olmayan bir şekilde değişmesi*” olarak tanımlanmaktadır. Yine, “*riziko ile prim arasındaki dengenin sigortacı aleyhine şekilde bozulması ve sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesinin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya*

⁵⁹⁹ Sigorta ettirenin sigorta süresi içerisindeki ihbar külfetine ilişkin bkz. Kender, s.271 vd.; Arseven, s.113 vd.; Bozer, 1965, s.230 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.464 vd.; Ayhan/Çağlar, s.222 vd.

⁶⁰⁰ Bkz. Omağ, Riziko Ağırlaşması, s.41 vd.; Kender, s.271; Kayıhan/Bağcı, s.230. Ayrıca bkz. Zahit İmre, “Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması”, **İÜHFİM**, C.12, S.1, 1946, s.280 vd.

mevcut olan durumu⁶⁰¹ ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunması”⁶⁰² olarak da ifade edilmektedir.

Yani rizikonun ağırlaşması özünde iki şekilde meydana gelebilmektedir. İlki kasko sigortası sözleşmesi kurulduktan sonra, üzerinde menfaat bulunan sigortalı araçta rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artmasıdır⁶⁰³. İkincisi ise, gerçekleşen hususun sigorta tazminatı tutarını artırıcı bir nitelik taşımasıdır. Sigortalı araca kasko sigortası sözleşmesi yapıldıktan sonra “LPG yakıt sisteminin” taktırılması rizikonun gerçekleşmesi ihtimalini artıracığından bir riziko ağırlaşması durumu olarak örnek verilebilir⁶⁰⁴.

Bunun yanında taraflar, kasko sigortası sözleşmesinde bazı hususları rizikonun ağırlaşması olarak kabul edebilirler. (TTK 1444/2) Örneğin, şehir içi toplu taşıma aracı olarak kullanılan minibüsün kasko sigortası ile teminat altına alındığı bir kasko sigortası sözleşmesinde, minibüsün şehirlerarası toplu ulaşımda kullanılması rizikonun ağırlaşması olarak belirlenebilir. Şayet sigorta ettiren, sigortalı minibüsü şehirlerarası toplu ulaşımda kullanacak ise TTK 1444 uyarınca, mevcut hususu sigortacıya bildirmek durumunda kalacaktır.

Bir hususun rizikonun ağırlaşması olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan şartlardan biri, bu halin az ya da çok devamlı bir nitelikte olmasıdır⁶⁰⁵.

⁶⁰¹ Burada “rizikoyu veya mevcut durumu” ifadesindeki mevcut durumun rizikodan başka bir şeye ait olamayacağı ifade edilmekte ve ilgili kavramı “rizikonun mevcut durumu” olarak ele almak gerektiği belirtilmektedir. Bkz. Kender, s.273.

⁶⁰² Bkz. Ayhan/Çağlar, s.223.

⁶⁰³ Özel kullanıma tahsis edilmiş sigortalı aracın, sahibi tarafından kiralanması durumunda da rizikonun ağırlaşacağına ilişkin bkz. Huriye Kubilay, “Oto Kiralama Kızolu Kasko Sigortası İle Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü”, **GÜHFD**, C.17, S.4, 2013, s.77.

⁶⁰⁴ Kasko sigortası sözleşmesinde riziko ağırlaşmalarına örnek olarak bkz. Omağ, Riziko Ağırlaşması, s.61-62. “Aracın sürat kabiliyetinin (silindir adedinin) artırılması, seyrettiği şehirden daha kalabalık ve dar caddeli bir şehirde kullanılması, daimi olarak asfalt yolda kullanılması gerekirken toprak veya stabilize yollarda kullanılmaya başlanması, özel bir otomobilin taksi veya dolmuş şeklinde kullanılması, zirai taşımlar için kullanılan bir vasıtanın zirai olmayan taşımlar için kullanılması, özel otomobilin kiraya verilmesi veya malikin arkadaşlarının iş seyahatlerine tahsis edilmesi, bir otomobilin siyasi propaganda yapmakta kullanılması, bir aracın hiç tamir görmeden veya eksik bir tamirle veya eski, yıpranmış tekerleklerle yola çıkarılması, bir otomobilin üzeri samanla kaplanmış veya istiap haddinin aşarak kullanılması”

⁶⁰⁵ Kender’ in vermiş olduğu örnekten burada bahsetmek gerekir. Örneğin sigorta ettirenin bir defaya mahsus olmak üzere alkollü olarak sigortalı aracı kullanması rizikonun ağırlaşması olarak nitelendirilemez. Fakat sigortalı aracın kullanım şekli değiştirilmişse, burada devamlı bir değişiklik söz konusu olacağından rizikonun ağırlaşmasından bahsedilebilir. Bkz. Kender, s.272. Yine bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.470. Uygulamada özellikle, kasko sigortası sözleşmesinde özel otomobil olarak belirlenen kullanım şekline karşın sigortalı araçların rent a car şeklinde kiralık olarak kullanırılmasına rastlanılmaktadır. Şayet böyle bir durum varsa, riziko ağırlaşması söz konusu

Son olarak kanunda rizikonun ağırlaşması bakımından kusur aranmamıştır⁶⁰⁶. Kusur, daha çok sigortacının TTK 1445'te düzenlenen haklarını kullanması açısından işlev gösterecek bir unsurdur. Rizikonun ağırlaşmasında ihmal veya kasta göre, tıpkı sözleşme öncesi ihbar külfetinde olduğu gibi kusur derecesine binaen birtakım haklar düzenlenmiştir.

bb. Rizikoyu Ağırлаştırmama Külfeti

Sigorta ettirenin rizikoyu ağırлаştırmama külfeti, TTK 1444/1 ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.3/1' de açık şekilde vücut bulmuştur. Buna göre, sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi akdedildikten sonra, sigortacının izni bulunmaksızın, rizikonun mevcut durumunu ağırлаştırarak tazminat tutarını arttırıcı davranışlarda bulunamaz.

Sigorta ettirenin rizikoyu ağırлаştırmama külfetinin istisnası, rizikonun mevcut durumunu ağırлаştırarak tazminat tutarını arttırıcı davranış veya işlemi sigortacıya bildirmek ve ondan izin alınarak bu davranışı yerine getirmektir. Böyle bir durumda, sigortacı riziko ile prim arasındaki dengeyi tartmış ve sigorta ettirene izin vermiş olmaktadır. İznin ne şekilde verilebileceği konusunda açık bir düzenleme yoktur. Fakat sigorta ettirenin, sonradan yaşanması muhtemel uyuşmazlıklara karşı, sigortacıdan yazılı bir izin belgesi alması faydasına olacaktır.

cc. Ağırлаşan Rizikoyu İhbar Külfeti

Sigorta ettirenin, kasko sigortası sözleşmesi süresi içerisinde meydana gelen riziko ağırлаşmasını sigorta ettirene ihbar külfeti ise TTK 1444/2 ile Kasko Sigortası Genel Şartları C.3/2' de hükme bağlanmıştır.

Sigorta ettiren ancak bildiği hususları ihbarla görevlidir. Bilmediği bir riziko ağırлаşması halini sigortacıya ihbar etmediği için kendisine herhangi bir sorumluluk

olacaktır ve sigorta ettirenin esasen bu hususu sigortacıya bildirmesi gerekir. Zira prim ile riziko arasındaki denge burada ciddi şekilde bozulmaktadır.

⁶⁰⁶ Bu hususta bkz. Ayhan/Çağlar, s.223; Taşyürek, s.90.

yükletilemez. Nitekim sigorta ettirenin, bilmediği bir hususu ihbar etmesi mümkün de değildir⁶⁰⁷.

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesini artırıcı bir hususun gerçekleşmesi durumunda sigortacıya bunu ihbar etmesi gerekliliğinin bir istisnası bulunmaktadır. Şayet gerçekleşmesi ihtimali artan riziko, kasko sigortası sözleşmesinde sigortacı tarafından teminat altına alınan bir riziko değilse, her ne kadar ortada rizikonun ağırlaşması hali söz konusu olsa da bunun sigortacıya ihbarı gerekmez. Zira sigortacı, zaten bu rizikoya karşı bir teminat sunmamaktadır⁶⁰⁸.

Yine, sigortalı aracın bünyesinde gerçekleşen riziko ağırlaşmasını sigorta şirketinin veya onun yardımcısı konumundaki acentenin bilmesi durumunda, bu hususların sigorta ettiren tarafından ihbar edilmesi gerekmez⁶⁰⁹. Ancak bu durumda sigortalının riziko ağırlaşmasından haberi olduğunu ispat yükü sigorta ettirenin üzerindedir.

b. İhbarı Yerine Getirecek Kişi

Doktrinde sigorta süresi içerisindeki ihbar külfetini yerine getirmekle yalnızca sigorta ettirenin görevli olduğu belirtilmektedir⁶¹⁰. Fakat Kasko Sigortası Genel Şartları C.3. madde başlığında sözleşme süresi içerisinde sigortalının da ihbar külfetinin bulunduğu yer almaktadır. Kasko sigortası sözleşmelerinde çoğu zaman sigorta ettiren ile sigortalı kavramları tek bir kişi de yani araç sahibinde vücut bulmaktadır. Fakat başkası lehine bir kasko sigortası sözleşmesi yapılması durumunda bu iki kavram farklı şahıslara ait olacaktır. Bu durumda şayet sigortalı, kasko sigortası sözleşmesinden haberdar ise, TTK 1444 ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.3/2 uyarınca kendisi de rizikonun ağırlaştığını ihbar etmekle görevlidir. Fakat aracının kasko sigortası sözleşmesi ile bir başkası tarafından koruma altına alındığını bilmiyorsa, bu halde sigortalıyı ihbar yapmakla görevli kılmak hakkaniyete uygun düşmeyecektir.

Kanaatimizce sigorta ettiren veya sigortalı dışında, buradaki ihbarı, sigorta ettiren veya sigortalının izniyle bir başkası da gerçekleştirebilir.

⁶⁰⁷ Bkz. Kender, s.273.

⁶⁰⁸ Yine bu hususta bkz. Arseven, s.113.

⁶⁰⁹ Bu hususta bkz. Omağ, Riziko Ağırlaşması, s.90.

⁶¹⁰ Bkz. Kender, s.274, Arseven, s.116.

c. İhbarın Usulü

aa. İhbarın Şekli

Sigorta sözleşmesi içerisindeki ihbar külfeti bakımından ihbarın nasıl yapılacağına ilişkin TTK’ nda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak sigorta sözleşmesi süresi içinde de sigorta ettiren ihbar külfetini her şekilde yerine getirebilir⁶¹¹. Zira rizikonun ağırlaştığını ihbar külfeti de bir bilgi verme niteliğinde olduğu için sözleşme öncesi ihbar külfetindeki esaslar aynen burada da geçerli kabul edilmelidir⁶¹².

bb. İhbarın Zamanı

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunması yahut kasko sigortası sözleşmesi akdedildiği sırada açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilen hususlardan birinin gerçekleşmesi halinde derhal bu hususu sigortacıya ihbar etmesi gerekmektedir. (TTK 1444/2, KAKSGŞ C.3/2)

Şayet tüm bu sayılan hususlardan biri, sigorta ettirenin bilgisi dışında gerçekleşmişse, sigorta ettiren bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içerisinde durumu sigortacıya ihbar etmekle görevlidir. (TTK 1444/2, KAKSGŞ C.3/2)

İhbar konusunda önem arz eden bir husus, sigorta ettirene tanınan on günlük süre içerisinde bu ihbarın sigortacıya ulaşmasının gerektiğidir. Zira ihbarın doğumu ve geçerliliği, hukuki işlemlere ait hükümlere kıyasen tabi olduğundan, muhataba ulaşmasıyla sonuç doğurmaya başlar. Şayet on günlük süre içerisinde ihbar sigortacıya ulaşmazsa, sigorta ettirenin kusuru olmasa dahi, oluşabilecek olumsuz sonuçlara katlanması gerekebilir⁶¹³.

TTK’ nun bu hükmü TTK 1452/3 uyarınca nispi emredici bir hüküm olması sebebiyle, madde öngörülen en geç on günlük süre, sigortalı ettirenin veya

⁶¹¹ Bu hususta bkz. §3, IV, A, 3, c, aa.

⁶¹² Bu hususta bkz. Kender, s.272.

⁶¹³ Bu hususta bkz. Omağ, Rizikonun Ağırlaşması, s.98.

sigortalının aleyhine olarak on günden az bir süre olarak kasko sigortası sözleşmesinde kararlaştırılamaz. Ancak on günün daha uzun bir süre olarak belirlenmesi de maddenin ruhuna uygun düşmeyeceğinden taraflar arasında değiştirilmesinin pek mümkün olmayacağı da söylenebilir.

d. Külfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları

aa. İhlali

Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya sigorta tazminatı tutarını artırıcı davranış veya işlemlerde bulunursa bu külfetini ihlal etmiş olur. Bununla beraber sigorta ettirenin izni dahilinde bir başkası rizikoyu ağırlaştırırsa yine bir ihlal söz konusu olur.

Sigorta ettiren, ihbar külfetini gerçeğe aykırı olarak, yanlış ifa ederse yahut hiç ihbarda bulunmazsa, sigorta ettiren ihbar külfetini gerçeğe uygun gerçekleştirmekle beraber TTK 1444/2’de belirtilen yasal sürelerle uymamışsa yine ihlal söz konusu olacaktır.

Sigorta ettirenin bu külfetlerini ihlal etmesi halinde sigortacıya TTK 1445’te bazı haklar bahşedilmiştir. Şimdi sigorta ettirenin sözleşme süresi içerisinde bu iki külfetini ihlal etmesinin hukuki sonuçlarını değerlendireceğiz⁶¹⁴.

bb. İhlalin Hukuki Sonuçları

aaa. Riziko Gerçekleşmeden Önce

TTK 1445/1 ve buna paralel şekilde Kasko Sigortası Genel Şartları C.3/3’te düzenlenen sigortacının kasko sigortası sözleşmesini fesih hakkı, tıpkı sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar külfetini ihlal ettiği durumda kullanılabilecek cayma hakkına benzemektedir. Fakat buradaki fesih hakkının caymadan farklı hukuki sonuçlar doğuracağını belirtmemiz gerekir.

⁶¹⁴ Sigorta ettirenin sözleşme süresi içerisindeki ihbar külfetini ihlal etmesine ilişkin bkz. Kender, s.275 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.233 vd.; Ayhan/Çağlar, s.225 vd.; Ünan, Genel Hükümler, s.483 vd. Ayrıca eTTK ve eski Kasko Sigortası Genel Şartları dönemine ilişkin bkz. Taşyürek, s.92 vd.

Buna göre, sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesi süresi içinde ihbar külfetini ihlal ederse, sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını riziko gerçekleşmeden önce öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içerisinde sözleşmeyi feshedebilir yahut prim farkı talep edebilir. Sigortacının prim farkı talebi, sigorta ettiren nezdinde on gün içerisinde kabul edilmediği takdirde kasko sigortası sözleşmesi feshedilmiş sayılır⁶¹⁵. (TTK 1445/1, KAKSGŞ C.3/3)

Tıpkı sözleşme öncesi ihbar külfetinin ihlalinde olduğu gibi, sigortacıya burada da seçimlik iki hak sunulmuştur. Sigortacı isterse sözleşmeyi feshedecek isterse sözleşmeyi ayakta tutma yolunu seçip prim farkı talep edecektir. Ancak prim farkı talebinin kabulü sigorta ettiren nezdinde zorunlu olmadığı için sigorta ettirenin bu talebi kabul etmemesi yahut on günlük süre içinde hareketsiz kalması halinde sözleşme yine feshedilmiş sayılacaktır.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlal etmesinde kusurlu olup olmaması aranmamıştır. Şayet sigortacı, rizikonun ağırlaştığını bir şekilde öğrenirse, bahsi geçen seçimlik haklarından birini bir aylık süre içerisinde kullanabilir. Buradaki bir aylık süre, sigortacının rizikonun ağırlaştığını öğrendiği⁶¹⁶ tarihten itibaren başlamakta olup hak düşürücü niteliktedir. Bir ay içerisinde sigortacı seçimlik iki hakkından birini kullanmaz ise bu haklarını kaybeder. Nitekim bir aylık sürenin hak düşürücü mahiyette olduğuna TTK 1445/3 hükmünden ulaşmak da mümkündür.

Sigortacının fesih hakkını kullanması ile beraber kasko sigortası sözleşmesi ileriye etkili olarak sona erecektir⁶¹⁷. Feshin niteliği gereği, sözleşmede bir rüculuşma söz konusu olmaz. Feshin hüküm ifade ettiği ana kadar kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan tüm borçlar karşılıklı olarak ifa edilir. Sigortacı, o

⁶¹⁵ Hüküm, özellikle objektif riziko ağırlaşması ve sübjektif riziko ağırlaşması bakımından bir ayrıma gidilmemesi sebebiyle eleştirilmekte ve eksik olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Kender, s.275.

⁶¹⁶ Yasada sigortacının yalnızca rizikonun ağırlaşması durumunu öğrenmesinden bahsedilmiş, öğrenmenin içeriğine dair ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Bu halde öğrenme teorisi uyarınca sigortacının rizikonun ağırlaşmasını bir şekilde fiilen öğrenmesi yeterli sayılmalıdır. Sigortacının durumu sigorta ettiren tarafından ihbar yapılmasa dahi öğrendiğinin ispatı, sigorta ettiren tarafından yapılmalıdır. Bkz. Ayhan/Çağlar, s.225.

⁶¹⁷ Sözleşmenin feshine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.1259. Nitekim kanunun ilgili yerlerinde sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona erdirilmesi istenildiğinde cayma ifadesi kullanılmaktadır. Bununla beraber sigorta sözleşmelerinde sürekli borç doğuran bir sözleşme türü olması sebebiyle esas olarak sözleşmeden dönme yerine sözleşmenin feshi söz konusu olur.

süreye kadar rizikoyu taşıma yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır, bunun karşılığı olarak feshin hüküm ifade etmeye başladığı ana kadar olan kasko primine hak kazanır ve şayet prim kendisine ödenmişse bunu iade etmesi gerekmez⁶¹⁸.

Sigortacı sözleşmenin feshi yoluna gitmek yerine, ağırlaşan rizikonun gerçekleşme ihtimalini de göz önüne alarak sigorta ettirenden prim farkı talep edebilir. Sigorta ettiren on gün içerisinde bu talebe olumlu yanıt verirse, kasko sigortası sözleşmesi hüküm doğurmaya devam eder. Şayet prim farkı talebi, talebin kendisine ulaşmasından itibaren on gün içerisinde sigorta ettiren tarafından kabul edilmezse sözleşme kendiliğinden feshedilmiş sayılır.

Bunlarla beraber, sigortacı, riziko gerçekleşmeden önce, sigorta ettirenin rizikonun ağırlaştığını ihbar külfetini kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenirse, kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir. Sözleşmenin feshi halinde, sigortacı, rizikonun ağırlaştığı döneme⁶¹⁹ ilişkin prime de hak kazanır⁶²⁰. (TTK 1445/6, KAKSGŞ C.3/5)

Esasen bu hüküm ile beraber sigorta ettirene medeni bir ceza kesilmektedir. Şayet sigorta ettiren, rizikonun ağırlaştığını kasıtlı olarak sigortacıya ihbar etmiyorsa ve sigortacı bir şekilde kasko rizikosu gerçekleşmeden bu hususu öğreniyorsa, sözleşmeyi feshedebilecektir. Sözleşmenin feshi ile aslında sigortacı, yalnızca sözleşmenin hüküm ifade ettiği ana kadar olan kasko primine hak kazanacakken, TTK 1445/6 ile bir sigorta dönemi içerisindeki tüm kasko primine hak kazanmış olacaktır. Fakat sigorta ettiren kasıtlı olarak sözleşme süresi içerisindeki ihbar külfetini ihlal ettiği için, sözleşmenin feshi anından itibaren kasko korumasından faydalanamayacaktır.

Kanaatimizce bu hükmün de tartışmaya açık olduğunu belirtmek gerekir. Zira ihbarın bir külfet niteliğinde olduğu düşünülürse, sigorta ettiren bu davranışını kasıtlı olarak ihlal etse dahi hem sigorta korumasından yararlanamayacak hale gelmesi hem de korumadan yararlanamayacak döneme ilişkin primden sorumlu tutulması pek hakkaniyete uygun görünmemektedir.

⁶¹⁸ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.234.

⁶¹⁹ Çoğunlukla kasko sigortası sözleşmeleri bir yıllık sigorta dönemine ilişkin yapıldığından, örneğin rizikonun ağırlaştığını ihbar külfetinin kasıtlı olarak ihlal edildiğinin sigortacı tarafından üçüncü ayda öğrenilmesi halinde, sigortacı sözleşmeyi feshederse, kalan dokuz aylık kasko primi tutarına da hak kazanacaktır.

⁶²⁰ Esasında bu fıkra TTK 1445/1'in devamı mahiyetindedir ve TTK 1445/1'den sonra düzenlenmemesi yerinde olmamıştır. Bkz. Kender, s.277.

bbb. Riziko Gerçekleştikten Sonra

Sigortacının, rizikonun ağırlaştığını ve bu hususun sigorta ettiren tarafından kendisine ihbar edilmediğini riziko gerçekleşikten sonra öğrenmesi halinde TTK 1445/5 ve paralel olarak Kasko Sigortası Genel Şartları C.3/4'te buna ilişkin hüküm bulunmaktadır.

İlgili maddelere göre, şayet sigortacı, rizikonun ağırlaştığını, rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrendiği takdirde, sigorta ettirenin kusurunun ve TTK 1437 anlamında bağlantının sigorta ettirene uygulanacak yaptırım konusunda rol oynayacağı anlaşılmaktadır. Nitekim uygulamada da çoğu zaman rizikonun ağırlaştığı ve sözleşme süresi içerisinde bu ihbar külfetinin ihlal edildiği sigortalı araçta bir rizikonun meydana gelmesinden sonra ortaya çıkmaktadır.

Buna göre, ilk olarak sigorta ettirenin riziko ağırlaşmasını ihbar külfetini ihmali surette ihlal etmesini değerlendirmek gerekir. Şayet sigorta ettiren, riziko ağırlaşmasını ihbar külfetini ihmal suretiyle ihlal ederse, sigortacı, sigorta ettirenin ihmalinin derecesine göre tazminattan veya bedelden indirim yapabilir. Ancak sigorta tazminatından indirim yapılabilmesi, sigorta ettirenin bu ihbar külfetini ihlalinin, rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek yahut sigorta tazminatını artırıcı nitelikte olmasına bağlıdır.

Dolayısıyla sigorta ettiren, rizikonun ağırlaştığını sigortacıya ihbar etmeyi ihmal suretiyle ihlal etmişse ve fakat ihmal gerçekleşen rizikoya veya tazminatın artmasına etki edebilecek bir nitelikte değilse, sigorta tazminatından indirim yapılması mümkün değildir. TTK 1445/5' in ilk cümlesinden çıkan anlam budur.

Ancak kasko sigortası sözleşmesinde spesifik hususların rizikonun ağırlaşması olarak kararlaştırılmadığı yahut da herkes tarafından rizikonun ağırlaşması olarak kabul edilebilecek hususlar dışında, çoğu zaman tüketici konumundaki sigorta ettirenin, hangi hususların rizikonun ağırlaşması olarak sayıldığını bilmesi söz konusu olmayacaktır. Kaldı ki sigorta şirketleri bile bir hususun rizikonun ağırlaşması olarak nitelendirilip nitelendirilmemesi açısından istatistik biliminden yararlanmaktadırlar. O halde, sigorta ettirenin, sözleşme süresi içerisinde, rizikonun ağırlaştığını ihbar külfetini ihmal suretiyle ihlali, kastı suretiyle ihlaline göre çok daha az uygulama alanı bulacaktır.

Bu hususu somutlaştırmak gerekirse, örneğin sigorta ettirenin, sigortalı aracını hususi otomobil olarak kullanıyorken, bir süre sonra kiralamaya başlaması ve aracın hususi otomobil vasfından çıkması rizikonun ağırlaşması olarak nitelendirilir. Sigorta ettiren de aracını kiralamaya başladığı durumda rizikonun ağırlaştığını ve esasında sigortacıya daha fazla prim ödemesi gerektiğini bilecek konumdadır. Ancak daha fazla kasko primi ödememe kastıyla ihbar külfetini yerine getirmez. Fakat her olayda rizikonun ağırlaşması bu kadar bariz görülemeyebilir.

Örneğin, sigortalı aracın 10.000 kilometre bakımına tabi tutulması gerekirken, bunun gerçekleştirilmemesi yahut da İzmir – Manisa arasında toplu taşıma aracı olarak kullanılırken, sefer güzergahının şehir içi Konak – Karşıyaka olarak değiştirilmesi halleri birer riziko ağırlaşması olarak mı değerlendirilecektir? Sigorta ettirenin aracın 10.000 kilometre bakımını yaptırmadığı halde, misal olarak 11.000 kilometrede sigortacıya bu hususu bildirmesi mi gerekmektedir?

Görüldüğü gibi şayet bu hususlar birer riziko ağırlaşması ise de ancak teknik olarak sigortacılık alanındaki birtakım değerlendirmelerden geçerek bu sonuca ulaşılabilir. Bu sebeple bir hususun riziko ağırlaşması olarak nitelendirilebileceğinin net olduğu durumlarda, bu ihbar külfetinin kasten yerine getirilmediğinden söz edilebilir ki çoğu zaman bu husus sigorta ettiren tarafından kasten yerine getirilmeyecektir. Riziko ağırlaşması olarak nitelendirilebilecek hususun herkes açısından çok net olmadığı durumlarda ise, sigorta ettirenin kastından da bahsedilemeyeceğinden, kasko sigortası sözleşmesinde hangi durumların riziko ağırlaşması olarak kabul edileceğinin açık şekilde belirtilmesi büyük önem taşıyacaktır.

Sigorta ettirenin riziko ağırlaşmasını ihbar külfetini kasti surette ihlal etmesini değerlendirmek gerekirse, burada sigorta ettirenin kusur oranı yüzde yüzdür ve sigorta ettiren rizikonun ağırlaştığını bilerek ve isteyerek sigortacıya ihbar etmemiştir. Şayet sigorta ettiren rizikonun ağırlaşmasını kasıtlı olarak (ki bu durum çoğu zaman sigorta ettirenin menfaati olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır.) sigortacıya ihbar etmemişse, rizikonun ağırlaşması ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bir illiyet bağı varsa sigortacı sözleşmeyi feshedebilir⁶²¹ ve böylelikle

⁶²¹ Ancak burada şöyle bir sıkıntı çıkmaktadır. Sözleşmenin feshedilmesi, sözleşmenin ileriye etkili olarak sona ermesi sonucunu doğurmakla beraber o ana kadar doğurduğu hüküm tarafları bağlar. Bahsi geçen durumda sözleşme rizikonun gerçekleşmesinden sonra feshedilmektedir ve ileriye etkili

tazminat borcunu ödeme sorumluluğu da ortadan kalkar. Lakin sigorta ettirenin kasıtlı olarak ihbar etmediği rizikonun ağırlaşması hususu ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bir illiyet bağı yoksa, sigorta tazminatı, ödenmesi gereken prim ile ödenen prim arasındaki oran dikkate alınarak ödenir. TTK 1445/5' in ikinci cümlesi de bu durumu düzenlemektedir⁶²².

Bu hükmü somutlaştırmak gerekirse, bir an için sözleşme süresi içerisinde, sigortalı aracın hususi otomobil olarak kullanıldığını, fakat araç sahibinin maddi durumunda yaşanan olumsuzluklar sebebiyle aracı kiralık olarak kullandırmaya başladığını varsayalım. Bu halde rizikonun ağırlaştığı hususu açıktır ve sigorta ettirenin, bu hususu sigortacıya ihbar etmesi gerekir. Fakat sigorta ettiren, daha fazla kasko primi ödememek adına kasıtlı olarak ihbar külfetini yerine getirmemektedir.

Şayet sigortalı araç, kiralanan kişinin kontrolünde kiralık olarak seyir halindeyken, bir başka araca çarpmışsa, bu halde rizikonun ağırlaşması ile rizikonun gerçekleşmesi arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır ve sigortacının, kasko sigortası tazminatı ödeme yükümlülüğü ortadan kalkar. Ancak kiralanan kişi zilyetliğindeki aracın bir süreliğine yol kenarında durduğu esnada, bir başka aracın arkadan sigortalı araca aniden çarpması durumunda rizikonun ağırlaşması ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bir bağlantıdan söz edilemez. Zira bu riziko, sigortalı aracın sigorta ettiren zilyetliğinde bulunduğu sırada da meydana gelebilir. Fakat bu halde de sigortacı rizikonun ağırlaştığı hususunun kendisine ihbar

olarak sona erecektir. O halde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü de doğmuştur ve esasında sigortacının sigorta tazminatını ödemesi gerekir. Madde metninde ise açıkça sözleşmenin feshedilmesi halinde sigorta tazminatının ödenmeyeceği belirtilmekte yani geçmişe etki eden bir durum yaratılmaktadır. Bu bakımdan hükmün kurallara aykırı olduğu doktrinde de ele alınmaktadır. Bkz. Kender, s.276-277.

⁶²² Bu hususta bkz. Y.17.HD., 15.09.2008, E.2008/1985, K.2008/4056 sayılı kararında “...*Dava kasko sigortası sözleşmesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiştir. TTK’ nun 1281. maddesine (yeni TTK 1409/2) göre, hasarın teminat dışı olduğunun ispatı davalı sigorta şirketine düşmektedir. Tanık C..’ nin yazılı beyanı, toplanan deliller ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, davaya konu aracın oto kiralama şirketince kiraya verildiğinin kabulü gerekmekte ise de KTKSGŞ C.2/2 (KAKSGŞ C.2/3) maddesine göre, sigorta sözleşmesinin geçersiz olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermek de mümkün değildir. KTKSGŞ’ nda (ve yine Kasko Sigortası Genel Şartlarında da aynı şekilde) özel aracın sigortacının bilgisi dışında ticari olarak kullanılması teminat dışı bir hal olarak düzenlenmemiştir. Söz konusu madde sigorta primini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bu durumda mahkemece, rizikonun gerçekleştiği tarihte sözleşme geçerli olduğuna göre tahakkuk ettirilen prim ile aracın kiralama şirketince kullanılacağına bilinmesi durumunda ödenmesi gereken prim arasındaki oran belirlenerek, bu orana göre hasardan bir anlamda proporsiyon indirimi yapılarak hesaplama yapılmak üzere bilirkişiden rapor alınmalı, davalı sigorta şirketinin ödemesi gereken miktar bulunup sonucuna göre karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.*” (www.kazanci.com.tr, E.T.:18.01.2018).

edilmemesi sebebiyle, sigorta tazminatını, aslında ödenmesi gereken prim tutarı ile ödenen prim tutarı arasındaki oranı dikkate alarak ödeyecektir.

5. Rizikonun Gerçekleştiğini İhbar Külfeti

Sigorta ettirenin, kasko sigortası sözleşmesinin müzakereleri aşamasında ve sözleşme süresi içerisinde ihbar külfetinin bulunduğu yukarıda bahsetmiştik. Sigorta ettirenin bir diğer ihbar külfeti ise, riziko gerçekleştiği anda doğmaktadır. TTK 1446 ve Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.1. maddelerinde hükme bağlanan söz konusu durum, esasında sigortacının durağan haldeki kasko rizikolarını taşıma yükümlülüğünün aktif hale geldiğini sigortacıya bildirmekten ibarettir⁶²³.

a. İhbarın Kapsamı

Sigorta ettiren, kasko rizikosunun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmekle görevlidir. Öncelikle kasko rizikosunun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfetinin amacının, yukarıda bahsi geçen ihbar külfetlerinden farklı olduğunu söylemek gerekir. Kasko sigortası sözleşmesinin kurulmasından önce ve sözleşme süresi içerisindeki ihbarlar, riziko ve prim arasındaki dengenin bozulmaması ve yeniden tesisi açısından önem arz etmektedir. Oysa kasko rizikosunun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbarı, özünde sigortalı aracın uğradığı zararın tespitini amaçlamaktadır. Bunun yanında aşağıda bahsedeceğimiz üzere, zararın artmasına engel olacak ya da zararı azaltacak tedbirlerin hem sigortacı hem de sigorta ettiren tarafından alınmasına imkân sağlamaktadır⁶²⁴.

Yine, gerçekleşen kasko rizikosunun sigorta ettirenin kastı ile meydana gelip gelmediğini, zararın gerçekleşme şeklini ve tutarına ilişkin delilleri tespit etmenin yanı sıra üçüncü kişilerin sorumluluğunu tam olarak belirleyip sigortacının rücu hakkını somutlaştırmayı da amaçlamaktadır⁶²⁵.

Rizikonun gerçekleştiği anda, ihbarı yapacak kişi sigorta ettirendir fakat başkası lehine kasko sigortasının söz konusu olduğu durumda, ihbarı yerine getirecek

⁶²³ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.502 vd.

⁶²⁴ Bu hususta bkz. Kender, s.280.

⁶²⁵ Bu hususta bkz. Taşyürek, s.96; Arseven, s.119.

kişi sigortalı olacaktır⁶²⁶. Sigortalı araç üzerinde birden çok sigorta bulunmaktaysa, sigorta ettiren yahut sigortalı, her sigortacıya bu hususu ihbar edecektir⁶²⁷. (TTK 1465/2)

Sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleşmesi ve zararın meydana gelmesi sigorta ettiren yahut sigortalı açısından çoğu zaman fark edilebilir niteliktedir ve bu andan itibaren sigortacıya bir ihbar yapılmaktadır.

Bir de Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.1.3. maddesinde sigorta ettirene özel bir ihbar külfeti yüklenmiştir. Buna göre, sigortalı araç üzerinde gerçekleşen riziko aracın çalınması ise, sigorta ettiren, aracın çalındığını derhal yetkili makamlara bildirmek durumundadır.

b. İhbarın Usulü

aa. İhbarın Şekli

Rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin düzenlendiği TTK 1446’ da ihbarın şekli açısından herhangi bir şekil şart yer almamıştır. Her ne kadar Kasko Sigortası Genel Şartları C.6. maddesinde ihbar bir şekle tabi tutulmuşsa da bu husus sigorta ettiren aleyhine olduğundan TTK 1452/3 uyarınca geçersiz olacak ve sigorta ettiren yahut sigortalı, kasko rizikosunun gerçekleştiği hususunu istediği şekilde sigortacıya ihbar edebilecektir. Örneğin telefon ile yapılabilecek sözlü bir ihbarda bulunulmasında sakınca yoktur. Ancak kasko rizikosunun gerçekleştiğinin sigortacıya ihbar edildiğini ispat yükü sigorta ettirenin üzerindedir⁶²⁸.

⁶²⁶ Bu hususta bkz. Arseven, s.119; Çeker, s.119. Aksi görüş ise, kanun koyucunun bu külfeti yalnızca sigorta ettirene yüklediğini, sigortalı ile sigorta ettirenin farklı şahıs olduğu hallerde, sigortalının da ihbar külfetine tabi tutulmasının TTK 1452/3’ e aykırı olacağını ve bu sebeple sigortalıyı da içine alacak şekilde bu düzenlemenin kapsamının genişletilemeyeceğini savunmaktadır. bkz. Kayıhan/Bağcı, s.238.

⁶²⁷ Bu hususta bkz. Arseven, s.121.

⁶²⁸ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 02.03.1989, E.1989/720, K.1989/1252 (Taşyürek, s.97)

bb. İhbarın Zamanı

TTK 1446' dan açıkça görüldüğü üzere, kasko rizikosunun gerçekleştiğinin, sigorta ettiren tarafından öğrenilir öğrenilmez gecikmeksizin⁶²⁹ sigortacıya ihbar edileceği belirtilmektedir⁶³⁰.

Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.1' de ise, TTK 1446'dan farklı bir süre getirilmiştir. Buna göre, sigorta ettiren, kasko rizikosunun gerçekleştiğini öğrendiği andan itibaren beş iş günü içerisinde, bu hususu sigortacıya ihbarla görevlidir. Açıkça görüldüğü üzere, Kasko Sigortası Genel Şartları ile rizikonun gerçekleştiğini ihbar bakımından sigorta ettiren lehine bir durum söz konusudur.

Nitekim TTK 1452/3 ile TTK 1446 maddesinin sigorta ettiren lehine değiştirilmesine cevaz bulunmaktadır. O halde, sigorta ettirenin kasko rizikosunun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar süresi bakımından, TTK 1446' daki madde değil, Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.1 maddesi fonksiyon gösterecektir. Sigorta ettiren, kasko rizikosunun gerçekleştiğini öğrenmesinden itibaren beş iş günü içerisinde bu hususu sigortacıya ihbar etmekle görevlidir.

Bu sürenin hak düşürücü süre olmadığını belirtmek gerekir⁶³¹. Yani, sigorta ettirenin, kasko rizikosunun gerçekleştiğini öğrenmesinden itibaren beş iş günü içerisinde bu hususu sigortacıya ihbar etmemiş olması, kural olarak sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır⁶³². Yalnızca bu halde TTK 1446/2 söz konusu olacaktır.

⁶²⁹ Burada anlaşılması gereken, sigorta ettirenin mümkün olan en kısa zamanda ihbarı gerçekleştirmesidir. Bkz. Kender, s.281.

⁶³⁰ eTTK' da ise, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfeti, bu hususu öğrendiği andan itibaren beş günlük bir süreye tabi tutulmuştu. TTK ise, beş günlük süreyi kaldırmış ve “gecikmeksizin” ifadesini kullanarak sigorta ettirenin bir an önce bu ihbarı yapması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu durumun sigorta ettiren aleyhine olduğu açıktır.

⁶³¹ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 01.07.2002, E.2002/3177, K.2002/6796; Y.11.HD., 28.03.1996, E.1996/1507, K.1996/2135 (Ulaş, s.608-609).

⁶³² Bu hususta bkz. Y.17.HD., 16.09.2014, E.2014/14628, K.2014/11900 sayılı kararında “...İhbarın geç yapılması tek başına hasarın teminat dışı kalmasına neden olmayacağı gibi...” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:18.01.2018).

c. Külfetin İhlali ve Bunun Hukuki Sonuçları

aa. İhlal

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya, rizikonun gerçekleştiğini   renmesinden itibaren en geç be  i  günü içerisinde ihbar etmelidir. Dolayısıyla, sigorta ettirenin, kasko rizikosunu öğrenmesi anından itibaren be  i  günü içerisinde sigortacıya bir ihbarda bulunmaması, TTK 1446. maddenin ihlali sonucunu doğuracaktır. Be  i  günü geçtikten sonra yapılan ihbarlar, sigorta ettirenin ihbar külfetini gereği gibi yerine getirmediğinin tezahürüdür. Bununla beraber sigorta ettiren, sigortacıya rizikonun gerçekleştiğini hiç ihbar da etmeyebilir. Tüm bu haller sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar etme külfetine aykırılık teşkil eder.

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiği hususunu iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki teminat içinde imiş gibi ihbar ettiği hallerde ise bu ihbar külfetinin hemen ihlal edildiği sonucuna varılmamalı, sigorta ettirene gerçekleşen rizikonun teminat içinde kaldığının ispatı için bir im  n verilmelidir. Yani TTK 1409/2 uyarınca sigortacı üzerindeki ispat yükü burada sigorta ettirenin üzerine ge mektedir⁶³³.

bb. İhlalin Hukuki Sonuçları

Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfetinin ihlali halinde TTK 1446/2 maddesi uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, kasko rizikosunun gerçekleştiğinin sigortacıya geç ihbar edilmesi yahut hiç ihbar edilmemesi, ödenecek kasko sigortası tazminatında bir artı a sebebiyet vermişse, sigorta ettirenin bu külfetini ihlalindeki kusur oranı göz önüne alınarak, artış tutarında sigorta tazminatından indirim yoluna gidilir.

⁶³³ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 28.02.2009, E.2008/5103, K.2009/9687 sayılı kararında “...Somut olayda, kaza anına, yerine, araca ve araçta oluşan hasarın niteliğine göre olayın davacının iddia ettiği şekilde meydana gelmesinin mümkün olmadığını uzman bilirkişi raporu ile tespit edilmiş olup davacının iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki teminat i indeymi  gibi ihbar ettiği mahkemece, hükme esas alınan bilirkişi raporuna itibar edilerek belirlenmiş ise de bu aşamada davanın hemen reddedilmemesi gerekmektedir. Bu durumda mahkemece, ispat külfeti yer değiştirip oluşan rizikonun teminat içinde kaldığının ispat külfeti sigortalıya geçtiğinin kabulü ile bu hususun davacıya hatırlatılması gerektiği...” (Ula , s.652)

Rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetinin amacının, riziko – prim dengesini revize etmekten çok gerçekleşen zararların azaltılması yahut artmasının engellenmesi olduğunu belirtmiştik. Hükümden de açıkça görüldüğü üzere, ihbar külfetinin ihlali halinde dahi, ödenecek kasko sigortası tazminatında bir artış olmamışsa, sigorta ettirenin alacağı sigorta tazminatında bir indirim söz konusu olmayacaktır. Bu hükmün mefhum-u muhalifinden çıkan sonuç ise şudur; sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmemişse ve ihbar yapılmadığı için ödenecek sigorta tazminatında bir artış meydana gelmişse, bu artıştan sigortacı sorumlu tutulamayacaktır⁶³⁴.

Sigortacının ödeyeceği kasko sigortası tazminatında TTK 1446/2 kapsamında bir indirimle gidilebilmesi için sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetini kusuruyla ihlal etmesi ve bu ihlal sebebiyle de ödenecek sigorta tazminatında bir artış gerçekleşmesi gerekir. Yani, sigorta ettirenin, kasko rizikosunun gerçekleştiğini ihbar etmemesi, onun bir ihmeline yahut kastına dayanmıyorsa, sigorta tazminatından herhangi bir indirim yapılamayacaktır⁶³⁵. Örneğin, araç sahibinin, sigortalı araç ile bir trafik kazasına karışması ve kazada aldığı darbeler sonucu on gün süreyle yoğun bakımda kalması durumunda, her ne kadar beş iş günü içerisinde bir ihbarda bulunulamamışsa da sigorta ettirenin bu ihlalde bir kusuru olmadığından, sigorta tazminatında indirimle gidilemeyecektir. Hatta rizikonun gerçekleşmesinin ihbar edilmemesi ödenecek sigorta tazminatında bir artışa sebebiyet verse bile, sigortacı kasko sigortası tazminatının tamamını sigorta ettirene ödemek durumundadır.

O halde sigorta ettirenin, kasko rizikosunun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfeti, ihmali surette yerine getirilmediyse ve bu durum ödenecek sigorta tazminatında bir artışa sebebiyet verdiyse, ihmalin neden olduğu artıştan sigortacı sorumlu olmayacak, bu artış sigorta tazminatından indirilecektir⁶³⁶. Ancak, sigorta ettirenin bu ihmali, ödenecek sigorta tazminatında bir artışa sebebiyet vermemişse, doğal olarak sigortacı, sigorta tazminatının tamamından sorumlu olacaktır.

⁶³⁴ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.240.

⁶³⁵ Yine bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.240; Kender, s.283.

⁶³⁶ Nitekim Kender de madde metninde geçen “ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa” ifadesinden sonra “tazminatın veya bedelin ödemesinde bu artış kadar indirim yapılır” eklemesinin yapılması gerektiğini belirterek bizim vardığımız sonuca işaret etmektedir. Bkz. Kender, s.284.

Örneğin, araç sahibinin sigortalı araç ile bir kazaya girişmesi sonucunda, riziko gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmesi gerekir. Sigorta ettiren, zarar görmüş aracı yol kenarına çekmişse, ihbar külfetini ise özel işleri sebebiyle daha sonra yapmak suretiyle ertelemişse, bu halde sigorta ettirenin bir ihmalden söz edilebilir. Sigorta ettirenin, yapacağı ihbara kadar sigortalı araçta meydana gelen zararda bir artış söz konusu olmamışsa, sigorta ettirenin ihbar külfetini ihlal etmesinden bahsedebiliriz, ancak hükümden çıkan sonuca göre, sigortacı bu halde de sigorta tazminatının tamamını ödeyecektir. Hemen belirtmek gerekir ki, burada kastetmeye çalıştığımız ihlalin makul süre içerisinde, örneğin altıncı iş gününde sigortacıya ihbar edilmesidir⁶³⁷. Zira burada sigorta ettirenin amacı, rizikonun gerçekleştiğini saklamak değildir, yalnızca ihbar ötelenmiş, ihmal edilmiştir.

Bununla beraber, sigorta ettiren, kasko rizikosunun gerçekleştiğini, sigortacıya kasıtlı olarak ihbar etmemiş ve sigorta tazminatında herhangi bir artış meydana gelmemiş ise sigortacı yine sigorta tazminatının tamamından sorumlu olacaktır⁶³⁸. Şayet sigorta ettiren, kasko rizikosunun gerçekleştiğini, sigortacıya kasıtlı olarak ihbar etmemiş ve bu sebeple sigorta tazminatında da bir artış meydana gelmiş ise, bu artış sigorta tazminatından indirilecek, sigortacı kalan tutarı sigorta ettirene ödeyecektir.

Fakat eleştirilmesi gereken bir nokta vardır ki o da şudur; sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesini kasıtlı olarak ihbar etmediği durumlarda, şayet hükümdeki gibi kusur derecesine bakılacaksa, sigorta ettirenin kusur derecesi %100'dür, zira sigorta ettiren ihbar külfetini bilerek ve isteyerek yerine getirmemiştir. O halde kusur derecesine bakılıp indirim yapılacaksa, sigorta tazminatının tamamının sigorta ettirene ödenmemesi gerekir. Yine sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetini hafif yahut ağır ihmal ile ihlal ettiği durumda da kusurun oranına göre sigorta tazminatından bir indirim yapılması gerektiği anlamı çıkmaktadır.

⁶³⁷ Nitekim Y.11.HD., 08.02.2007, E.2005/11212, K.2007/1487 sayılı kararında, rizikonun gerçekleştiğini 7 aylık süre içerisinde ihbar etmeyen sigorta ettirenin, bu ihbar külfetini kasıtlı olarak ihlal ettiğini içtihat etmiştir. (www.kararara.com, E.T.:18.01.2018).

⁶³⁸ eTTK 1292. maddesinde ise, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini kasıtlı olarak sigortacıya bildirmediği durumlarda sigorta tazminatını alamayacağına ilişkin bir hüküm bulunmaktaydı. Böylelikle sigorta ettiren, kasıtlı olarak rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar etmediği durumlarda, ödenecek sigorta tazminatında bir artış olmasa dahi, sigortadan yararlanamaz hale gelmekteydi. Şüphesiz ki TTK 1446/2 ile sigorta ettirenin lehine bir durum tesis edilmiştir.

Ancak bir külfet niteliğinde olan rizikonun gerçekleştiğini ihbarın amacı, sigortacının bir an evvel rizikonun ve tazminatın miktarını tespite katılmasını sağlamaktır. Şu durumda ihbarın ihlaline bağlanan sonuç yalnızca ödenecek tazminat miktarında artış var ise işlev göstermelidir. Eğer TTK 1446/2’de belirtilen yaptırım bir üst paragraftaki gibi değerlendirilirse, bir külfet niteliğindeki bu davranışın ihlaline gereğinden fazla bir hukuki sonuç bağlanacak ve sigorta ettiren aleyhine bir durum söz konusu olacaktır ki bu sigorta kurumunun amacına uygun düşmeyecektir.

Tam da bu sebeple, özellikle haksız fiil sorumluluğunda görülen kusur derecesine bakılarak tazminattan indirim yapılması, mevcut durumda geçerli olmamalıdır. Şayet sigorta ettirenin kasko rizikosunun gerçekleştiğini ihbar etmemesi bir kusuruna dayalı olarak ihlal edilmişse ve bu ihlal ödenecek sigorta tazminatında da bir artışa sebebiyet vermişse, sigorta tazminatından bu tutar indirilmelidir⁶³⁹. Nitekim sigorta ettirenin, ilgili ihbar külfetini ihlal etmesi bir kusuruna dayanmıyorsa, sigorta tazminatından bir indirim zaten söz konusu olmayacaktır.

Uygulamada ise kasko rizikosunun gerçekleştiğini ihbar külfeti çoğunlukla gerçekleştirilmektedir. Zira bu külfetin gerçekleştirilmemesi, çoğu zaman sigortacının rizikonun gerçekleştiğini öğrenememesine neden olacak ve böylelikle sigorta ettiren de kasko sigortası tazminatına kavuşamayacaktır.

Ancak özellikle hasarsızlık indiriminin söz konusu olduğu kasko sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenlerin rizikonun gerçekleştiğini ihbar etmediği vakalar söz konusu olabilmektedir. Burada sigortalı araç üzerinde gerçekleşen rizikonun meydana getirdiği zarar, sigorta ettiren açısından tolere edilebilir niteliktedir. Sigorta ettiren araçta meydana gelen zararı kendi imkanları ile bir serviste onarmakta, böylelikle kasko sigortası sözleşmesinde kendisine uygulanan hasarsızlık indiriminden bir sonraki kasko sigortası döneminde de yararlanmayı amaçlamaktadır.

Esasında sigorta ettirenin bu davranışı, kasko rizikosunun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfetinin kasıtlı olarak ihlal edilmesidir. Sigortacı, rizikonun gerçekleştiğinden haberi olmaması sebebiyle, bir sonraki kasko sigortası döneminde, sigorta ettirenin ödeyeceği prime belli bir oranda indirim uygulamaktadır. Sigortacının bu hususu öğrendiği takdirde, kasko primine uyguladığı hasarsızlık indirimini iptal edip prim farkı talep etmesi yerinde olacaktır. Şayet sigortacı, sigorta

⁶³⁹ Yine bu görüşte bkz. Kender, s.283-284.

ettirenin bir önceki sigorta döneminde, rizikonun gerçekleştiğini ihbar külfetini bu şekilde ihlal ettiğini hali hazırdaki sigorta döneminde rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenirse, sigorta ettirene ödeyeceği kasko sigortası tazminatından, prime uyguladığı indirim tutarını da düşürmelidir⁶⁴⁰.

Son olarak belirtilmelidir ki, şayet sigortacı rizikonun gerçekleştiğini, sigorta ettirenin ihbarından önce, fiilen⁶⁴¹ öğrenmişse yukarıda bahsi geçen TTK 1446/2 hükmü uygulanmayacaktır⁶⁴². Gerçekten de sigortacı, rizikonun gerçekleştiğinden haberdar ise, zararın azaltılmasına yahut zararın artmasının engellenmesine yönelik tedbirler için sigorta ettirenle iletişime geçecektir. Zira bu durum onun lehinedir. Ancak sigortacının rizikonun gerçekleştiğini bilmesi hususunu sigorta ettirenin ispat etmesi gerekir. Dolayısıyla sigortacı, kasko rizikosunun gerçekleştiğini bir şekilde öğrense dahi, sigorta ettirenin ona ihbarda bulunması, yararına olacaktır.

B. BİLGİ VERME VE ARAŞTIRMA YAPILMASINA İZİN VERİLMESİ KÜLFETİ

1. Külfetin Kapsamı

Sigortacı, sigortalı araç üzerinde gerçekleşebilecek kasko rizikolarına karşılık olarak meydana gelen gerçek zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bu sebeple sigortalı araç üzerinde gerçekleşen zararın tam olarak hangi oranda ve hangi miktarda olduğunun tespiti sigortacı açısından büyük önem taşır⁶⁴³.

Sigortalı araç üzerindeki gerçek zarar tam olarak tespit edilebilmelidir ki sigortacı, sigorta ettirene ödeyeceği tazminat tutarını doğru olarak hesaplayabilsin.

⁶⁴⁰ Nitekim sigorta şirketleri, bu tür gerçeğe aykırı beyanlarla haksız olarak hasarsızlık indiriminden yararlanan sigorta ettirenlere karşı, kasko sigortası sözleşmelerine çeşitli yaptırım maddeleri koymaktadır. Uygulamada çoğunlukla paragrafta belirttiğimiz şekilde, ödenmesi gereken sigorta tazminatı miktarından indirim yapılması söz konusu olmaktadır. Yargıtay da kasko sigortası sözleşmesine bu tür hükümler getirilmesinin geçerli olduğunu içtihat etmiştir. Bkz. Y.11.HD., 18.10.2001, E.2001/4512, K.2001/7448. Ayrıca yine bu hususta bkz. Çeker, s.222.

⁶⁴¹ Kender'e göre maddede geçen "daha önce" ve "fiilen" ifadelerinin hiçbir hukuki işlevi olmadığı gibi, esasen maddede kastedilen durum, sigortacının, rizikonun gerçekleştiğini bilmesi halidir. Bkz. Kender, s.284.

⁶⁴² Bu hususta bkz. Y.11.HD., 04.10.1960, E.1960/1281, K.1960/2498 sayılı kararında "...Rizikonun gerçekleştiğini haber alan sigorta ettiren bunu 5 gün içerisinde kasten sigortacıya bildirmezse, sigorta hakkını kaybeder. Ancak bu ihbar yapılmamış olsa bile, sigorta şirketi durumdan zamanında haberdar olmuş ve gerekli tespitleri zamanında yaptırmış ise, sigorta ettirenin hakları kaybolmaz." (Kayıhan/Bağcı, s.241, d.n.786).

⁶⁴³ Bu hususta bkz. Ulaş, s.96, Ünan, Genel Hükümler, s.505 vd.

Bu kapsamda TTK 1447' de sigorta ettirene yönelik bir külfet bulunmaktadır. Buna göre, sigorta ettiren, riziko gerçekleştikten sonra, kasko sigortası sözleşmesi uyarınca yahut sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgiyi ve belgeyi sigortacı için temin etmek zorundadır.

Sigortacı kasko sigortası sözleşmesinde, muhtemel olan zararlar için talep edeceği tüm belgeleri belirtir. Bunun yanında sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğine ilişkin yapacağı ihbardan sonra sigortacı, üç iş günü içinde sözleşmede belirtilen belgelerin dışında talep edeceği belgeler varsa bunları da sigorta ettirene bildirir. (KAKSGŞ B.3.1.)

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.1.6. maddesinde de tazminat miktarının saptanabilmesi adına, sigortacının veya yetkili kıldığı temsilcilerinin sigortalı araç ve araçla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemeye sigorta ettirenin izin verme külfeti altında olduğu belirtilmiştir.

Yine Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.1.5. maddesinde sigortacının isteği üzerine rizikonun gerçekleşmesi nedenlerini ve zarar miktarını belirlemeye yönelik olan bilgi ve belgelerin⁶⁴⁴ gecikmeksizin sigortacıya sunulması gerektiği ifade edilmiştir.

Bu tür bilgi ve belgelerin sigortacıya ulaştırılmasında Kanun ise farklı bir terim kullanmıştır. Buna göre, sigorta ettiren bu tür bilgi ve belgeleri makul sürede sigortacıya sunmalıdır. Makul sürenin değerlendirilmesi bakımından dürüstlük ve iyi niyet kurallarının işlev göstereceğini ve sigorta ettirenin fırsat bulur bulmaz gerekli belge ve bilgileri sigortacıya ulaştırması gerektiğini söyleyebiliriz.

Fakat Kanunda geçen makul süre ifadesi ile TTK 1427/2 arasında bir bağlantı kurmak mümkündür. Zira sigortacı, sigorta tazminatını belirleme işlemlerine rizikonun gerçekleşmesinden ve riziko ile ilgili belgelerin kendisine verilmesinden sonra başlamaktadır. Bu bağlamda sigorta ettirenin ilgili bilgi ve belgeleri hızlı bir şekilde sigortacıya sunması aynı zamanda kendisinin de yararına olacaktır. Nitekim

⁶⁴⁴ Buna göre, üçüncü kişilerin haksız veya kusurlu hareketleriyle, sigortalı aracın karışacağı kazalarda görgü tanıklarının kimliklerini ve adreslerini en yakın yetkili makama bildirmek ve mümkünse görgü tanıkları ile beraber bir görgü tutanağı oluşturmak bu kapsamda değerlendirilebilecek belgelerdendir. Bkz. Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.7.

TTK 1427/2 son cümle gereği sigorta ettiren tarafından bu bilgi ve belgeler sigortacıya sunulmadıkça sürenin işlemeyeceği gayet açıktır⁶⁴⁵.

Gerçekleşen rizikonun bir an önce belirlenebilmesi, sigorta ettirenin yararına olan bir başka durumdur. Zira bu halde, sigortalı araç üzerinde kasko sigortası teminatı kapsamında bir rizikonun gerçekleştiği belirlendiği anda, bu teminatın kasko sigortası teminatı dışında olduğunu ispat yükü sigortacının üzerinde olacaktır. (TTK 1409/2)

Külfetin kapsamı açısından şu önemli hususa da değinmek gerekir. Sigorta ettiren gerekli olan bilgi ve belgeleri sigortacıya ya kasko sigortası sözleşmesi uyarınca ya da sigortacının talebi üzerine sağlamakla görevlidir. Yani kasko sigortası sözleşmesinde belirtilmediyse ve de sigortacı tarafından da istenmediyse bu kapsamdaki belge ve bilgilerin sigortacıya sunulmaması bahsi geçen külfete aykırılık oluşturmamaktadır⁶⁴⁶.

TTK 1447/1'den çıkarılabilecek bir diğer husus sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleştiği yerde ve diğer ilgili yerlerde inceleme yapılmasına izin verme külfetidir. Şayet sigorta ettirenin sağladığı bilgi ve belgeler, rizikonun belirlenebilmesi adına olay yerinde bir inceleme yapmayı gerektiriyorsa, sigortacı tarafından bu inceleme yapılacaktır. Yalnızca rizikonun gerçekleştiği yerde değil, diğer yerlerde⁶⁴⁷ de bu inceleme gerçekleştirilebilir.

2. Külfetin İhlali

TTK 1447/2' de bu külfetin sigorta ettiren tarafından ihlal edilmesi halinde, karşılaşacağı yaptırım hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sigorta ettiren gerçekleştirdiği eylemler ile külfeti ihlal etmiş ve sigortacının ödeyeceği tazminat tutarını arttırmış ise, kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim mümkün olacaktır. Yani tazminattan indirim yaptırımının uygulanabilmesi için iki şart bulunmakta olup ilki sigorta ettirenin kusurlu olması, ikincisi de sigorta tazminatının ilgili külfetin ihlali sonucunda artış göstermesidir⁶⁴⁸.

⁶⁴⁵ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.506.

⁶⁴⁶ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.507.

⁶⁴⁷ Diğer yerler ifadesi ile ne anlamamız gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.508.

⁶⁴⁸ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.509

Bu kapsamda yaptırımın söz konusu olabilmesi hallerini düşündüğümüzde ilk olarak sigorta ettirenin sigortacıya sağlamakla görevli olduğu bilgi ve belgelerin ona sunulmaması durumunu irdelemek gerekir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, şayet sigorta ettiren gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya temin etmez ise sigorta tazminatı bakımından muacceliyet gerçekleşmez. Üstelik her geçen zaman rizikonun belirlenememesi durumu ortaya çıkabilir ve bu durumda sigorta ettiren sigorta tazminatını talep edemez⁶⁴⁹.

Şayet sigorta ettiren, gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya sunmuş fakat sunma süresi gecikmiş, yani makul süre geçirilmiş ise, bu durumda sigortacının durumunda bir ağırlaşma söz konusu olursa TTK 1447/2 işlev gösterebilir. Sigorta ettirenin bilgi ve belgeleri makul sürede sunamaması durumunda kusurunun ağırlığı oranında sigorta tazminatından indirim yapılabilir.

Yine sigorta ettiren, gerekli bilgi ve belgeyi sağlamış ve rizikonun gerçekleştiği yer ile alakalı incelemeye izin vermiş fakat eylemleri ile örneğin sigortalı aracın içine girilmesini engellemeye çalışıyorsa ve eksperlerin bir türlü sigortalı araç içerisini inceleme fırsatı bulamamalarına neden oluyorsa, bu halde de külfeti ihlal ettiğini ve TTK 1447/2' nin uygulanabileceğini söyleyebiliriz.

Son olarak TTK 1447/2 sigorta ettirenin ilgili külfeti kusuruyla ihlalini düzenlemiştir. Şayet sigorta ettiren gerekli bilgi ve belgeyi sigortacıya kasıtlı olarak sunmadıysa veya rizikonun gerçekleştiği yeri inceleme imkanını kasıtlı olarak engellemekteyse, artık sigortacıdan sigorta tazminatını ödemesi beklenmemelidir.

C. ZARARI ÖNLEME, AZALTMA ve SİGORTACININ RÜCU HAKLARINI KORUMA KÜLFETİ

1. Külfetin Kapsamı

Sigorta ettirenin zararı önleme, zararı azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma külfeti TTK 1448 ve kasko sigortası sözleşmeleri açısından Kasko Sigortası Genel Şartları B.2. maddeleri ile hüküm altına alınmıştır⁶⁵⁰. Her ne kadar TTK ve

⁶⁴⁹ Bu hususta yine bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.506.

⁶⁵⁰ İlgili külfete ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Şenocak, “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi”, **AÜHFD**, C.44, S.1-4, 1995, s.365-424.; Şaban Kayihan,

Kasko Sigortası Genel Şartlarında yükümlülük olarak düzenlenmişse de kanaatimizce sigorta ettirenin zararı önlemesi, azaltması ve sigortacının rücu haklarını koruması da yukarıdaki açıklamalarımız çerçevesinde bir külfettir⁶⁵¹. Bu külfet esasen sigortalı araç sahibinin, kasko sigortasına güvenip gerçekleşmesi muhtemel bir rizikodan kaçınmamasını yahut riziko gerçekleştikten sonra zararın artmasında ihmali surette payının bulunmasını engellemeye yönelik düzenlenmiştir⁶⁵².

İlgili külfeti yerine getirmesi gereken kimse yalnızca sigorta ettiren değil, Kasko Sigortası Genel Şartları A.7. maddesi uyarınca özel bir belirleme ile kasko sigortası sözleşmesine eklenen kimselerin yanında şayet başkası lehine bir sigorta tesis edilecekse sigortalıdır⁶⁵³.

Kasko rizikosunun gerçekleşmesi durumunda sigorta ettiren veya sigortalı, sigortalı araçta meydana gelen zararı azaltmaya veya zararın artmasına mani olmaya yönelik davranışlarda bulunmakla görevlidir. Kasko rizikosunun gerçekleşme ihtimalinin oldukça yüksek olduğu durumlarda⁶⁵⁴ da sigorta ettiren veya sigortalının, muhtemel zararları önleme külfeti bulunmaktadır.

İlgili maddeden doğan bir diğer külfet sigortacının rücu haklarının korunmasına ilişkindir. Gerçekten de TTK 1472 uyarınca sigortacı, sigorta tazminatını sigorta ettirene ödedikten sonra onun haklarına halef olur ve zarar veren üçüncü kişiden zararın tazminini ister. Tam da bu sebeple sigorta ettiren veya sigortalının, sigortacının rücu hakkına yönelik ağırlaştırıcı bir davranışta bulunmaması gerekmektedir⁶⁵⁵.

“Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”, **AÜEHFD**, C.9, S.1-2, s.513-541.

⁶⁵¹ Bu görüşte bkz. Şenocak, Zararı Önleme, s.383; Günay, s.700.

⁶⁵² “Sigorta ettiren, zararın gerçekleşmesi halinde veya zararın gerçekleşmesine ilişkin yakın bir tehdidin mevcudiyeti durumunda sigortalı değilmiş gibi davranmakla yükümlüdür.” Bkz. Şenocak, Zararı Önleme, s.405. Nitekim bu husus Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.2. maddesinde de aynen hüküm altına alınmıştır.

⁶⁵³ Bu hususta bkz. Şenocak, Zararı Önleme, s.389-397. Ayrıca TTK 1412’de bu husus açıkça düzenlenmektedir.

⁶⁵⁴ Nitekim rizikonun henüz gerçekleşmediği fakat gerçekleşmesinin artık kaçınılmaz hale geldiği durumlarda koruma ve kurtarma tedbirlerinin alınmaya başlaması gerektiğine ilişkin bkz. Şenocak, Zararı Önleme, s.416.

⁶⁵⁵ Sigortacının rücu hakkı yalnızca zarar sigortalarında söz konusu olduğundan ilgili hükmün bu kısmının genel hükümler içerisinde değerlendirilmesinin yanlış olduğuna ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.514.

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının B.1.6. maddesinde de sigortacının rücu haklarının tam olarak saptanabilmesi adına, sigortacının veya yetkili kıldığı temsilcilerinin sigortalı araç ve araçla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemeye sigorta ettirenin izin verme külfeti altında olduğu belirtilmiştir.

Fakat hemen belirtmek gerekir ki, sigorta ettiren veya sigortalının zararı önleme veya zararı azaltma külfeti yalnızca teminata dahil olan rizikoların gerçekleşmesi halinde söz konusu olacaktır. Şayet sigortalı araçta meydana gelen zarar kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınmayan bir riziko neticesinde gerçekleşmişse, sigortacının böyle bir külfeti bulunmamaktadır. Teminat dışında kalan bir zararın gerçekleşmesi durumunda sigortalı araç üzerinde ne tür bir tasarrufta bulunulacağı tamamen sigorta ettirenin meselesi olup sigortacının herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır⁶⁵⁶.

Sigorta ettiren veya sigortalı zararın önlenmesine veya zararın artmamasına ilişkin önlemleri alırken makul⁶⁵⁷ bir düzeyde hareket etmekle bu külfetini yerine getirmiş sayılır⁶⁵⁸. Burada makul olarak esas alınan ölçü, sigorta ettiren veya sigortalıdan yapılması beklenebilecek olan önlemlerdir. Sigortalı araç sahibinin sırf zararı önleyebilmek veya zararı arttırmamak adına kendi veya bir başkasının hayatını tehlikeye atması beklenemez.

Örneğin araç sahibinin sigortalı araç ile birlikte farkında olmadan bir bataklığa girmesi durumunda kendisini kurtarması esastır. Ek olarak aracın kurtarılması gibi bir durum o şartlarda mümkün görünmemekteyse, kendisinden de aracın içine girip son defa kurtarmaya yönelik bir hamle yapması beklenemez.

Yine sigorta ettiren her ne kadar koruma önlemlerini almakla görevli olsa da bu külfetini yerine getirdiği esnada mevcut zararı arttırmaya yönelik hareketlerden kaçınmalıdır⁶⁵⁹.

Sigorta ettiren veya sigortalı, kasko rizikosunun gerçekleşmesi durumunda alacağı önlemleri sigortacının talimatlarına uygun bir biçimde gerçekleştirmelidir.

⁶⁵⁶ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.518.

⁶⁵⁷ Önlemlerin makul olup olmamasında esas alınacak kriterlere ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.521.

⁶⁵⁸ Bkz. Çeker, s.120; Şenocak, Zararı Önleme, s.406; Ulaş, s.95.

⁶⁵⁹ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 30.06.2005, E.2004/10182, K.2005/6964 sayılı kararında "...Sigortalı aracın buzlanma nedeniyle tek taraflı kaza sonucu şeye düştüğü, ilk hasarın bu şekilde gerçekleştiği, isteme konu edilen hasarın büyük çoğunluğunun, davacı sigortalının aracını şevden çıkarmak isterken aracın aşırı zorlanması sonucu oluştuğu çekişmesiz olup ... oluşan bu hasarın TTK 1448 uyarınca koruma tedbiri çerçevesinde değerlendirilmesi olanaklı değildir." (Ulaş, s.654)

Zira sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalıdan daha tecrübelidir ve zararın hafifletilmesine veya artmasına engel olunmasına yönelik tedbirlere daha vakıftır.

Her ne kadar çoğu zaman sigortalı araç üzerinde tek bir sigortacının himayesi bulunsa da birden fazla sigortacının himayesinin bulunması söz konusu olabilir. Bu durumda sigortacıların talimatları birbirleri ile çelişiyorsa, sigorta ettiren veya sigortalı bu talimatların hangisi en uygunsa onu dikkate alacaktır.

Sigorta ettiren veya sigortalının, ilgili külfet çerçevesinde sigortalı araçta gerçekleşen zararın artmasının önlenmesine yönelik yapacağı tüm masraflar, bunlar sonuçsuz kalsa dahi sigortacı tarafından karşılanacaktır. Belirtmek gerekir ki bu masraflar makul ölçüde bulunmalıdır. Bu masrafların sigorta tazminatı içerisinde mahsup edilmesi gibi bir durum söz konusu olamaz. (TTK 1448/3) Hatta sigorta ettiren, talep etmesi halinde, bu tür masrafların karşılanması amacıyla sigortacıdan avans isteyebilir ve bu durumda sigortacının sigorta ettirenin talebini reddetmesi mümkün değildir. Ancak yine bu durumda da hem avans tutarının hem de ne için talep edildiğinin makul bir açıklaması bulunmalıdır⁶⁶⁰. (TTK 1448/4)

Sigorta ettiren veya sigortalının bu külfeti, sigortalı araç üzerinde riziko gerçekleştikten sonra zararın artabilme ihtimali devam ettiği müddetçe devam eder. Şayet artık sigortalı araç üzerinde zararın azaltılabilme ihtimali ortadan kalkmışsa yahut sigortacı külfetin amacına uygun şekilde zararı saptayabilmiş ve gerekli bilgileri toplamışsa, bu külfetin sona erdiği kabul edilebilir⁶⁶¹.

2. Sigortalı Araçta ya da Rizikonun Gerçekleştiği Yerde Değişiklik Yapmama Külfeti

Sigorta ettirenin veya sigortalının⁶⁶² zararı önleme, zararı azaltma külfetinin özel bir görünüşü de ilk kez TTK 1471’de⁶⁶³ düzenlenmiştir. “*Zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama*” başlığıyla kaleme alınan bu madde mal sigortaları içerisinde değerlendirilmiştir, fakat TTK 1485 uyarınca sorumluluk

⁶⁶⁰ Bu hususta bkz. Kayıhan, Kurtarma Ödevi, s.533-534.

⁶⁶¹ Yine bu hususta bkz. Şenocak, Zararı Önleme, s.418-419.

⁶⁶² Zarar gören sigortalı araçta ve rizikonun gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama külfetine sigorta ettirenin yanında sigortalının da tabi olduğuna ilişkin bkz. Günay, s.699.; Ayrıca TTK 1412.

⁶⁶³ Aynı husus Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.4. maddesi ile kasko sigortaları açısından da düzenlenmiştir, fakat böyle bir madde bulunmasaydı dahi TTK 1471 kasko sigortası sözleşmeleri için de hüküm doğurmaya devam edecekti.

sigortaları ile TTK 1510/3 uyarınca kaza sigortalarına kıyasen uygulanabilmesi mümkündür. Buna göre, sigorta ettiren veya sigortalı, sigortacı tarafından zararın tam olarak tespit edileceği ana kadar, rizikonun gerçekleştiği yerde ve sigortalı araçta, zararın gerçekleşme nedenini veya zararın miktarını değiştirecek tarzda bir değişiklik yapamaz⁶⁶⁴.

Gerçekten de sigorta tazminatının tam olarak tespit edilebilmesi ve özellikle rizikonun beyan edildiği gibi gerçekleşip gerçekleşmediği yönünden rizikonun gerçekleştiği yer ve sigortalı araç üzerinde bir değişiklik yapılmaması son derece elzemdir. Zarar tespit edildikten sonra yapılacak değişiklikler ilgili külfetin kapsamı dışındadır⁶⁶⁵.

Sigorta ettiren veya sigortalı ancak sigortacının onayı yahut zararı azaltma gayesi ile sigortalı araçta veya rizikonun gerçekleştiği yerde bir değişiklik yapabilir. Kasko Sigortası Genel Şartları B.1.4. maddesinde bir zorunluluk hali bulunması durumunda da sigorta ettiren veya sigortalının değişiklik yapabileceği öngörülmüştür. Örneğin çok işlek bir caddenin kavşağında gerçekleşecek kazada sigortalı aracın herhangi bir ek zarara sebebiyet vermeden kenara çekilmesi bahsi geçen zorunluluk haline örnek olarak verilebilir.

3. Külfetin İhlali

Sigorta ettirenin yukarıda bahsettiğimiz rizikonun ve sigorta tazminatının belirlenmesinde gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya temin etme külfetine aykırı hareketi zararın artmasına veya koruyucu önlemlerin alınamamasına sebebiyet verdiyse sigortacı 1447/2 uyarınca sigorta ettirenin kusuru oranında sigorta tazminatında indirim gidebilir. Nitekim TTK 1448/2’de belirtilen yaptırım da TTK 1447/2 ile aynıdır.

Şayet sigorta ettirenin veya sigortalının, ilgili külfeti kusurlu⁶⁶⁶ olarak örneğin bir ihmal⁶⁶⁷ çerçevesinde ihlal etmesi halinde ise, kusurun oranı tespit edilip bu oranda sigorta tazminatından indirim gerçekleştirilir⁶⁶⁸. (TTK 1448/2)

⁶⁶⁴ Bu hususta bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.223 vd.

⁶⁶⁵ Bkz. Günay, s.697.

⁶⁶⁶ İlgili külfetin yerine getirilmemesinde kast veya ağır ihmalin varlığının objektif kriterlere göre belirleneceği hususuna ilişkin bkz. Kayıhan, Kurtarma Ödevi, s.539.

TTK 1448’de düzenlenen külfetin, sigortalı araç sahibi tarafından kasıtlı yahut kusurlu olarak ihlalinin uygulamada uzman bilirkişiler tarafından tespit edildiği söylenebilir⁶⁶⁹. Yargıtay ilgili külfet çerçevesinde gerekli önlemlerin alınıp alınmadığı hususunda yerel mahkemece yeterli bir inceleme yapılmamasını bir bozma sebebi olarak içtihat etmektedir.

Sigortalı araçta ve rizikonun gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama külfetinin ihlali de bir yaptırıma tabi tutulmuştur. Buna göre, sigorta ettiren veya sigortalı kusurlu olarak sigortalı aracın yerini değiştirirse yahut rizikonun gerçekleştiği yerde zararı tam olarak tespit etmeyi engellemek amacıyla birtakım değişikliklerde bulunursa, bu eylemleri ile zarar⁶⁷⁰ arasında bir illiyet bağı bulunması halinde kusuru oranında sigorta tazminatına indirim uygulanır. (TTK 1471/2)

Yine TTK 1486/3’teki koruyucu hüküm uyarınca TTK 1471/2’ nin sigortalı aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Örneğin sigortalı araçta veya rizikonun gerçekleştiği yerde bir değişiklik yapılması halinde sigortacının tazminat sorumluluğu sona erer şeklindeki bir hüküm geçerli olmaz.

⁶⁶⁷ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 10.02.2016, E.2016/646, K.2016/1427 sayılı kararında “...Söz konusu aracın 13.04.2012 tarihinde motor yağ kaçakları nedeniyle hafif kusurlu olarak trafik muayenesinin yapıldığı, bundan yaklaşık 10 ay sonra 16.01.2013 tarihinde trafik kasesi tespit tutanağına göre 100 metre yağ akıtan aracın motordan sızan yağların alev alması nedeniyle motorunun yandığı, davacının motoru yağ sızdıran bir araç ile gerekli önlemleri almamasından dolayı tazminattan indirim olup olmayacağı tartışılmadan hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:22.01.2018).

Yine aynı hususa ilişkin Y.17.HD., 30.09.2014, E.2014/13747, K.2014/13051 sayılı kararında “Davacı kaza sonucu aracın benzin akıttığını fark etmesine rağmen kolluk kuvvetlerinin kendisini saat 17.30 da serbest bıraktıktan aracın yandığı saat 23.00 sırasına kadar gerekli önlemleri almamasından dolayı kasıt değil ancak ihmalinin bulunduğu sabittir. Bu durumda sigorta bedelinden indirim yapılması gerekmektedir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:22.01.2018).

⁶⁶⁸ Bu hususta bkz. Y.11.HD., 12.02.1981, E.1981/496, K.1981/554 sayılı kararında “...Davacı, sigortalı aracın gerekli muhafaza önlemlerini almadan bıraktığı yer, aracın bulunduğu yerden üçüncü kişilerce kolaylıkla götürülerek ehliyetsiz kimse tarafından kaza meydana getirilmiş olmasına göre, ... sigortacı, araç sahibine hiçbir tazminat ödemekle yükümlü değildir.” (Ulaş, s.96) Görüldüğü üzere çalınma rizikosu kasko sigortasının ana teminatlarından biri olmasına rağmen, bu rizikonun gerçekleşmesinin çok yüksek bir ihtimal olduğu söz konusu durumda sigorta ettiren zararın önlenmesine ilişkin gerekli tedbirleri almadığı ve ilgili külfeti ihlal ettiği için Yargıtay tarafından sigorta tazminatından mahrum bırakılmıştır.

⁶⁶⁹ Bu hususta bkz. Y.17.HD., 29.11.2017, E.2016/20277, K.2017/11132; Y.17.HD., 25.09.2017, E.2016/15594, K.2017/8131; Y.17.HD., 22.11.2017, E.2016/19337, K.2017/10866 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:22.01.2018).

⁶⁷⁰ Burada kullanılan zarar kavramının yerine aslında “sigortacının olumsuz etkilenmesi” kavramının kullanılması gerektiğine ilişkin bkz. Ünan, Zarar Sigortaları, s.225.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ VE UYUŞMAZLIK

ÇÖZÜM YOLLARI

§4. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

Sinallagmatik bir sözleşme olması sebebiyle⁶⁷¹, kasko sigortası sözleşmesinin sona erme halleri, bu tür diğer sözleşmeler ile paralellik göstermektedir. Bunun yanında TTK' nun sigorta hukukuna ilişkin hükümlerinde de sigorta sözleşmelerinin sona erdirilmesi bakımından çeşitli hükümler getirilmiştir. Genel hükümlere ek olarak, mal sigortalarına ait hükümlerdeki sona erme halleri de kasko sigortası sözleşmesinin sona erdirilmesinde uygulama alanı bulur. Şimdi tüm bu sona erme hallerini başlıklar halinde inceleyeceğiz.

I. TARAFLARIN ANLAŞMASI YOLUYLA SONA ERME

Bilindiği üzere ikale, tarafların karşılıklı uzlaşmaları sonucu aralarındaki sözleşme ilişkisini bozmaları, sona erdirmeleridir. Temelini sözleşme özgürlüğü ilkesinden almaktadır. Kasko sigortası sözleşmesi de bir sözleşme türü olduğundan, ikale yoluyla ile her zaman sona erdirilebilir⁶⁷².

İkale, kural olarak geçmişe etkili sonuçlar doğurur⁶⁷³. Fakat kasko sigortası sözleşmesinin niteliği gereği, sigortacı her ne kadar kasko rizikosunu gerçekleştirmemiş olsa da sözleşmenin sona erdirilmesine kadar olan sürede rizikoyu taşımıştır. Bu sebeple sözleşmenin sona erdirilmesine kadar olan süredeki kasko primine de hak kazanmıştır. Dolayısıyla taraflar arasında bir ikale sözleşmesi yapıp kasko sigortası sözleşmesi sona erdirilecekse, sözleşmeye ileriye etkili sonuç doğurmasına ilişkin bir hüküm getirmek sigortacının yararına olacaktır.

⁶⁷¹ Bu hususta bkz. Eren, s.211.

⁶⁷² Bkz. Kender, s.350; Çeker, s.125; Kayıhan/Bağcı, s.249.

⁶⁷³ İkale sözleşmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s.1258-1259.

II. KENDİLİĞİNDEN SONA ERME HALLERİ

A. Sözleşmede Belirtilen Sürenin Sona Ermesi

Daha önce de belirttiğimiz üzere, uygulamada kasko sigortası sözleşmeleri bir yıllık süre için akdedilmekte ve bu süre dolduğunda sigortacının yolladığı zeyilname sonucu sigorta ettirenin bunu kabulüyle tekrarlanmaktadır⁶⁷⁴. Ancak kasko sigortası sözleşmesi ve kasko sigortası poliçesinde belirtilen sürenin dolması halinde, kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona erer⁶⁷⁵. Sözleşme kendiliğinden sonra erdiği için herhangi bir fesih ihbarında bulunulması da gerekmemektedir.

Taraflarca sözleşmenin süresinin kararlaştırıldığı hallerde, sözleşmenin başlangıcında olduğu gibi, sona erme halinde de genel şartlardaki A.8. maddesi uygulanır. Sözleşmenin bitiş tarihi belirtilen tarih olmakla birlikte, öğleyin saat 12.00 itibariyle sözleşme sona erer ve bu saatten itibaren gerçekleşecek rizikolar açısından sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğü ortadan kalkar.

Uygulamada kasko sigortası sözleşmesi ile alakalı sorunlardan biri de sürenin dolması sonucu tanzim edilen yeni kasko sigortası poliçesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu durumda taraflar öncelikle bir yıllık süre ile kasko sigortası sözleşmesi akdederler. Bir yıllık süre geçer ve daha sonra bu sürenin bittiği andan itibaren geçerli olacak şekilde yeni bir kasko sigortası poliçesi tanzim edilir. Buradaki sorun akdedilen bu sigorta poliçesinin yeni bir sözleşme mahiyetinde mi, yoksa bitmiş olan kasko sigortası sözleşmesinin devamı niteliğinde mi olduğudur⁶⁷⁶.

Yargıtay, bu durumda akdedilen sigorta poliçesinin ayrı bir sözleşme mahiyetinde olduğunu ve buna bağlı olarak da sigortacının rizikoyu üstlenme yükümlülüğünün ancak sigorta ettirenin prim borcunu yerine getirmesi ile doğacağını karara bağlamıştır⁶⁷⁷. Yargıtay'ın vermiş olduğu karar kanaatimizce yerindedir.

⁶⁷⁴ Bkz. Taşyürek, s.167.

⁶⁷⁵ Bu hususta bkz. Kender, s.348; Çeker, s.124; Kayıhan/Bağcı, s.249; Ulaş, s.118.

⁶⁷⁶ Kender'e göre ayrı tarihlerde akdedilen sigorta poliçeleri ayrı sigorta sözleşmeleri mahiyetindedir. bkz. Kender, s.349.

⁶⁷⁷ Bu hususa ilişkin bkz. Y.11.HD., 27.05.1996, E. 1996/3492, K. 1996/3810 sayılı kararı. Yine bu hususa ilişkin olarak "İtiraz hakem heyeti" nin verdiği bir kararda da yenilenen her bir poliçenin ayrı bir sigorta sözleşmesi olduğu belirtilmiştir. Bkz. Y.11.HD. 02.11.2015, E.2015/12052, K.2015/11394 sayılı kararı (Ünan, Genel Hükümler, s.162).

Kasko sigortası sözleşmesinde ve poliçede sözleşmenin süresinin belirtilmediği durumlar içinse, TTK' nun 1410. maddesi uygulama alanı bulur⁶⁷⁸. Buna göre, taraflar aralarında süre belirlemeden bir kasko sigortası sözleşmesi akdetmişlerse, içlerinden birinin talebi ile bu durum mahkeme tarafından sonuca bağlanır. Mahkeme, taraf iradeleri yanında, yerel teamüller ile hal ve şartlara bakıp söz konusu süreyi belirler. Hakimin belirlemiş olduğu süreye göre, kasko sigortası sözleşmesinin sona erdiği yahut sözleşmenin sona ermesine ne kadar süre kaldığı belirli hale gelir. Örneğin süre kararlaştırılmayan bir kasko sigortası sözleşmesinin ikinci yılında taraflardan birinin mahkemeye başvurması halinde, mahkeme bir yıllık bir süre belirlerse sözleşmenin sona erdiği kabul edilecekken, üç yıllık süre belirlerse iki yıla ek olarak sözleşmenin bir yıl daha süreceği çıkarımı yapılabilir.

B. Sigortacının İflası Sebebiyle Sona Erme

TTK' nun 1418. maddesinde de açık olarak belirtildiği üzere, kasko sigortası sözleşmesinin sigortacısının iflası halinde kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona erer⁶⁷⁹.

C. Rizikonun Gerçekleşmesi Sonucu Tam Zarar Meydana Gelmesi

Kasko sigortası sözleşmesinde, teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigortalı araç üzerinde tam zarar hali gerçekleşmişse, yani sigortalı araç pert olmuş veya hurda haline gelmişse, bu durumda sigortacının sözleşmede belirtilen sigorta tazminatını ödemesiyle⁶⁸⁰ sigorta sözleşmesi sona erer. (KAKSGŞ 4.1) Bu dakikadan sonra sigortacı için halefiyet süreci başlamaktadır.

D. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin Ortadan Kalkması

Daha önce de belirttiğimiz üzere, sigortalı araç üzerindeki menfaatin var olma durumu ile kasko sigortası sözleşmesinin akıbeti arasında önemli bir ilişki

⁶⁷⁸ Bu soruna ilişkin olarak bkz. Kender, s.349.

⁶⁷⁹ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.153-154.

⁶⁸⁰ Bkz. Kender, s.349; Çeker, s.126; Ulaş, s.119.

bulunmaktadır. Nitekim TTK' nun 1408. maddesinde de, sözleşme yapılması anında sigorta ettirenin veya sigortalının, araç üzerinde herhangi bir menfaati söz konusu değilse sözleşmenin en baştan geçersiz olacağı hüküm altına alınmıştır.

Ancak burada bizi ilgilendiren, sigortalı araç üzerindeki menfaatin, kasko sigortası sözleşmesi yapıldığı sırada varken, sözleşme esnasında ortadan kalkması durumudur. TTK' nun 1408. maddesinin 2. cümlesinde de bahsi geçen hal, bir sona erme sebebi olarak düzenlenmiştir. Bu halde sözleşme sigortalı araç üzerindeki menfaatin ortadan kalktığı anda kendiliğinden sona erer⁶⁸¹.

Sigortalı araç üzerindeki menfaatin ortadan kalkması, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınan bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda gerçekleşmişse, bu durumda sigortacının, sigorta tazminatını ödemesiyle sözleşmenin sona ereceğini yukarıda belirtmiştik. Fakat buradaki sona erme hali, sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınmamış, gerçekleşen başka bir riziko sebebiyle menfaatin ortadan kalkması durumudur⁶⁸².

Örneğin, yoğun sel ve su baskını görülen bir yerleşim yerinde, sigortalı araca dar kasko sigortası sözleşmesi yapılması durumunda, olası bir sel afetinin gerçekleşmesi ve aracın pert olması ile araç üzerindeki menfaat ortadan kalkar. Bu durumda sigortacının herhangi bir sorumluluğu doğmaz. Zira yapılan dar kasko sigortası sözleşmesi, sel ve su baskını ile meydana gelen zararları teminat altına almamaktadır. İşte TTK' nun 1408. maddesinin 2. cümlesinde bahsedilen menfaatin ortadan kalkması sebebiyle sona erme hali tam da bu örnekte vermiş olduğumuz durumlar için düzenlenmiştir⁶⁸³.

E. Sigortalı Araç Üzerindeki Menfaatin El Değiştirmesi

Sigorta sözleşmesinde sigorta edilen menfaatin el değiştirmesi hali TTK' nun 1470. maddesinde düzenlenmiştir⁶⁸⁴. Hükme paralel olarak, kasko sigortası sözleşmesi ile sigorta koruması altına alınmış bir araç üzerindeki menfaat sahibinin el değiştirmesi halini de Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesi

⁶⁸¹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s. 251; Ulaş, s.119.

⁶⁸² Bu hususta bkz. Kender, s.350.

⁶⁸³ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.251.

⁶⁸⁴ Bkz. Günay, s. 864 vd.; Çeker, s.125.

düzenlemiştir. Buna göre sigortalı aracın menfaat sahibinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesi sona erer. Menfaatin el değiştirmesi ya sigorta ettirenin ölümü ile ya da sigortalı aracın bir başka kişiye devri ile söz konusu olabilir. Kasko sigortası sözleşmesinin kendiliğinden sona ermesi, sigortalı araç üzerindeki menfaatin başka bir kişiye devredilmesi ile gerçekleşecektir. Sigorta ettirenin ölümü halinde kasko sigortası sözleşmesinin akıbetinde ise farklı bir durum söz konusu olup bu hususa aşağıda değineceğiz.

Bu hüküm emredici bir hüküm değildir. Nitekim maddede de bu durumun aksinin kararlaştırılabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla sigortalı aracın bir başka kişiye devri halinde, kasko sigortası sözleşmesine önceden getirilecek bir madde ile sigorta korumasının devamının sağlanabilmesi mümkündür⁶⁸⁵.

III. FESİH BİLDİRİMİYLE SONA ERDİRİLMESİ HALLERİ

A. Ön Açıklamalar

Kasko sigortası sözleşmesinin feshi bakımından TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartlarının birçok bölümüne çeşitli fesih halleri serpiştirilmiştir. Aşağıda kanunun ve genel şartların çeşitli bölümlerine serpiştirilen özel fesih hallerini inceleyeceğiz.

Bununla beraber sözleşme özerkliği çerçevesinde, kasko sigortası sözleşmelerine fesih kaydı konulabilir. Bu durumda sözleşmenin feshi için tarafların birbirlerine fesih bildiriminde bulunmaları gerekir. Fesih bildiriminde bulunan taraf sigortacı ise, sigorta ettirenin poliçede gösterilen adresine, sigorta ettiren ise sigorta şirketinin merkezine veya sözleşmeye aracılık eden acenteye fesih bildirimini gönderir. Kanaatimizce böyle bir durumda fesih bildiriminin Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.6. maddesi uyarınca noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılması gerekmez, zira TTK 1416'da tarafların bildirimleri nereye yapacakları belirtilmiş ancak bildirimler için herhangi bir şekil şart öngörülmemiştir. Bu durumda tarafların fesih bildirimini sözlü olarak icra edebilmeleri de olanaklıdır. TTK 1416 hükmü, TTK 1452/3 uyarınca nispi emredici bir hüküm olması sebebiyle, Kasko Sigortası

⁶⁸⁵ Bu hususta bkz. Ulaş, s.122.

Genel Şartları C.6. maddesinde bildirimler için öngörülen şekil şartlar geçerlilik göstermeyecektir.

Doktrindeki bir görüşe göre buradaki fesih beyanının TTK' nun 18/3. maddesi gereğince noter, iadeli taahhütlü mektup, telgraf veya elektronik imza içeren bir eposta ile yapılması gerekmektedir⁶⁸⁶. Kanaatimizce TTK 18/3 ancak her iki tarafın da tacir olduğu ve her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendiren durumlarda, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe veya sözleşmeden dönmeye ilişkin olarak uygulama alanı bulur. Kasko sigortası sözleşmesinde sigortacı bir sigorta şirkettir ve tacirdir, ancak sigorta ettiren çoğunlukla tüketici konumunda olup aracını sigortalatmaktadır. Sigorta ettiren tacir olsa dahi, şayet ticari işletmesine kayıtlı bir aracı sigortalatmıyorsa, TTK 18/3'ün uygulama alanı bulması söz konusu olmaz⁶⁸⁷. Bu sebeple sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesini fesih amacıyla sigortacıya göndereceği bildirim herhangi bir şekli şarta tabi değildir. Sözlü olarak da yapılabilir. Ancak bu bildirimin sözlü olarak yapılması ispat açısından sıkıntı doğurabileceğinden, yazılı yahut noter aracılığıyla yapılmasında da fayda bulunmaktadır. Şayet sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesini sözlü olarak feshedebiliyorsa, sigortacı da aynı şekilde sözlü ya da yazılı olarak herhangi bir şarta bağlı kalmadan fesih bildiriminde bulunabilir.

Bununla beraber kasko sigortası sözleşmesinin her iki tarafı da tacir ise ve örneğin sigorta ettiren bir anonim şirket olmakla birlikte adına kayıtlı olan bir aracı sigorta ettiriyorsa, bu durumda TTK 18/3'ün uygulama alanı bulabileceğini ve kasko sigortası sözleşmesini fesih bildiriminin mutlaka noter, iadeli taahhütlü mektup, telgraf ya da elektronik imza içeren bir eposta ile yapılması gerekecektir.

B. Rizikonun Gerçekleşmesi Sonucu Kısmi Zarar Meydana Gelmesi

Kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınmış rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigortalı araç üzerinde kısmi zarar meydana gelmesi durumunda sigortacı, ortaya çıkan kısmi zararı tazmin eder. Sigortacının bu edimi üzerine kural olarak

⁶⁸⁶ Bkz. Ulaş, s.118.

⁶⁸⁷ Bu doğrultuda bkz. Şener, s.200-201.

sigorta sözleşmesi sona ermez, kalan menfaat üzerinden sigortacının sorumluluğu devam etmekte olup sözleşme hala yürürlüktedir⁶⁸⁸.

TTK 1428'de de yukarıda bahsettiğimiz husus düzenlenmiştir⁶⁸⁹. Ancak maddede özellik arz eden bir durum bulunmaktadır. Buna göre taraflar, kasko sigortası sözleşmesine, rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigortalı araç üzerinde kısmi zararın meydana geldiği durumlarda da sözleşmenin sona ereceğine ilişkin bir hüküm getirebilirler. Dolayısıyla kısmi zararın meydana gelmesi halinde sözleşmenin sona ermesi, ancak kasko sigortası sözleşmesine bu yönde bir madde getirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartları B.4.2' de, kısmi zarar meydana gelmesi halinde sigortacıya sözleşmeyi feshetme hakkı verilebileceği belirtilmektedir⁶⁹⁰. Dolayısıyla kasko sigortası sözleşmeleri açısından kısmi zarar halinde sigortacının sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olduğuna ilişkin bir madde yer alıyorsa, sözleşmenin fesih yoluyla sona erdirilebileceği söylenebilir. Ancak kısmi zararın gerçekleşmesi durumunda dahi, sözleşmenin sona ermesi sigortacının kısmi zararı tazmin etmesi ile gerçekleşir⁶⁹¹.

C. Sigortacının Konkordato İlan Etmesi veya Ruhsatının İptal Edilmesi

Sigorta ettireni korumaya yönelik olarak, kendisine tek taraflı olarak fesih hakkı tanınmış bulunan TTK 1413. maddesinin 1. fıkrasında, olağanüstü durumlar olarak sigortacının konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya bu sigorta türüne yönelik sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması sayılmıştır. Bu olağanüstü durumların, sigortacının nezdinde gerçekleşmesi halinde, ilgili madde sigorta ettirenin, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebileceğini hüküm altına almaktadır⁶⁹².

Bilindiği üzere, sigorta şirketlerinin kasko sigortası sözleşmesi yapabilmesi için bu sigorta branşına yönelik ruhsatlarının olması gerekmektedir. Bu ruhsatın iptal olması durumunda sigorta şirketlerinin kasko sigortası sözleşmesi yapabilmeleri

⁶⁸⁸ Bu hususta bkz. Kayıhan/Bağcı, s.250; Kender, s.349.

⁶⁸⁹ Bu hükmün temel dayanağına ilişkin bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.292 vd.

⁶⁹⁰ Bkz. Çeker, s.127.

⁶⁹¹ Bkz. Kender, s.349; Çeker, s.127.

⁶⁹² Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.252; Ulaş, s.120; Ünan, Genel Hükümler, s.128.

mümkün bulunmamaktadır. Kanun da bu halin bir uzantısı olarak, hali hazırda yapılmış olan kasko sigortası sözleşmelerinin sigorta ettirenlerine, bu olguyu öğrendikleri tarihten itibaren bir ay içinde bir fesih hakkı tanımıştır.

Sigortacının konkordato ilan etmesi hali de sigorta ettiren adına bir fesih sebebidir⁶⁹³. Bunun yanında henüz primlerinin tamamını ödememişken, sigorta ettiren konkordato ilan ederse, bu kez de sigortacı fesih hakkına sahip olur. (TTK 1413/2)

Son olarak bu maddenin getiriliş amacının tarafların edimlerinin ifasının çok zorlaşacak olmasından kaynaklandığını belirtmek gerekir.

D. Primin Tek Taraflı Artırılması Halinde Fesih

Daha önce sigorta ettirenin prim ödeme yükümlülüğü başlığı altında incelediğimiz üzere, kasko primi kasko sigortası sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri olup sigorta ettirenin asli edim yükümüdür. Dolayısıyla bu unsurun sigortacı tarafından artırılmak istenmesi hali de birtakım şartlara bağlı olacaktır. Şayet kasko sigortası sözleşmesinde TTK 1414'te belirtildiği gibi bazı ayarlama klostarı yer almışsa, sigorta ettirenin de buna karşılık olarak sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Nitekim TTK 1414'te de sigortacının sigorta teminatı kapsamında değişiklik yapmadan ayarlama şartına dayanarak primi yükseltmesi halinde, sigorta ettirenin, primin yükseltildiğine dair bildirim almasından itibaren bir aylık hak düşürücü süre içerisinde sigorta sözleşmesini feshedebileceği belirtilmiştir⁶⁹⁴.

E. Prim Tutarının Yarısını Ödeyerek Sözleşmeden Cayma

Kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kasko sigortası sözleşmesinde kararlaştırılan prim tutarının yarısını sigortacıya ödeyerek sözleşmeden tamamen veya kısmen cayabilir. TTK' nun 1430. maddesinin 3. fıkrasında ilgili husus açıkça hükme bağlanmıştır.

⁶⁹³ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.252

⁶⁹⁴ Düzenlemenin oldukça eksik olduğuna ilişkin eleştiriler için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.131.

Ancak ilgili cayma hakkının düzenlendiği hükmün ölü hüküm niteliğinde olduğunu belirtmek gerekir⁶⁹⁵. Maddede belirtilen “sigortacının sorumluluğu başlamadan önce” ifadesi ile anlatılmak istenen, sigortacının kasko rizikosunu taşıma yükümlülüğünün henüz başlamamış olmasıdır, yoksa rizikonun gerçekleşmesi ile beraber doğacak olan sigorta tazminatı ödeme sorumluluğu değildir. Hal böyle olunca, sigorta ettiren sözleşmeden caymak istiyorsa, kararlaştırılan prim tutarının yarısını ödemek yerine, hiç prim ödememe ve böylelikle TTK 1434/2’ de bahsi geçen üç aylık süre sonunda sözleşmenin kendiliğinden sona ermesini tercih etme yoluna gitmesi daha mantıklı olacaktır⁶⁹⁶.

Yine kasko sigortası sözleşmesinde kasko primi çoğunlukla taksitlere bölündüğünden, sigorta ettirenin en azından ilk prim taksidini ödeyip sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünü işler hale getirmesi, prim tutarının yarısını ödeyip sözleşmeden caymasına yeğdir. Sonraki primleri ödemese bile sigortacının sözleşmeyi feshetmesine kadar geçen sürede böylelikle sigortacının sağladığı himayeden de yararlanacaktır⁶⁹⁷. Tüm bu sebeplerle TTK 1430/3’ün uygulama alanının olmayacağını söyleyebiliriz.

F. Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesi

Sigorta ettirenin prim borcunda temerrüde düşmesi halinde sigortacının kasko sigortası sözleşmesini fesih hakkı ve sözleşmeden cayma hakkı TTK 1434’te düzenlenmiştir.

İlgili başlık altında yapmış olduğumuz ayrıntılı açıklamalar sebebiyle, burada o açıklamalara atıf yapmak ile yetiniyoruz⁶⁹⁸.

⁶⁹⁵ Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.328 vd. Ayrıca Ünan, madde metninde sigorta ettirenin hakkının cayma olarak nitelendirilmesini eleştirmektedir. Zira cayma sözleşmeyi geriye etkili olarak sona erdirmektedir ve bununla beraber sigorta ettirenin bu hakkını kullanabilmesi için bir miktar ödeme yapması cayma kavramının niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

⁶⁹⁶ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.329.

⁶⁹⁷ Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.329-330.

⁶⁹⁸ Bkz. §3, III, A, 10.

G. Sigorta Ettirenin İhbar Külfetini Gereği Gibi Yerine Getirmemesi

Sigorta ettirenin ihbar külfeti TTK 1435-1446 hükümleri arasında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Kasko sigortası sözleşmesinin kurulma aşamasında ve sözleşmenin devamı süresince riziko – prim dengesinin bozulmaması gerekir. Bu sebeple de sigorta ettirene birtakım ihbar külfetleri yüklenmiştir.

Bununla beraber sigortalı araç üzerinde teminat altına alınan rizikolardan birinin gerçekleşmesi halinde de bu hususun sigortacıya ihbarı gereklidir. Böylelikle sigortacı, rizikonun tayinine, teminat kapsamında olup olmadığına ve zararın tespitine imkân bulacaktır.

Sigorta ettirenin ihbar külfetlerini ihlal etmesi halinde de sigortacının sözleşmeden cayma veya sözleşmeyi fesih hakkı bulunmaktadır. Sigortacının bu haklarını da ilgili konu başlıkları altında detaylı olarak incelediğimizden burada o açıklamalara atıf yapmak ile yetiniyoruz⁶⁹⁹.

H. Sözleşmede  ng r len Yükümlülüklerin İhlali

TTK 1449 ile mevzuatımızda ilk kez düzenlenen sözleşmesel yükümlülükler, kasko sigortası sözleşmesi ile sigorta ettirene birtakım yükümlülüklerin yüklenmesinden ibarettir. Ancak önemli nokta, bu yükümlülüklerin TTK veya Kasko Sigortası Genel şartlarında düzenlenmemiş olmasıdır.

Sigorta ettirenin, sözleşmede öngörülen yükümlülüklerine aykırı davranması halinde de sigortacının sözleşmeyi fesih hakkı bulunmaktadır. İlgili konu başlığı altında sigortacının bu hakkı ile ilgili detaylı bir inceleme yapıldığından burada o açıklamalara atıf yapmak ile yetiniyoruz⁷⁰⁰.

⁶⁹⁹ Sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesinin kuruluş aşamasındaki ihbar külfetini ihlali halinde bkz. ř3, IV, A, 3,d, aa ; Sigorta ettirenin kasko sigortası sözleşmesi süresince ihbar külfetini ihlali halinde bkz. ř3, IV, A, 4, d, aa; , Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya ihbar külfetini ihlali halinde bkz. ř3, IV, A, 5, c, aa.

⁷⁰⁰ Bkz. ř3, III, B, 3.

I. Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. Maddesinde Belirtilen Fesih Hali

Birinci bölümümüzde kasko sigortası sözleşmesindeki menfaat unsurunu incelerken de değindiğimiz üzere, sigorta ettirenin ölümü halinde menfaat sahibi her ne kadar el değıştirse de kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona ermez. Bu kez sigorta ettiren tarafında ölen kişinin mirasçıları bulunmaktadır. Bazı durumlarda sigorta ettirenin mirasçısı, kendisine intikal eden sözleşmenin devam etmesini istemeyebilir. Yine sigortacı da bu mirasçılara bir sigorta himayesi sağlamak istemeyebilir. İşte bu durumda, Kasko Sigortası Genel Şartlarının taraflara vermiş olduğu bir fesih hakkı bulunmaktadır⁷⁰¹.

Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.5. maddesine bakıldığında, öncelikle sigorta ettirenin mirasçılarının bir ihbar külfeti bulunmaktadır. Buna göre, tüm hak ve borçları kendilerine geçen kasko sigortası sözleşmesinin sigorta ettiren tarafı, bu sigorta sözleşmesinin varlığını öğrendiği andan itibaren on beş gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle görevlidir. Buradaki bildirim herhangi bir şekle tabi değildir.

Sigorta ettiren taraf, kasko sigortası sözleşmesinin varlığını öğrenmeden itibaren sekiz gün içinde, sigortacıya yapacağı bildirim ile kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir.

Sigorta ettiren tarafın, sözleşmenin varlığını öğrendiği andan itibaren on beş gün içinde sigortacıya yapacağı bildirim ise şurada fonksiyon gösterir. Öncelikle sigorta ettiren taraf, sigortacıya bu bildirimi yapıyorsa büyük ihtimalle sözleşmeyi fesih yoluyla sona erdirmek istememektedir. Zira böyle bir durumda zaten sekiz gün içinde tek taraflı olarak sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır. Ancak bu bildirimin sigortacıya ulaşması ile beraber, bu kez sigortacının sözleşmeyi feshedebileceği sekiz günlük süre başlar. Şayet sigortacı, kasko sigortası sözleşmesinde karşı tarafın değışikliğini, bu bildirimden önce öğrenirse, sekiz günlük süre bu öğrenme anından itibaren başlar.

Kasko sigortası sözleşmesini aslında sigortacı ve sigorta ettiren akdetmiştir, ancak sözleşmenin sigorta ettiren tarafında ölüm sebebiyle irade dışı bir taraf değışikliği gerçekleşmiştir. Kanaatimizce ilgili düzenlemede de sekiz gün gibi kısa

⁷⁰¹ Yine bu hususta bkz. Taşyürek, s.168 vd.

bir hak düşürücü sürenin konulmasının sebebi tam da bu yüzdendir. Taraflardan sözleşmenin akıbetine bir an önce karar vermeleri istenmiştir.

İ. Kısmi Fesih ve Cayma

TTK' nun 1415. maddesinde düzenlenen bu fesih halinde kısmi butlana benzer bir durum söz konusudur. Sigortacının haklı bir sebebe dayanarak sözleşmenin bazı hükümlerini kısmen feshi halinde, geri kalan hükümlerle de sözleşmeyi aynı şartlarda yapmayacağı anlaşılıyorsa, sözleşmenin tamamını feshedebileceği gibi, sözleşmeden cayabilir. Bu durumda TTK 1415/2 uyarınca sigorta ettiren de aynı şekilde sözleşmeyi tamamen feshedebilir veya sözleşmeden cayabilir⁷⁰².

J. Olağanüstü Durumlar

Kasko sigortası sözleşmesini sona erdirmeye hallerinde, sigorta ettirene tanınmış olan, TTK 1413'deki olağanüstü durumlardan bahsetmiştik. Buna göre sigortacının konkordato ilan etmesi veya ruhsatının iptali halinde sigorta ettirenin bir fesih hakkı bulunmaktaydı.

TTK 1417'de⁷⁰³ ise hem sigortacıya hem de sigorta ettirene bir fesih hakkı tanınmıştır⁷⁰⁴. Buna göre, sigorta ettiren, aciz haline düşen veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan, taahhüdünün yerine getirileceğine dair bir teminat isteyebilir. Bu istemden itibaren bir hafta içerisinde herhangi bir teminat verilmediyse, sigorta ettiren kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir.

Aynı şekilde, primin ödenmesinden önce, acze düşen, iflas eden veya hakkında yapılan bir icra takibi semeresiz kalan sigorta ettirenden bir teminat istenir, bir hafta içerisinde de bu teminat verilmezse, bu kez sigortacı kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir.

⁷⁰² Bu hususta bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.133 vd.; Ulaş, s.120; Kayıhan/Bağcı, s.253.

⁷⁰³ İlgili hükme ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.145 vd.

⁷⁰⁴ Bkz. Kender, s.350; Ulaş, s.121.

Sigortacının iflas etmesi kasko sigortası sözleşmesini kendiliğinden sona erdiren bir halkan, sigorta ettirenin iflas etmesi halinde sözleşme ancak sigortacının bu yöndeki fesih hakkını kullanması ile sona ermektedir.

Yine aslında burada acze düşmek kavramından TBK' nun 98. maddesinde düzenlenen ifa güçsüzlüğü anlaşılmalıdır, zira yeni TBK artık acze düşme kavramını kullanmamaktadır⁷⁰⁵.

§5. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE ZAMANAŞIMI

TTK 1420 ve Kasko Sigortası Genel Şartları C.10 birlikte değerlendirildiğinde kasko sigortası sözleşmesinden doğan bütün taleplerin, alacağın muaccel hale geldiği tarihten itibaren iki yıl içinde zamanaşımına uğradığı çıkarımı yapılabilir. Ancak TTK 1420' nin devamında, sigorta tazminatı ve sigorta bedeline ilişkin talepler için azami bir zamanaşımı süresi daha getirilmiş ve bu taleplerin rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren her halde altı yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiştir⁷⁰⁶.

Dolayısıyla sigortalı araç üzerinde rizikonun gerçekleştiğinin iki yıllık zamanaşımı süresinden sonra öğrenilmesi halinde, rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçene kadar yalnızca sigorta tazminatına ilişkin talepler zamanaşımına uğramamış olur, bunun haricindeki tüm istemler birer eksik borç haline gelir⁷⁰⁷. Sigorta tazminatına ilişkin olarak getirilen azami süre hususunda düzenlemenin gerekçesine bakıldığında, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini uzun bir süre öğrenemeyebileceği, bu sebeple sigorta tazminatı hakkına zeval gelmemesi için altı yıllık azami bir süre getirildiği belirtilmiştir. Esasında altı yıllık süre ile sigortacının da çok uzun süreler boyunca bir sigorta tazminatı talebi ile karşı karşıya kalmaması amaçlanmıştır⁷⁰⁸.

Ancak kasko sigortası tazminatı açısından altı yıllık azami sürenin uygulamada işlev göstereceğini söylemek pek mümkün değildir. Zira sigorta ettiren yahut sigortalı, araç üzerinde bir riziko gerçekleştiğinde çoğu zaman bunu

⁷⁰⁵ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.255.

⁷⁰⁶ Sigorta sözleşmelerinde zamanaşımına ilişkin olarak bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.158 vd.; Ayhan/Çağlar, s.269 vd.; Taşyürek, s.169; Çeker, s.128; Kayıhan/Bağcı, s.259; Kender, s.339.

⁷⁰⁷ Nitekim zamanaşımı alacağın varlığını değil, talep edilebilirliğini ortadan kaldırmakta, borçluya ödemeden kaçınma imkânı vermektedir. Bkz. Ayhan/Çağlar, s.269.

⁷⁰⁸ Bu hususta bkz. Çeker, s.128.

öğrenebilecek konumdadırlar. Fakat yine de sigorta tazminatına özel olarak altı yıllık bir azami zamanaşımı süresi öngörülmesi, sigortacının lehine bir durumdur.

Zamanaşımı, kural olarak alacağın muaccel hale geldiği tarihte işlemeye başlar. (TBK 149/1) Nitekim TTK 1420’de de bu hükme paralel olarak sigorta sözleşmesinden doğan taleplerde zamanaşımının alacağın muaccel olduğu tarihte işlemeye başlayacağı belirtilmiştir⁷⁰⁹.

Bununla beraber, kasko sigortası tazminatının muaccel hale gelebilmesi için, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiği hususunu öğrendiği andan itibaren sigortacıya ihbar etmesi, TTK 1447 uyarınca bazı belgeleri temin etmesi gerekir⁷¹⁰. İki yıllık zamanaşımı süresinin işlemesi için de kasko sigortası tazminatının muaccel olması gerekir. Dolayısıyla sigorta tazminatı muaccel hale gelmediği için iki yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlamayacağı, o halde altı yıllık zamanaşımı süresi öngörülmesine gerek olmadığı gibi bir çıkarım yapılabilir. Ancak bu çıkarım yanlıştır, zira azami altı yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başladığı tarih rizikonun gerçekleştiği andan itibaren.

Kasko sigortası tazminatının muaccel hale geldiği an ise, TTK 1427 ve Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.4.1’de düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettiren TTK 1446 uyarınca ihbar yapar ve TTK 1447 uyarınca gerekli belgeleri sigortacıya teslim ederse, sigortacının araştırmalarını tamamlaması ile beraber kasko sigortası tazminatı muaccel hale gelecektir. Tazminatın belirlendiği ve muaccel hale geldiği andan itibaren altı yıl geçmekle sigorta ettirenin kasko sigortası tazminatı alacağı zamanaşımına uğrayacaktır.

Sigortacının prim alacağının zamanaşımına uğraması ile ilgili durum ise şu şekildedir. Sigorta ettiren kasko priminin tamamını yahut ilk taksidini, kasko sigortası poliçesi düzenlenip kendisine verildiği anda ödemesi gerekir. (TTK 1431/1) Sigorta ettirenin prim borcu bu anda muaccel olduğundan, zamanaşımı süresi de kasko priminin yahut ilk taksidinin muaccel hale gelmesi ile işlemeye başlar. Bu andan itibaren iki yılın geçmesi halinde sigortacının prim alacağının tamamı yahut ilk taksidi zamanaşımına uğrar.

⁷⁰⁹ Ancak hükümde yer alan bu ifade gereksizdir, zira TBK’ ndaki ana kural zamanaşımının, alacağın muaccel hale geldiği anda işleyeceğini zaten belirtmektedir. Sigorta sözleşmeleri açısından da ana kuraldan ayrılan bir nokta söz konusu olmadığı için bu yineleme gereksiz olmuştur. Bkz. Ünan, Genel Hükümler, s.158.

⁷¹⁰ Bu hususta bkz. §3, II, D, 3, d.

Kasko sigortası sözleşmesinden doğan bu talepler için öngörülen zamanaşımaları, yalnızca sözleşmenin tarafı olan sigortacı ve sigorta ettiren (yahut sigortalı) yönünden hüküm doğurur⁷¹¹. Dolayısıyla örneğin sigorta sözleşmesine taraf olmayan üçüncü kişilerin sigortacı aleyhine açabileceği davalarda ya da sigortacının halefiyet sebebiyle üçüncü kişilere karşı kullanacağı rücu taleplerinde TBK’ ndaki zamanaşımına ilişkin genel hükümler uygulanacaktır. Nitekim Yargıtay da bir kararında öngörülen zamanaşımı sürelerinin sigorta bağtında taraf olanlar için geçerli olduğunu içtihat etmiştir⁷¹².

Son olarak TTK 6 uyarınca, öngörülen bu zamanaşımı sürelerinin sözleşme ile değiştirilmesi mümkün değildir. Ayrıca bu durumun TTK 1452/2. maddesi ile tekrar hüküm altına alınmış olması da kanun yapma tekniği açısından pek isabetli olmamıştır.

§6. KASKO SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE ORTAYA ÇIKAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklı olarak meydana gelen uyuşmazlıkların çeşitli şekillerde sonuca erdirilmesi mümkündür. Buna göre taraflar isterlerse mahkeme aracılığıyla uyuşmazlıklarını çözebilecekleri gibi, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesi uyarınca sigorta tahkimine başvurarak uyuşmazlıklarını seri bir şekilde sonuca erdirebilirler.

I. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

A. Görevli Mahkeme

Kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda taraflardan herhangi biri uyuşmazlığın mahkeme tarafından çözüme kavuşturulmasını isteyebilir. Bu durumda mahkemenin özellikle görev açısından doğru belirlenmesi önem teşkil eder. Zira kasko sigortası sözleşmesinin taraflar arasında bir ticari iş mahiyetinde olması ve 6502 sayılı TKHK’ un 28.05.2014

⁷¹¹ Bkz. Kayıhan/Bağcı, s.260; Ulaş, s.125.

⁷¹²Zamanaşımına ilişkin bkz. Y.HGK., 22.12.2010, E.2010/17-664, K.2010/689, yine bu yönde bkz. Y.HGK., 30.11.2011, E.2011/17-569, K.2011/710 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:17.11.2017).

tarihinde yürürlüğe girmesi ile beraber kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan davalarda görev bakımından birtakım değişiklikler söz konusu olmuştur. Şimdi kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan davalarda görev konusunu sigorta ettirenin ve sigortacının açacağı davalarda görev başlıkları olarak ikiye ayırıp inceleyeceğiz.

1. Sigorta Ettirenin Açacağı Davalarda Görevli Mahkeme

Kasko sigortası sözleşmesi kaynaklı olarak sigorta ettiren tarafından açılan davalar genellikle sigorta tazminatının sigortacıdan tazminine ilişkin olmaktadır. Öncelikle kasko sigortası sözleşmesinin taraflar arasında bir ticari iş mahiyetinde olması sebebiyle ilgili davaların TTK 4/1-a maddesi uyarınca asliye ticaret mahkemesinin görev alanında olduğu düşünülebilir.

Nitekim Kasko Sigortası Genel Şartlarının C.8. “*Yetkili Mahkeme ve Tahkim*” başlıklı maddesinde de görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu belirtilmiştir. 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren genel şartlara karşın, 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile genel şartlardaki bu hükümde görevli mahkeme bakımından farklı bir durum söz konusu olacaktır.

Kasko sigortası sözleşmesinde çoğunlukla sigorta ettiren tarafında bulunan kimse, herhangi bir ticari veya mesleki amacı olmadan hareket eden gerçek kişidir, yani tüketicidir⁷¹³. Ancak ticari, mesleki bir amaç gütmeyen hareket eden bir dernek veya vakfa ait motorlu araçların kasko himayesine sokulması halinde tüzel kişiler de tüketici sıfatını taşıyabilirler.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ un “*Tanımlar*” başlıklı “3. maddesinin 1 bendinde” tüketicilerle yapılan sigorta sözleşmelerinin bir tüketici işlemi olduğu ve sözleşmeden kaynaklanacak uyuşmazlıkların asliye ticaret mahkemesinde değil de tüketici mahkemesinde görüleceği hükmü getirilmiştir. O halde sigorta ettirenin açacağı davalarda kural olarak, kasko sigortası sözleşmesinden doğacak uyuşmazlıkların TKHK 73 uyarınca tüketici mahkemesinde görüleceğini söylemek mümkündür.

⁷¹³ 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun tüketici; ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder.

Nitekim uygulamada da kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar önceleri asliye ticaret mahkemelerinde görülürken, TKHK' un yürürlüğe girmesi ile beraber tüketici mahkemelerinde görülmeye başlanmıştır⁷¹⁴.

Bununla beraber, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren tarafın her zaman tüketici sıfatını haiz olduğu çıkarımını yapmak yanlıştır. Örneğin, ticaret şirketleri gibi ekonomik menfaat elde etme amacı güden tüzel kişiliklerde durum farklıdır. Kasko himayesi altına alınabilecek motorlu veya motorsuz bir aracın, bir ticaret şirketine ait olması durumunda, sigorta ettiren taraf ticaret şirketi olur. Yine tacir olmamasına rağmen bir esnafın ticari aracının kasko sigortası ile koruma altında olduğu bir durumda, bu sözleşmeden doğacak uyuşmazlıklar da asliye ticaret mahkemelerinde görülmelidir⁷¹⁵. (TTK m.4/1) Zira bu halde ticaret şirketi veya esnafın, ticari veya mesleki amaçlar güttüğünden ve tüketici olmadığından söz etmek mümkündür.

2. Sigortacının Açacağı Davalarda Görevli Mahkeme

Öncelikle sigortacının, sigorta ettiren ile arasında kasko sigortası sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklar için bir dava açması mümkündür. Bu halde sigorta ettiren kimsenin tüketici olup olmamasına göre, açılacak davada asliye ticaret mahkemesi veya tüketici mahkemesi görevli olacaktır.

Bununla beraber kasko sigortası sözleşmesinde sigortacının açacağı davalar genellikle sigortalıya halef oldukları hakların rücuu için açılmaktadır. Sigortacı

⁷¹⁴ Bu yönde bkz. Y.17.HD., 19.10.2017, E.2017/3143, K.2017/9363 sayılı kararında “Mahkemeye; davacı sigortalı ile davalı sigortacı ile arasında kurulan kasko sigortası sözleşmenin 6502 sayılı TKHK' un 3. maddesi anlamında bir tüketici işlemi olduğu, davacının somut olayda ilgili sözleşmeye dayalı olarak davalıdan araçta meydana gelen hasarın tahsili talebinde görevli mahkemenin Tüketici Mahkemesi olduğu gözetilerek, asliye ticaret mahkemesince, davanın HMK 114/1-c.maddesi gereğince görevsizlik nedeniyle, HMK 115/2.maddesi gereğince dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.” Aynı yönde bkz. Y.17.HD 07.11.2017, E.2017/1322, K.2017/10199. (www.emsal.yargitay.gov.tr, 21.02.2018).

⁷¹⁵ Bu yönde bkz. Y.17.HD. 28.12.2016, E.2016/18301, K.2016/12036 sayılı kararında “6502 Sayılı Yasa ile bir mal ve hizmeti özel amaçlarla satın alarak onu günlük yaşamda tüketen kişinin (tüketicinin) korunması amaçlanmıştır. Tüketici 6502 Sayılı Yasa'dan yararlanmak için başvurduğunda uyuşmazlık tüketici mahkemesinde çözümlenecektir. Tacirin ticari işletmeyle ilgili sözleşmelerinde tüketiciler için düzenlenen yasa hükümleri uygulanmaz. Bu durumda her ne kadar davanın dayanağı olan kasko sigorta sözleşmesi Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen mutlak ticari davalardan olsa da davacılar tüzel kişi tacir olduklarından ticari nitelik taşıyan uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde incelenip karara bağlanması olanaklı değildir.” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.02.2018).

sigortalıya ödemiş olduğu sigorta tazminatını, onun sahip olduğu haklara halef olarak zarar veren üçüncü kişiden talep etmektedir. Bu kapsamda rücu davalarında görevli mahkeme bakımından zarar veren üçüncü kişinin hukuki niteliği önem taşır.

Şayet zarar sorumlusu ile zarar gören sigortalı arasındaki dava, bir ticari dava niteliğinde ise görevli mahkeme ticaret mahkemesidir⁷¹⁶. Zarara sebebiyet veren idarenin bir idari eylemi ise uyuşmazlık idari yargıda çözülür⁷¹⁷. Fakat genel olarak malvarlığına ilişkin bir dava olduğundan görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğu söylenebilir⁷¹⁸.

B. Yetkili Mahkeme

Kasko sigortası sözleşmesinden doğan davalarda görevli mahkeme belirtildikten sonra yetkili mahkemenin de belirlenmesi gerekir. Yetkili mahkeme hususunu da aynı şekilde sigorta ettiren ve sigortacı açısından ayrı ayrı değerlendireceğiz.

1. Sigorta Ettirenin Açacağı Davalarda Yetkili Mahkeme

Kasko sigortası sözleşmesinden doğan davalarda sigorta ettirenin sigortacıya karşı açacağı tazminat davaları bakımından HMK' nun 6 ve devamında düzenlenen

⁷¹⁶ Bu yönde bkz. Y.17.HD. 10.03.2015, E.2015/1696, K.2015/4081 sayılı kararında "...Somut olayda davacı sigortacının halefi olduğu sigortalı ve davalı tacir olup dava konusu uyuşmazlık ticari işletmelerini ilgilendirmektedir. Bu bakımdan yapılan açıklamalar dikkate alındığında uyuşmazlık ticari dava niteliğinde olup çözümü Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görev alanına girmektedir." (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.02.2018).

⁷¹⁷ Bu yönde bkz. Y.17.HD. 08.11.2017, E.2016/19212, K.2017/10270 sayılı kararında "...İşbu dava davalı ... Başkanlığının hizmet kusuru iddiasına dayalı olarak açıldığından idari yargı görevli olup yargı yolu nedeniyle HMK 114-115.maddeleri uyarınca davanın reddine karar verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." Aynı yönde bkz. Y.17.HD. 18.10.2017, E.2016/18004, K.2017/9265 (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.02.2018).

⁷¹⁸ Sigortacının açacağı rücu davasının, sigorta poliçesinden doğmadığı ve bu sebeple davanın ticari dava olarak sayılamayacağına ilişkin bkz. Y.17.HD. 28.12.2016, E.2016/18769, K.2016/12023 sayılı kararında "...Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının 22.3.1944, E. 37, K. 9, RG. 3.7.1944 sayılı kararında bu husus" Sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa, aynı hak sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur." şeklinde vurgulanmaktadır. Davacı sigorta şirketi olup, uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp, sonuçlandırılması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir." (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:21.02.2018).

genel yetki kurallarının uygulanması mümkündür⁷¹⁹. Yine Kasko Sigortası Genel Şartlarında da yetkili mahkemeye ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır⁷²⁰.

Buna göre, öncelikle HMK 6 uyarınca genel yetkili mahkeme olarak sigortacı konumundaki sigorta şirketinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

Ayrıca HMK 15’te sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin olarak özel bir yetki kuralı da düzenlenmiştir. Buna göre, kasko sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınan araç, bir yerde sabit bulunması gerekmediği için rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesi de yetkilidir⁷²¹.

Yine Kasko Sigortası Genel Şartları C.8/1 uyarınca, sigortacı aleyhine açılacak davalarda, sigortacı konumundaki sigorta şirketinin merkezinin bulunduğu yer, şayet kasko sigortası sözleşmesi bir acente vasıtasıyla akdedildiyse acentenin ikametgahının bulunduğu yer ya da kasko rizikosunun gerçekleştiği yer yetkili mahkeme sayılır.

Nitekim kasko sigortası poliçesinde hem sigorta acentesinin hem de sigorta ettirenin ikamet adresleri yazılı bulunmaktadır. Bu durum hem sigorta ettiren hem de sigortacının yetkili yer mahkemesini ve dava dosyasında birbirlerinin adreslerini belirtmeleri açısından kolaylık sağlar.

Sigorta ettiren yetkili sayılan herhangi bir mahkemede sigortacıya karşı seçimlik hakkını kullanıp dava açabilir.

2. Sigortacının Açacağı Davalarda Yetkili Mahkeme

Sigortacının, kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan davalarda sigorta ettiren aleyhine açacağı davalarda, sigorta ettirenin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. (KAKSGŞ C.8/1)

Sigortacının TTK 1472/1 uyarınca açacağı rücu davalarında ise, yine halefiyet ilkeleri devreye girecektir. Buna göre, sigortalı, zarar veren üçüncü kişiye

⁷¹⁹ Genel yetki kuralına ilişkin olarak bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.68 vd.

⁷²⁰ **KAKSGŞ C.8/1:** “Bu sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketi merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu veya rizikonun gerçekleştiği yerde, sigortacı tarafından açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerde ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir.”

⁷²¹ Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tazminat davasında yetki kuralına ilişkin bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.72.

karşı hangi yetkili yer mahkemelerinde dava açabiliyorsa, sigortacı da o yetkili yer mahkemelerinde dava açabilir⁷²².

Dolayısıyla burada da HMK 6 ve devamındaki hükümler uygulama alanı bulacaktır. Zarar veren üçüncü kişinin sigortalıya karşı vermiş olduğu zarar genellikle haksız fiilden kaynaklandığından HMK m. 16 burada işlev gösterecektir. Buna göre zarar veren üçüncü kişinin ikametgahının olduğu yer mahkemesi yetkili olacağı gibi, ek olarak haksız fiilin işlendiği, zararın meydana geldiği ya da zarar gören sigortalının yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olacaktır.

II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ

Kasko sigortası sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların kural olarak tüketici işlemi sayılıp tüketici mahkemelerinde görüldüğünü yukarıda belirtmiştik. Ancak yargıdaki iş yükü ve tüketici işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların fazla olması sebebiyle tüketici hakem heyetleri oluşturulmuş, TKHK' nun 66 ve devamındaki maddeleri ile Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği' nde⁷²³ bu heyetin kanuni altyapısı düzenlenmiştir.

Buna göre, tüketici işleminden kaynaklı bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda ilk olarak başvurulacak kurumun tespiti açısından uyuşmazlığın değeri rol oynamaktadır. 2018 yılı⁷²⁴ için tüketici mahkemelerine başvurabilmenin alt sınırı 6860 TL'dir⁷²⁵. Bu parasal sınır her yılın başında bir tebliğ ile revize edilmektedir.

⁷²² Bu yönde bkz. Y.HGK., 25.12.2002, E.2002/11-1105, K.2002/1102 sayılı kararında "...Kasko Sigortacısı, sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren yerine geçer ve bu sebeple sigortalı mal sahibinin hak ve yetkilerine sahip olur. Bu halefiyet ilkesi gereğince, sigortalı zarar sorumlusuna karşı tazminat davasını hangi yer mahkemesinde açması gerekiyor ise, kasko sigortacısının da rücu davasını aynı yer mahkemesinde açması gerekir." (www.kazanci.com.tr, E.T.:22.02.2018).

⁷²³ 27.11.2014 tarihli 29188 sayılı RG' de yayımlanan THHY' nde tüketici hakem heyetlerinin kurulması ve çalışmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

⁷²⁴ Bu hususta bkz. 31.12.2017 tarih ve 30287 sayılı RG' de yayımlanan "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68'inci Ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6'ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ"

⁷²⁵ Yine ilgili tebliğin 3. Maddesi uyarınca "(1) 2018 yılı için Tüketici Hakem Heyetlerine yapılacak başvurularda değeri: **a)** 4.570 (dört bin beş yüz yetmiş) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda İlçe Tüketici Hakem Heyetleri, **b)** Büyükşehir statüsünde olan illerde 4.570 (dört bin beş yüz yetmiş) Türk Lirası ile 6.860 (altı bin sekiz yüz altmış) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, **c)** Büyükşehir statüsünde olmayan illerin merkezlerinde 6.860 (altı bin sekiz yüz altmış) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri, **ç)** Büyükşehir statüsünde olmayan illere bağlı ilçelerde 4.570 (dört bin beş yüz yetmiş) Türk Lirası ile

Dolayısıyla kural olarak kasko sigortası sözleşmesinden doğan bir uyuşmazlıkta, zarar miktarı 6860 TL' nin altında ise sigorta ettiren tüketici hakem heyetlerine, üzerinde ise tüketici mahkemelerine başvuracaktır.

Uyuşmazlık belirtilen sınırların altında kaldığı takdirde tüketici hakem heyetleri görevlidir. Uyuşmazlığa hangi tüketici hakem heyetinin bakacağı hususuna ise TKHK 68/3 cevap vermektedir. (Ayrıca THHY 7/2) Başvurular tüketici işleminin yapıldığı yerin yahut tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu tüketici hakem heyetlerine yapılır. Eğer başvuru yapılacak yerde bir tüketici hakem heyeti bulunmazsa, Bakanlıkça o yer için belirlenen tüketici hakem heyeti yetkilidir. (THHY 7/3)

Tüketici hakem heyetlerinin başvuru tarihinden itibaren en geç altı ay içerisinde vermek durumunda olduğu kararlar her iki taraf için de bağlayıcı niteliktedir⁷²⁶. Bununla birlikte karara ilişkin bir itiraz mercii de belirtilmiştir. Buna göre, taraflar tüketici hakem heyeti kararının kendilerine tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde tüketici mahkemesine itiraz edebilirler. Tüketici mahkemesinin bu itiraz üzerine verdiği karar kesin hüküm teşkil eder. (TKHK m.70)

Bu hususta son olarak TKHK m.68/5' den (aynı hususta THHY 6/6) bahsetmek gerekir. Tüketici işlemi, parasal sınırın altında kaldığı için tüketici mahkemesi yerine görevli yer tüketici hakem heyetleridir. Fakat bu durum tüketicinin, alternatif çözüm mercilerine başvuramayacağı anlamına gelmez. Nitekim ilgili hüküm de açıkça bunu belirtmektedir. Bu sebeple sigorta ettiren, kasko sigortası sözleşmesinden doğan ve yasal sınırın altında kalan talepleri için tüketici hakem heyetine başvurmak yerine sigorta hukuku açısından alternatif çözüm merci niteliğindeki sigorta tahkim komisyonuna başvurabilir. Şimdi kasko sigortası sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir rol oynayan sigorta tahkimine yönelik açıklamalarımıza geçeceğiz.

6.860 (altı bin sekiz yüz altmış) Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetleri görevlidir.”

⁷²⁶ Taraflar tüketici hakem heyetlerinde avukat ile temsil ediliyorsa vekalet ücretine ilişkin bkz. AAÜT m.12

III. SİGORTA TAHKİMİ

A. Ön Açıklamalar

HMK' nun 407 vd. maddelerinde düzenleme alanı bulan tahkim, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı çeşitli nedenlerle, dava yoluyla ve mahkeme aracılığıyla çözmek istememeleri durumunda alternatif olarak başvurdıkları en yaygın uyuşmazlık çözüm yollarından birisidir⁷²⁷.

Sigortacılık açısından ise tahkim usulü⁷²⁸, kanun bazında Sigortacılık Kanunu' nun 30. Maddesinde yirmi dört fıkra halinde ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır⁷²⁹. Ayrıca bu madde uyarınca sigortacılıkta tahkim sisteminin usul ve esaslarına ilişkin Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik⁷³⁰ çıkarılmıştır. Kanun ve yönetmelik bazındaki maddelerle sigortacılıkta tahkim bazı yönleriyle HMK' nda düzenlenen tahkim usulünden ayrılmaktadır.

Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların adli yargıya başvurmak yerine tahkim yoluyla çözülmesi adına Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde bir Sigorta Tahkim Komisyonu⁷³¹ kurulmuştur. Sigortacı konumundaki sigorta şirketlerinin çoğunluğunun sigorta tahkim sistemine üye olması ile birlikte⁷³², kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, bu alanda uzmanlaşmış bağımsız sigorta hakemleri tarafından

⁷²⁷ Alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan ve HMK 407 vd. düzenlenen tahkime ilişkin bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.579 vd.

⁷²⁸ Sigortacılıkta tahkim müessesesine ilişkin bkz. Mehmet Çağrı Bağatur ve Hande Öge, **Sorularla Sigorta Tahkim**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017; Aymelek Erdemir, **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017; Ayhan/Çağlar, s.152 vd.; Kayıhan/Bağcı, s.265 vd.; Ulaş, s.127 vd. ve ayrıca Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", **GÜHFD**, C.17, S.1-2, 2013, s.831-855; Ecehan Aras ve Bilgehan Yeşilova, "Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m.30)", **Prof. Dr. Aydın Zevkliler Armağanı, YÜED**, 2013, s.275-379.

⁷²⁹ Bu maddenin gerekçesinde her ne kadar sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların adli yargıda görülmesi mümkün ise de sigortacılık alanında bir ihtisas mahkemesinin bulunmaması, yargılamanın uzun sürmesi ve masraflı olması, bazı hallerde sigortalıların mağduriyete uğrayıp düşük miktarlarda tazminatları kabul etmek zorunda kalmaları gibi sebeplerle sigortacılıkta tahkim müessesesine bu usulü getirdikleri belirtilmiştir.

⁷³⁰ Bkz. 17.08.2007 tarihli 26616 sayılı RG' de yayımlanan ve 19.01.2016 tarihli 29598 sayılı RG' deki değişiklikle son halini alan sigortacılıkta tahkime ilişkin yönetmelik TİY olarak anılacaktır.

⁷³¹ Sigortacılıkta tahkim örgütlenmesi ve özellikle sigorta tahkim komisyonunun oluşumu ve görevlerine ilişkin bkz. Ulaş, s.129-136; Özdamar, Tahkim, s.841 ve yine SK 30/2-3-4-5-6, TİY 5-6.

⁷³² Sigorta Tahkim komisyonuna üye 51 sigorta şirketinin sıralı listesi için bkz. (http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=91, E.T.: 24.01.2018).

seri⁷³³, basit ve güvenilir bir şekilde çözülebilmesi olanaklı hale gelmiştir. Gerçekten de mahkemelerdeki iş yükü düşünüldüğünde son yıllarda sigorta ettirenler ile beraber sigorta şirketlerinin aradaki uyuşmazlığı sona erdirmek amacıyla adli yargı yerine sigorta tahkim komisyonuna başvurdukları görülmektedir⁷³⁴.

Kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, sözleşmeden menfaat sağlayan kimse⁷³⁵, adli yargı yerine sigorta tahkim usulünü tercih edebilir. Fakat bunun için sigorta şirketinin, sigorta tahkim komisyonuna üye olması gerekmektedir. Nitekim kasko sigortası sözleşmesi düzenlenirken, sigorta şirketinin sigorta tahkim komisyonuna üye olup olmadığı ayrıca belirtilmektedir. Sigorta şirketinin sigorta tahkim komisyonuna üye olması, kendisi ile alakalı uyuşmazlıklarda, sözleşmeden menfaati olan kimselerin tahkim yoluna başvurabileceğini peşinen kabul ettiği anlamına gelmektedir⁷³⁶. Ancak sigortacılıkta tahkim usulü bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur. Sigorta ettiren sigorta tahkimine başvurabileceği gibi, hakkını mahkemelerde de arayabilir⁷³⁷.

B. Sigorta Tahkimine Başvuru ve Yargılama Usulü

Tahkim usulü için başvurular, komisyonun merkezine, başvuru yapan kimsenin ikametgahının bulunduğu yer bürosuna ya da rizikonun gerçekleştiği yer bürosuna yapılabilir. Başvuru formu, uyuşmazlığa ilişkin bilgi ve belgeler ile başvuru ücretinin dekontu uyuşmazlık başvurusunun içerisinde yer alması gereken başlıca evraklardır. (TİY 16/1)

Sigorta tahkim komisyonu başvurusunda taraflar sigorta ettiren veya kasko sigortası sözleşmesinden menfaati olan kimseler ile sigorta şirkettir. Kasko sigortası

⁷³³ Zira sigorta hakemleri uyuşmazlık dosyası ile görevlendirildikleri andan itibaren en geç dört ay içerisinde karar vermek zorundadırlar. (SK m.30/16) Bununla beraber uygulamada tarafların avukat ile temsil edildikleri durumlarda, tebligatların elektronik posta yoluyla yapılabilmesi de uyuşmazlığın seri şekilde çözülebilmesini sağlayan önemli faktörlerden birisidir.

⁷³⁴ Yine bu hususta bkz. Ayhan/Çağlar, s.153.

⁷³⁵ SK 30' da sigorta ettiren dışında sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kimselerin de sigorta tahkim yoluna başvurabilecekleri açıkça düzenlenmiştir. Dolayısıyla sigorta ettiren ve sigortalı yanında örneğin sigortalı araç üzerinde intifa hakkı yahut rehin hakkı bulunan kimselerin de tahkimden yararlanabileceği kanaatindeyiz.

⁷³⁶ Hatta kasko sigortası sözleşmesinde, tarafların tahkime başvurabileceği yönünde bir madde bulunmasa dahi, sözleşmeden menfaati bulunan kimse, sigorta tahkimine başvurabilir. (SK 30/1) Yine bu yönüyle sigorta tahkiminin karma bir yapıya sahip olduğuna ilişkin bkz. Özdamar, Tahkim, s.839-840.

⁷³⁷ Bu hususta bkz. Erdemir, s.15-16; Ayhan/Çağlar, s.155.

sözleşmesinin bir acente vasıtasıyla akdedilmesi halinde dahi, acentenin herhangi bir hasımlık durumu bulunmamaktadır⁷³⁸.

İlk olarak sigorta tahkimine başvurulabilmesi için, sigorta şirketine yapılan başvurunun tamamının veya bir kısmının sonuçsuz kalması (SK 30/13, TİY 16/2-a), kasko sigortası sözleşmesinden doğan bu uyuşmazlığın tüketici hakem heyetine, adli yargıdaki mahkemelere ve HMK' ndaki tahkim prosedürüne intikal etmemesi gerekir. (SK 30/14, TİY 16/2-b) Başvuru dosyası kendisine intikal eden raportör⁷³⁹, dosya üzerinde bu iki şartın gerçekleşip gerçekleşmediğine dair bir ön inceleme gerçekleştirir. Bu iki şarttan herhangi birinin aksi halinde başvuru reddedilir ve değerlendirmeye alınmaz⁷⁴⁰.

Şayet bahsedilen iki şart sağlanmışsa ancak uyuşmazlığın çözümü için gerekli bilgi ve belgeler eksikse raportör durumu taraflara bildirip yine dosyayı kapatır⁷⁴¹. (TİY 16/5)

Raportörün en geç on beş gün içerisinde kendisine tebliğ edilen uyuşmazlık dosyası ile alakalı bir inceleme raporu oluşturması gerekir. Uyuşmazlığa ilişkin bir raporun hazırlanamaması halinde, uyuşmazlık dosyası Komisyon merkezine gönderilir ve komisyon uyuşmazlık dosyası için bir heyet oluşturulup oluşturulmamasına ilişkin karar verir. Şayet uyuşmazlığın konusu on beş bin TL' nin üzerinde ise heyet⁷⁴² oluşturulmasına karar verilir. (SK 30/15, TİY 16/6-7)

Heyete seçilecek hakemler⁷⁴³ sıra usulü ile belirlenir ve seçilen hakemler derhal taraflara tebliğ edilir. (TİY 16/8-9) Hakemlerin mücbir sebep, beklenmeyen haller ve TİY 18'de sayılan hususlar dışında görevi reddetmesi mümkün değildir. Taraflar ise HMK' ndaki hakimin reddi sebeplerine dayanarak sigorta hakemini reddedebilirler. (SK 30/15 ve TİY 17)

⁷³⁸ Sigorta tahkimine başvurabilecek kimseler bakımından bkz. Özdamar, Tahkim, s.845. Ayrıca tahkim sisteminin ortaya çıkış amacı ve uyuşmazlıkların artış göstermesi göz önünde bulundurulduğunda acentelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda acente aleyhine de tahkime başvurulabilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Özdamar, Tahkim, s.846.

⁷³⁹ Raportöre ilişkin bkz. Erdemir, s.19.

⁷⁴⁰ Bu halde başvuru ücretinin %90'ı başvuru sahibine iade edilir.

⁷⁴¹ Bu halde başvuru ücretinin %50'si başvuru sahibine iade edilir.

⁷⁴² Bu heyet en az üç kişiden oluşturulmakta ve bu üç kişiden en az birinin varsa, hukukçu olması gerekmektedir.

⁷⁴³ Sigorta hakemlerinin sağlaması gereken niteliklere ilişkin bkz. SK m.30/8. Ayrıca bkz. Erdemir, s.24-26.

Hakemler, uyuşmazlık dosyası ile görevlendirildikleri tarihten itibaren dört ay içerisinde karar vermek zorundadırlar. Fakat bu süre tarafların açık ve yazılı olarak muvafakat vermeleri ile uzatılabilir. (SK 30/16, TİY 16/10)

Hakemler, atandıkları uyuşmazlık dosyasını TTK, TBK, kasko sigortası sözleşmesindeki genel ve özel şartlar ile Yargıtay içtihatları ışığında, özetle maddi hukuk yönünden uyuşmazlığı ilgilendiren her türlü hususu göz önünde bulundurarak karar vermek zorundadırlar.

Hakemler, bu süre içerisinde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı veremezler, fakat uyuşmazlığın çözümü için hukuk dışında bir teknik veya özel bilgi gerekiyorsa, tarafların talebi ile yahut resen bilirkişiden görüş alınmasına karar verebilirler⁷⁴⁴. (TİY 16/12)

Tarafların avukat ile temsil edilmeleri halinde, aleyhe hükmedilecek vekalet ücretleri, her iki taraf açısından da AAÜT’ nde yer alan asliye mahkemelerinde görülen işler için hesaplanan vekalet ücretinin beşte biridir. (SK 30/17, AAÜT m.17)

C. Hakemlerin Kararına İtiraz Prosedürü

Hakemlerin beş bin TL altındaki uyuşmazlıklar hakkında vermiş oldukları kararlar kesindir. (SK 30/12) Bu tutarın altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen kararlara itiraz edilemez, mahkemelerde yahut tüketici hakem heyetlerinde aynı uyuşmazlığa ilişkin başvuruda bulunulamaz⁷⁴⁵.

Fakat beş bin TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarına ilişkin bir itiraz prosedürü öngörülmüştür. (SK 30/12) Buna göre, beş bin TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararlarının taraflara tebliğinden itibaren on günlük süre içerisinde karara itiraz edilebilir. İtiraz komisyona yapılır ve yalnızca bir defaya mahsustur. İtiraz ile beraber komisyona tekrardan başvuru ücreti yatırılır. On günlük süre içerisinde taraflardan birinin itirazda bulunmaması halinde karar kesinleşir.

⁷⁴⁴ Bkz. Ayhan/Çağlar, s.157.

⁷⁴⁵ Bu yönde bkz. Y.11.HD., 28.12.2016, E.2016/43, K.2016/9184 sayılı kararında “...Mahkemece talep konusunun 750,00 TL olduğu, SK m.30 uyarınca kararın kesin hüküm teşkil ettiği, ... ayrıca verilen hakem kararı kesin hüküm teşkil ettiği gerekçesiyle HMK 439. maddesine göre iptal davası açılmayacağı, bu nedenle davanın usulden reddine..” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.:24.01.2018).

Taraflardan birinin bu şekilde itirazda bulunması üzerine, hakemlerin vermiş olduğu kararın icrası durur. İtirazın incelenmesi için de başvuru komisyon nezdinde kurulan “İtiraz Hakem Heyetine”⁷⁴⁶ intikal ettirilir. İtiraz hakem heyeti ilk olarak itirazın taraflara tebliğinden itibaren on günlük sürede gerçekleşip gerçekleşmediğini ve başvuru ücretinin yatırılıp yatırılmadığını inceler. Bu şartların uygun olmaması halinde itiraz reddedilir ve başvuru ücretinin yüzde doksanı itiraz sahibine iade edilir.

İtiraz hakem heyeti, itiraz talebini kendilerine intikalden itibaren iki ay içinde karara bağlamak zorundadır. (SK 30/12) Uyuşmazlık değeri kırk bin TL’ ye kadar olan başvurularda itiraz hakem heyetinin vermiş olduğu karar kural olarak kesindir. İtiraz hakem heyetinin itiraz talebine vermiş olduğu karara ilişkin kural olarak bir daha itirazda bulunulamaz.

Ancak uyuşmazlık değeri kırk bin TL ve üzerinde ise itiraz hakem heyetinin itiraz talebine ilişkin vermiş olduğu kararların temyiz yolu açıktır. Bununla beraber iki aylık sürenin sonunda karar verilmesi, itiraz talebinde bahsedilmeyen bir şey hakkında karar verilmesi, hakemlerin yetkileri olmayan konular hakkında karar verilmesi ve tarafların iddiaları hakkında karar verilmemesi gibi durumlarda uyuşmazlık değeri kırk bin TL’ nin altında olsa dahi taraflar temyize başvurabilirler. (SK 30/12)

Burada itiraz hakem heyetinin kararlarına karşılık tarafların temyize gidebileceği hükme bağlanmıştır. Fakat HMK’ nda düzenlenen tahkim usulünde ise hakem kararlarına karşılık yalnızca iptal davası açılabileceği belirtilmektedir. (HMK 439/1) Sigortacılık Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenen tahkim usulleri birlikte değerlendirildiğinde, SK’ ndaki tahkimin sigorta tahkim sistemi ile ilgili yasaları içerdiği ve bu yasaların HMK’ ndaki tahkim usulüne göre özel kanun niteliğinde olduğu düşüncesindeyiz. Bu nedenle itiraz hakem heyetinin vermiş olduğu kararların iptal davası ile iptalinin istenemeyeceği, bu kararlara karşı temyiz yoluna gidileceği sonucuna varmaktayız⁷⁴⁷.

Her ne kadar SK 30/12 uyarınca itiraz hakem heyeti kararlarına karşı temyiz yoluna gidileceği belirtilmekteyse de Yargıtay özellikle Bölge Adliye

⁷⁴⁶ İtiraz Hakem Heyetine ilişkin olarak bkz. TİY 16/A.

⁷⁴⁷ Yine bu yönde bkz. Ayhan/Çağlar, s.158; Özdamar, Tahkim, s.850-851. Aksi görüşte bkz. Ulaş, s.154.

Mahkemeleri'nin açılmasından sonra, itiraz hakem heyetinin kararlarına ilişkin itirazların temyiz yoluna değil istinaf yoluna tabi olduğunu içtihat etmektedir⁷⁴⁸.

Son olarak uyuşmazlık ile alakalı olarak istinaf mahkemelerine yapılacak itirazlarda HMK hükümlerinin kıyasen uygulanacağını da belirtmek gerekir. (SK 30/23)

⁷⁴⁸ Bu hususta bkz. Y.17.HD. 22.12.2017, E.2017/5598, K.2017/12002 sayılı kararında “...*Bu nedenle bölge adliye mahkemelerinin açıldığı 20.07.2016 tarihinden sonra verilen hakem heyeti ya da itiraz hakem heyeti kararları istinaf kanun yoluna tabi olup, inceleme bölge adliye mahkemesince yapılacağından dosyanın ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilmek üzere yerel mahkemesine gönderilmesine...*” (www.emsal.yargitay.gov.tr, E.T.: 25.01.2018).

SONUÇ

§1. I. 01.01.1994 yürürlük tarihli Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile yürürlükten kaldırılması ile beraber kasko sigortası sözleşmeleri açısından büyük yenilikler getirilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarındaki hükümler 6762 sayılı eTTK ile bir paralellik sağlayamamakta ve uygulaması oldukça yaygın olan kasko sigortası sözleşmesinin tarafları arasında büyük uyuşmazlıklara neden olmaktaydı.

01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu'na paralel şekilde çıkartılan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile esas olarak kasko sigortası sözleşmesinin tarafları arasındaki uyuşmazlıkların en aza indirgenmesi amacı güdülmüştür. Bu yönüyle eski Kasko Sigortası Genel Şartlarının yürürlükte olduğu döneme göre, kasko sigortası sözleşmesinin uygulamasının daha çağdaş bir yapıya büründüğünü söylemek mümkündür.

II. Kasko sigortası, sigorta ettirenin, karayolunda kullanma izni olan motorlu veya motorsuz aracı üzerindeki menfaatinin, uğrayacağı kasko rizikolarına karşı, sigortacıya ödeyeceği bir prim karşılığında teminat altına alındığı bir sigorta sözleşmesidir.

III. Kasko sigortası, niteliği gereği bir zarar sigortasıdır. Aynı zamanda aktif zarar sigortalarından olan mal sigortasının en sık rastlanılan türüdür.

IV. Kasko sigortasının kaynakları arasında Türk Ticaret Kanunu, Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları, Türk Medeni Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun bulunmaktadır.

V. Uygulamada özellikle kasko sigortası ile zorunlu mali sorumluluk sigortasının (Trafik Sigortası) oldukça karıştırıldığı görülmektedir. Her iki sigorta türü de bir zarar sigortası olmakla birlikte aralarındaki tek benzerlik bununla sınırlıdır. Kasko sigortası bir mal sigortası türü iken, zorunlu mali sorumluluk sigortası bir sorumluluk sigortası türüdür.

V. 1. Kasko sigortası aktif zarar sigortası iken, zorunlu mali sorumluluk sigortası pasif zarar sigortasıdır.

V. 2. Kasko sigortası isteğe bağı bir sigorta iken, zorunlu mali sorumluluk sigortasının yapılması zorunludur.

V. 3. Kasko sigortasının teminat altına aldığı zararlar ile zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminat altına aldığı zararlar birbirinden farklıdır.

VI. Kasko sigortası sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli borç doğuran, şansa bağı olmayan, geçerliliğı herhangi bir şekilde tabi tutulmamış, ivazlı bir sözleşme türüdür.

§2. I. A. Türkiye’de bir sigorta şirketinin kasko sigortası sözleşmesi akdedebilmesi için mutlaka kara araçları kasko sigortası branşında Hazine Müsteşarlığı’ndan bir ruhsat alması gerekmektedir.

I. B. Sigorta ettiren konumunda ise çoğı zaman sigortalı aracın maliki bulunmaktadır. Bununla beraber başkası lehine kasko sigortası sözleşmesi yapılması mümkündür. Bu durumda sigorta ettiren ve sigortalı sıfatları farklı kişilerde toplanacaktır.

II. A. Kasko sigortası sözleşmesinde teminat altına alınan şey sigorta ettirenin sigortalı araç üzerindeki menfaatidir.

II. D. 1. Kasko sigortalı araç üzerindeki menfaatin sahibinin ölüm sebebiyle değışmesi halinde kasko sigortası sözleşmesi hüküm doğurmaya devam eder, bu durumda sözleşmeden doğan hak ve borçlar murisin mirasçılara geçer. Ancak mirasçılar dilerseler kasko sigortası sözleşmesinin varlığını öğrendikleri andan itibaren sekiz gün içerisinde bu sözleşmeyi feshedebilirler. Aynı şekilde sigortacı da sigorta ettirenin ölümünü öğrendiğı andan itibaren sekiz gün içerisinde kasko sigortası sözleşmesini feshedebilir.

II. D. 2. Kasko sigortalı araç üzerindeki menfaatin ölüm dışında bir sebeple değışmesi, örneğın sigortalı aracın satılması, devredilmesi gibi durumlarda kasko sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona erer.

III. B. 1. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.1. maddesi ile birlikte kasko sigortasının birçok araç üzerinde tesis edilebileceğini söyleyebiliriz. Buna göre, karayolunda kullanma izni olan motorlu veya motorsuz kara araçları, römork veya karavanlar, iş makineleri, traktörler ve hatta zirai tarım makineleri üzerinde dahi kasko sigortası tesis edilebilir.

III. B. 2. a. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.3. maddesinde kasko sigortasının kapsamı belirlenmiştir. Sigortalı aracın fabrika çıkışında bulunan her parça kasko sigortasının teminat kapsamına dahildir. Ancak sonradan bir ustalık marifetiyle araca eklenen donanım veya aksamın kasko sigortası teminatına dahil olabilmesi için mutlaka kasko sigortası sözleşmesinde ek olarak belirtilmeleri gerekir.

III. B. 2. b. Sigortalı araçtaki bağımsız eşyaların kasko sigortası teminatı kapsamına dahil olup olmamasında eşyanın niteliği önem taşır. Buna göre, bağımsız eşyanın sigortalı araç ile bir bağlantısı bulunuyorsa ve aracın kullanımından dolayı çoğu zaman içerisinde bulunan bir nitelikte ise bu eşyaların ek prim ödenmesi suretiyle kasko sigortası kapsamına dahil edilmesi olanaklıdır. Fakat, bağımsız eşyanın sigortalı araç ile bir bağlantısı bulunmuyorsa ve aracın kullanımından dolayı da çoğu zaman içerisinde bulunan bir nitelikte değilse, bu eşyaların ancak hırsızlığa karşı sigorta ile koruma altına alınması mümkündür. Kasko sigortası ile bu tür eşyaların teminat kapsamına dahil edilmesi olanaklı değildir.

III. B. 2. c. Rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigortalı araçta meydana gelen değer kaybı günümüzde oldukça tartışma konusudur. Kasko sigortasının maddi zararları karşılayacağı göz önüne alınırsa, sigortalı araçta meydana gelen değer kaybının da maddi zarara dahil olduğu kabul edilmelidir. Bu halde, araçtaki değer kaybının da kasko sigortası ek sözleşmesinde bu yönde bir madde bulunması dahi kasko sigortasının teminatı kapsamında olması gerekir.

III. B. 3. b. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile birlikte, kasko sigortasının daha fazla müşteriye ulaşabilmesi adına “*Dar Kasko, Kasko, Genişletilmiş Kasko, Tam Kasko*” olmak üzere dört adet kasko ürünü oluşturulmuştur. Şayet sözleşmede ana teminatlardan bir kısmı bulunmaktaysa dar kasko, ana teminatların tamamı bulunmaktaysa kasko, ana teminatlara ek olarak birtakım ek teminatlar bulunmaktaysa genişletilmiş kasko, ana teminatlara ek olarak ek teminatların tamamı bulunmaktaysa tam kasko sigortası sözleşmesi söz konusu olmaktadır.

III. B. 3. c. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1. maddesinde aracın yanması, çalınması, çarpışması veya araca çarpılması gibi rizikolar ana teminat maddeleri kapsamında sayılmışlardır. Eski Kasko Sigortası Genel

Şartlarından farklı olarak sigortalı araca demiryolunda bir başka motorlu veya motorsuz aracın çarpması halinde meydana gelen zararlar, fiil ehliyetine sahip olmayan kişilerin yol açacağı zararlar, aracın parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüsü halinde de meydana gelen zararlar ana teminat kapsamına dahil edilmiştir.

III. B. 3. d. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları' nın A.4. maddesinde kasko sigortası sözleşmesine ilave edilebilecek ek teminat maddeleri düzenlenmiştir. Buna göre, eski Kasko Sigortası Genel Şartlarından farklı olarak fırtına, toprak kayması, yıldırım, dolu gibi doğal afetler sebebiyle meydana gelen zararlar, kemirgen ve diğer hayvanların vereceği zararlar, yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle meydana gelen zararlar kasko sigortası ek sözleşmesinde belirtilmek şartıyla teminat kapsamına alınabileceklerdir.

III. B. 3. e. Eski Kasko Sigortası Genel Şartlarından farklı olarak Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.10. uyarınca zorunlu haller haricinde sürücünün kaza yerinden ayrılması teminat dışı zararlar arasında sayılmıştır. Ancak söz konusu hüküm düzenleniş yeri ve lafzından çıkan anlam sebebiyle son derece sıkıntılıdır. Kanaatimizce böyle bir hükmün genel şartlarda yer almaması gerekirdi. Bununla beraber, hükmün uygulanması açısından ilgili bölümde bahsettiğimiz hususların göz önüne alınmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

III. B. 3. f. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile birlikte getirilen yeniliklerden bir diğeri de A.7. maddesidir. Buna göre, kasko sigortası sözleşmesinde, araca ilişkin özel belirlemeler yapılabilmesi söz konusudur. Bu özel belirlemeler, sigortalı aracın belirli günlerde, belirli mesafelerde veya belirli kişiler tarafından sürülebileceğine ilişkindir. Böylelikle örneğin kasko sigortası sözleşmesinde açıkça belirtilmek suretiyle kasko sigortası poliçesi adına düzenlenmiş kimse dışında bir başkası da sigortalı aracı kullanabilecektir.

§3. I. Yükümlülük ile külfet birbirlerinden farklı kavramlardır. Sigorta hukuku açısından bu iki kavramın ayrımının yapılması da özellikle sigorta ettirenin TTK ve Kasko Sigortası Genel Şartları uyarınca yapmakla görevli veya yükümlü olduğu davranışlarını değerlendirmek bakımından faydalı olacaktır. Bu halde yükümlülüğün ifa edilmemesi durumunda, hak sahibinin ifayı dava ve talep hakkı varken, külfetin ifa edilmemesi durumunda, külfet sahibinin, yerine getirilmeyen bu

davranışı karşı taraftan talep ve tazmin etme hali söz konusu olmaz. Külfet yükümlüsü kendi yararına sonuçlar doğacakken, bu davranışını yerine getirmediği için hak kaybına uğrar.

II. Sigortacının kasko sigortası sözleşmesi çerçevesinde aydınlatma yükümlülüğü, kasko poliçesi verme yükümlülüğü, kasko sigortası tazminatı ödeme yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü ve giderleri ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır.

II. D. 4. a. cc. Kasko Sigortası Genel Şartları ile getirilen yeniliklerden bir diğeri, kasko sigortası sözleşmesinde sigorta bedelinin belirli bir bedel olarak belirlenmesinden ziyade, sigorta bedelinin rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı aracın rayiç değeri tutarınca olmasıdır. Böylelikle kasko sigortalarında bundan sonra eksik ve aşkın sigorta söz konusu olmayacaktır.

II. D. 4. b. Kasko Sigortası Genel Şartları ile getirilen yeniliklerden bir diğeri, zararın tespiti bakımından tarafların anlaşamaması halinde zorunlu olan hakem-bilirkişi müessesesinin kaldırılmasıdır. Böylelikle taraflar zararın tespiti açısından aralarında anlaşabileceği gibi, sigorta eksperleri vasıtasıyla da zararın tespitini gerçekleştirebileceklerdir. Bununla beraber tarafların anlaşamaması halinde mahkemeler tarafından da zararın tespiti gerçekleştirilebilecektir.

II. D. 5. a. bb. Sigortacı ile sigorta ettiren arasında yaşanması muhtemel tüm sorunları henüz doğmadan gidermeye yönelik olarak çıkartılan Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ile sigortalı aracın kısmi hasara uğraması halinde uygulanacak prosedürlerde de birtakım adımlar atılmıştır Buna göre, kasko sigortası sözleşmesinde hasarın tazmininin ne şekilde yapılacağı (onarım yerine tedarik, parçanın onarımı mümkün değilse tedarik vb.), tedarik yapılacaksa parça türünün orijinal mi yoksa eşdeğer parçayı olacağı, onarımın hangi serviste yapılacağı gibi soruların cevapları artık kasko sigortası sözleşmesi akdedilirken verilecektir.

II. F. 2. Sigortacının giderleri ödeme yükümlülüğü kapsamında, kasko sigortası sözleşmesinde ek teminat maddesi olarak belirtilmesi dahi, çekici, otopark, yediemin gibi giderleri karşılamakla yükümlü olduğu kanaatindeyiz.

IV. A. Sigorta ettirenin, sözleşme öncesi, sözleşme esnasında ve riziko gerçekleştikten sonra ihbar davranışlarının TTK ve Kasko Sigortası Genel

Şartlarında belirtildiği üzere bir yükümlülük değil bir külfet niteliğinde olduğu kanaatindeyiz.

IV. B. Sigorta ettirenin, sigortacıya bilgi ve belge sağlama, sigortalı araçta ve rizikonun gerçekleştiği yerde araştırma yapılmasına izin vermesinin de bir külfet niteliğinde olduğu kanaatindeyiz.

IV. C. Sigorta ettirenin, zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma davranışlarının da bir külfet niteliğinde olduğu kanaatindeyiz.

Dolayısıyla IV, A; IV, B ve IV, C başlıklı davranışların külfet olması sebebiyle sigorta ettirenin bu külfetlerini ihlal etmesi durumunda, sigortacının sigorta ettirene karşı bu külfetleri gerçekleştirmeye yönelik herhangi bir dava hakkı bulunmadığını söylememiz gerekir.

§4. I. Kasko sigortası sözleşmesi tarafların anlaşması yoluyla sona erdirilebilir.

II. Kasko sigortası sözleşmesi, sözleşmede belirtilen sürenin sona ermesiyle veya TTK'da ve Kasko Sigortası Genel Şartlarında belirtilen bazı hallerde kendiliğinden sona erebilir.

III. Kasko sigortası sözleşmesi TTK'da ve Kasko Sigortası Genel Şartlarında belirtilen bazı hallerde fesih yoluyla da sona erdirilebilir.

§6. I. Kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusuysa, görevli mahkeme sigorta ettirenin tüketici olup olmasına göre belirlenmektedir. Şayet sigorta ettiren tüketici konumundaysa görevli mahkeme tüketici mahkemesi olmaktadır, sigorta ettiren tüketici konumunda değilse görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olmaktadır.

II. 2018 yılı için tüketici mahkemelerine başvurabilmek dava değerinin 6860 TL' nin üzerinde olmasına bağlıdır. Bu tutarın altında olan her kasko sigortası sözleşmesi kaynaklı uyuşmazlık eğer sigorta ettiren tüketici konumundaysa tüketici hakem heyetlerince görülecektir.

III. Sigorta tahkimi son yıllarda sigorta sözleşmesinin tarafları arasında tercih edilme bakımından hızla yükselen alternatif bir uyuşmazlık çözüm yoludur. Mahkemelere göre oldukça seri bir şekilde yargılama yapılması ve uyuşmazlığın, alanında uzman sigorta hakemleri aracılığıyla çözülmesi tarafların tercih sebeplerinin başında gelmektedir.

KAYNAKÇA

Adal, Erhan. Motorlu Taşıt Kazalarına Karşı Mecburi Mali Sorumluluk Sigortası, **İÜHF**, Cilt:30, Sayı: 3-4, 1964, ss.861-896.

Aday, Nejat. **Özel Hukukta Yüklenti Kavramı ve Sonuçları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2000.

Ağsakal, İbrahim. **Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları**, Sözcü Yayınları, İstanbul, 2015.

Akgün, Evrim. **Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

Akın, Mehmet Zeki. **Motorlu Nakil Vasıtaları Kazalarına Karşı Mecburi Mesuliyet Sigortası**, 2. Baskı Nadir Yayınları, Ankara, 1963.

Akyol, Şener. **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2008.

Arseven, Haydar. **Sigorta Hukuku**, 1.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1987.

Aslan Düzgün, Ülgen. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı, **Batider**, Cilt:29, Sayı:3, 2013, ss.189-216.

Aral Eldeleklioğlu, İrem. “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **MÜHF HAD**, Cilt:18, Sayı:1, 2012, ss.383-402.

Aras, Ecehan ve Bilgehan Yeşilova. “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu m.30)”, **Prof.Dr. Aydın Zevkliler Armağanı, YÜED**, 2013, ss.275-379.

Atamer, Yeşim. **Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi**, 2.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

Aydoğdu, Murat. **Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukukunda Haksız Şartların Denetimi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.

Aydoğdu, Murat. “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Düzenlenen Genel İşlem Koşullarının Konu Bakımından Uygulama Alanı”, **DEÜHFD**, Cilt:13, Sayı:2, 2013, ss.1-50.

Ayhan, Rıza ve Hayrettin Çağlar. **Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Ayli, Ali. **Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2003.

Bağatur, Mehmet Çağrı ve Hande Öge. **Sorularla Sigorta Tahkim**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

Balcı, Erdost, Hakan Tokbaş ve İsmet Demirağ. **Sorularla Araç Değer Kaybı**, Aristo Yayınları, İstanbul, 2017.

Bahtiyar, Mehmet. “**Sigorta Genel Şartları**”, **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Bahtiyar, Mehmet. “**Sigorta Özel Şartları**”, **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Barlas, Nami. **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1992.

Bozer, Ali. **Sigorta Hukuku**, 1.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1965. (Anılış: 1965)

Bozer, Ali. “Mal Sigortalarında Akdin Yürürlük Tarihini ve Sigortacının Mesuliyetinin Başlangıcını Tayin Eden Sigorta Mukavelesi Hükümleri”, **Batider**, Cilt:1, Sayı:2, 1961, ss.213-225.

Bozer, Ali ve Celal Göle. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 7.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2017.

Büyüksağış, Erdem. **Maddi Zarar Kavramı**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2007.

Can, Mertol. **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I**, Adalet Yayınları, Ankara, 2018.

Can, Mertol. “Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”, **Batider**, Cilt:23, Sayı:1, 2005, ss.155-174.

Çapa, Sadık. “Geçmişe Etkili Sigorta”, **GÜFHD**, Cilt:18, Sayı:3-4, 2014, ss.341-362.

Çeker, Mustafa. **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku**, 16.Baskı, Karahan Yayınları, Adana, 2016.

Çitaklayım, Cannur. “Alman Hukukunda Genel İşlem Koşullarının İçerik Denetimi ve Alman Federal Mahkemesi Kararı Işığında Şeffaflık İlkesinin Sigorta Sözleşmelerindeki Sınırları”, **YBHD**, Cilt:1, Sayı:1, 2017, ss.133-166.

Demirayak, Ezgi Başak. “Sigorta Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Beyan Yükümlülüğünün İhlalinde Nedensellik Bağı”, **İÜHFD**, Cilt:2, Sayı:2, 2011, ss.477-496.

Demirsatan, Barış. “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü”, **İÜHFM**, Cilt:75, Sayı:1, 2017, ss.359-391.

Dural, Mustafa ve Tufan Ögüz. **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, 17.Baskı, Filiz Yayınları, İstanbul, 2016.

Erdemir, Aymelek. **Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

Eren, Fikret. **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

Eroğlu, Sevilay. **Hastalık Sigortası Sözleşmesinin Kurulmasında İhbar Külfeti**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.

Filiz, Zeynep ve Murat Şengöz. “Kasko Sigortası Tercihinin Konjoint Analizi ile İncelenmesi”, **“İş,Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1, 2010, ss.107-121.

Günay, Barış. “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470 ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler”, **GÜHFD**, Cilt:17, Sayı:1-2, 2013, ss.683-706.

Hacıömeroğlu, Oğuzhan. “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **TFMHD**, Cilt:1, Sayı:2, 2015, ss.49-70.

Havutçu, Ayşe. **Tüketicinin Genel İşlem Şartlarına Karşı Korunması**, Güncel Yayınları, İzmir, 2003.

İmre, Zahit. “Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması”, **İÜHFM**, Cilt:12, Sayı:1, 1946, ss.280-301.

Kaner, İnci. “Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcunda Temerrüdü ve Munzam Zarar Meselesi”, **XVIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu**, 2001, ss.1-9.

Karasu, Rauf. **Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Karasu, Rauf. “6102 sayılı TTK’ nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayısı**, Cilt:2, 2015, ss.683-706.

Karayağın, Yaşar. **Risk ve Risk Yönetimi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1984.

Kayıhan, Şaban. **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004.

Kayıhan, Şaban. “Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi”, **AÜEHFD**, Cilt:9, Sayı:1-2, ss.513-541. (Anlış: Kurtarma Ödevi)

Kayıhan, Şaban ve Ömer Bağcı. **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, 2.Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017.

Kender, Rayegan. **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, 15.Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

Kender, Rayegan. “Police Verme Yükümlülüğüne Aykırılıktan Doğan Hukuki Sonuçlar”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, 1997.

Keskin, Fikri Tunç. **Araç Kıymet (Değer) Kaybı**, Adalet Yayınları, Ankara, 2017.

Kılıçoğlu, Ahmet. **Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1979.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı. **Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt I Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 5.Baskı, Filiz Yayınları, İstanbul, 2010.

Kubilay, Huriye. **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 2.Baskı, Barış Yayınları, İzmir, 2003. (Anlış: Sigorta Hukuku)

Kubilay, Huriye. **Yeni Değer Sigortası**, Ankara, 1994.

Kubilay, Huriye. “Prim Ödeme Borcu İçin Kambiyo Senedi Verilmesi ve Zamanaşımı Sebebiyle Bedelsizlik Def’i”, **İzmir Barosu Dergisi**, Sayı:3, 1992, ss.85-92.

Kubilay Huriye. “Oto Kiralama Kloklu Kasko Sigortası İle Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü”, **GÜHFD**, Cilt:17, Sayı:4, 2013, ss.53-79.

Memiş, Tekin. **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001.

Memiş, Tekin. **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

Oğuzman, Kemal ve Turgut Öz. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1**, 15.Baskı, Vedat Yayınları, İstanbul, 2017.

Omağ, Merih Kemal. **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayınları, İstanbul, 1985. (Anılış: Rizikonun Ağırlaşması)

Omağ, Merih Kemal. **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti**, Vedat Yayınları, İstanbul, 2011. (Anılış: Halefiyet)

Öçal, Akar. Kasko Sigortası, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1, 1972, ss.223-242. (Anılış: Kasko Sigortası)

Öçal, Akar. **Sigortacılık ve Sigorta Hukuku Hakkında Genel Bilgiler**, Ankara, 1971.

Özbek, Veli Özer, Pınar Bacaksız, Koray Doğan ve İlker Tepe. **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12.Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

Özdamar, Mehmet. “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünden Doğan Sorumluluğu”, **Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu**, 2009, ss.409-447.

Özdamar, Mehmet. “Sigortacının Sözleşmenin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Prof.Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, Cilt:2, Ankara, 2010, ss.347-360.

Özdamar, Mehmet. “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu”, **İÜHFM**, Cilt:71, Sayı:2, 2013, ss.347-360.

Özdamar, Mehmet. “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, **GÜHFD**, Cilt:17, Sayı:1-2, 2013, ss.831-855.

Öztan, Fırat. **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi**, 1.Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1971. (Anılış:

Öztan, Fırat. **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1966. (Anılış: İhbar)

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 5.Baskı, Vedat Yayınları, İstanbul, 2017.

Sayhan, İsmet. **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

Selçuk, Said. “Ex Gratia Ödemeleri”, **Sigorta Dünyası**, Sayı:180, 1974, ss.1-7.

Şenocak, Kemal. **Çifte Sigorta**, Turhan Yayınları, Ankara, 2002.

Şenocak, Kemal. “Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi”, **AÜHFD**, Cilt:44, Sayı:1-4, 1995, ss.365-424. (Anılış: Zararı Önleme)

Taşkın, Melda. “Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği”, **Batider**, Cilt:33, Sayı:1, 2017, ss.261-289.

Taşyürek, Hayri. **Kasko Sigortası**, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2001.

Ulaş, Işıl. **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, 8.Baskı, Turhan Yayınları, Ankara, 2012.

Uralcan, Şebnem. **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, Hiperlink Yayınları, 3.Baskı, İstanbul, 2011.

Ülgen, Hüseyin. “Başkası Lehine Sigorta ve Bu Sigortada Sigortalının ve Sigorta Ettirenin Talep ve Dava Hakkı”, **MÜHF HAD**, Cilt:22, Sayı:3, 2016, ss.2827-2838.

Ünan, Samim. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016. (Anılış: Genel Hükümler)

Ünan, Samim. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt II Zarar Sigortaları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016. (Anılış: Zarar Sigortaları)

Ünan, Samim. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt III Can Sigortaları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

Yazıcıoğlu, Emine. **Sigorta Aracıları Hukuku – I**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010.

Yazıcıoğlu, Emine. “Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı)”, **Prof.Dr. Rona Serozan’a Armağan**, İstanbul, 2010, ss.1813-1852.

(www.kazanci.com.tr)

(www.kararara.com)

(www.emsal.yargitay.gov.tr)